

การมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหา
“รายการวิทยุเพื่อชุมชน” ของจังหวัดน่าน



นางสาววีระวรรณ ยังกิจการ

สถาบันวิทยบริการ
วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการสื่อสารมวลชน ภาควิชาการสื่อสารมวลชน

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2545

ISBN 974-17-0871-8

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A PARTICIPATORY PROCESS IN DETERMINING FORMATS AND CONTENTS OF
“COMMUNITY RADIO PROGRAMME” IN NAN PROVINCE



Miss Weerawan Yangkitkarn

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for The Degree of Master of Arts in Mass Communication
Department of Mass Communication

Faculty of Communication Arts

Chulalongkorn University

Academic Year 2002

ISBN 974-17-0871-8

วีระวรรณ ยังกิจการ : การมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหา “รายการวิทยุเพื่อชุมชน” ของจังหวัดน่าน (A PARTICIPATORY PROCESS IN DETERMINING FORMATS AND CONTENTS OF “COMMUNITY RADIO PROGRAMME” IN NAN PROVINCE) อาจารย์ที่ปรึกษา : ผศ.ดร. กิตติกันภัย, 200 หน้า ISBN 974-17-0871-8

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบ เนื้อหา ปัจจัยเชิงโครงสร้างในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหารายการวิทยุเพื่อชุมชน ของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดน่าน รวมทั้งศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนจังหวัดน่านเพื่อค้นหาความต้องการร่วมกันในการกำหนดรูปแบบ เนื้อหา และวิธีการดำเนินงานรายการวิทยุเพื่อชุมชน การศึกษาวิจัยนี้เป็นการศึกษาโดยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์เจาะลึก ศึกษาเอกสาร การสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมและการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) 3 ชุมชนในจังหวัดน่าน

ผลการศึกษา พบว่ารูปแบบรายการของรายการวิทยุเพื่อชุมชนของจังหวัดน่าน เป็นรูปแบบนิตยสารทางอากาศและรูปแบบรายการสัญจร เนื้อหารายการเน้นการให้ข้อมูลข่าวสารในท้องถิ่น ให้ความรู้ด้านการเกษตร การประกอบอาชีพ สุขภาพ สิ่งแวดล้อม การศึกษา วัฒนธรรมท้องถิ่น กฎหมาย เศรษฐกิจ ปัจจัยเชิงโครงสร้างในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหา แบ่งออกเป็น 2 ปัจจัย คือ 1) ปัจจัยภายในสถานี คือ นโยบายของกรมประชาสัมพันธ์ งบประมาณ และบุคลากรของสถานี 2) ปัจจัยภายนอกสถานี คือ ภูมิประเทศ ประชากร วัฒนธรรม อาชีพ ศาสนา เศรษฐกิจ ความสัมพันธ์ทางสังคม วิถีชีวิต การรวมกลุ่ม

การศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนพบว่า ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในรายการโดยการโทรศัพท์ ส่งจดหมาย บอกผ่านผู้ดำเนินรายการเข้ามาในรายการ และในฐานะผู้ผลิตในทุกขั้นตอนตั้งแต่การกำหนดประเด็นเนื้อหาประจำวัน จนถึงการผลิตรายการและออกอากาศ ส่วนการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายบริหารรายการวิทยุชุมชนนั้นคณะกรรมการบริหารชมรมวิทยุชุมชนคนเมืองน่านเป็นผู้กำหนดให้สมาชิกดำเนินรายการภายใต้กรอบของคณะกรรมการบริหารชมรมที่ตั้งไว้

การมีส่วนร่วมในการค้นหาความต้องการร่วมกันของคนในชุมชนต่อรูปแบบ เนื้อหา และวิธีการดำเนินงานของรายการวิทยุเพื่อชุมชน พบว่ารูปแบบและเนื้อหาที่ออกอากาศอยู่ในปัจจุบันได้ตอบสนองความต้องการของประชาชนในจังหวัดน่านแล้ว แต่วิธีการดำเนินงานรายการวิทยุเพื่อชุมชนนั้นประชาชนต้องการเข้าไปมีส่วนร่วมในการตั้งคณะกรรมการ งบประมาณ หาสถานที่ตั้ง โดยการมีตัวแทนของแต่ละชุมชนเข้าร่วมในการบริหารจัดการมากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ภาควิชา การสื่อสารมวลชน

ลายมือชื่อนิติ.....

สาขาวิชา การสื่อสารมวลชน

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....

ปีการศึกษา 2545

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

438 52711 28 : MAJOR MASS COMMUNICATION

KEY WORD : A PARTICIPATORY PROCESS / COMMUNITY RADIO/ NAN PROVINCE
 WEERAWAN YANGKITKARN : A PARTICIPATORY PROCESS IN DETERMINING
 FORMATS AND CONTENTS OF “COMMUNITY RADIO PROGRAMME” IN NAN
 PROVINCE. THESIS ADVISOR. ASST.PROF. KITTI GUNPAI, Ph.D. 200 pp. ISBN
 974-17-0871-8

The purpose of this research was to study formats, contents and structural factors determining formats and contents of Community Radio programme of Radio Thailand Broadcasting Station in Nan province. It also aims to study the participatory process of the community to discover common needs in determining formats, contents and operational procedure of the Community Radio programme. This research was a study through a qualitative method covering in-depth interviews, textual analysis, non-participate observation and participatory action research workshops in three communities of Nan province.

The study reveals that the formats are magazine and outdoor programme. The contents emphasize to local news, agricultural tips, occupation, health, environment education, local culture, laws and economy. Two structural factors determining formats and contents are : 1) Internal factor include a policy of Public Relations Department, budget and personnel of the station 2) External factor include geography, population, culture, occupation, religion, economy, society, and ways of life.

The study of community member participatory reveals that listeners participate by telephone calls and letters. They also involve in every step from determining daily topics to programme producing and broadcasting. Whereas the participation in determining policy on Community Radio management is decided by the management committee of “Khon Muang Nan Community Radio Club” for the members to carry out within a framework set by committee itself.

As for the participatory to find out the common needs of community people through Participatory Action Research (PAR), the research finds out that the formats and contents of current broadcasting programmes response well to the needs of Nan people. But people want to participate more in setting up the committee, budget, and location selection through representatives from each community.

Department Mass Communication

Field of study Mass Communication

Academic year 2545

Student's signature.....

Advisor's signature.....

Co-advisor's signature.....

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฎ
สารบัญแผนภูมิ.....	ฏ
สารบัญภาพ.....	ฐ

บทที่

1	บทนำ.....	1
	1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
	1.2 วัตถุประสงค์การวิจัย.....	8
	1.3 ปัญหำนำการวิจัย.....	8
	1.4 ข้อเสนอพื้นฐานการวิจัย.....	10
	1.5 ขอบเขตการวิจัย.....	10
	1.6 นิยามศัพท์.....	11
	1.7 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	12
2	แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	13
	2.1 ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมือง.....	13
	2.2 ทฤษฎีการสื่อสารเพื่อชุมชน.....	15
	2.3 ทฤษฎีการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม.....	19
	2.4 ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม.....	29
	2.5 แนวคิดฉนี้กำลังภายในชุมชน.....	30
	2.6 แนวคิดรูปแบบและเนื้อหารายการวิทยุเพื่อชุมชน.....	32
	2.7 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	40
	2.8 งานวิจัยในต่างประเทศ.....	45

สารบัญ (ต่อ)

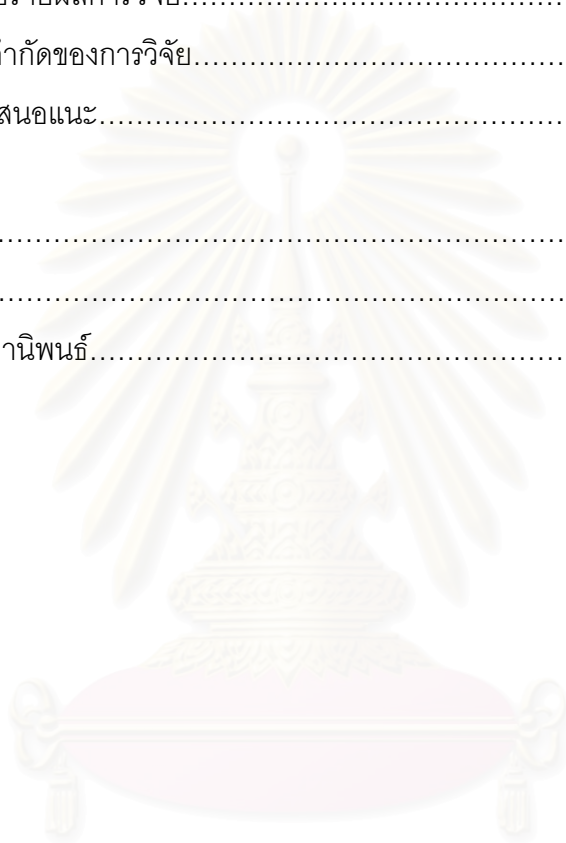
บทที่	หน้า
3	ระเบียบวิธีวิจัย.....50
	3.1 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....50
	3.2 หน่วยของการวิเคราะห์.....50
	3.3 ประชากรที่ศึกษา.....51
	3.4 ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล.....55
	3.5 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....55
	3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล.....57
	3.7 การตรวจสอบข้อมูล.....58
	3.8 การนำเสนอผลการวิเคราะห์.....58
4	รายการวิทยุเพื่อชุมชน ของจังหวัดน่าน.....59
	4.1 รายการวิทยุ จังหวัดน่านระยะที่หนึ่ง (วิทยุท้องถิ่น).....59
	4.2 รายการวิทยุเพื่อชุมชนในระยะที่สอง (ปี 2534-2536).....60
	4.2.1 รูปแบบและเนื้อหารายการในระยะที่สอง.....61
	4.3 รายการวิทยุเพื่อชุมชนในระยะที่สาม (ปี 2536-2538).....61
	4.3.1 รูปแบบและเนื้อหารายการในระยะที่สาม.....64
	4.4 รายการวิทยุเพื่อชุมชนในระยะที่สี่ (ปี 2540-2543).....65
	4.5 รายการวิทยุเพื่อชุมชนในปัจจุบัน (ปี 2543-ปัจจุบัน).....67
	4.5.1 คณะกรรมการบริหารชมรมวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน.....67
	4.5.1.1 บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารฯ.....71
	4.5.2 สมาชิกชมรมวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน.....74
	4.5.2.1 บทบาทหน้าที่ของสมาชิกชมรมวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน.....75
	4.6 ปัจจัยแวดล้อมของชุมชนที่มีผลต่อการดำเนินงานวิทยุเพื่อชุมชน.....81
	4.6.1 ระยะของการเริ่มรวมกลุ่มกันจัดการปัญหาาก่อนปี พ.ศ.2533.....81
	4.6.1.1 ปัจจัยทางด้านภูมิศาสตร์.....82
	4.6.1.2 ปัจจัยทางด้านประชากร.....84

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
4.6.2	ก่อตั้งเป็น “กลุ่มฮักเมืองน่าน” เพื่อขยายเครือข่าย (ปี พ.ศ. 2533 - 2536).....85
4.6.3	ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ(ปี 2536 - ปัจจุบัน).....86
4.7	ปัจจัยแวดล้อมภายในสถานที่ที่มีผลต่อการดำเนินงาน
	รายการวิทยุเพื่อชุมชนจังหวัดน่าน.....88
4.7.1	โครงสร้างการบริหารงานของ สวท.น่าน.....88
4.7.2	ปัจจัยด้านบุคลากรและอุปกรณ์ของสถานี.....92
4.7.3	ปัจจัยด้านงบประมาณของสถานี.....93
5	การมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหารายการวิทยุเพื่อชุมชน.....100
5.1	รูปแบบรายการนิตยสารทางอากาศ.....100
5.2	รูปแบบรายการสัญจร.....105
5.3	เนื้อหารายการเพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสาร.....109
5.4	เนื้อหารายการเพื่อให้ความรู้.....112
5.5	เนื้อหารายการเพื่อเชิญชวนหรือการบริการสาธารณะ.....117
5.6	เนื้อหารายการเพื่อให้ความบันเทิง.....118
5.7	การเข้าถึงสื่อ.....120
5.8	การมีส่วนร่วม.....120
5.8.1	การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร.....120
5.8.2	การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ผลิต.....122
5.8.3	การมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผนและกำหนดนโยบาย.....127
5.9	การกำหนดรูปแบบรายการวิทยุเพื่อชุมชน.....128
5.10	การกำหนดเนื้อหารายการวิทยุเพื่อชุมชน.....130
5.11	การกำหนดวิธีการนำเสนอรายการวิทยุเพื่อชุมชน.....139
5.12	การกำหนดเวลาออกอากาศรายการวิทยุเพื่อชุมชน.....142

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
6	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....147
6.1	สรุปผลการวิจัย.....147
6.2	อภิปรายผลการวิจัย.....160
6.3	ข้อจำกัดของการวิจัย.....165
6.4	ข้อเสนอแนะ.....166
รายการอ้างอิง.....	169
ภาคผนวก.....	172
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	200



สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
ตารางที่ 1	67
ตารางที่ 2	87
ตารางที่ 3	
วิธีดำเนินงานรายการวิทยุชุมชน.....	95
ตารางที่ 4	110
ตารางที่ 5	111
ตารางที่ 6	115
ตารางที่ 7	128
ตารางที่ 8	131
ตารางที่ 9	
กับความต้องการของประชาชน.....	137
ตารางที่ 10	140
ตารางที่ 11	143

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภูมิ

แผนภูมิที่	หน้า
แผนภูมิที่ 1 โครงสร้างการบริหารจัดการของชมรมวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน.....	79
แผนภูมิที่ 2 การบังคับบัญชาและการควบคุมของ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย.....	89
แผนภูมิที่ 3 แสดงบุคลากรของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย.....	93
แผนภูมิที่ 4 การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ผลิตรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน.....	126
แผนภูมิที่ 5 สรุปรูปแบบ เนื้อหา วิธีดำเนินงานรายการวิทยุเพื่อชุมชนจากปัจจุบันถึงอนาคต...	148

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
ภาพที่ 1 แสดงการประชุมคณะกรรมการบริหารชมรมวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน.....	73
ภาพที่ 2 แสดงการจัดรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านของสมาชิกชมรมวิทยุชุมชน.....	78
ภาพที่ 3 แสดงการจัดรายการสัญจรนอกสถานที่ของรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน.....	105
ภาพที่ 4 แสดงการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมชุมชนในเขตเทศบาลเมือง.....	138
ภาพที่ 5 แสดงการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมชุมชนเมืองจ้ง.....	139
ภาพที่ 6 แสดงการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมชุมชนน้ำเกี๋ยน.....	142

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ในอนาคตวิทยุกระจายเสียงจะมีการเปลี่ยนแปลงตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 หมวด 3 สิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทย มาตรา 40 ได้กำหนดให้คลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์และวิทยุโทรคมนาคมเป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะให้มีองค์กรของรัฐที่เป็นอิสระเป็นผู้จัดสรรคลื่นความถี่และกำกับดูแลการประกอบกิจการให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชนทั้งในระดับชาติและระดับท้องถิ่นรวมทั้งการแข่งขันโดยเสรีอย่างเป็นธรรม ทั้งในด้านการศึกษา วัฒนธรรม ความมั่นคงของรัฐ และประโยชน์สาธารณะอื่นๆ

ขณะที่รอพระราชบัญญัติจัดตั้งองค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญเข้ามาดูแลจัดสรรคลื่นความถี่ให้ภาคประชาชนได้มีโอกาสจัดตั้ง “สถานีวิทยุท้องถิ่น” กรมประชาสัมพันธ์และองค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทยเป็นหน่วยงานหลักของรัฐที่ดูแลเรื่องสถานีวิทยุกระจายเสียงให้ดำเนินการจัดทำโครงการนำร่อง “วิทยุชุมชน” ในหลายจังหวัด

กรมประชาสัมพันธ์ได้มีโครงการนำร่องไปแล้วประมาณ 68 สถานี เพื่อให้ประชาชนในแต่ ละท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำวิทยุชุมชน โดยแบ่งเวลาจากวิทยุท้องถิ่นไปบางช่วงเวลา เพื่อเตรียมพร้อมทั้งภาครัฐและประชาชนในการมีส่วนร่วมจัดสรรคลื่นความถี่เพื่อประโยชน์ สาธารณะ วิทยุชุมชนจะประสบความสำเร็จได้ต้องเริ่มที่ความสนใจของประชาชน และหน่วยงาน ควรมีการเตรียมการเพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงนี้ด้วยการให้ความร่วมมือต่อประชาชน ด้วยเหตุนี้ จึงได้มีการจัดตั้งสถานีวิทยุนำร่องขึ้นมาหลายแห่ง

งานวิจัยชิ้นนี้จึงจัดทำขึ้นมาเพื่อค้นหาความต้องการของประชาชนในท้องถิ่น และปัจจัย ต่างๆ ที่จะมีผลต่อการดำเนินการของประชาชนในอนาคตต่อการมีส่วนร่วมในสื่อวิทยุในการ กำหนดทิศทางการทำหน้าที่ของสื่อวิทยุในฐานะเป็นสื่อมวลชนแขนงหนึ่งที่มีส่วนในการพัฒนาคน ชุมชน และสังคมไทย เพื่อให้ทราบลักษณะของการทำหน้าที่ของสื่อวิทยุเพื่อรองรับมาตรา 40 ที่ กำลังจะส่งผลกระทบต่อกรอบความเป็นเจ้าของสื่อที่เป็นของรัฐฝ่ายเดียว ไปสู่ภาคธุรกิจเอกชน และภาคประชาชน ซึ่งจะกระจายไปสู่ท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น สื่อวิทยุกำลังจะเป็นสื่อที่ทำเพื่อท้องถิ่น อย่างแท้จริง อีกทั้งการวางรูปแบบ เนื้อหาสาระของรายการที่กำหนดให้เพิ่มสาระประโยชน์ต่อ สังคมมากขึ้น ปัจจัยเหล่านี้จึงมีผลโดยตรงต่อผู้ประกอบการวิทยุกระจายเสียงในภูมิภาค และเจ้า

ของสื่อภาครัฐ ที่จะต้องตอบรับการเปลี่ยนแปลงของกฎหมายรัฐธรรมนูญฉบับนี้ ซึ่งมีส่วนอย่างยิ่งที่ก่อให้เกิดความต้องการเนื้อหารายการที่ตอบสนองและเป็นประโยชน์ต่อวิถีชีวิตเฉพาะท้องถิ่นนั้นๆ เพิ่มมากขึ้น ซึ่งจะทำให้ผู้ฟังมีลักษณะเลือกใช้สื่อและรับข่าวสารตามความต้องการของคนในชุมชน (Active) จากเดิมที่ประชาชนในท้องถิ่นมักเป็นสังคมลักษณะรับป้อนข้อมูลข่าวสารจากฝ่ายปกครองฝ่ายเดียว (Passive) หรือเป็นการสื่อสารทางเดียว (One-way Communication) และมีลักษณะการสื่อสารจากบนลงล่าง (Top-Down Communication) ที่รัฐเน้นรูปแบบที่เป็นลำดับขั้นตอน ถูกควบคุมข้อมูลข่าวสารจากผู้มีอำนาจตามลำดับชั้นการเข้ามามีส่วนร่วมในสื่อวิทยุชุมชนของผู้ฟังจะทำให้ผู้รับสารเปลี่ยนบทบาทเป็นผู้กระทำ (Active Audience) แทน เพราะลักษณะการสื่อสารจะเป็นการสื่อสารแบบสองทาง (Two-ways Communication) ทำให้เกิดการพูดคุยแลกเปลี่ยน (Dialogue) ทั้งระหว่างบุคคล กลุ่ม หรือชุมชน เป็นการเปิดโอกาสให้สมาชิกในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในสื่อวิทยุ ไม่ว่าจะอยู่ในลักษณะของผู้วางแผน ผู้ผลิต นักจัดรายการ การเข้ามามีส่วนร่วมของคนในชุมชนจะทำให้กฎหมายฉบับนี้มีผลให้สื่อวิทยุมีส่วนในการเปลี่ยนแปลงคนในชุมชนมากขึ้นในการเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจกำหนดรูปแบบและเนื้อหารายการให้เป็นไปตามความต้องการของคนในชุมชน รวมทั้งยังทำให้นักจัดรายการและผู้ประกอบการวิทยุกระจายเสียงเล็งเห็นความต้องการของกลุ่มผู้ฟังเป้าหมายเพื่อกำหนดรูปแบบรายการให้เป็นไปตามความต้องการของผู้ฟังในท้องถิ่นอีกด้วย

ในขณะที่ประเทศไทยกำลังตื่นตัวเรื่องการพัฒนาการสื่อสารในท้องถิ่น แต่ในต่างประเทศสื่อวิทยุชุมชนได้เกิดขึ้นมานานแล้ว ดังที่ รองศาสตราจารย์ จุมพล รอดคำดี (2542) ได้กล่าวถึงแนวคิดเรื่องวิทยุชุมชนว่า เริ่มต้นในสหรัฐอเมริกาเมื่อปี ค.ศ. 1948 โดยกลุ่มผู้รักสันติ (Pacifists) และกลุ่มผู้ที่ไม่ชอบอยู่ในกฎระเบียบ (Anarchists) ได้สนับสนุนการจัดตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงเพื่อท้องถิ่นในรูปแบบสถานีที่ไม่มุ่งแสวงหากำไร (Non-profit station) ขึ้นเป็นครั้งแรกที่เมืองเบอร์คเลย์ (Berkeley) มลรัฐแคลิฟอร์เนีย ต่อมาความคิดนี้ได้ขยายออกไปอย่างกว้างขวาง มีสถานีเกิดขึ้นอีกหลายแห่งหลังจากนั้นประชาชนได้มองเห็นความแตกต่างอย่างชัดเจนระหว่างสถานีเพื่อธุรกิจ (Commercial Broadcasting) โดยมีรายได้หลักมาจากการโฆษณา และสถานีเพื่อสาธารณะ (Public Broadcasting) จะมีรายได้มาจากรัฐ ซึ่งจะออกกฎหมายสนับสนุนโดยเฉพาะ ส่วนสถานีที่ไม่มุ่งแสวงหากำไร (Non-profit Broadcasting) จะมีรายได้หลักมาจากสมาชิกในชุมชนเป็นส่วนใหญ่หรืออาจมาจากมูลนิธิ หรือองค์กรการกุศลต่างๆ ส่วนรายการที่ออกอากาศจะบริการเฉพาะชุมชนเท่านั้น

สื่อวิทยุจึงเป็นสื่อที่ถูกนำมาใช้เพื่อการพัฒนาชนบทมากที่สุด เนื่องจากธรรมชาติทุกด้านที่เหมาะสมของสื่อวิทยุในทางเทคนิค เพราะสามารถส่งกระจายเสียงไปได้อย่างกว้างขวาง ในด้านเศรษฐกิจ เครื่องรับวิทยุมีราคาถูก พกพาได้ หากพิจารณาในแง่ของการมีส่วนร่วมของประชาชน

สื่อวิทยุก็เป็นสื่อที่ให้โอกาสเข้ามามีส่วนร่วมได้ง่ายที่สุด ชีตจำกัดของสื่อวิทยุอาจเป็นเพียงสื่อที่มีแต่เสียง ทำให้อัตราการรับรู้และจดจำได้มีน้อย แต่ที่สำคัญยิ่งกว่านั้นก็คือเป้าหมายและนโยบายในการใช้สื่อวิทยุที่เน้นหนักในด้านบันเทิงและธุรกิจมากกว่าจะถูกใช้เพื่อการพัฒนาและผลประโยชน์ส่วนรวม (กาญจนา แก้วเทพ 2543 : 268)

การสื่อสารนับเป็นเครื่องมือที่จะนำไปสู่การพัฒนาได้ควรมีลักษณะดังนี้(เสถียร เขย ปรทัต 2538 : 281-282 อ้างถึงใน เกศินี จุฑาวิจิตร 2540 : 60-62)

1. ต้องให้ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการสื่อสาร

ประชาชนต้องเข้ามาเกี่ยวข้องทั้งในฐานะผู้รับสารและผู้มีส่วนร่วมในการวางแผนและผลิตเนื้อหาของสื่อ การสื่อสารเพื่อการพัฒนาควรมีลักษณะที่ผู้รับสารสามารถควบคุมกระบวนการสื่อสารได้มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน และผู้ส่งสารสามารถควบคุมกระบวนการสื่อสารได้น้อยกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน จะเห็นชัดเจนว่าในขณะนี้การเผยแพร่ข่าวสารเพื่อการพัฒนาให้แก่ประชาชนในชนบทไม่ว่าโดยสื่อมวลชนใดๆ ผู้ทำหน้าที่ส่งสารคือผู้กำหนดกิจกรรมการสื่อสารว่า จะเกิดขึ้นที่ไหน อย่างไร เมื่อไร และด้วยความถี่เท่าใดโดยผู้รับสารไม่ได้เข้ามาเกี่ยวข้องแต่อย่างใดเลย

นอกจากนี้ผู้รับสารมีโอกาสน้อยมากที่จะได้รับสารซ้ำในจุดที่น่าสนใจ หรือที่มีความสลับซับซ้อน สื่อสิ่งพิมพ์ซึ่งผู้รับสารสามารถอ่านซ้ำได้นั้น มักไม่เหมาะสมกับชาวชนบทที่มีระดับการอ่านออกเขียนได้ต่ำ เพราะฉะนั้นจึงจำเป็นต้องเน้นเทคโนโลยีหรือเทคนิคที่ผู้รับสารสามารถเข้าใจสารตามความต้องการและตามความสะดวกของตน ถ้าประชาชนสามารถเข้าใจสาร สามารถเลือกเวลา สถานที่และความถี่ที่จะรับสารแล้ว ก็น่าเชื่อว่าการสื่อสารเพื่อการพัฒนาจะมีประสิทธิภาพมากขึ้น

2. ต้องเป็นการผลิตในท้องถิ่น

ปัจจัยที่สำคัญยิ่งอีกประการหนึ่งที่จะทำให้การสื่อสารเพื่อการพัฒนาประสบความสำเร็จคือ เนื้อหาของสื่อมวลชนควรได้รับการจัดทำขึ้นในท้องถิ่น เนื้อหาที่ผลิตในท้องถิ่นจะเป็นสิ่งที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด เพราะเกี่ยวข้องโดยตรงและเข้ากับสภาพของผู้รับสาร

การผลิตสื่อต้องเริ่มจากสภาพความเป็นจริงที่มีอยู่และต้องมีลักษณะสอดคล้องกับสิ่งที่ชุมชนมี เช่น ด้านการผลิตสื่อ ควรใช้วัสดุจากท้องถิ่น เทคโนโลยีจากท้องถิ่น เพื่อตลาดท้องถิ่น ลักษณะที่สอดคล้องกับความเป็นจริงและความต้องการของชุมชน จะเป็นเสมือนวัคซีนป้องกันปัญหาการพึ่งพาและการครอบงำจากภายนอก ทำให้สื่อในแต่ละชุมชนมีลักษณะเป็นตัวของตัวเอง ไม่ลืมตัวเอง ไม่ลืมชุมชน สำหรับในแง่นี้ บางทีการใช้สื่อมวลชนสมัยใหม่อาจจะต้องย้อนรอยเดิมกลับไปหารูปแบบและวิถีทางของการสื่อสารที่เคยมีอยู่ในชุมชน

นอกจากนี้การกระทำดังกล่าวยังสะท้อนให้เห็นถึงการเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการสื่อสารของประชาชนในท้องถิ่น เพราะฉะนั้นเจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในการจัดทำและเผยแพร่ข่าวสาร

เพื่อการพัฒนาควรจะมีความเชื่อมั่นในความสามารถของประชาชนในท้องถิ่นที่จะเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจังในกระบวนการสื่อสารมากกว่าที่จะเป็นเพียงผู้รับสารที่เฉื่อยชา

3. ต้องสนับสนุนบทบาทของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมหรือนักพัฒนา

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่ต้องเน้น คือ การสนับสนุนบทบาทของเจ้าหน้าที่ส่งเสริมในท้องถิ่นเจ้าหน้าที่เหล่านี้มีความสำคัญอย่างยิ่งในกระบวนการพัฒนาแต่ระบบเจ้าหน้าที่ส่งเสริมมีข้อจำกัดหลายประการที่ทำให้ไม่สามารถใช้ทรัพยากรที่มีคุณค่านี้ได้อย่างเต็มที่

4. ด้านมนุษยธรรม

การสื่อสารต้องมีมนุษยธรรม หมายความว่า การสื่อสารและการใช้สื่อต้องถือเอา “คน” เป็นเป้าหมาย มิใช่เอาเทคโนโลยีหรือผลกำไรเป็นเป้าหมาย

5. ด้านคุณค่า

การสื่อสารและการใช้สื่อ ต้องช่วยให้ประชาชนเชื่อมั่นในระบบคุณค่าดั้งเดิมอันดีงามที่ตนมีอยู่ หากจะมีการเปลี่ยนแปลงอันใด การเปลี่ยนแปลงนั้นต้องสอดคล้องกับคุณค่าเดิม

6. ด้านการสร้างความสำเร็จ

การใช้สื่อต้องช่วยให้ผู้รับสารสามารถเข้าใจปัญหาและสภาพแวดล้อมของตัวเอง ในขณะที่ทุกวันนี้ ชาวจากดาวเทียมช่วยให้รู้ว่าในสหรัฐอเมริกาประสบภัยพิบัติจากไฟไหม้ป่า แต่การรู้จักสถานการณ์ของผู้อื่นเท่านั้นยังไม่เป็นการเพียงพอ จนกว่าเราจะได้รู้จักสถานการณ์ของเราอย่างแจ่มแจ้งทะลุปรุโปร่งเสียก่อน ชาวบ้านจำเป็นต้องรู้ว่าเหตุใดในหมู่บ้านของตนจึงแห้งแล้งต่างๆ ที่ในอดีตเคยอุดมสมบูรณ์ การรู้สาเหตุที่แท้จริงนั้นเป็นก้าวสั้นๆ ก้าวหนึ่ง แต่เป็นก้าวที่สำคัญที่จะนำไปสู่การแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง

7. ด้านความเป็นชุมชน

การใช้สื่อ จะต้องเป็นหนทางให้ประชาชนเข้าใจความหมายของ “ความเป็นชุมชน” อย่างแท้จริง และในขอบเขตที่กว้างขวางขึ้น แต่ก่อนนั้นเราจะเห็นว่ามีธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ที่มุ่งส่งเสริมบำรุงให้สมานฉันท์ทั้งภายในชุมชนเอง และระหว่างชุมชน มีความมั่นคงเป็นปึกแผ่น ทั้งนี้เพื่อการเอื้อเพื่อเกื้อกูลกัน ในยามที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งประสบความทุกข์ยาก ในปัจจุบันนี้เมื่อเรามีการสื่อสารมวลชนที่ทันสมัยแล้ว การสื่อสารนั้นก็ควรจะถูกนำมาใช้ เพื่อเสริมสร้างสมานฉันท์ในหมู่ประชาชนให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น (กาญจนา แก้วเทพ 2539 : 186-187)

โดยสรุปวิถุชุมชนมีแนวคิดหลักที่สำคัญอย่างยิ่งคือ ประชาชนเป็นศูนย์กลางของความคิดและเริ่มต้น มิใช่การคิดหรือการเริ่มต้นมาจากหน่วยงานของรัฐหรือเอกชนผู้หนึ่งผู้ใด อย่างไรก็ตามในบางประเทศการเริ่มต้นมาจากหน่วยงานของรัฐเป็นผู้ริเริ่มภายใต้กรอบการเป็นพี่เลี้ยงให้กับประชาชนหรือให้ความช่วยเหลือในระยะเริ่มต้น และมีระยะเวลาที่แน่นอนสำหรับการถอนตัวออก

เพื่อให้ประชาชนได้เข้ามาดำเนินการเองตามหลักการ “เพื่อประชาชน โดยประชาชน ของประชาชน” ได้อย่างเต็มที่

การศึกษาและค้นคว้าจากอดีตถึงปัจจุบัน รูปแบบของวิทยุชุมชนตามแนวคิดดังกล่าวยังไม่ปรากฏอย่างสมบูรณ์ ในอดีตจะมีสถานีวิทยุกระจายเสียงที่มีที่ตั้งในต่างจังหวัดทั่วประเทศเช่น สถานี วปถ. ของกองทัพบก สถานีวิทยุ สวท. ของกรมประชาสัมพันธ์ เป็นต้น มีกำลังส่งคลื่นครอบคลุมเฉพาะภูมิภาคหรือเฉพาะพื้นที่ไม่กี่จังหวัด โดยใช้การส่งคลื่นในระบบ A.M. ต่อมาเมื่อระบบการส่งสัญญาณคลื่น F.M. ได้นำมาใช้ สถานีในต่างจังหวัดก็ตั้งสถานีวิทยุกระจายเสียงในระบบ F.M. มากขึ้นด้วย กำลังส่งไม่เกิน 1 กิโลวัตต์ ตามระเบียบการควบคุมความถี่ของกรมไปรษณีย์โทรเลข หลังจากนั้นก็มีสถานีของหน่วยราชการอื่นๆ อีกหลายแห่งรวมทั้งหน่วยงานของรัฐที่ตั้งขึ้นมาเพื่อทำธุรกิจทางด้านสื่อสารมวลชนโดยตรง คือ องค์การสื่อสารมวลชนแห่งประเทศไทย (อ.ส.ม.ท) ขยายการจัดตั้งสถานีของทางราชการเท่านั้น ถึงแม้ว่าจะพยายามให้บริการข่าวสารหรือจัดรายการเพื่อประชาชนในท้องถิ่นอยู่ก็ตาม ก็ยังไม่เป็นสถานีวิทยุชุมชนตามหลักการสากลดังกล่าวมาแล้ว เนื่องจากเนื้อหาสาระทั้งหมดและความเป็นเจ้าของยังไม่ได้เกิดจากความคิดริเริ่มและบริหารจัดการของประชาชนในชุมชนโดยตรง

จากการประชุมเรื่องการปฏิรูปสถาบันเกษตรกรและการพัฒนาชนบทของโลก (WOARRD) ที่กรุงโรม เมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2522 แผนปฏิบัติการของการประชุมดังกล่าวก็ระบุว่า

“การมีส่วนร่วมของประชาชนในสถาบันและระบบต่างๆ ที่ครอบคลุมชีวิตของตนเอง นับเป็นสิทธิมนุษยชนอย่างหนึ่งยิ่งกว่านั้นก็ยังเป็นสิ่งสำคัญในการเพิ่มอำนาจทางการเมืองอันจะเป็นผลดีต่อกลุ่มประชาชนผู้มีฐานะด้อย รวมทั้งพัฒนาสังคม เศรษฐกิจด้วย กลยุทธ์การพัฒนาชนบทจะเกิดผลเต็มที่ตามศักยภาพของชนบทก็ต่อเมื่อองค์กรหรือกลุ่มประชาชนผู้ยากจน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้มีฐานะด้อยที่สุดมีแรงจูงใจและเข้าร่วมอย่างกระตือรือร้นในการร่วมคิดร่วมกำหนดนโยบายและสร้างสถาบันทางเศรษฐกิจและสังคมต่างๆ รวมถึงสหกรณ์และองค์การอาสาสมัครของประชาชนอื่นๆ ในงานพัฒนาและประเมินผลโครงการและนโยบายนั้น” (สุริชัย หวันแก้ว 2530 : 3-4) ผลของการประชุมในครั้งนั้น แสดงให้เห็นถึงความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกๆ กิจกรรมเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่แท้จริงที่สามารถเกิดขึ้นได้เฉพาะกลุ่มนั้นๆ

แผนพัฒนาสื่อสารมวลชนเทคโนโลยีสารสนเทศและโทรคมนาคมเพื่อการพัฒนาคนและสังคม พ.ศ.2542-2551 ของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี ได้กล่าวไว้ว่า การพัฒนาสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศและโทรคมนาคมในระยะที่ผ่านมายังไม่เอื้อต่อการพัฒนาคนและสังคมเท่าที่ควร ด้วยสาเหตุ 3 ประการคือ

1. ประเทศไทยมีสื่อวิทยุกระจายเสียงสื่อวิทยุโทรทัศน์และสื่อสิ่งพิมพ์อยู่เป็นจำนวนมาก แต่สื่อที่มีอยู่ส่วนใหญ่เป็นไปเพื่อประโยชน์ทางธุรกิจการค้าและความบันเทิงเป็นสำคัญ แหล่งที่ตั้งและการครอบคลุมของสื่อส่วนใหญ่จะอยู่ในเขตเมืองใหญ่ๆ หรือพื้นที่ที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจ ส่วนพื้นที่ชนบทห่างไกลหรือกลุ่มผู้ด้อยโอกาสต่างๆ จะไม่ได้รับบริการเท่าที่ควร
2. กิจการโทรคมนาคมและเทคโนโลยีสารสนเทศที่ตั้งขึ้นมาหรือมีอยู่ในปัจจุบันส่วนใหญ่เพื่ออำนวยความสะดวกในการติดต่อสื่อสาร การให้ข้อมูลข่าวสาร และความรู้ในเรื่องต่างๆ ไป ยังไม่ได้ให้ความสำคัญอย่างเพียงพอต่อการพัฒนาคนและสังคม
3. ที่ผ่านมารัฐยังไม่มีแนวคิดว่าคลื่นความถี่ที่ใช้ในการส่งวิทยุกระจายเสียงวิทยุโทรทัศน์ และวิทยุโทรคมนาคม เป็นทรัพยากรสื่อสารของชาติเพื่อประโยชน์สาธารณะ รัฐจึงยังไม่มีนโยบายหลักที่จะจัดสรรคลื่นดังกล่าวเพื่อประโยชน์ต่อการพัฒนาคนและสังคมโดยตรง

ดังนั้นเพื่อให้การพัฒนาสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคมของประเทศมีความสอดคล้องและสนับสนุนต่อการพัฒนาคนและสังคมที่เป็นจุดเน้นของแผนพัฒนาฉบับที่ 8 อีกทั้งสอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงเห็นสมควรให้มีการจัดทำแผนพัฒนาสื่อสารมวลชน เทคโนโลยีสารสนเทศ และโทรคมนาคม เพื่อการพัฒนาคนและสังคมขึ้น

ด้วยเหตุปัจจัยหลายประการที่กล่าวมาข้างต้นทำให้มองเห็นว่า สื่อวิทยุเพื่อชุมชน จะเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาคนในขั้นพื้นฐานและจะนำไปสู่การพัฒนาสังคมต่อไป เพื่อให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในสื่อสาธารณะที่เข้าถึงประชาชนได้มากที่สุดแห่งนี้ ก่อนที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในองค์กรระดับชาติแต่สิ่งที่ยังเป็นที่สงสัยของประชาชนก็คือรัฐเองจะเป็นผู้ที่จะต้องเข้ามาชี้แนะประชาชนให้ได้เรียนรู้อบรมส่งเสริมและสนับสนุนการเข้าไปมีส่วนร่วมขั้นพื้นฐานของประชาชน ก่อนถึงแม้กฎหมายรัฐธรรมนูญจะแสดงถึงสิทธิเสรีภาพของประชาชน และกำหนดนโยบายพื้นฐานในการกระจายอำนาจออกสู่ท้องถิ่น และคืนอำนาจให้กับประชาชนไว้หลายมาตรา แต่สิ่งที่เกิดขึ้นจริงอยู่ในขณะนี้ก็คือคนในองค์กรของรัฐเองไม่ต้องการให้คลื่นสาธารณะที่นำมาซึ่งผลประโยชน์มหาศาลตกไปเป็นของผู้อื่นจึงเกิดการขัดแย้งขึ้นในข้อกฎหมาย และแนวทางการปฏิบัติ

ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกศึกษา “รายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน” ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย สังกัดกรมประชาสัมพันธ์ จังหวัดน่าน เป็นรายการที่ทางสถานีร่วมกับกลุ่มองค์กรชาวบ้านและประชาชนทุกสาขาอาชีพจัดทำรายการวิทยุชุมชนขึ้น ส่งกระจายเสียงทางระบบ FM. 94.75 MHz ทุกวันจันทร์-ศุกร์ ตั้งแต่เวลา 13.00-15.00 น. การดำเนินการดังกล่าว นอกจากเป็นไปเพื่อสนองเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ และยังเป็นเวทีการเรียนรู้กระบวนการผลิตและบริหารรายการวิทยุชุมชนจะต้องร่วมคิด ร่วมทำอันจะนำไปสู่การร่วมกันแก้ไขปัญหาเพื่อ

พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน โดยใช้วิทยุเป็นเวทีเปิดกว้างสำหรับผู้สนใจที่จะร่วมเรียนรู้ในการบริหารจัดการคลื่นวิทยุชุมชน เพื่อนำไปสู่การจัดรายการวิทยุชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อคนในชุมชนของจังหวัด

จังหวัดน่านเป็นจังหวัดที่มีสภาพภูมิประเทศห่างไกลเป็นเมืองปิด จึงทำให้วัฒนธรรมดั้งเดิมยังไม่สูญหายไป ประชาชนจึงมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง ตั้งอยู่ในเขตจังหวัดภาคเหนือ ลักษณะภูมิประเทศประกอบด้วยเทือกเขาสูงใหญ่สลับซับซ้อนทั้ง 3 ด้าน คือ

ทิศตะวันออกติดเทือกเขาหลวงพระบางซึ่งอยู่ในเขตแขวงไชยบุรีในฝั่งลาว

ทิศตะวันตกมีเทือกเขาฝิ่ปันน้ำกั้นเมืองน่านออกจากแพร่และพะเยา

ทิศใต้เป็นเส้นทางลำน้ำน่านไหลผ่านออกไปทางอุตรดิตถ์

แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 14 อำเภอ 1 กิ่งอำเภอ พื้นที่ 813.126 ตารางกิโลเมตร มีประชากรประมาณ 81,222 คน เป็นจังหวัดที่โดดเด่นในด้านศาสนา และวัฒนธรรมที่เป็นเอกลักษณ์ ที่ยังไม่สูญหายไปกับสังคมเมืองทำให้แต่ละชุมชนมีความเข้มแข็ง เชื่อมโยงกับกระบวนการดำเนินงานต่างๆของบุคคล ชุมชน และเครือข่าย เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กับตนเองในด้านต่างๆ ดังจะเห็นได้จากการรวมกลุ่มกันของประชาชนชาวน่านที่มีการสร้างประชาคมต่างๆขึ้นมาเพื่อทำกิจกรรมร่วมกัน เช่น กลุ่มฮักเมืองน่าน กลุ่มแม่บ้านทอผ้า กลุ่มอนุรักษ์ต้นน้ำ ป่า สัตว์น้ำ กลุ่มต่อต้านยาเสพติด กลุ่มช่วยเหลือผู้ป่วยเอดส์ ฯลฯ การรวมตัวของกลุ่มต่างๆเหล่านี้เป็นการรวมตัวกันทางสังคมของคนในชุมชน และช่วยผลักดันให้ชุมชนเหล่านั้นมีความเข้มแข็งที่ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ปัญหาาร่วมกัน

งานวิจัยชิ้นนี้จะศึกษาให้เห็นว่า สื่อภาคประชาชน จะมีแนวโน้มอย่างไรในอนาคต ปัจจัยอะไรบ้างที่มีส่วนในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหารายการ โครงสร้าง และวิธีการดำเนินงานของสถานี โดยเลือกเวทีวิทยุชุมชนคนเมืองน่านมาเป็นตัวอย่างการศึกษาให้เห็นถึงการดำเนินงานด้านวิทยุที่มาจากความต้องการของประชาชนในจังหวัดน่านที่ต้องการถ่ายทอดข้อมูลข่าวสาร ความเป็นชุมชนที่เข้มแข็งในการรวมกลุ่มกันแก้ปัญหาตนเองภายในชุมชน และนำมาเสนอในรายการวิทยุเพื่อชุมชนเพื่อสร้างความเป็นชุมชนเดียวกัน ประสานกันภายในกลุ่ม สร้างเป็นเครือข่าย และใช้การสื่อสารเชื่อมโยงถ่ายทอดความต้องการเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ในด้านการจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยใช้วิธีการทำการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมให้ประชาชนในแต่ละชุมชนเข้ามาประชุมร่วมกันคิดกำหนดแนวทางในการดำเนินงานร่วมกันว่าสิ่งที่แต่ละชุมชนต้องการฟังอย่างแท้จริงคืออะไร และวิทยุจะมาช่วยคนในชุมชนนั้นแก้ปัญหา หรือแนวทางในการดำรงชีวิตได้อย่างไรบ้าง และอาจเป็นแนวทางในการดำเนินงานวิทยุชุมชนต่อไปในอนาคตว่าจะทำอย่างไรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมได้มากที่สุด รวมทั้งร่วมกันกำหนดรูปแบบและเนื้อหารายการที่มาจากความต้องการของชุมชนซึ่งเกี่ยวพันกับการดำเนินชีวิต และความคงอยู่ในสังคมที่มี

เอกลักษณ์เป็นของตัวเอง ซึ่งเนื้อหาเหล่านี้จะมาจากการคิดร่วมกันของคนในชุมชนก่อนที่จะส่งตัวแทนของชุมชนมาดำเนินรายการกับทางสถานี เพื่อเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มาจากความต้องการของประชาชน โดยประชาชน และเพื่อความประสงค์ของประชาชน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์รูปแบบและเนื้อหารายการวิทยุเพื่อชุมชนของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดน่าน FM 94.75 MHz
2. เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงโครงสร้างในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหารายการวิทยุเพื่อชุมชนของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดน่าน
3. เพื่อค้นหาความต้องการร่วมกันของคนในชุมชนต่อการมีส่วนร่วมกำหนดรูปแบบและเนื้อหารายการวิทยุเพื่อชุมชน จังหวัดน่าน
4. เพื่อค้นหาวิธีการดำเนินงานและกระบวนการบริหารงานอย่างมีส่วนร่วมในรายการวิทยุเพื่อชุมชน จังหวัดน่าน

ปัญหานำการวิจัย

1. รูปแบบและเนื้อหารายการวิทยุเพื่อชุมชนของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดน่าน FM 94.75 MHz มีลักษณะอย่างไร
2. ปัจจัยเชิงโครงสร้างในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหารายการวิทยุเพื่อชุมชนของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดน่านคืออะไร และมีส่วนมากำหนดเนื้อหารายการอย่างไร
3. ความต้องการร่วมกันของคนในชุมชนต่อการมีส่วนร่วมกำหนดรูปแบบและเนื้อหารายการของสถานีวิทยุเพื่อชุมชน จังหวัดน่านคืออะไร
4. วิธีการดำเนินงานและกระบวนการบริหารงานอย่างมีส่วนร่วมในรายการวิทยุเพื่อชุมชน จังหวัดน่านมีลักษณะอย่างไร

ข้อสันนิษฐาน

1. ลักษณะรูปแบบและเนื้อหารายการวิทยุเพื่อชุมชนของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดน่าน มีรูปแบบและเนื้อหาเพื่อคนในชุมชน โดยชุมชนจะมีส่วนร่วมในลักษณะเป็นผู้ดำเนินรายการ ร่วมแสดงความคิดเห็นหรือเป็นแขกรับเชิญร่วมในรายการ เป็นผู้กำหนดรูปแบบและเนื้อหารายการ เพื่อบอกกล่าวเรื่องราวของชุมชน
2. ปัจจัยเชิงโครงสร้างในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหารายการมีปัจจัยด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรมประเพณี วิธีการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนเข้ามากำหนด
3. ประชาชนในจังหวัดน่านต้องการฟังรายการที่มีรูปแบบและเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ต่อชีวิตประจำวัน เรื่องสุขภาพ เรื่องการประกอบอาชีพของคนในชุมชน ฯลฯ เพื่อบอกกล่าวเรื่องราวของกลุ่ม ของชุมชน หรือประเด็นสาธารณะต่างๆ เพื่อช่วยส่งเสริมศักยภาพของกลุ่มและทำให้กลุ่มหรือชุมชนมีส่วนร่วมในสื่อสาธารณะร่วมกัน
4. รายการวิทยุเพื่อชุมชนของจังหวัดน่านมีการดำเนินงานโดยคณะทำงานที่มาจากทั้งภาครัฐ ภาคประชาชน นักจัดรายการวิทยุ องค์กรชุมชน พระสงฆ์ และเยาวชน ร่วมกันหารูปแบบรายการที่เหมาะสมกับคนในชุมชน เพื่อเป็นการเรียนรู้เรื่องสื่อวิทยุภาคประชาชนและสนองตอบความต้องการของประชาชน

ขอบเขตการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ จะทำการศึกษาลักษณะรูปแบบและเนื้อหารายการ โครงสร้างการบริหารงาน ความต้องการและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหารายการวิทยุเพื่อชุมชนทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดน่าน FM 94.75 MHz เพราะเป็นสถานีวิทยุที่มีการเปิดตัวรายการเพื่อชุมชน โดยประชาชน เพื่อสะท้อนมุมมองของคนในชุมชน ในการที่จะปฏิรูปสื่อเพื่อสาธารณะตามมาตรา 40 โดยทำการศึกษาลักษณะรูปแบบและเนื้อหารายการวิทยุ โครงสร้างการบริหารงาน ความต้องการและการมีส่วนร่วมของผู้ฟังในชุมชน

งานวิจัยชิ้นนี้ใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research – PAR) โดยเลือกชุมชนมาทำการศึกษา 3 ชุมชนด้วยกัน ได้แก่

1. ชุมชนตำบลน้ำเกีฮ้น กิ่งอำเภอภูเพียงแช่แห้ง
2. ชุมชนตำบลเมืองจั่ง กิ่งอำเภอภูเพียงแช่แห้ง
3. ชุมชนในเขตเทศบาลเมือง อำเภอเมือง

เงื่อนไขในการคัดเลือกชุมชนดังกล่าวคือมีกิจกรรมที่โดดเด่นเป็นที่รู้จักของประชาชนในจังหวัดน่านในด้านต่างๆ ไม่ว่าจะจากการรวมกลุ่มกันต่อต้านการตัดไม้ทำลายป่า ต่อด้านยาเสพติด กลุ่มส่งเสริมอาชีพ กลุ่มแม่บ้าน

นิยามศัพท์

วิทยุท้องถิ่น หมายถึง สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยในสังกัดกรมประชาสัมพันธ์ ประจำจังหวัดน่าน คลื่น FM 94.75 MHz

วิทยุชุมชน หมายถึง สถานีวิทยุกระจายเสียงของท้องถิ่นที่เปิดโอกาสให้ประชาชน หรือคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆ นอกเหนือจากการเป็นผู้ฟัง ดังนี้ กำหนดรูปแบบและเนื้อหา รายการ ร่วมผลิตรายการ บริหารจัดการ เพื่อเป็นสื่อที่นำเสนอรายการเกี่ยวกับชุมชนและเป็นประโยชน์ต่อคนในชุมชนนั้นๆ

รูปแบบรายการวิทยุ หมายถึง ลักษณะการนำเสนอรายการที่ออกอากาศทางรายการวิทยุเพื่อชุมชนจังหวัดน่าน ได้แก่ รายการพูดคุย รายการข่าว รายการสารคดี รายการนิตยสารทางอากาศ รายการสารระบันเทิงปิกนกะ รายการละคร รายการดนตรี

เนื้อหารายการวิทยุ หมายถึง ลักษณะของสารที่ปรากฏในรายการวิทยุเพื่อชุมชนจังหวัดน่าน ได้แก่ เนื้อหาที่เป็นข้อมูลข่าวสารและความเป็นจริง เนื้อหาที่ให้ความรู้ด้านต่างๆ เช่น เนื้อหาเกี่ยวกับสังคม การเมือง เศรษฐกิจ สุขภาพ ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ศาสนา เกษตร เนื้อหาที่เป็นความบันเทิง เช่น เนื้อหาเกี่ยวกับเพลง กีฬา และเนื้อหาโฆษณาสินค้าและบริการ

โครงสร้างวิทยุท้องถิ่น หมายถึง โครงสร้างการเป็นเจ้าของ การบริหารจัดการของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดน่าน

การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในรายการวิทยุเพื่อชุมชนจังหวัดน่าน นอกเหนือจากการเป็นแค่เพียงผู้รับสาร และผู้ใช้สารธรรมดาแล้วยังเป็นผู้วางแผนงานกำหนดนโยบาย ผู้ร่วมคิด ผู้กำหนดรูปแบบและเนื้อหารายการ เป็นผู้ผลิต ผู้ดำเนินรายการ เพื่อนำเสนอความต้องการของกลุ่ม ชุมชน ผ่านทางสื่อวิทยุ

ความต้องการของชุมชน หมายถึง สิ่งที่คนในชุมชนต้องการให้มีอยู่ในรายการวิทยุเพื่อชุมชน

วิธีการดำเนินงานวิทยุชุมชน หมายถึง กระบวนการบริหารจัดการรายการวิทยุเพื่อชุมชน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. การนำองค์ความรู้วิทยุชุมชนไปใช้พัฒนาวิทยุชุมชนในจังหวัดอื่นๆต่อไป
 2. งานวิจัยชิ้นนี้เป็นการพิสูจน์ว่าทฤษฎีการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication) เป็นทฤษฎีที่เหมาะสมกับการนำมาพัฒนาการสื่อสารในชุมชน เพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน หรือจัดรายการที่มีรูปแบบและเนื้อหาที่เป็นประโยชน์ต่อคนในชุมชนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมนี้จะทำให้ประชาชนในท้องถิ่นได้เข้ามามีส่วนในการทำกิจกรรมด้วยตนเอง
 3. เป็นประโยชน์ในแง่การนำการสื่อสารไปใช้ในชุมชนเพื่อการพัฒนาในระดับพื้นฐาน ก่อนที่จะพัฒนาในขั้นต่อไป
 4. มีประโยชน์ในแง่ระเบียบวิธีวิจัยแบบมีส่วนร่วม ที่เรียกว่า Participatory Action Research
- ซึ่งยังนับว่าเป็นวิธีวิจัยที่ยังมีน้อยมากในปัจจุบัน และมีแนวโน้มว่ากำลังจะพัฒนาระเบียบวิธีวิจัยในลักษณะนี้ออกไปอย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแวดวงการศึกษาเพื่อชุมชน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหารายการ “วิทยุเพื่อชุมชน” ของจังหวัดน่าน ผู้วิจัยได้นำแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาศึกษาเพื่อเป็นแนวทางในการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

1. ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมือง (Political Economy of Media Theory)
2. ทฤษฎีการสื่อสารเพื่อชุมชน (Community Communication Theory)
3. ทฤษฎีการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication Theory)
4. ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบเน้นการมีส่วนร่วม (Democratic-Participant Media Theory)
5. แนวคิดฉันทกกำลังภายในชุมชน (Community Empowerment)
6. แนวคิดรูปแบบและเนื้อหารายการวิทยุเพื่อชุมชน
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. ทฤษฎี เศรษฐศาสตร์การเมือง (Political Economy of Media Theory)

McQuail (1994) (อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ 2543 : 133-136) กล่าวว่านักวิชาการคนสำคัญในกลุ่มเศรษฐศาสตร์การเมือง ได้แก่ P.Golding, G.Murdock, J.Curran ได้สถิติให้เห็นประเด็นที่กลุ่ม Political Economy มักจะให้ความสนใจวิเคราะห์ เช่น

1. โครงสร้างการเป็นเจ้าของสื่อประเภทต่างๆ
2. วิธีการทำงานทางการตลาดของสื่อ ซึ่งเป็นไปตามกลไกของตลาด เช่น ต้องทำกำไร ต้องให้ได้สัดส่วนในตลาดเพิ่มขึ้น ต้องขยายตลาด ต้องสร้างตลาดใหม่ๆ เป็นต้น
3. ปรัชญาการผูกขาดสื่อมวลชน การกระจุกตัวของสื่อมวลชน เจ้าของทุนคนเดียวสามารถครอบครองสื่อหลายประเภท

กลุ่ม Political Economy of Media เป็นกลุ่มที่ยึดมั่นตามหลักการวิเคราะห์ของ Marx โดยได้นำมาประยุกต์ใช้ในการศึกษาสื่อมวลชน ดังนี้ คือ

1. มีแนวคิด (concepts) อยู่ 3 แนวที่กลุ่มนี้พยายามหาความเกี่ยวโยงกันคือ โครงสร้างทางเศรษฐกิจสังคม อุตสาหกรรมสื่อมวลชน และเนื้อหา/ผลผลิตของสื่อมวลชน ดังนั้นคำตอบสำคัญๆ สำหรับการวิจัยจะเกี่ยวข้องอยู่กับการเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตที่เกี่ยวกับสื่อและอุตสาหกรรมที่เกี่ยวข้อง (ownership) ระบบการควบคุมสื่อด้วยกลไกทางเศรษฐกิจและการเมือง ระบบตลาดของสื่อเป็นต้น

2. การศึกษาระบบสื่อมวลชนนั้นกลุ่ม Political Economy เสนอว่าต้องวิเคราะห์ให้เชื่อมโยงกับระบบเศรษฐกิจและการเมืองของสังคมอยู่เสมอ เพราะเราไม่อาจจะเข้าใจสื่อ ผลผลิตของสื่อและเนื้อหาของสื่อเลยหากไม่พิจารณาสื่อเช่นเดียวกับนายทุนที่มองว่าสื่อเป็นอุตสาหกรรมชนิดหนึ่งที่ทำกำไรไปเพื่อขายหวังผลกำไร ผลกำไรนั้นนอกจากจะมาจากอุตสาหกรรมสื่อโดยตรงแล้วยังอาจจะมาจากอุตสาหกรรมข้างเคียง เช่น อุตสาหกรรมกระดาษ น้ำมัน เป็นต้น และหากเมื่อใดที่มีการผูกขาดทั้งแนวนอนและแนวตั้ง เมื่อนั้นการสะสมผลกำไรของอุตสาหกรรมนี้ก็จะมีเพิ่มขึ้น

3. การวิเคราะห์ระดับของเนื้อหา กลุ่มนักวิชาการกลุ่มนี้เชื่อว่าส่วนหนึ่งของเนื้อหาถูกกำหนดมาจากระบบตลาด (อาจจะเป็นผู้รับสารส่วนหนึ่ง) และอีกส่วนหนึ่งจะถูกกำหนดมาจากผลประโยชน์ของเจ้าของเงินทุนหรือผู้ตัดสินใจระดับนโยบาย

4. การวิเคราะห์ผลที่เกิดขึ้น จากสภาวะที่สื่อมวลชนมาดำเนินการอยู่ในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมนั้น กลุ่ม Political Economy ได้ทำนายว่าผลที่จะกล่าวถึงต่อไปนี้เป็นปรากฏการณ์ที่ไม่อาจจะหลีกเลี่ยงได้ คือ

4.1 สื่อที่ดำเนินการอย่างเป็นทางการเป็นอิสระจากระบบทุน (ไม่หวังกำไร) หรือจากนายทุนจะล้มหายตายจากไป สื่อที่ต้องการจะเอาชีวิตรอดอยู่ต่อไป จะทำงานอย่างมีอิสระน้อยลงทุกที

4.2 จะเกิดการรวมศูนย์ของตลาดในทุกระดับ ไม่ว่าจะเป็นการรวมศูนย์ของทุน หรือการกระจุกตัวของสื่อที่จะมีมากจนถึงระดับเกิดการผูกขาดโดยผู้ผลิตสื่อมวลชนเพียงไม่กี่ราย

4.3 ผู้ทำงานสื่อจะต้องใช้กลยุทธ์การผลิตที่ลดความเสี่ยงให้น้อยที่สุด เช่น การนำเอาละครโทรทัศน์ที่เคยสร้างมาแล้วจนผู้ชมรู้จักกันอย่างดีมาสร้างใหม่อย่างซ้ำซาก ทำให้ไม่มีใครกล้าแหวกตลาดหรือทวนกระแสออกไป สุนทรียะ และความคิดริเริ่มสร้างสรรค์กลายเป็นสิ่งที่หาได้ยาก

4.4 มีการลดการลงทุนในสาขาที่ทำกำไรให้น้อย ผลที่เกิดตามมาก็คือ กลุ่มที่มีอำนาจการซื้อน้อยหรือไม่มีอำนาจการซื้อ เช่น เด็ก คนแก่ จะกลายเป็นกลุ่มคนที่ไม่ได้มีผลงานสื่อสำหรับตนเอง

4.5 เนื้อหาของข่าวสารจะมีลักษณะไม่สมดุลทางการเมืองเพื่อเอาใจเจ้าของทุนมักเป็นผู้ที่มีอำนาจทางการเมือง

กลุ่ม Political Economy ได้ทำนายแนวโน้มของสื่อมวลชนที่จะเกิดขึ้นต่อไปก็คือ

1. อำนาจการเป็นเจ้าของสื่อ (ownership) จะตกอยู่ในมือของคนกลุ่มน้อยทั้งในระดับประเทศและระดับโลก ซึ่งเป็นแนวโน้มเกี่ยวกับการกระจุกตัวและรวมศูนย์ของทุนทุกประเภท
 2. มิติด้านเศรษฐกิจของข่าวสาร จะเพิ่มความสำคัญมากขึ้นในระดับโลกทั้งนี้เนื่องจากการรวมตัวระหว่างธุรกิจโทรคมนาคมกับธุรกิจการกระจายเสียง
 3. การควบคุมจากภาครัฐจะมีน้อยลง ดังจะเห็นได้จากแนวคิดเรื่อง “การผ่อนคลายการควบคุม” (Deregulation) การแปรรูปรัฐวิสาหกิจให้เป็นเอกชน (Privatization) หรือการอนุญาตให้มีวิทยุ โทรทัศน์เสรีที่มีเอกชนเป็นเจ้าของ (Liberalization) เป็นต้น
- ผู้วิจัยจะใช้ทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองเป็นกรอบในการศึกษาการก่อตัวของวิทยุชุมชน จังหวัดน่านว่าเป็นไปตามนโยบายของเจ้าของสื่อหรือเกิดจากความต้องการของประชาชนและรายการวิทยุเพื่อชุมชนจะมีแนวโน้มถูกควบคุมโดยรัฐน้อยลงหรือไม่

2. ทฤษฎี การสื่อสารเพื่อชุมชน (Community Communication Theory)

กาญจนา แก้วเทพ (2543:48) ได้กล่าวถึง คุณลักษณะสำคัญๆ ของการสื่อสารชุมชนไว้ ดังนี้

2.1 เป็นการสื่อสารแบบสองทาง (Two-way communication) ที่ผู้ส่งสารและผู้รับสาร สามารถมีปฏิกริยาโต้ตอบ (interactivity) กันอยู่ตลอดเวลาทั้งในลักษณะเป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ได้ ลักษณะการสื่อสารแบบสองทางทำให้สถานะของผู้ส่งและผู้รับไม่ตายตัว แต่จะมีการผลัดเปลี่ยนบทบาทอยู่ตลอดเวลา

2.2 ทิศทางการไหลของข่าวสาร (Flow of Information) ในขณะที่กระบวนการสื่อสารเพื่อการพัฒนาแบบกระแสหลักนั้น ทิศทางการไหลของข่าวสารเป็นไปอย่างจำกัด คือมีการไหลจากเบื้องบน (เจ้าหน้าที่รัฐ) ไปสู่เบื้องล่าง (ประชาชน) เท่านั้น แต่การสื่อสารชุมชนนั้น การไหลของข่าวสารจะมีทิศทางที่หลากหลาย มาจากทุกทิศทุกทาง ทั้งจากบนลงล่าง (Top-down) แบบล่างสู่บน (Bottom-up) และแบบแนวนอน (Horizontal) ดังนั้น ข่าวสารจึงอาจจะไหลจากนักวางแผนพัฒนาไปสู่ชาวบ้าน จากสื่อมวลชนไปสู่ผู้รับสารในชนบท ในเวลาเดียวกัน ชาวบ้านอาจจะส่งข่าวสารขึ้นไปยังเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือมีการแลกเปลี่ยนติดต่อส่งข่าวสารระหว่างกลุ่มชาวบ้านด้วยกัน (ในวงการพัฒนาชุมชนของไทยในปัจจุบัน เริ่มคุ้นเคยกับแนวทางการปฏิบัติที่เรียกว่า “การสร้างเครือข่ายชุมชน” “การศึกษาดูงานจากกลุ่มชาวบ้าน” ด้วยกันเอง)

ในเรื่องทิศทางการไหลของข่าวสารนั้น นอกจากจะใช้มิติ (dimension) เรื่องทิศทางเป็นเกณฑ์พิจารณาแล้ว ยังมีนักวิชาการบางท่าน เช่น Pavelka (1978) ใช้เกณฑ์เรื่องขอบเขตของชุมชน

ชนเป็นตัวแบ่งเป็น “ขอบเขตภายในชุมชน” และ “ขอบเขตภายนอกชุมชน” จากเกณฑ์นี้ ทำให้มองเห็นทิศทางการไหลของข่าวสารใน 3 ทิศทาง คือ การไหลของข่าวสารจากสื่อภายนอกเข้ามาสู่ชุมชน การใช้สื่อเพื่อส่งสารเรื่องราวของชุมชนออกไปยังบุคคลภายนอก และการใช้การสื่อสารเพื่อกระตุ้นให้เกิดการสื่อสารภายในชุมชนกันเอง เพื่อช่วยยกระดับความตระหนักเกี่ยวกับความต้องการและการแสดงออกซึ่งความเป็นตัวของตัวเองของชุมชน

2.3 เป้าหมายของการสื่อสารชุมชนมีวิธีการและแง่มุมหลายแง่มุมที่จะกำหนดเป้าหมายของการสื่อสารเพื่อชุมชน เช่น

ก. การกำหนดเป้าหมายโดยการใช้ระดับผู้ที่เกี่ยวข้องซึ่งเป็นเกณฑ์ ในระดับต่างๆ ดังนี้

: ระดับชุมชน เป็นการสื่อสารที่มีเป้าหมายเพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของชุมชน

: ระดับหน่วยงานนอกชุมชน เป็นการสื่อสารที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงองค์กร หรือหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้องกับด้านการพัฒนาและการสื่อสาร

: ระดับสังคมส่วนรวม เป็นการสื่อสารที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมในระดับกว้าง

ข. การกำหนดเป้าหมายโดยสอดคล้องกับทิศทางการไหลของข่าวสารในชุมชนได้ 3 เป้าหมายย่อยคือ

1. เพื่อทำการถ่ายทอดข่าวสารข้อมูลและโน้มน้าวชักจูงใจ อันมักได้แก่ ทิศทางการไหลของข่าวสารจากบนลงล่าง

2. เพื่อเป็นช่องทางแสดงออกซึ่งตัวตนของชุมชน (Community self-expression) อันอาจจะหมายรวมถึงแต่การแสดงออกซึ่งความต้องการของชุมชนไปจนกระทั่งถึงการแสดงออกซึ่งสิทธิศักดิ์ศรี ภูมิปัญญาของชุมชนด้วย

3. เพื่อพัฒนาความเป็นตัวเองของบุคคล (Development of the individual's self) ในหน่วยที่เล็กลงมากกว่าชุมชน การสื่อสารชุมชนจะทำหน้าที่คล้ายๆ เป็นเวทีแห่งการศึกษาเรียนรู้ที่ช่วยให้ศักยภาพของปัจเจกบุคคลได้พัฒนาสร้างสรรค์อย่างเต็มที่

2.4 เป็นการสื่อสารที่เกิดขึ้นและดำเนินการเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน (Need-oriented) ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะประการสำคัญของกระบวนการทัศน์การพัฒนาแนวใหม่แทนการพัฒนาที่แต่เดิมเคยตอบสนองความต้องการของรัฐเป็นหลัก

2.5 หน้าที่ของการสื่อสาร Windahl et al (1992) ระบุว่า หน้าที่ของการสื่อสารชุมชนน่าจะประกอบด้วย

: หน้าที่ในการแสดงออก (Expressive Function) คือทั้งบุคคลและกลุ่มสามารถแสดงความเป็นตัวของตัวเองออกมาเพื่อที่จะสร้างเอกลักษณ์ของตนเองได้

: หน้าที่ทางสังคม (Social Function) คือการเข้ามามีส่วนร่วมในการสื่อสารเพื่อจะสร้างความรู้สึกร่วมเป็นชุมชนเดียวกัน

: หน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสาร (Information Function) อันเป็นหน้าที่พื้นฐานของการสื่อสารโดยทั่วไปหากทว่าในการสื่อสารชุมชนนั้นทิศทางการไหลของข่าวสารต้องเป็นไปอย่างรอบด้าน ดังนั้นผู้เข้าร่วมกระบวนการสื่อสารทุกคนจึงได้แลกเปลี่ยนข้อมูลและความรู้เพื่อยกระดับความเข้าใจและความรู้ในเรื่องการสื่อสารและทักษะการถ่ายทอดไปยังบุคคลอื่นที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการพัฒนาชุมชน

: หน้าที่ในการควบคุมการปฏิบัติการ (Control Activation Function) การสื่อสารจะเป็นช่องทางนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อปรับปรุงหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นของบุคคลและชุมชนได้ เนื่องจากการสื่อสารชุมชนมีลักษณะเป็นการสื่อสารแบบสองทางที่มีขั้นตอนของปฏิกิริยาป้อนกลับ (Feedback)

นอกเหนือจากคุณลักษณะที่กล่าวมาแล้วนี้ Berrigan F.J.(1979) ได้เพิ่มเติมคุณสมบัติบางประการที่การสื่อสารชุมชนน่าจะมี คือ

2.6 สื่อของชุมชนเน้นการปรับปรุงสื่อให้เหมาะสมสำหรับประโยชน์การใช้งานของชุมชน ไม่ว่าจะชุมชนจะตั้งวัตถุประสงค์การใช้เอาไว้เช่นใดก็ตาม

2.7 สื่อชุมชนต้องเป็นสื่อที่คนในชุมชนสามารถเข้าถึง (Access) ได้ตลอดเวลา เพื่อนำไปใช้เพื่อหาข่าวสาร เพื่อความรู้หรือเพื่อความบันเทิง

2.8 สื่อชุมชนเป็นสื่อที่ชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วม (Participates) ในหลายๆ บทบาท ไม่ว่าจะเป็นผู้วางแผนการใช้สื่อ ผู้ผลิต ผู้แสดง ฯลฯ

2.9 สื่อชุมชนต้องเป็นสื่อที่แสดงออกของชุมชน มิใช่เป็นสื่อเพื่อชุมชน ซึ่งหมายความว่า ตัวตนของชุมชนที่จะแสดงออกไปนั้นต้องมาจากการกำหนดของชุมชนเอง มิใช่เป็นผู้อื่นมาทำให้ชุมชน

2.10 สื่อชุมชนจะปรับเปลี่ยนลักษณะของการเป็นเครื่องมือถ่ายทอดข่าวสารจากที่หนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง มาเป็นเวทีสำหรับแลกเปลี่ยนข่าวสารและทัศนะของคนทุกคน

ในกรณีของไทยมีนักวิชาการไทยได้รวบรวมคุณลักษณะที่สำคัญที่ครอบคลุมองค์ประกอบย่อยของการสื่อสารทั้ง 4 ลักษณะ คือ S-M-C-R ว่าควรมีลักษณะดังต่อไปนี้ คือ

- 1) **ระดับความยาก-ง่ายของสื่อ** ต้องเหมาะสมกับระดับและความสามารถในการรับสารของชาวบ้าน โดยเฉพาะในกรณีที่เป็นสื่อสิ่งพิมพ์ ต้องคำนึงความสามารถในการอ่านของชาวบ้าน
- 2) **ประเภทของเนื้อหาของสื่อ** ต้องเป็นเรื่องที่เน้นหนักลงไปในปัญหาเร่งด่วนหรือปัญหาในชีวิตประจำวันของคนในสังคมนั้นๆ
- 3) **กลุ่มเป้าหมาย** สื่อแต่ละชนิดควรจัดทำขึ้นสำหรับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะ
- 4) **วิธีการนำเสนอ** สื่อควรนำเสนอสิ่งที่เป็นปัญหาหรือสภาพที่ก่อให้เกิดปัญหา แล้วเสนอแนะหรือกระตุ้นให้ผู้รับสารช่วยกันคิดแก้ไขปัญหาดังกล่าว
- 5) **ความเกี่ยวพันของเนื้อหา** เนื้อหาของสื่อควรเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์และชีวิตความเป็นอยู่ของชาวบ้าน
- 6) **บทบาทของสื่อ** สื่อจะต้องมีส่วนช่วยผลักดันให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิด ประสบการณ์ และมีการทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง
- 7) **ความน่าสนใจ** สื่อต้องมีลักษณะง่ายๆ แต่น่าสนใจ และดึงดูดความสนใจโดยอาศัยภาพและเสียงเป็นตัวดึงดูดความน่าสนใจ
- 8) **ความเกี่ยวข้องกับผู้รับ** สื่อควรจะมีส่วนที่ช่วยให้ผู้รับสารสามารถประเมินตนเองได้ ตัวอย่างเช่น หลังจากที่นำเสนอปัญหาและสาเหตุของปัญหาแล้ว อาจจะมีส่วนของเนื้อหาที่ตั้งคำถามว่า ผู้รับสารเป็นส่วนใดของสาเหตุของปัญหาเป็นต้น

จุมพล รอดคำดี (2542) ได้สรุปแนวคิดของวิทยุชุมชนจะมีหลักการดังนี้

1. ต้องเกิดขึ้นจากความต้องการของชุมชน โดยถือหลักว่าคนส่วนใหญ่ แสดงความคิดเห็น ความต้องการร่วมกัน
2. วิทยุชุมชนต้องได้รับการยอมรับของกลุ่มต่างๆ ในชุมชน
3. วิทยุชุมชนย่อมไม่มีการแบ่งแยกเชื้อชาติ ศาสนา ประเพณีวัฒนธรรมของคนในชุมชน
4. วิทยุชุมชนต้องยึดถือแนวทางการเสนอรายการและข่าวสารของชุมชนเป็นหลัก ภายใต้นโยบาย ความเชื่อ วัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น สิ่งแวดล้อมและเหตุการณ์ในท้องถิ่นเป็นหัวใจของการนำเสนอข่าวสารและรายการ
5. วิทยุชุมชนจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนในชุมชนร่วมคิด ร่วมวางแผนร่วมจัดรายการ และสามารถเข้าไปบริหาร จัดการ หรือเป็นผู้ปฏิบัติในสถานนี้ได้ ยูเนสโกได้เน้นว่า “Participatory radio means a radio station that self-managed by those

participating in it” นอกจากนี้ การเปลี่ยนแปลงใดๆ ในสื่อวิทยุชุมชนให้เป็นไปตามแนวคิดและความต้องการของประชาชนในชุมชน โดยยึดหลักกระบวนการทางประชาธิปไตย

6. วิทยุชุมชนเป็นสถานีวิทยุที่มีรัศมีการออกอากาศครอบคลุมเฉพาะพื้นที่เท่านั้น (มีลักษณะเป็น narrowcasting ไม่ใช่ broadcasting) กำลังส่ง 1 กิโลวัตต์
7. วิทยุชุมชนเป็นสื่อมวลชนตามแนวคิดประชาธิปไตย (Democratic Media) เพื่อประชาชน โดยประชาชน ของประชาชน

การสื่อสารเพื่อชุมชนจึงเป็นตัวแสดงให้เห็นถึงพลังอำนาจ และความสำคัญของปัจเจกบุคคลขั้นพื้นฐาน ก่อนที่จะนำไปสู่การพัฒนาในระดับประเทศจึงต้องสร้างรากฐานทางความคิด โดยเริ่มศึกษามาตั้งแต่วัฒนธรรม สังคมของท้องถิ่น และสิ่งที่แสดงถึงความเป็นตัวตนที่แท้จริงของกลุ่มก่อน ทั้งยังเป็นแนวทางในการปกครองในระบอบประชาธิปไตยที่คนในชุมชนสามารถลุกขึ้นมาแสดงพลังอำนาจที่มาจากพลังเงียบในสังคมแบบเดิมๆ ให้ได้ใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีการสื่อสารได้ด้วยตนเอง

ผู้วิจัยจะใช้ทฤษฎีการสื่อสารเพื่อชุมชนมาเป็นกรอบในการศึกษาถึงการสื่อสารภายในชุมชนจังหวัดน่าน ที่มีลักษณะทางด้านวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม สังคมท้องถิ่น เป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เพื่อชี้ให้เห็นถึงปัจจัยแวดล้อมที่มีส่วนในการกำหนดให้เกิดเนื้อหาในรายการวิทยุเพื่อชุมชน โดยคนในชุมชนได้เข้ามามีบทบาทในการสื่อสารผ่านสื่อวิทยุเพื่อแสดงออกถึงความเป็นตัวตนที่แท้จริงของชุมชน เป็นเวทีแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ร่วมเรียนรู้ และแสดงทัศนะร่วมกันในปัญหาหรือข้อขัดแย้งและเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นในชุมชน เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมกันและเป็นไปตามเป้าหมายการสื่อสารเพื่อชุมชนหรือไม่

3. ทฤษฎีการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม(Participatory Communication Theory)

ทฤษฎีการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม เชื่อว่าชาวบ้านเป็นผู้ที่รู้ปัญหา และเลือกปฏิบัติการใดๆ ก็ตามที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิต ปัญหาของการวิจัยจึงเริ่มจากชาวบ้านไม่ใช่จากสมมติฐานของผู้วิจัย ทั้งสองฝ่ายต่างมีบทบาทเท่าเทียมกันในการร่วมกำหนดปัญหาและเลือกแนวทางการปฏิบัติการ การวิจัยนี้จะเป็นการผสมผสานระหว่างความรู้เชิงทฤษฎีและระเบียบวิธีของนักวิจัย

กระบวนการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม (Participatory Communication) องค์การ UNESCO ได้ให้ความหมายไว้เมื่อปี 1977 ในการประชุมที่กรุงเบลเกรด ประเทศยูโกสลาเวียว่า การสื่อสารในแนวนี้ได้เน้นหลักการที่สำคัญ 3 ประการคือ (Berrigan 1979 อ้างถึงใน Jan Servaes 1996 : 18 และอ้างถึงใน จุมพล รอดคำดี 2542)

1) **การเข้าถึงสื่อ (Access)** หมายถึง การเข้าถึงสื่อที่ให้บริการแก่ชุมชน สื่อย่อมเปิดโอกาสให้ประชาชนเลือกรายการหรือเข้าไปจัดทำในสิ่งที่จะเป็นประโยชน์แก่ตัวเองได้ทราบเท่าที่ไม่ขัด กับกฎหมาย นอกจากนี้ยังเป็นช่องทางที่จะทำให้ประชาชนได้มีโอกาสแสดงความคิดเห็นต่อรายการหรือแสดงความต้องการการเปลี่ยนแปลงรายการ รวมทั้งการเสนอให้มีการปรับเปลี่ยนได้ แม้แต่คณะผู้ผลิตรายการ หรือผู้ควบคุมการทำงานของสื่อนั้นก็ยังสามารถเปลี่ยนได้

กาญจนา แก้วเทพ (2543 : 144) ได้กล่าวเกี่ยวกับ ”การเข้าถึง” (Accessibility) เพิ่มเติมไว้ว่า อาจจะแยกแยะออกได้เป็นหลายมิติ ที่เป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงสื่อ คือ

1. **การเข้าถึงในด้านกายภาพ (Physical accessibility)** เช่น ชาวบ้านไม่มีโอกาสได้พบปะกับเจ้าหน้าที่ เพราะระยะทางห่างไกล หรือไม่มีโอกาสได้รับเอกสารสิ่งพิมพ์ซึ่งแจกไปไม่ถึง

2. **การเข้าถึงในด้านเศรษฐกิจ (Economic accessibility)** สื่อต้องมีค่าใช้จ่าย เช่น หนังสือพิมพ์ที่แม้จะเข้าไปถึงหมู่บ้าน แต่ชาวบ้านไม่มีเงินจะไปซื้อหามาอ่านได้

3. **การเข้าถึงทางวัฒนธรรม-สังคม (Social-Culture accessibility)** ได้แก่ เครื่องกีดขวางด้านวัฒนธรรม-สังคมที่ปิดกั้นโอกาสในการเข้าถึงตัวอย่างที่เห็นได้ชัดที่สุดคือ ช่องว่างทางภาษา ช่องว่างทางวัฒนธรรม

2) **การมีส่วนร่วม (Participation)** หมายถึง การมีส่วนร่วมในทุกๆระดับในระบบการสื่อสารไม่ว่าจะเป็นเรื่องการวางแผนการสื่อสารภายในชุมชน ตั้งแต่เริ่มคิดไปจนกระทั่งการผลิต การจัดการ การใช้สื่อในชุมชนต่างๆ ประชาชนในชุมชนจะต้องมีส่วนร่วมหรือมีโอกาสเข้าร่วมได้ทุกขั้นตอน

3) **การจัดการด้วยตนเอง (Self-management)** การมีส่วนร่วมที่สำคัญยิ่งกว่าสิ่งใดก็คือการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจด้วยตนเองตามวิถีทางกระบวนการประชาธิปไตย และการตัดสินใจนั้นประชาชนในชุมชนมีอำนาจตัดสินใจตั้งแต่เริ่มคิด วางแผน ไปจนกระทั่งการกำหนดนโยบาย การบริหารและการลงมือผลิตสื่อด้วยตนเอง ยูเนสโกยอมรับการจัดการด้วยตนเองจะต้องกระทำอย่างค่อยเป็นค่อยไป ส่วนการเข้าถึงสื่อ และการมีส่วนร่วมในการสื่อสาร มีความเป็นไปได้มาก และสามารถทำได้ง่ายกว่า

นักวิชาการผู้นำเสนอแนวคิดใหม่ๆของการสื่อสารเพื่อการพัฒนาจะชูประเด็น 2 ประเด็นที่เป็นหลักการสำคัญและมีความโยงใยกัน คือแนวคิดเรื่อง “การมีส่วนร่วม” และ “การเข้าถึง” (Accessibility) สำหรับประเด็นแรกนี้นักคิดบางท่านได้ถือเป็นหลักการสำคัญอย่างมากจนขนานนามการสื่อสารแบบใหม่ว่า “การสื่อสารแบบมีส่วนร่วม” (Participatory communication) ในส่วนที่เกี่ยวกับการสื่อสารชุมชนนั้นอาจกล่าวได้ว่า การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเป็นรูปแบบหนึ่งที่สำคัญของการสื่อสารชุมชนในที่นี้ เราจึงจะพิจารณาแนวคิดนี้โดยละเอียด ดังนี้

1) ที่มาของแนวคิดเรื่อง “การมีส่วนร่วม”

จากประวัติศาสตร์การมีชีวิตสาธารณะในโลกตะวันตกที่มักถอยหลังไปเริ่มต้นในยุคสมัยของกรีก ในครั้งกระนั้น ผู้ที่เป็น “พลเมือง” (citizen) ของรัฐกรีกสามารถที่จะไปมีส่วนร่วมแบบโดยตรง (Direct participation) ในเรื่องการตัดสินใจประเด็นสาธารณะได้ทุกเรื่อง (Public issues) ด้วยการเปิดอภิปรายชี้แจงให้ข้อมูลและตัดสินใจออกเสียงลงคะแนนที่เรียกว่ารูปแบบ “ประชาธิปไตย” อย่างไรก็ตาม เมื่อสังคมสมัยใหม่มีขนาดใหญ่ขึ้น รูปแบบประชาธิปไตยแบบโดยตรงนั้นจึงเป็นไปได้ ดังนั้นจึงเกิดรูปแบบของ “ประชาธิปไตยแบบผ่านตัวแทน” (Representation Democracy) โดยที่คนส่วนใหญ่จะทำการเลือก “ตัวแทน” ของตนไปดำเนินการตัดสินใจในประเด็นสาธารณะ

ในขั้นต่อมาการใช้ประชาธิปไตยแบบผ่านตัวแทนได้ก่อให้เกิดปัญหาตามมาหลายประการ เช่น เมื่อประชาชนได้คัดเลือกตัวแทนของตนไปเพียงครั้งเดียวแต่ผู้แทนดังกล่าวจะไปทำการตัดสินใจในทุกเรื่องแทนประชาชนภายในช่วงระยะเวลาหนึ่งๆ ที่ตกลงกันเอาไว้ (เช่น 4 ปี 5 ปี 7 ปี) แต่ในทางปฏิบัติแล้วบ่อยครั้งที่ผู้แทนไม่สามารถจะตัดสินใจแทนประชาชนไปได้หมดทุกเรื่อง นอกจากนั้นประชาชนยังขาดกลไกในการควบคุมตัวแทนของตนเอง เช่น ไม่มีอำนาจบังคับให้ผู้แทนตัดสินใจตามความต้องการของประชาชน หรือผู้แทนอยู่ห่างไกลจากชุมชน และในท้ายที่สุดเมื่อระบบการเมือง การปกครองพัฒนารูปแบบที่ซับซ้อนขึ้น เช่น การตั้งพรรคการเมือง การตัดสินใจของผู้แทนก็ต้องถูกผลักดันจากพลังแรงอื่นๆ (เช่น นโยบายพรรค) แทนที่จะโน้มไปตามความประสงค์ของประชาชน

ดังนั้นในยุคสมัยปัจจุบันจึงเริ่มเกิดคำถามต่อการใช้รูปแบบประชาธิปไตยแบบตัวแทนแต่เพียงรูปแบบเดียวว่าเป็นรูปแบบที่ใช้งานได้เหมาะสมหรือไม่สำหรับการปกครองระบอบประชาธิปไตย และคำตอบที่แน่ชัดแล้วก็คือ ไม่เหมาะสมและอาจจะไม่เพียงพออย่างแน่นอน ดังนั้นจึงเริ่มเกิดขบวนการประชาธิปไตยแบบทางตรงขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง เช่น การเดินขบวนประท้วงของประชาชนกลุ่มต่างๆ การรวมตัวนัดหยุดงาน การยื่นจดหมายเปิดผนึก ฯลฯ ในท่ามกลางรูปแบบอันหลากหลายของประชาธิปไตยแบบทางตรงเช่นนี้ การสื่อสารเป็นช่องทางที่สำคัญช่องทางหนึ่งที่จะเอื้ออำนวยให้เกิดประชาธิปไตยแบบทางตรงควบคู่ไปกับประชาธิปไตยผ่านตัวแทน และการสื่อสารรูปแบบที่จะทำหน้าที่ดังกล่าวได้ก็ต้องเป็นการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเช่นกัน

2) เป้าหมายของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

หากกล่าวเฉพาะในระดับของชุมชนแล้ว เป้าหมายของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมน่าจะมีดังต่อไปนี้

(2.1) เพื่อกระตุ้นให้ชุมชนมองเห็นคุณค่าของตนเอง เช่น การนำเอาภูมิปัญญาของชาวบ้านมาเผยแพร่ในวงกว้าง

(2.2) เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับชาวบ้านที่เข้ามามีส่วนร่วม และเพื่อให้เห็นคุณค่าความคิดและความเชื่อของเขา ตัวอย่างเช่น เมื่อมีการนำเอาแนวคิดเรื่อง เศรษฐกิจแบบพอเพียงมาเผยแพร่ในวงกว้าง และคนทั่วไปให้การยอมรับผ่านการแสดงทัศนะผ่านสื่อ (เป็น Feedback) ก็จะทำให้ชุมชนมีความมั่นใจในคุณค่าของตนเอง

(2.3) เพื่อพิสูจน์ความเชื่อของชุมชนที่คิดว่าตนเองไม่สามารถใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ซับซ้อนได้ การเข้ามาร่วมฝึกฝนอบรมการผลิตสื่อจะพิสูจน์ให้ชาวบ้านเห็นว่า พวกเขาสามารถจะใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ได้หากมีโอกาส

(2.4) เพื่อสร้างทักษะในการสร้างสื่อให้กับชุมชน เพื่อเป็นช่องทางที่ชุมชนจะส่งข่าวสารออกไปจากจุดยืน มุมมองและทัศนะของตนเอง

(2.5) เพื่อให้ชุมชนได้แสดงความรู้สึกปัญหา วิธีการวิเคราะห์ปัญหา รวมทั้งวิธีการแก้ปัญหาจากทัศนะของชุมชน

(2.6) ผลจากการสื่อสารของชุมชนที่อาจจะเกิดจากการริเริ่มของบางส่วนของชุมชน หรือจากชุมชนใดชุมชนหนึ่ง จะช่วยยกระดับความมีสติและความรับผิดชอบให้กับทั้งชุมชนหรือชุมชนอื่นๆ เพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ทั้งนี้เราต้องยอมรับว่า ผลจากการใช้กระบวนการทัศนคติการพัฒนาแบบบนลงล่างนั้น ไม่เพียงแต่จะไม่ได้ผลตามที่คาดหวังเอาไว้เท่านั้น หากทว่ายังทิ้งร่องรอยแห่งความสูญเสียในเชิงภูมิปัญญาและวัฒนธรรมเอาไว้ด้วย กล่าวคือ ชาวบ้านจะเกิดวัฒนธรรมแห่งการพึ่งพา การรอคอยความช่วยเหลือจากภายนอก และไม่เชื่อมั่นว่าตนเองจะแก้ไขปัญหาต่างๆได้ด้วยความสามารถของตนเอง

(2.7) เนื่องจากเนื้อหาของสื่อสารชุมชนนั้น จะเน้นเรื่องราวที่มีสาระประโยชน์ต่อชีวิตของชุมชนเอง ดังนั้นสื่อประเภทนี้จึงช่วยเพิ่มสัดส่วนของการสร้างสื่อที่มีสาระให้แก่ชุมชน ให้มีปริมาณเพิ่มมากขึ้นเพื่อถ่วงดุลกับการสื่อสารที่มุ่งเน้นแต่ความบันเทิงและการหลีกเลี่ยงปัญหา (Escapist) ที่สื่อจากภายนอกอัดฉีดเข้าไปในชุมชน

3) การมีส่วนร่วมในองค์ประกอบของการสื่อสาร

จากต้นกำเนิดแนวคิดการพัฒนาเรื่องการมีส่วนร่วมนั้น ในระยะแรกๆที่มีการนำแนวคิดนี้ มา ธรณรงค์ใช้ในทางปฏิบัติ เนื่องจากการรับรู้และความเข้าใจร่วมต่อแนวคิดดังกล่าวยังไม่ชัดเจน จึงเกิดการปฏิบัติที่แตกต่างกันและถึงกับมีการปฏิบัติที่เบี่ยงเบนออกไปจากเป้าหมายเดิม เช่น มีการรณรงค์ว่า ในการทำโครงการพัฒนาชนบทนั้น ต้องให้ชาวบ้านมีส่วนร่วมด้วยการนำเงินทอง และแรงงานเข้ามามีส่วนร่วม แต่ในขั้นตอนอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นการวางแผน การจัดการ การดำเนินงาน การแบ่งผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นยังอยู่ในอำนาจของเจ้าหน้าที่รัฐเหมือนเดิม

สำหรับเรื่องการมีส่วนร่วมในการสื่อสารก็อาจจะมีปัญหาเช่นเดียวกันกล่าวคือมีระดับ ต่างๆที่แตกต่างกันไปของการเข้ามามีส่วนร่วมของการสื่อสารปัจจัยที่เข้ามามีส่วนกำหนดระดับ ความมากน้อยของการมีส่วนร่วมนั้น จะเกี่ยวข้องกับองค์ประกอบของการสื่อสาร ดังนี้

(3.1) **เป้าหมายของการสื่อสาร** ได้กำหนดให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในระดับใด เช่นใน ระดับเข้ามามีส่วนร่วมแสดง ระดับเป็นผู้รับสารที่คอยป้อนปฏิกริยาย้อนกลับ (feedback) ระดับวาง นโยบาย

(3.2) **ลักษณะสองทางและ Interactivity ของการสื่อสาร** ยิ่งการสื่อสารที่เอื้ออำนวยให้ มีลักษณะตอบโต้กันอยู่ตลอดเวลามากขึ้นเท่าใด โอกาสที่ชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมก็ยิ่งจะมีมาก ขึ้นเท่านั้น

(3.3) **ใครคือผู้ส่งสาร** ในชุมชนเองโอกาสที่คนส่วนใหญ่จะได้เข้ามาเป็นผู้ส่งสารมีมาก น้อยและทั่วถึงหรือไม่ หรือเมื่อเปรียบเทียบกับระหว่างนักสื่อสารมวลชนอาชีพ เจ้าหน้าที่รัฐ และชาว บ้าน สัดส่วนที่จะได้เป็นผู้ส่งสารเป็นอย่างไรบ้าง (ตัวอย่างในกรณีของสื่อมวลชนก็เช่น บรรดาราย การ News & Talks นั้น ตัวแทนชุมชนได้มีโอกาสเป็นผู้ส่งสารหรือเปล่า)

(3.4) **ประเภทของเนื้อหาสาร** เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับสภาพความเป็นจริงของชุมชน หรือเปล่า ตัวอย่างเช่น ปัจจุบันนี้แม้ในโทรทัศน์จะมีรายการประเภทวิเคราะห์ข่าวและสถานการณ์ ปัจจุบัน แต่ทว่าเนื้อหาทั้งหมดยังคงเป็น “วาระแห่งชาติ” เป็นส่วนใหญ่ โอกาสที่ประเด็นท้องถิ่น จะได้เข้าไปเป็นเนื้อหาในสื่อมวลชนยังมีอยู่น้อย วิธีการนำเสนอเนื้อหาหากมีลักษณะของการ สนทนาแลกเปลี่ยนทัศนะซึ่งกันและกัน (dialogue) แสวงหาความร่วมมือจากหลายฝ่าย (Collaboration) และก่อให้เกิดการตัดสินใจโดยกลุ่ม (Group decision-making) ก็จะทำให้การ มีส่วนร่วมมีโอกาสมากขึ้น

(3.5) **ประเภทของช่องทาง / สื่อ** โดยหลักการทั่วไปแล้ว สื่อขนาดเล็ก เช่น สื่อเฉพาะ กิจจะเปิดโอกาสให้ชุมชนมีส่วนร่วมได้มากกว่าสื่อมวลชน สื่อที่ชาวบ้านคุ้นเคยเช่นสื่อประเพณี ก็ จะเอื้ออำนวยให้ชาวบ้านเข้าร่วมได้ง่ายกว่าสื่อสมัยใหม่ที่แปลกหน้า อย่างไรก็ตามก็มิได้หมายความว่า ความถึงการเปิดโอกาสโดยสิ้นเชิงสำหรับสื่อสมัยใหม่หรือสื่อที่มีขนาดใหญ่เช่นสื่อมวลชน เพียงแต่

มีข้อพึงตระหนักถึงความยากง่ายในการเข้ามีส่วนร่วมของสื่อประเภทต่างๆ และการค้นคิดสร้างสรรกิจกรรมและช่องทางแบบใหม่ที่จะอำนวยความสะดวกในการเข้ามีส่วนร่วมของประชาชน

(3.6) **ผู้รับสารและการมีปฏิกริยาป้อนกลับ (Feedback)** สำหรับการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม นั้นจะมีความเชื่อพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับผู้รับสารที่แตกต่างไปจากการสื่อสารเพื่อการพัฒนา กระแสหลักโดยสิ้นเชิง กล่าวคือ กระบวนทัศน์ใหม่นี้จะเชื่อว่า ผู้รับสารนั้นมีผู้ใช้ที่ว่างเปล่าและไม่รู้อะไรเลย เกี่ยวกับเนื้อหาสารที่จะสื่อไป หากแต่ความรู้ที่ผู้รับสารมีนั้น อาจจะเป็นความรู้คนละชุดที่แตกต่างจากที่ผู้ส่งคาดคิดเอาไว้ ตัวอย่างเช่น แนวคิดเรื่องการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ในหมู่ประชาชนก็มีแนวคิดเช่นนี้อยู่แต่อาจจะแตกต่างไปจากแนวคิดเรื่อง “ความจำเป็นขั้นพื้นฐาน” ของกระทรวงสาธารณสุข และนอกจากผู้รับสารจะมีความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาสารแล้ว วิธีการรับสารของประชาชนก็ได้เป็นไปอย่าง passive หากทว่าเป็นไปอย่าง active และประชาชนผู้รับสารมักจะมีปฏิกริยาป้อนกลับ (feedback) ทั้งแบบที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการประจักษ์พยานที่เห็นได้อย่างชัดเจนในกรณีที่เนื้อหาสารนั้นมีความผูกพันใกล้ชิดกับประชาชน เช่นการพูดคุยหลังจากดูละครโทรทัศน์แล้ว ดังนั้นไม่ว่าชุมชนจะเข้ามามีส่วนร่วมกับการสื่อสารในระดับใดก็ตาม การจัดช่องทางสำหรับปฏิกริยาป้อนกลับก็เป็นปัจจัยที่จำเป็นอย่างขาดไม่ได้ของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม

4) ระดับการมีส่วนร่วม

เนื่องจากการมีส่วนร่วมในการสื่อสารของชุมชนนั้นกระทำได้ในหลายระดับ และได้มีนักวิชาการหลายท่านจัดแบ่งระดับการมีส่วนร่วมเอาไว้หลายรูปแบบ ในที่นี้ จะขอจัดแบ่งระดับการมีส่วนร่วมของชุมชนเอาไว้ 3 ระดับ โดยเรียงลำดับจากระดับที่น้อยที่สุดไปจนถึงมากที่สุดดังนี้

- (ก) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร / ผู้ใช้สาร (Audience/Receiver/Users)
- (ข) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่ง / ผู้ผลิต / ผู้ร่วมผลิต (Sender/Producer/Co-producer)
- (ค) การมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผนและกำหนดนโยบาย (Policy Maker / Planner)

การมีส่วนร่วมในแต่ละระดับนี้จะเรียกชื่อประเภทของกิจกรรมและเงื่อนไขต่างๆ แตกต่างกันดังที่จะกล่าวถึงในรายละเอียด ดังนี้

ก. การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร / ผู้ใช้สาร

เป็นขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในระดับล่างที่สุด กล่าวคือ ในกระบวนการสื่อสารตั้งแต่ต้น ยังอยู่ในการกำหนดของผู้ส่งสาร ไม่ว่าจะเป็นการเลือกประเด็นเนื้อหา การเลือกวิธีการนำเสนอ ไปจนกระทั่งการเลือกช่องทางสื่อที่จะใช้เผยแพร่ และผู้รับสารก็ยังคงมีฐานะเป็นเพียงผู้รับสารแต่

เพียงอย่างเดียว อย่างไรก็ตาม สิ่งนี้อาจจะเปลี่ยนแปลงไปสำหรับฐานะของผู้รับสารในการสื่อสาร ชุมชนแบบมีส่วนร่วมก็คือ

(1) ต้องมีการขยายแนวคิดของผู้รับสารให้ตระหนักถึงสิทธิที่จะรู้ของตน (Right to know / Right to be inform) และนอกจากนั้น สิทธินี้ยังขยายไปถึงสิทธิที่จะบอกเล่าข้อมูลข่าวสารของตน ต่อสาธารณชนด้วย (Right to inform)

(2) จะต้องสร้างหลักประกันในการมีส่วนร่วมของผู้รับสารทั้งในช่วงขาเข้า (Input) และ ช่วงขาออก (output) เช่นในช่วงนำเข้าข้อมูล จะต้องมีการสำรวจว่ามีช่องทางข่าวสารอะไรบ้าง สำหรับชุมชน โอกาสในการเข้าถึงเป็นอย่างไร เนื้อหาของข่าวสารนั้นเกี่ยวข้องกับชุมชนหรือเปล่า และมีรูปแบบการนำเสนอในลักษณะอย่างไร ในช่วงของการส่งข้อมูลออกจากชุมชนก็เช่นกัน

(3) ปัจจัยสำคัญของการมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร ก็คือ ช่องทางข่าวสาร (Channel) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในบางช่วงเวลาที่เป็นช่วงระยะเวลาสำคัญของชุมชน ตัวอย่างเช่น เมื่อมีกรณี รัฐมนตรีสั่งจรรยาบรรณหรือการทำประชาพิจารณ์ในต่างจังหวัดและมีการถ่ายทอดรายการดังกล่าวผ่านสื่อมวลชน จะต้องมีการสำรวจว่า มีช่องทางอะไรบ้างที่ประชาชนในบริเวณดังกล่าวจะได้รับ-ส่งข่าวสารอย่างทั่วถึง ในกรณีเช่นนี้ มาตรการการเพิ่มช่องทางการสื่อสาร (Addition of Channel) เป็นสิ่งจำเป็น

ข. การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ส่ง / ผู้ผลิต / ผู้ร่วมผลิต

เป็นขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในระดับที่สูงขึ้นมาและจำเป็นต้องสร้างเงื่อนไขใหม่ๆ เพิ่มเติมหรือต้องมีการปฏิรูปเปลี่ยนแปลงโครงสร้างเก่าที่มีอยู่ การเข้ามามีส่วนร่วมในฐานะผู้ผลิตหรือผู้ร่วมผลิตนั้น ยังแบ่งออกได้เป็นหลายขั้นตอนตามหลักแนวคิดของการผลิตสื่อ คือ

(1) **ขั้นก่อนการผลิต** (Pre-production Stage) อันได้แก่ขั้นตอนการเตรียมการก่อนการผลิตสื่อ กิจกรรมในขั้นตอนนี้จะประกอบด้วย การเลือกประเด็นหัวข้อ การเลือกแ่งมุมที่จะนำเสนอ การรวบรวมข้อเท็จจริงที่จะนำมาใช้เป็นวัตถุดิบ การเขียนบทแบบต่างๆ การคัดเลือกฉากและตัวแสดง

(2) **ขั้นการผลิต** (Production Stage) ได้แก่ขั้นตอนของการลงมือผลิต เช่น การเข้าห้องจัดรายการในกรณีของวิทยุ การลงมือถ่ายทำในกรณีของวิดีโอ โทรทัศน์ ภาพยนตร์

(3) **ขั้นหลังการผลิต** (Post-production Stage) ได้แก่ขั้นตอนหลังการถ่ายทำเสร็จแล้ว ก็ต้องมีการตัดต่อ การอัดเสียงประกอบ การเพิ่มเติมด้านเทคนิคต่างๆ

ชุมชนอาจจะเข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่ง ซึ่งแต่ละขั้นตอนอาจจะต้องมีการสร้างเงื่อนไขใหม่ เช่น หากต้องการให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนการผลิต ก็จำ

เป็นต้องมีการอบรมให้ชาวบ้านเรียนรู้การใช้อุปกรณ์เสียก่อน อย่างไรก็ตาม จะเป็นการดีอย่างยิ่งที่จะเปิดโอกาสให้ชาวบ้านได้เข้ามามีส่วนร่วมให้มากที่สุด ในลักษณะการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการระหว่างนักสื่อสารมวลชนกับชุมชน แม้ว่าชาวบ้านอาจจะไม่มีเวลาที่จะมาเรียนรู้การใช้เครื่องมือเครื่องมือได้อย่างชำนาญจนถึงขั้นการผลิตได้ด้วยตัวเองก็ตาม อันที่จริงการใช้เครื่องมือ นั้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้นของการมีส่วนร่วม ซึ่งชาวบ้านอาจจะไม่จำเป็นต้องลงมือใช้เครื่องมือเอง แต่ก็สามารถจะเข้าร่วมได้อย่างเต็มที่ เช่นในขั้นตอนก่อนการผลิต การให้ชาวบ้านเป็นคนเลือกประเด็น/วิธีการที่จะนำเสนอ เลือกหาสถานที่ที่จะใช้เป็นฉากการถ่ายทำ และหลังจากที่ถ่ายทำออกมาแล้ว ก็นำมาฉายให้ชาวบ้านชมก่อนเพื่อแสดงความคิดเห็นพูดคุยแลกเปลี่ยนทัศนะกัน

สำหรับในขั้นตอนหลังการผลิตนั้น ก็นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะการติดต่อเทปเสียงหรือเทปโทรทัศน์นั้นมีความสำคัญในการถ่ายทอดความหมายออกไป ในขั้นตอนนี้ อาจจะใช้รูปแบบการทำงานติดต่อร่วมกันระหว่างนักสื่อสารมวลชนกับชาวบ้าน หรือหลังจากที่นักสื่อสารมวลชนติดต่อเสร็จเรียบร้อยแล้ว ก็นำไปให้ชาวบ้านดูเพื่อรับฟังความคิดเห็นแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข

นอกเหนือจากความจำเป็นในการสร้างเงื่อนไขใหม่ๆ เช่น การฝึกอบรมด้านการใช้เครื่องมือการผลิตแก่ชาวบ้านแล้ว การเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในระดับการผลิตนี้ยังต้องมีการเปลี่ยนแปลงปฏิรูปเงื่อนไขต่างๆ บางประการอีกด้วย เช่น การปฏิรูปองค์กรสื่อสารมวลชนและวิธีการทำงานของนักสื่อสารมวลชน

Berrigan (1979) ตั้งข้อสังเกตว่าโครงสร้างและวิธีการทำงานขององค์กรสื่อสารมวลชนนั้นจะมีลักษณะเป็นลำดับขั้น (hierarchical) คนที่อยู่ข้างบนมีอำนาจตัดสินใจ ในขณะที่คนระดับกลางและระดับล่างผู้เป็นคนลงมือทำงานจะต้องคอยฟังคำสั่งตัดสินใจจากข้างบน โครงสร้างและวิธีการทำงานเช่นนี้ขัดแย้งโดยสิ้นเชิงกับรูปแบบการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่กล่าวมาและหากจะมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างและวิธีการทำงาน พวกที่อยู่ข้างบนก็คงไม่ค่อยพอใจอย่างแน่นอน เพราะเท่ากับเป็นการบั่นทอนอำนาจของตนไปโดยปริยาย นอกจากนั้น แม้แต่ในหมู่ระดับคนทำงานเองก็อาจจะมีผลประโยชน์ส่วนตัวบางประการแอบแฝงซ่อนอยู่ อาจจะมีผลประโยชน์ตอบแทนบางประการ ดังนั้น การปรับเปลี่ยนสื่อให้หันกลับมาตอบสนองความต้องการของชุมชนอาจจะขัดแย้งกับผลประโยชน์ที่เคยมีเคยได้ของกลุ่มผู้ทำงาน

นอกเหนือจากประเด็นความขัดแย้งเรื่องอำนาจและผลประโยชน์แล้ว ยังอาจเกิดความขัดแย้งในเรื่องเกณฑ์มาตรฐานทางวิชาชีพ ตามปกตินักสื่อสารมวลชนมักจะทำงานอย่างมีเสรีภาพและใช้หลักสุนทรียะเป็นบรรทัดฐานในการปฏิบัติงานและโดยส่วนใหญ่แล้วมักจะมีภาคภูมิใจในความเป็นอิสระความเป็นกลาง รวมทั้งมีความเคยชินกับวิธีการทำงานดังกล่าว แต่เมื่อมีการปรับเปลี่ยนมาทำงานสื่อสารแบบมีส่วนร่วม บรรทัดฐานดังกล่าวก็จะเปลี่ยนแปลงไป การทำงานร่วมกับชุมชนอาจทำให้นักสื่อสารมวลชนรู้สึกขาดความเป็นอิสระ รวมทั้งไม่ค่อยจะเป็นกลางและตามปกติ

ชาวบ้านมักจะสนใจเรื่องเนื้อหาสาระมากกว่ารูปแบบการนำเสนอหรือเทคโนโลยี ซึ่งตรงกันข้ามกับมาตรฐานของนักสื่อสารมวลชน ปัญหาทั้งหมดนี้ เรียกร้องให้นักสื่อสารมวลชนจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนตนเองให้มีวิธีการทำงานแบบใหม่ โดยการปล่อยวางความเคยชินทางวิชาชีพ เช่น การที่เคยใช้ approach การสื่อสารเพื่อเป้าหมายการโน้มน้าวชักชวน (Persuasion) มาเป็นการเปิดรับคำปฏิกริยาป้อนกลับหรือกระตุ้นให้มีการพูดคุยต่อไปอย่างไม่ปิดประเด็นง่าย ๆ

ค. การมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผนและกำหนดนโยบาย

การมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผนและกำหนดนโยบายนั้น ถือว่าเป็นรูปแบบสูงสุดของการมีส่วนร่วมและสังเกตเห็นว่า ยิ่งระดับของการมีส่วนร่วมสูงขึ้นมากเท่าใด สัดส่วนของชุมชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมได้ก็จะเล็กลงกล่าวคือ ในระดับของผู้รับสาร คนในชุมชนทุกคนสามารถมีส่วนร่วมได้ แต่เมื่อขึ้นมาถึงขั้นการผลิต ก็อาจจะมีคนบางกลุ่มในชุมชนเท่านั้นที่จะเข้ามามีส่วนร่วม จนกระทั่งถึงขั้นตอนสุดท้ายคือ ระดับการวางแผนและนโยบายนี้ ก็คงมีตัวแทนบางคนเท่านั้นจากชุมชนที่จะเข้ามาดำเนินกิจกรรมในระดับนี้

การมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผน และกำหนดนโยบายการใช้สื่อของชุมชนนั้น หมายถึง การวางแผนและนโยบายดำเนินการใช้สื่อที่รวมเอาชุมชนเข้ามาอยู่ในโครงการสร้างการสื่อสารของชุมชน กล่าวในระดับกว้าง อาจจะหมายความถึงการวางแผนและกำหนดนโยบายของการสื่อสารทุกประเภทที่มีอยู่ในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นสื่อประเภทใด เช่น สื่อมวลชน (วิทยุ หนังสือพิมพ์หมู่บ้าน) สื่อเฉพาะกิจ (วีดีโอ โปสเตอร์ หอกระจายข่าว เสียงตามสาย) สื่อประเพณี รวมทั้งสื่อบุคคล การวางแผนนั้นจะเป็นการสร้างเชื่อมโยงระหว่างสื่อแต่ละประเภทเพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุดในการใช้ ตัวอย่างเช่น เมื่อมีการผังรายการวิทยุที่เสนอสารคดีเรื่องการปรับปรุงดินด้วยวิธีการชีวภาพ หน่วยงานที่รับผิดชอบเรื่องการสื่อสารของชุมชนก็อาจจะติดต่อขอเทปดังกล่าวมาออกอากาศซ้ำผ่านหอกระจายข่าว เพื่อเพิ่มโอกาสในการเข้าถึงให้แก่ชาวบ้าน หรืออาจจะส่งต่อให้โรงเรียนจัดทำออกมาเป็นโปสเตอร์เพื่อให้เป็นสื่อที่คงทนถาวร เหมาะสำหรับการศึกษามากขึ้น เป็นต้น

ส่วนในระดับที่แคบลงมาอาจจะหมายถึงการมีส่วนร่วมในการกำหนดแผนและนโยบายของสื่อบางประเภทที่จะเข้ามาในชุมชนตัวอย่างที่กำลังจะเกิดขึ้นในสังคมไทย คือการทำวิทยุชุมชนที่ในโครงสร้างของการดำเนินงานจะมีตัวแทนชาวบ้านเข้าไปอยู่ในทุกขั้นตอน คือ ทั้งระดับคณะกรรมการบริหารวิทยุ ทั้งระดับการผลิต กล่าวคือเป็นการรับผิดชอบร่วมกัน ชุมชนเองก็ต้องรับผิดชอบการดำเนินงานของสื่อ ซึ่งรวมทั้งด้านงบประมาณ อุปกรณ์ บุคลากร ส่วนสื่อนั้นก็ต้องตอบสนองความต้องการของชุมชน

Jan Servaes ได้เขียนเอาไว้ว่า การสื่อสารแบบมีส่วนร่วมนี้นอกจากจะมีแนวทางการ

ศึกษาในลักษณะที่กล่าวไว้ข้างต้นแล้ว คือเรื่องการเข้าถึงสื่อ (access) การมีส่วนร่วม (participation) และการจัดการด้วยตัวเอง (self-management) แล้วยังมีอีกกระบวนการหนึ่ง คือกระบวนการสื่อสารในลักษณะสนทนาโต้ตอบกัน (dialogical communication) ซึ่งเป็นแนวทางการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมที่ให้ความสำคัญกับการสื่อสารแบบประชาธิปไตย คือการสนทนาโต้ตอบกันระหว่างบุคคลที่อยู่ในสังคมต้องดำเนินไปภายใต้ความเท่าเทียมกัน (Jan Servaes 1996 :17-18)

การศึกษาการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมได้ยึดถือแนวคิดการสร้างความเข้าใจการยอมรับความมีเกียรติมีศักดิ์ศรีของประชาชน การยอมรับอยู่บนพื้นฐานของความหลากหลาย (Diversity) ความไม่เป็นเพียงหนึ่งหรือความมีมากกว่าหนึ่ง (Plurality) ซึ่งหมายความว่ามนุษย์ย่อมมีความแตกต่างกันในด้านความเชื่อในสิ่งต่างๆ การยอมรับการมีความหลากหลายทางความคิด การใช้ชีวิตความเป็นอยู่ของแต่ละบุคคล หรือกลุ่มบุคคลย่อมไม่เหมือนกัน การยอมรับว่าทุกคนบนโลกมีหลายเผ่าพันธุ์ หลายเชื้อชาติไม่จำเป็นต้องให้มีเพียงเผ่าพันธุ์เดียว เชื้อชาติเดียว หรือมีประเพณีเดียว วัฒนธรรมเดียวเท่านั้น เพราะฉะนั้นการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมย่อมต้องอยู่บนพื้นฐานการยอมรับในสิ่งเหล่านี้

สุภาวศ์ จันทวานิช (2540) กล่าวว่า การวิจัยแบบมีส่วนร่วม เป็นวิธีการเรียนรู้จากประสบการณ์โดยอาศัยการมีส่วนร่วมอย่างแข็งขันจากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมการวิจัย นับตั้งแต่การระบุปัญหาการดำเนินการ การติดตามผล จนถึงขั้นประเมินผล ส่วนใหญ่แล้วมักเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาด้านใดด้านหนึ่ง หรือสถานการณ์อันใดอันหนึ่งแล้วร่วมในกระบวนการตัดสินใจและการดำเนินการจนถึงที่สุดการวิจัย ข้อมูลที่ได้จากการวิจัยทุกขั้นตอนเป็นสิ่งที่ชุมชนหรือชาวบ้านร่วมรับรู้ และใช้ประโยชน์ ชาวบ้านเป็นผู้ร่วมกำหนดปัญหาของชุมชน และสู่ทางแก้ไขปัญหา ชาวบ้านเป็นผู้ตัดสินใจและยืนยันเจตนารมณ์ที่จะแก้ไขปัญหาเหล่านั้น กระบวนการวิจัยดำเนินไปในลักษณะการแลกเปลี่ยนความเห็นระหว่างชาวบ้านกับผู้วิจัย เพื่อให้ข้อสรุปเป็นขั้นๆ ชาวบ้านจะค่อยๆ พัฒนาศักยภาพในการแก้ไขปัญหาของชุมชน และค่อยๆ เรียนรู้ด้วยตนเอง วิจัยแบบมีส่วนร่วมนี้ข้อมูลที่ได้จะมีความชัดเจน สะท้อนความคิดอ่านของชาวบ้านตลอดจนนิสัยใจคอความต้องการและแบบแผนการดำเนินชีวิตของเขา

ผู้วิจัยจะใช้ทฤษฎีนี้เป็นแนวทางในการศึกษาการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมโดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อให้คนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการค้นหาความต้องการร่วมกันเพื่อกำหนดรูปแบบและเนื้อหา รวมทั้งวิธีการดำเนินงานรายการวิทยุเพื่อชุมชน เพื่อให้ครอบคลุมตามหลักการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมคือ การให้ประชาชนเข้าถึงสื่อได้โดยการเลือกรูปแบบและเนื้อหารายการที่เป็นประโยชน์ต่อตนเองและร่วมแสดงความคิดเห็นต่อรายการ หรือแสดงความต้องการการเปลี่ยนแปลงรายการได้ และต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในทุกระดับของรายการวิทยุเพื่อชุมชน การ

จัดประชุมเชิงปฏิบัติการจึงเป็นวิธีที่ผู้วิจัยใช้เป็นแนวทางในการให้ประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มต้น คือการร่วมกันกำหนดรูปแบบและเนื้อหารายการ ไปจนถึงการจัดการด้วยตนเองด้วยการค้นหาความต้องการร่วมกันเกี่ยวกับวิธีการดำเนินงานวิทยุเพื่อชุมชน เพราะประชาชนจะเป็นผู้ที่รู้เรื่องราวของชุมชนตนเองดีกว่านักวิจัยที่มาจากภายนอกชุมชน และร่วมกันก่อให้เกิดเป็นวิทยุเพื่อชุมชนที่สมบูรณ์ขึ้น

4. ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม (Democratic-Participant Media Theory)

McQuail (1987) (อ้างถึงใน กาญจนา แก้วเทพ 2543 : 108-109) กล่าวถึงจุดกำเนิดของทฤษฎีประชาธิปไตยแบบเป็นการมีส่วนร่วมเกิดมาจากการยอมรับหลักการบางประการที่เคยมีอยู่ในทฤษฎีบรรทัดฐานของสื่อแบบเดิม จุดเน้นที่สำคัญของทฤษฎีประชาธิปไตยแบบการมีส่วนร่วมของสื่อนี้ก็คือ

1. การเน้นการสื่อสารในแนวนอน (horizontal) มากกว่าการสื่อสารแบบแนวตั้ง (vertical) โดยเฉพาะการสื่อสารจากบนลงล่าง

2. หลักการของทฤษฎีนี้พยายามที่จะต่อต้านปรากฏการณ์ 2 ด้าน ด้านหนึ่งคือการที่สื่อมีเอกชนเป็นเจ้าของมีลักษณะผูกขาด (monopolization) และมีการนำไปใช้เพื่อผลประโยชน์ทางธุรกิจมากเกินไป (commercialization) ในอีกด้านหนึ่ง ก็พยายามต่อต้านการใช้อำนาจของข้าราชการแบบรวมศูนย์อำนาจด้วย

ช่วงเวลาที่ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบเน้นการมีส่วนร่วมเกิดขึ้นในยุคที่สื่อกระจายเสียง เช่น วิทยุและโทรทัศน์ได้เกิดขึ้นแล้ว แต่เนื่องจากองค์กรที่ทำงานด้านสื่อกระจายเสียงนั้น มักจะวางตัวอยู่เหนือประชาชน (elitist) ทำตัวเป็นผู้ที่รู้ดีกว่า (paternalist) วางตัวใกล้ชิดกับศูนย์อำนาจทำงานไปตามกระแสกดดันทางการเมืองและเศรษฐกิจมากกว่าจะอยู่กับหลักการ

ทฤษฎีนี้เน้นความต้องการและความคาดหวังของกลุ่มผู้รับสารทุกๆกลุ่ม ไม่เน้นการสื่อสารที่รูปแบบรวมศูนย์ มีราคาแพง ต้องใช้มืออาชีพเท่านั้น เป็นกลางและถูกควบคุมโดยรัฐ โดยหันกลับมาหาความต้องการผลประโยชน์ และนำเสนอความหลากหลายด้านการสื่อสารโดยเสนอหลักการเรื่องสิทธิที่จะได้รับข่าวสารที่ต้องการ สิทธิที่จะตอบโต้ สิทธิที่จะใช้ช่องทางการสื่อสารเพื่อสร้างสรรค์ความสัมพันธ์ในชุมชน กลุ่มผลประโยชน์และวัฒนธรรมย่อยต่างๆ การสื่อสารที่มีขนาดเล็ก และมีการแลกเปลี่ยนระหว่างผู้ส่งสารกับผู้รับสาร เป็นต้น สถาบันสื่อมวลชนจะต้องเข้าร่วมกับชีวิตของประชาชนมากกว่าจะหมกมุ่นอยู่กับปัญหาเรื่องการควบคุมผู้รับสาร โดยเฉพาะสื่อใหม่ๆ เช่น สื่อกระจายเสียงจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้รับสารได้เข้ามาเป็นผู้ส่งสารให้มากกว่าที่เป็นอยู่

McQuail (1987) ได้ประมวลหน้าที่สำคัญๆ ของสื่อมวลชนตามทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมไว้ดังนี้

1. พลเมืองทุกคนและชนกลุ่มน้อยทุกกลุ่มมีสิทธิที่จะเข้าถึงสื่อมวลชนและมีสิทธิที่จะใช้สื่อเพื่อตอบสนองความต้องการของตนเอง
2. องค์กรของสื่อและเนื้อหาสื่อจะต้องไม่ถูกควบคุมจากหน่วยงานของรัฐ
3. สื่อจะต้องมีอยู่เพื่อประชาชนมิใช่เพื่อตัวองค์กรเอง มิใช่เพื่อนักวิชาชีพ หรือบรรดาลูกค้า (ภาคธุรกิจ) ของสื่อ
4. กลุ่ม องค์กร และชุมชนควรจะเป็นเจ้าของสื่อได้เอง
5. สื่อขนาดเล็กที่มีลักษณะ Interactive และเปิดโอกาสให้ผู้รับมีส่วนร่วมย่อมดีกว่าสื่อขนาดใหญ่ที่ดำเนินการโดยนักสื่อมวลชนมืออาชีพและการสื่อสารแบบทางเดียว
6. การสื่อสารนั้นมีความสำคัญมากเกินกว่าที่จะปล่อยให้อยู่ในมือของพวกนักวิชาชีพสื่อมวลชนเท่านั้น

ผู้วิจัยใช้ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมมาเป็นกรอบในการทำการศึกษาว่าประชาชนควรได้รับจากสื่อวิทยุท้องถิ่น เพื่อแสดงออกถึงความต้องการร่วมกันของคนในชุมชนที่ต้องการให้สื่อวิทยุเป็นสื่อที่ประชาชนสามารถนำมาเป็นสื่อกลางในการส่งข่าวสาร แลกเปลี่ยนข้อมูลซึ่งกันและกัน และยังแสดงถึงสิทธิที่ประชาชนสามารถกำหนดความต้องการร่วมกันและสื่อสารผ่านไปยังหน่วยงานรัฐที่เป็นเจ้าของสื่ออยู่ ได้รับทราบถึงความต้องการของคนในชุมชน ซึ่งได้เปลี่ยนแปลงจากการสื่อสารเดิมที่มีลักษณะจากบนลงล่างเป็นการสื่อสารแบบล่างสู่บน คือการที่ตัวแทนจากภาคประชาชนสามารถส่งข้อมูลข่าวสารไปยังภาครัฐได้ตามแนวทางประชาธิปไตย เพื่อชี้ให้เห็นความต้องการและนำมาสู่การแก้ปัญหาาร่วมกันในทุกๆ ฝ่าย

5. แนวคิด ฝึกกำลังภายในชุมชน (Community Empowerment)

แนวคิดฝึกกำลังภายในชุมชน (Community Empowerment) นักทฤษฎีวิพากษ์ชาวยุโรป เช่น Bourdieu (1990), Foucault (1980), และ Habermas (1989) ได้แสดงทรรศนะเกี่ยวกับพลังอำนาจเอาไว้ว่าเกิดมาจากความขัดแย้งทางด้านผลประโยชน์ การแก้ปัญหา ก็คือการหยุดการแพร่กระจายของสื่อ ด้วยการกระจายอำนาจออกไปไม่ให้อยู่แค่คนเพียงกลุ่มเดียว และการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง (structural changes) ด้วยการแสดงพลังของผู้ไม่มีอำนาจให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และพัฒนาด้วยการออกสิทธิและเสียง

การฝึกกำลังภายในชุมชนเป็นความต้องการและความสามารถในระดับปัจเจกบุคคลที่

เคยถูกกดขี่ทางสังคม การถูกทอดถอนในทางวัฒนธรรม เพราะที่ผ่านมาการพัฒนาโดยทั่วไปผู้ที่มีอำนาจในบ้านเมืองจะเป็นผู้กำหนดอนาคตของชาติบ้านเมือง พร้อมทั้งกำหนดสังคมด้วย Korten (1986) ซึ่งให้เห็นว่าการพัฒนาสังคม หรือชุมชนด้วยตัวของมันเองจะต้องมีการสร้างฐานอำนาจทางสังคมที่ดีก่อน (K.Sadanandan Nair and Shirley A.White (1994) :162-163)

ถ้าหากคนในชุมชนสามารถผนึกกำลังกันเพื่อเปลี่ยนแปลงอะไรบางอย่างที่ชุมชนมีความต้องการร่วมกัน ก็จะทำให้สังคมเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เพราะมันเกิดจากการคิดร่วมกัน ไม่ได้เกิดมาจากผู้มีอำนาจเพียงฝ่ายเดียว

การผนึกกำลังภายในชุมชนจะต้องมีผู้เชี่ยวชาญ ผู้นำชุมชน หรือนักพัฒนาไปชี้แนะให้คนในชุมชนลุกขึ้นมาแก้ปัญหาด้วยกันและกลุ่มผู้นำความคิดเหล่านี้จะเป็นผู้ที่ค้นหาคำตอบให้ไม่ใช่ผู้ที่บงการหรือเลือกประเด็นในการทำงานร่วมกัน แต่เน้นไปที่การแลกเปลี่ยนมากกว่าการเชิญชวน จึงใช้การสนทนาในลักษณะ face-to-face interaction ซึ่งการสนทนาในลักษณะนี้เป็นลักษณะหนึ่งของการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมเพื่อให้นักพัฒนาเข้าไปสร้างความสัมพันธ์อันดี ความไว้วางใจ เชื่อใจให้กับคนในชุมชนก่อน แล้วจึงประชุมมอบหมายหน้าที่กัน ติดตามผลระหว่างดำเนินงานทั้งสองฝ่ายจะต้องใช้ความอดทนร่วมกัน (Nair and White, 1987)

empower หมายถึง การให้อำนาจแก่ประชาชน กระบวนการที่ประชาชนมีศักยภาพที่จะควบคุมการตัดสินใจที่มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของพวกเขา การเสริมพลังจะทำให้สามารถนิยามตนเองและสร้างเอกลักษณ์ของตนเองได้ การเสริมพลังก็อาจจะเกิดแบบไม่ตั้งใจ หรือตั้งใจก็ได้ การสื่อสารมีความสำคัญทั้งการ disempower และ empower พลังจะเกิดจากการมีความรู้ในการตัดสินใจที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของเขา และข้อมูลความรู้สึกว่าพวกเขาสามารถทำอะไรกับการตัดสินใจเหล่านี้ทำอะไรกับการตัดสินใจเหล่านั้นได้ อำนาจของประชาชนจะต้องมีการแสดงออกถึงความรู้สึก การพูดคุย และการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ต่อไปนี้เป็นวิธีที่จะนำไปสู่การ empower ในบริบทของการสื่อสารโลก

จากการศึกษาของ Cees J.Hamelink กล่าวถึงการ empower ให้กับประชาชนว่าจะต้องมีการเปิดโอกาสให้เข้าถึงในหลายๆส่วน ไม่ว่าจะเป็นการเข้าถึง ด้านกฎหมาย ด้านการศึกษาและอื่นๆ เช่น การเข้าถึงกฎหมาย (The Regulatory Approach) หมายถึงการบัญญัติกฎหมาย การควบคุม ปกครองตนเอง จะต้องให้โอกาสกับประชาชนในการหาทางแก้ไขการถูกละเมิดความเป็นส่วนตัว ให้โอกาสในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการให้โอกาสชนกลุ่มน้อยที่จะแสดงความคิดเห็น หรือมีภาษาถิ่นในกระแสมวลชน อย่างเช่น กฎหมาย 10 ประเด็นของ “The European Convention on Human Right and Fundamental Freedoms” (อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของยุโรป) ส่วนที่สำคัญของอนุสัญญานี้คือ “มนุษย์ทุกคนมีสิทธิที่จะแสดงความคิดเห็น สิทธินี้ครอบคลุมถึงเสรีภาพในการยึดถือความคิด และได้รับข้อมูล

แนวคิดโดยปราศจากการแทรกแซงจากอำนาจรัฐ และไม่มีเส้นแบ่งพรมแดน” (Cees J. Hamelink 1994 : 142 อ้างถึงใน สุภิญญา กลางณรงค์ 2543 : 246)

แนวคิดนี้กำลังภายในชุมชนจะเป็นกรอบแนวคิดให้ผู้วิจัยศึกษาว่า คนในชุมชนสามารถผนึกกำลังด้วยการที่คนในชุมชนมีส่วนร่วมกับผู้วิจัยและเจ้าหน้าที่ของสถานีซึ่งถือเป็นเจ้าหน้าที่รัฐที่มีความเชี่ยวชาญทางด้านสื่อวิทยุซึ่งนำให้คนในชุมชนผนึกกำลังร่วมกันในการค้นหาความต้องการและแลกเปลี่ยนประเด็นปัญหา พูดคุย แลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกัน ให้ความรู้ และชี้ให้ประชาชนเห็นความสำคัญในเรื่องการเข้าถึงสื่อวิทยุของภาคประชาชน เพื่อเป็นพื้นฐานเบื้องต้นอันจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นให้กับรายการวิทยุเพื่อชุมชน และเพื่อให้รายการวิทยุเพื่อชุมชนมีเอกลักษณ์เฉพาะชุมชนนั้นๆ ที่มาจากการผนึกกำลังทำงานร่วมกันของทุกฝ่าย

6. แนวคิดรูปแบบ และเนื้อหารายการวิทยุเพื่อชุมชน

การจัดรายการวิทยุกระจายเสียงของสถานีวิทยุกระจายเสียงท้องถิ่น เป็นการจัดรายการวิทยุที่มุ่งเสนอสิ่งที่เป็นความรู้ ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนในท้องถิ่น เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ฟังในท้องถิ่นด้วยรูปแบบการนำเสนอและเนื้อหาที่แตกต่างไปตามความเหมาะสมในแต่ละท้องถิ่น

นภาพกรณ์ อัจฉริยะกุล (2531 : 401-431) กล่าวว่า การจัดรายการวิทยุกระจายเสียง มีด้วยกันสองความหมายคือ ความหมายอย่างแคบก็คือ การจัดตารางรายการของสถานีวิทยุกระจายเสียงให้ออกอากาศในช่วงเวลาใด ระยะเวลาสั้นเท่าใด ส่วนความหมายอย่างกว้าง การจัดรายการ หมายถึง การวางแผนเตรียมการของบุคคลที่เกี่ยวข้องพิจารณาว่าจะกำหนดให้เป็นรายการที่มีรูปแบบและเนื้อหาอย่างไร คือเป็นขั้นตอนของการผลิตรายการ

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดรายการวิทยุกระจายเสียงทั่วไปนั้น ยึดหลักการทำหน้าที่เหมือนกับสื่อมวลชนประเภทอื่น คือ สื่อมวลชนจะต้องให้ข่าวสาร ความรู้ ความบันเทิง และบริการสาธารณะแก่ประชาชน เมื่อคำนึงถึงสิทธิ ความเสมอภาค และอิสรภาพของประชาชนการจัดรายการทางวิทยุกระจายเสียง จึงจำเป็นต้องจัดบริการในฐานะที่เป็นสื่อมวลชน ตามสิทธิที่ประชาชนควรจะได้ อย่างเสมอภาค โดยประชาชนมีอิสรภาพอย่างเต็มที่ในการเป็นผู้รับ โดยลักษณะดังกล่าว ทำให้การแบ่งประเภทรายการทางวิทยุกระจายเสียงจึงแบ่งได้เป็นประเภทใหญ่ๆ ได้ 4 ประเภท คือ

1. ประเภทข่าว
2. ประเภทความรู้
3. ประเภทความบันเทิง
4. ประเภทบริการสาธารณะ

การแบ่งประเภทรายการวิทยุกระจายเสียงนั้น มิได้มีกฎเกณฑ์ตายตัว เช่น แบ่งตามลักษณะของกลุ่มผู้ฟัง ก็อาจแบ่งประเภทของรายการออกได้เป็นกลุ่มเด็ก กลุ่มวัยรุ่น กลุ่มสตรี กลุ่มผู้สูงอายุ กลุ่มเกษตรกร เป็นต้น บางสถานีแบ่งประเภทตามการประกอบอาชีพหรือตามเนื้อหาเป็นหลัก เช่น ประเภทรายการเพื่อเกษตรกร หรือรายการทางการเกษตร รายการเพื่อสุขภาพอนามัย สาธารณสุข รายการทางศาสนา รายการเพื่อแม่บ้าน การแบ่งประเภทรายการตามลักษณะของกลุ่มผู้ฟังหรือแบ่งตามอาชีพนี้ อาจทำให้ไม่ครอบคลุมได้ทั่วถึงผู้ฟังทุกกลุ่ม เพราะในโลกนี้มีกลุ่มอาชีพเกิดขึ้นมากมาย วันหนึ่งๆจะเสนอรายการครอบคลุมผู้ฟังได้ทุกกลุ่มนั้นคงเป็นไปได้ ดังนั้นจึงคัดเอาเฉพาะผู้ฟังเป้าหมายที่เป็นส่วนใหญ่มาก (majority) เท่านั้น จึงเกิดมีปัญหาวารัฐละเลยกลุ่มผู้ฟังที่เป็นชนกลุ่มน้อย ซึ่งก็ควรจะมีสิทธิเสมอภาคทัดเทียมกัน การจัดประเภทตามกลุ่มผู้ฟังจึงสร้างความลำบากให้แก่ผู้จัดรายการเสมอ วิธีที่เป็นกลางที่สุดในการแบ่งประเภทของรายการวิทยุกระจายเสียงจึงมักนิยมยึดตามหน้าที่ของสื่อมวลชนเป็นหลัก และโดยที่ตระหนักว่าวิทยุกระจายเสียงถือเป็นสื่อมวลชนประเภทหนึ่ง จึงน่าจะแบ่งประเภทของรายการตามหน้าที่ที่ดีของสื่อมวลชน นั่นคือแบ่งเป็น 4 ประเภทใหญ่ๆ ดังกล่าวข้างต้น แต่การจะจัดอัตราส่วนของรายการให้เน้นหนักไปทางประเภทใดนั้น ขึ้นอยู่กับปัจจัยสภาพแวดล้อมและความต้องการซึ่งไม่เหมือนกัน

นอกจากนี้ นภากาศ อัจฉริยะกุล (2531) ยังได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับ รูปแบบในการนำเสนอของรายการวิทยุกระจายเสียง เพื่อให้ผู้ฟังพ้นจากความจำเจซ้ำซากทำให้เกิดความหลากหลาย (variety) ขึ้น ทั้งนี้เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้ฟังให้มากที่สุด รูปแบบรายการวิทยุกระจายเสียงอาจแบ่งได้ดังต่อไปนี้ คือ

1. รูปแบบรายการพูดคุยกับผู้ฟัง (Straight Talk Programme)

เป็นการพูดคุยกับผู้ฟังโดยตรง คือ รายการที่มีผู้พูดเพียงคนเดียวพูดให้ผู้ฟังฟังโดยตรงไม่ใช่เป็นการพูดคุยกับคนอื่นให้ผู้ฟังฟัง

2. รูปแบบรายการสนทนา (Conversational Programme)

เป็นรายการทำนองพูดคุยแต่การพูดคุยไม่ได้พูดคุยโดยตรงกับผู้ฟัง หากแต่เป็นการสนทนากันระหว่างผู้ร่วมรายการ ตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ผู้ดำเนินรายการอาจร่วมสนทนาออกความคิดเห็นหรือให้ข้อมูลด้วยได้ นอกจากนั้นยังทำหน้าที่เชื่อมโยงการสนทนาและอธิบายเพิ่มเติมให้ผู้ฟังเข้าใจดีขึ้น ตลอดจนสรุปเนื้อหาสำคัญที่ได้สนทนากันแต่ละเรื่องด้วย

3. รูปแบบรายการสัมภาษณ์ (Interview Programme)

เป็นการพูดคุยกันระหว่างบุคคล 2 ฝ่าย ฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ตั้งคำถาม ชักถามเรื่องราว ปัญหา ข้อข้องใจให้ผู้ฟังฟัง อีกฝ่ายเป็นผู้ตอบ เรื่องที่ควรสัมภาษณ์ในรายการวิทยุกระจายเสียงเพื่อการพัฒนา ได้แก่ เรื่องเกี่ยวกับการดำเนินชีวิตประจำวัน เช่น สุขภาพอนามัย การเกษตร การส่งเสริมอาชีพ หรือเป็นการสัมภาษณ์บุคคลตัวอย่างของท้องถิ่นนั้นๆ รายการสัมภาษณ์แตกต่างจากรายการสนทนาตรงที่ผู้สัมภาษณ์เป็นผู้ตั้งคำถามได้อย่างเดียวแต่ไม่มีหน้าที่ตอบคำถามนั้นเสียเอง ไม่เหมือนกับผู้ดำเนินการสนทนาซึ่งอาจร่วมสนทนาด้วยในบางโอกาส สิ่งที่ผู้สัมภาษณ์จะทำได้นอกจากนั้นคือ สรุปให้เข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น หรือเพิ่มเติมให้เข้าใจได้ดีขึ้นเท่านั้น

4. รูปแบบรายการอภิปราย (Discussion Programme)

เป็นการพูดคุยออกความคิดเห็นกันในหัวข้อใดหัวข้อหนึ่ง แต่ผู้มาร่วมอภิปรายนั้นต่างความคิดเห็นต่างทัศนะกัน จึงมาร่วมกันแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การแสดงความคิดเห็นจะเป็นไปทีละคน อย่างมีระเบียบโดยมีผู้ดำเนินการอภิปรายเป็นผู้ควบคุมให้รายการเป็นไปตามแนว ผู้ดำเนินการจะไม่ร่วมอภิปรายด้วยเป็นเพียงสรุปความคิดเห็นของผู้ร่วมอภิปรายเท่านั้น

5. รูปแบบรายการสารคดี (Documentary หรือ Feature Programme)

เป็นรายการที่ให้เนื้อหาสาระในหัวข้อใดหัวข้อหนึ่งแต่มีรายละเอียดหลายแง่มุม มีวิธีการนำเสนอได้หลายลักษณะ โดยมุ่งที่จะเสนอประเด็นสาระเนื้อหาเรื่องใดเรื่องหนึ่งเพียงเรื่องเดียวโดยทั่วไปแล้วรายการสารคดีมี 2 ประเภท คือ รายการสารคดีแบบ Documentary หมายถึงรายการที่เป็นจริงทั้งหมด มีหลักฐานเป็นเอกสารสนับสนุน ค้นคว้าอ้างอิงได้ อีกประเภทหนึ่งเป็นรายการสารคดี Feature หมายถึง รายการที่มุ่งเสนอเนื้อหาบนพื้นฐานของความเป็นจริง แต่ไม่ทั้งหมดไม่จำเป็นต้องมีเอกสารมายืนยัน

6. รูปแบบรายการนิตยสารทางอากาศ (Magazine Programme)

เป็นรายการที่ประกอบด้วยเรื่องย่อยๆ ต่างๆ กัน แต่ละเรื่องมีรูปแบบแตกต่างกันรวมอยู่ในรายการเดียวกัน มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทั้งบันเทิงและความรู้ แต่จะเน้นหนักเรื่องบันเทิงมากกว่าเอกภาพของรายการอยู่ที่การเชื่อมโยงเรื่องต่างๆ ให้สอดคล้องกลมกลืนกัน ทั้งๆที่เป็นคนละเรื่องกัน โดยใช้คำพูดเชื่อมโยง หรือเพลงเชื่อมโยงตามความเหมาะสม ทำให้รายการมีหลายรูปแบบรวมกันอยู่ในรายการเดียวกัน

7. รูปแบบรายการข่าว (News Programme)

เป็นรายการที่จัดทำขึ้นเพื่อรายงานเหตุการณ์สำคัญที่เกิดขึ้น โดยมีผู้อ่านข่าวโดยไม่มีเสียงประกอบ รายการข่าวแยกย่อยได้หลายประเภท เช่น ข่าวต่างประเทศ ข่าวในประเทศ ข่าวท้องถิ่น ข่าวการเมือง ข่าวกีฬา ข่าวเศรษฐกิจ เป็นต้น

8. รูปแบบรายการบรรยายเหตุการณ์ (Commentary)

เป็นการรายงานเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้นจริง หรือกำลังดำเนินอยู่ในสถานที่จริง โดยผู้บรรยายถ่ายทอดเหตุการณ์หรือเล่าเหตุการณ์นั้นให้ฟัง

9. รูปแบบรายการตอบปัญหา (Quiz Programme)

เชิญผู้ตอบมาร่วมรายการโดยตอบปัญหาในห้องส่งในลักษณะแข่งขันกัน หรือเปิดโอกาสให้ผู้ฟังได้มีโอกาสร่วมรายการโดยถามปัญหาแล้วเปิดโอกาสให้ผู้ฟังตอบปัญหากลับมาทางโทรศัพท์ ทำให้รู้ผลสะท้อนกลับได้ทันที

10. รูปแบบรายการเพลง (Music Programme)

เป็นรายการที่มีความสำคัญและได้รับความสนใจมาก แต่การจัดรายการเพลงควรยึดความมีเอกภาพ คือ เลือกจัดเฉพาะเพลงประเภทใดประเภทหนึ่ง และยึดความหลากหลาย คือ ความหลากหลายในแต่ละเพลงซึ่งมีอยู่เช่น มีเสียงร้องทั้งหญิง และชาย มีทั้งทำนองช้าและเร็ว

11. รูปแบบรายการละครวิทยุ (Radio Drama หรือ Radio Play)

มีวัตถุประสงค์เพื่อความบันเทิงเป็นสำคัญ แต่บางครั้งอาจสอดแทรกเนื้อหาที่เป็นความรู้ไว้ด้วย ละครเป็นการแสดงบทบาทที่สมมติขึ้น โดยใช้ศิลปะหลายอย่างผสมกัน เช่น ศิลปะการใช้เสียงการใช้ภาษา ทั้งนี้เพื่อให้ผู้ฟังเกิดความเข้าใจและเกิดอารมณ์ ความรู้สึกคล้อยตาม

12. รูปแบบรายการปิกนิกะ (Variety)

เป็นรายการที่ประสมรายการหลายรูปแบบรวมอยู่ในรายการเดียวกัน แต่ไม่ใช้การประสมแบบนิตยสารทางอากาศ เพราะไม่มีการเชื่อมโยงต่อเนื่อง แต่เป็นเพียงการเสนอเนื้อหา และรูปแบบหลายๆรูปแบบมาผสมปนเปกัน มีแต่ความหลากหลาย ไม่มีความเป็นเอกภาพ เน้นความบันเทิง

ดร.ปรมะ สตะเวทิน (2541: 55-68) กล่าวถึง องค์ประกอบในกระบวนการการสื่อสารมวลชนก็คือ สาร สารก็คือเนื้อหาที่ปรากฏในสื่อมวลชนหรือเรียกว่า เนื้อหาของสื่อมวลชน เนื้อหาที่สำคัญๆ ของสื่อมวลชน ได้แก่

1. เนื้อหาข่าว ได้แก่ ข้อมูลข่าวสารความเป็นจริงเกี่ยวข้องกับเรื่องต่างๆมากมายหลายชนิดซึ่งมีความหลากหลาย (variety) เพื่อตอบสนองความต้องการด้านข่าวของผู้ฟังให้กว้างที่สุด เพราะผู้ฟังมีความแตกต่างกันในด้านประชากร เช่น อายุ อาชีพ รายได้ การศึกษา ศาสนา เชื้อชาติ เพศ และมีความสนใจไม่เหมือนกัน ข่าวในสื่อมวลชนจึงถูกจำแนกออกเป็นชนิดต่างๆ ได้แก่ ข่าวในประเทศ และข่าวต่างประเทศ ข่าวท้องถิ่น และแยกประเด็นออกตามเนื้อหาได้แก่ ข่าวการเมือง ข่าวเศรษฐกิจ ข่าวสังคม ข่าวสตรี ข่าวบันเทิง ข่าวการศึกษา ข่าวเกษตร ข่าวสาธารณสุข ข่าวกีฬา ข่าวบริการสาธารณะ ข่าวภัยธรรมชาติ ข่าวอาชญากรรม

2. เนื้อหาที่ให้ความรู้และความคิดเห็น แบ่งออกได้เป็นประเภทต่างๆดังนี้

2.1 เนื้อหาที่เกี่ยวกับความสนใจของมนุษย์ (Human Interest) เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับอารมณ์ของผู้ฟัง กระตุ้นให้เกิดความรู้สึกยินดี เห็นอกเห็นใจ ชอบ ไม่ชอบ เป็นเรื่องความทุกข์ยาก ความสุข สถิติใหม่ คว้นหลงของเหตุการณ์ เช่น กีฬา อุบัติเหตุ กิจกรรม

2.2 เนื้อหาเกี่ยวกับบุคลิกของบุคคล (Personality Sketches) หรือเกี่ยวกับเรื่องราวของบุคคล (Profiles)

เนื้อหาที่เกี่ยวกับบุคลิกของตัวบุคคล คือ เสนอนำเนื้อหาในลักษณะบุคคลนั้นพูดอย่างไร เคลื่อนไหวอย่างไร คิดอย่างไร บุคคลผู้นั้นเกี่ยวข้องกับคนอื่นหรือสิ่งอื่นอย่างไร

ส่วนเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องราวของบุคคล คือ ลักษณะของประวัติความเป็นมาของบุคคลที่น่าสนใจ ความหวังของบุคคลนั้น ปัญหาของเขา ข้อบกพร่อง และความทุกข์ยาก และเหตุผลว่าทำไมในตอนท้ายที่สุดเขาจึงผ่านพ้นอุปสรรคไปได้

2.3 เนื้อหาเกี่ยวกับประสบการณ์ส่วนตัว (Personal Experiences) ของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำ และอารมณ์

2.4 เนื้อหาที่ให้ข่าวสาร (Informatives) และเนื้อหาที่บอกวิธีทำ (How-to-Do-It) เนื้อหาที่ให้ข่าวสารเพื่อบอกเล่าถึงการกระทำหรือกระบวนการใดซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจทั่วไปของผู้ฟัง ส่วนเนื้อหาที่บอกวิธีทำ หรือวิธีปฏิบัติ เป็นเรื่องราวที่ให้ความรู้โดยตรงแก่ผู้ฟัง เป็นการเสนอแนะหรือสอนให้ผู้ฟังทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เสนอได้ เช่น วิธีทำเครื่องจักสาน วิธีปลูกต้นไม้ วิธีการเลี้ยงปลา

3. เนื้อหาเพื่อความบันเทิง จุดประสงค์หลักของเนื้อหาที่ให้ความบันเทิงก็เพื่อดึงดูดความสนใจและความรู้สึกร่วมของประชาชน ดังนั้นเนื้อหาด้านความบันเทิงจึงมุ่งให้ความสุขความสนุกสนานเพลิดเพลิน ความพอใจ ช่วยให้ผู้ฟังหนีจากความเบื่อหน่าย ความกดดันในชีวิตประจำวัน ช่วยให้มีโอกาสได้พักผ่อน คลายเครียด และลืมปัญหาที่กำลังเผชิญ

4. เนื้อหาโฆษณา เนื้อหาโฆษณาเป็นเนื้อหาเพื่อชักจูงใจ โน้มน้าวใจ หรือมีอิทธิพลต่อผู้รับสาร แบ่งออกเป็น 3 รูปแบบ ด้วยกัน คือ

4.1 การเป็นผู้อุปถัมภ์รายการ (Sponsorships) คือ ผู้โฆษณาเป็นผู้รับผิดชอบด้านการเงินทั้งหมดในการผลิตรายการและค่าเช่าเวลาของสถานี

4.2 การร่วมสนับสนุนรายการ (Participations) คือ เป็นการโฆษณาที่ผู้โฆษณาซื้อเวลาเพื่อโฆษณาสินค้าในรายการต่างๆ

4.3 การโฆษณาคั่นรายการ (Spot Announcements) เป็นการโฆษณาคั่นระหว่างรายการเพื่อนำเสนอรายการในช่วงต่อไป

จากแนวคิดการจัดรายการวิทยุกระจายเสียง ดังได้กล่าวข้างต้นนั้น เป็นลักษณะการจัดแบ่งประเภทรายการที่ทั่วโลกยึดปฏิบัติตามบรรษัทวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยแต่ลักษณะรูปแบบและเนื้อหาในรายการวิทยุชุมชนที่เป็นสากลยังไม่มีรูปแบบรายการที่ชัดเจน ทั้งนี้จากตัวอย่างการจัดรายการวิทยุชุมชนในต่างประเทศพบว่า รายการวิทยุชุมชนมักจะมีแนวคิดในการริเริ่มจัดรายการเพื่อชนกลุ่มน้อยซึ่งวิทยุกระจายเสียงทั่วไปยังไม่สามารถเข้าถึงได้ เช่น ชนกลุ่มน้อยอะบอริจินในออสเตรเลีย เนื้อหา ก็จะเป็นเรื่องราวความสนใจเฉพาะกลุ่ม แต่หลักการจัดวิทยุชุมชนจะเน้นที่ตัวรายการที่ไม่มุ่งแสวงหากำไร และส่งกระจายเสียงกำลังต่ำครอบคลุมเฉพาะพื้นที่เท่านั้น ยังไม่มีรูปแบบและเนื้อหาตายตัวที่ยึดเป็นหลักสากลชัดเจน

ทั้งนี้รูปแบบและเนื้อหาการจัดรายการวิทยุเพื่อชุมชนในต่างประเทศมีลักษณะรูปแบบและเนื้อหารายการที่แตกต่างกันไป ยกตัวอย่างได้ดังนี้

วิทยุชุมชนในอินเดีย

ปี ค.ศ. 1984 อินเดียได้จัดตั้งสถานีวิทยุท้องถิ่นที่เมือง Nagercoil ใช้เครื่องส่ง 1 กิโลวัตต์ มีรูปแบบในการนำเสนอโดยการบันทึกเสียงชาวบ้านทั้งในเขตเมืองและชนบทแล้วนำมาออกอากาศในรายการโดยเจ้าหน้าที่ของสถานีเป็นผู้ดำเนินรายการ หรือบันทึกเสียงคำถามจากคนใน

หมู่บ้านนำมาเปิดในรายการแล้วนำผู้เชี่ยวชาญมาตอบคำถามนั้น เนื้อหารายการส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับสุขภาพ วัฒนธรรม และการเรียนรู้หนังสือ

วิทยุชุมชนของชนเผ่าอะบอริจินในออสเตรเลีย

วิทยุชุมชนในออสเตรเลียไม่เกี่ยวข้องกับระบบกระจายเสียงสาธารณะทั่วไป สิ่งสำคัญในการดำเนินรายการ คือ นำเสนอเนื้อหาเพื่อให้ข้อมูลข่าวสารและการแสดงวัฒนธรรมเฉพาะถิ่นของชุมชนอะบอริจิน ดำเนินรายการทั้งภาษาอังกฤษและภาษาอะบอริจิน โดยเปิดเพลงพื้นเมืองอะบอริจินซึ่งเป็นลักษณะการเล่านิทานตามแบบวัฒนธรรมอะบอริจินในรายการด้วย

สถานี 6NR เป็นผู้ได้รับอนุญาตดำเนินการจัดรายการในพื้นที่ตอนใต้ โดยมีอาสาสมัครจากชุมชน 450 คน เข้ามาร่วมจัดทำรายการกับสถานี ผู้ผลิตรายการ 5 คนจะต้องรับผิดชอบการจัดรายการสำหรับชุมชนเผ่าอะบอริจิน 4 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ และเมื่อได้ดำเนินรายการต่อไปปรากฏว่าจำนวนอาสาสมัครจากกลุ่มเชื้อชาติต่างๆเพิ่มมากขึ้น ซึ่งคนเหล่านี้จะได้รับการฝึกอบรมการจัดรายการและดำเนินรายการได้เอง

วิทยุชุมชนในปากีสถาน

รูปแบบรายการของวิทยุชุมชนในปากีสถานเป็นรายการเกี่ยวกับการพัฒนาเศรษฐกิจของชาติ และนำสื่อวิทยุมาช่วยในการพัฒนาชนบทซึ่งประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตรถึง 71 เปอร์เซ็นต์ โดย Pakistan Broadcasting Corporation (PBC) ได้ให้ตัวแทนจาก 15 หมู่บ้านซึ่งเป็นพื้นที่ตั้งของสถานี โดยตัวแทนเหล่านั้นคัดเลือกมาหมู่บ้านละ 2 คน จากเจ้าหน้าที่ที่ดูแลหน่วยงานด้านการเกษตรของท้องถิ่น 1 คน และจากหน่วยงานด้านการปศุสัตว์ 1 คนมาร่วมอบรมกับ (PBC) ด้านการผลิตรายการโดยให้ตัวแทนเหล่านั้นเข้าไปพูดคุยกับเกษตรกรเพื่อค้นหาความต้องการเกี่ยวกับเนื้อหาที่คนในชุมชนต้องการ นำมาเป็นแนวทางในการเสนอเนื้อหาในรายการ รวมทั้งนำจดหมายที่ได้รับจากเกษตรกรและผู้ฟังต่างจังหวัดมาพิจารณาในการผลิตรายการด้วย

แต่หลังจากดำเนินการได้ระยะหนึ่งพบว่า ข้อมูลที่รวบรวมมาได้จากหมู่บ้านเหล่านั้นได้มาโดยผู้ผลิตรายการมีอาชีพ และจากเจ้าหน้าที่ของรัฐด้านการเกษตรและปศุสัตว์ จึงทำให้ตัวแทนเหล่านั้นเขียนบทวิทยุนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการสนทนาด้วยภาษาท้องถิ่นเรื่องปัญหาการเลี้ยงสัตว์ของเกษตรกรซึ่งเป็นเรื่องหนัก แต่จัดรายการด้วยเสียงที่แสดงความตื่นเต้นร่าเริง ตลกขบขัน ตามแนวทางการจัดวิทยุกระจายเสียงทั่วไปที่ได้รับการอบรมมาเพื่อไม่ให้จำเจและน่าฟัง มี

ความหลากหลาย จึงทำให้รายการวิทยุชุมชนในป่าก็สถานไม่ประสบความสำเร็จถึงแม้จะเป็นเรื่องราวในชุมชนแต่ก็ไม่ได้ผลิตโดยคนในชุมชนเอง

จากตัวอย่างการทดลองจัดรายการวิทยุชุมชนในต่างประเทศ พบว่าเป็นการดำเนินการภายใต้ความต้องการของชุมชนท้องถิ่นเป็นหลัก การดำเนินการแตกต่างกันไปตามวัตถุประสงค์ของรายการวิทยุชุมชนของแต่ละประเทศ ยังไม่มีรูปแบบที่เป็นสากลชัดเจน แต่มีหลักการเกี่ยวกับวิทยุกระจายเสียงชุมชนที่จัดทำขึ้นของประเทศอังกฤษ (Simon Partridge 1982 อ้างถึงใน สุรินทร์ แปลงประสพโชค) ปี 1979 กลุ่มสื่อสารชุมชน (Community Communication Group) ของอังกฤษ ได้ยกร่างกฎหมายของการกระจายเสียงชุมชนขึ้น โดยมีสาระสำคัญ 10 ข้อ ดังนี้

1. สนองตอบชุมชนท้องถิ่น หรือความสนใจของชุมชนเป็นหลัก
2. รูปแบบของการไม่แสวงหากำไร
3. มีการบริหารนโยบายรายการที่จัดทำขึ้นโดยคณะกรรมการบริหาร ซึ่งเป็นตัวแทนจากกลุ่มต่างๆ ในชุมชนร่วมกับพนักงานการกระจายเสียงซึ่งเป็นลูกจ้างหรืออาสาสมัคร
4. ให้บริการข่าวสาร การศึกษา และความบันเทิง รวมทั้งทำให้เกิดการสื่อสาร 2 ทางสำหรับความคิดเห็นที่ขัดแย้ง
5. ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากแหล่งต่างๆ ซึ่งรวมทั้งเงินยืมจากท้องถิ่นจากสปอตโฆษณาที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนในช่วงเวลาที่จำกัดและเงินกองทุนทั้งจากส่วนกลางและท้องถิ่น
6. ยอมรับให้พนักงานกระจายเสียงที่จ้างไว้ร่วมในสหภาพมีความคล่องตัวในการทำงานและอนุญาตให้ใช้อาสาสมัครในที่ที่เหมาะสม
7. พยายามกระทำให้เกิดความเสมอภาคในโอกาสการจ้างงานสำหรับผู้หญิงและกลุ่มเชื้อชาติหรือชนกลุ่มน้อยในสังคม
8. ต้องเตรียมให้ประชาชนได้รู้ถึงสิ่งอำนวยความสะดวกในการฝึกอบรมในการผลิตและการส่งข่าวสาร
9. เนื้อหารายการที่ส่งกระจายเสียงต้องเป็นเนื้อหาหลักจากสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่น
10. มีนโยบายรายการที่กระตุ้นให้เกิดการพัฒนาการมีส่วนร่วมในระบบประชาธิปไตยต่อต้านปัญหาชาตินิยม เพศนิยม และทัศนคติที่แตกแยกอื่น ๆ

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจะใช้กรอบแนวคิดเรื่องรูปแบบและเนื้อหารายการวิทยุเพื่อชุมชนในการพิจารณาลักษณะของวิทยุชุมชนในจังหวัดน่านว่าเป็นไปตามหลักการวิทยุชุมชนหรือไม่

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง การมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหารายการ “วิทยุเพื่อชุมชน” ของจังหวัดน่าน โดยผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องระหว่างปี 2533 – ปัจจุบัน ไว้ดังนี้

งานวิจัยที่เกี่ยวกับโครงสร้างการบริหารงานรายการวิทยุ

สุรินทร์ แปลงประสพโชค (2533) ศึกษาเรื่อง “การทดลองจัดวิทยุกระจายเสียงชุมชนสำหรับชุมชนชนบทในเขตชานเมืองจังหวัดจันทบุรี” โดยทำการทดลอง การสังเกต และการทดสอบกลุ่มตัวอย่างก่อนและหลังการทดลองจัดรายการวิทยุกระจายเสียงชุมชนสำหรับผู้ฟังในพื้นที่โดยรอบสถานีทดลองคือสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดจันทบุรี พบว่า คณะกรรมการซึ่งเป็นผู้นำชุมชนในพื้นที่ทดลองที่ถูกแต่งตั้งขึ้น สามารถปฏิบัติหน้าที่บริหารวิทยุกระจายเสียงชุมชน เป็นสื่อกลางสะท้อนปัญหา และความต้องการของชุมชนให้กับรายการได้เป็นอย่างดี หลังการทดลองผู้ฟังนิยมฟังรายการจากสถานีทดลองมากขึ้น โดยความนิยมจะมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.0 และความพึงพอใจจะแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 นอกจากนี้วิทยุกระจายเสียงชุมชนที่จัดขึ้นยังสามารถใช้เป็นรูปแบบของการจัดสื่อเพื่อการพัฒนาได้

งานวิจัยชิ้นนี้ได้ทำการศึกษาก่อนที่จะมีการร่างพระราชบัญญัติกฎหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2540 ขึ้น ผลการวิจัยพบว่าการจัดรายการวิทยุกระจายเสียงโดยประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารงานในรูปคณะกรรมการที่ถูกแต่งตั้งสามารถดำเนินงานให้รายการได้รับความนิยม มีผู้ฟังเพิ่มขึ้นและต้องการให้มีรายการวิทยุชุมชนต่อไป แต่ด้วยโครงสร้างการบริหารงานที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในคณะกรรมการที่ถูกแต่งตั้งจึงทำให้มีปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานเกิดขึ้นเมื่อประชาชนยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในการดำเนินงานรายการวิทยุเพื่อชุมชน

น้ำมนต์ พรหมเปี่ยม (2541) ศึกษาเรื่อง “เศรษฐกิจศาสตร์การเมืองของวิทยุกระจายเสียงระบบเอฟ.เอ็ม.ในกรุงเทพมหานคร ช่วงปี 2530-2539” พบว่า สถานีวิทยุระบบเอฟ.เอ็ม.ในเขตกรุงเทพมหานครทุกสถานีเป็นของหน่วยราชการมาแต่แรกเริ่ม มีการให้เอกชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินกิจการในลักษณะการให้สิทธิเช่าเวลาหรือการเปิดประมูลให้สัมปทานในบางสถานี แต่รัฐก็ยังคงเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์สถานีวิทยุอยู่ ซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้อุตสาหกรรมสื่อวิทยุกระจายเสียงมี

การแข่งขันกันสูงระหว่างผู้ประกอบการรายใหญ่ ส่งผลให้เกิดการกระจุกตัวและผูกขาดการดำเนินกิจการโดยกลุ่มธุรกิจสื่อมวลชนเพียงไม่กี่กลุ่ม

งานวิจัยชิ้นนี้ ชี้ให้เห็นว่า กลุ่มทุนยังคงมีบทบาทที่สำคัญในสื่อวิทยุกระจายเสียงอย่างแยกไม่ออกตราบดีที่ ความสัมพันธ์ของรัฐในระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมกับระบบการเมืองซึ่งยังคงเป็นผู้สังเกตเห็นผลประโยชน์ต่อคลื่นวิทยุอยู่ และงานวิจัยชิ้นนี้ยังเป็นการเน้นย้ำ แนวคิด ทฤษฎีเรื่องเศรษฐศาสตร์การเมืองว่า ใครเป็นผู้ควบคุมสื่อ โครงสร้างเกี่ยวกับการเป็นเจ้าของสื่อจะมีผลอย่างไรในการที่จะมากำหนดรูปแบบ และเนื้อหา ยังคงเป็นแบบบนลงล่างอยู่หรือเปล่า ถึงแม้ว่าจะผลิตรายการวิทยุเพื่อชุมชนขึ้นมาแต่ก็ยังแอบแฝง ซึ่งผลประโยชน์ของกลุ่มผู้นำชุมชนอยู่ด้วยหรือเปล่า

วีรพงษ์ พลนิกรกิจ (2542) ศึกษาเรื่อง “ปัจจัยเชิงโครงสร้างของสถานีวิทยุท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่กำหนดรูปแบบและเนื้อหารายการวิทยุ” พบว่า ปัจจัยโครงสร้างการเป็นเจ้าของ ระบบการควบคุม และระบบตลาด เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหารายการวิทยุท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยสถานีที่รัฐเป็นเจ้าของจะมีรูปแบบรายการส่วนใหญ่เป็นรายการพูดคุย และรายการข่าว ส่วนเนื้อหาเป็นข้อมูลข่าวสารและความเป็นจริง ในขณะที่สถานีที่มีโครงสร้างเป็นระบบทวิภาค คือ รัฐหรือรัฐวิสาหกิจเป็นเจ้าของ แต่ให้บุคคลภายนอกบริหาร จะมีรูปแบบและเนื้อหารายการเป็นโฆษณาสินค้าและบริการ เพราะจะมีแหล่งรายได้จากการโฆษณาสินค้าและบริการที่มุ่งแสวงงผลประโยชน์ทางธุรกิจ และยังพบว่า ไม่ว่าสถานีวิทยุท้องถิ่นจะมีโครงสร้างในลักษณะใดก็ตาม รูปแบบและเนื้อหารายการก็มีการกระจุกตัว ขาดความสมดุล และไม่มีความเป็นท้องถิ่น

งานวิจัยชิ้นนี้ แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยเชิงโครงสร้างการเป็นเจ้าของ ระบบการควบคุม ระบบตลาด และปัจจัยด้านอื่นๆ มีผลในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหารายการของวิทยุท้องถิ่นทั้งสิ้น แต่การวิจัยชิ้นนี้ศึกษาเพียงสถานีวิทยุในภาคตะวันออกเฉียงเหนือเท่านั้น จึงเป็นแนวทางในการศึกษาต่อไปว่าในจังหวัดน่าน ซึ่งเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในภูมิภาคที่แตกต่างกันออกไปจะมีเหตุปัจจัยใดบ้างที่มีส่วนในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหาบ้าง และมีความเป็นท้องถิ่นมากน้อยเพียงใด และมีแนวโน้มในการเปลี่ยนแปลงตามมาตรา 40 อย่างไรต่อไปในอนาคต

ประภากร ดลกิจ (2544) ศึกษาเรื่อง “การวิเคราะห์การจัดการรายการวิทยุเพื่อชุมชน “สร้างสรรค์จันทบุรี” พบว่า รายการสร้างสรรค์จันทบุรีเป็นรายการที่อยู่ภายใต้โครงสร้างของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดจันทบุรี โดยมีโครงสร้างจำแนกเป็น 3 ระยะเวลา คือ

1. ระยะทดลอง ดำเนินงานโดย คณะกรรมการบริหารที่เป็นตัวแทนชาวบ้าน คณะกรรมการที่ปรึกษา และช่างเทคนิคของสถานี
2. ระยะดำเนินงานจริงช่วงแรก ดำเนินงานโดย คณะกรรมการบริหารที่เป็นตัวแทนภาครัฐ คณะกรรมการที่ปรึกษา และฝ่ายรายการของสถานี
3. ระยะดำเนินงานจริงช่วงสุดท้าย ดำเนินงานโดย ตัวแทนภาครัฐ 2 คน และช่างเทคนิคของสถานี

ผลการวิจัยพบว่า หลังจากดำเนินรายการไปได้ 5 ปี รายการได้ยุติลงด้วยเหตุปัจจัยจากนโยบายสถานีที่ไม่สนับสนุนการดำเนินงานโดยการลดเวลาลงเรื่อยๆ และเจ้าหน้าที่สถานีไม่เป็นพี่เลี้ยงในการดำเนินรายการ ปัจจัยด้านงบประมาณที่สถานีไม่มีให้ ปัจจัยด้านบุคคลที่เข้ามาเป็นคณะกรรมการบริหารไม่มีความรู้ด้านวิทยุ และไม่เข้าร่วมในการประชุม รวมทั้งไม่หาตัวแทนเข้ามามีส่วนร่วมในคณะกรรมการอย่างต่อเนื่อง จึงเป็นแนวทางให้กับรายการวิทยุเพื่อชุมชนจังหวัดน่านว่ามีปัจจัยใดบ้างที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินรายการวิทยุเพื่อชุมชน

งานวิจัยที่เกี่ยวกับแนวทางในการดำเนินรายการวิทยุเพื่อชุมชน

พิชญา รัตนพล (2540) ศึกษาเรื่อง “พฤติกรรมกรรมการสื่อสาร ความคาดหวังผลประโยชน์และความน่าเชื่อถือ ของรายการสถานีวิทยุเพื่อสังคมและชุมชน : ศึกษากรณีสถานีวิทยุชุมชน” พบว่า คุณลักษณะทางด้านประชากรศาสตร์ เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการสื่อสาร รวมทั้งระดับความคาดหวังผลประโยชน์ต่อตนเอง และต่อสังคม จากสถานีวิทยุชุมชน ระดับความน่าเชื่อถือด้านผู้ดำเนินรายการและข้อมูลข่าวสารในสายตาของสมาชิกล้วนมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการสื่อสารทั้งสิ้น

งานวิจัยชิ้นนี้ ชี้ให้เห็นว่า การรวมตัวเป็นกลุ่มสมาชิกของชุมชนก็เพราะสมาชิกมีความคาดหวังผลประโยชน์ และความเชื่อถือจากสถานีวิทยุเพื่อสังคมและชุมชน เพราะฉะนั้นถ้าหากคนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินรายการ กำหนดเนื้อหา เองจะยิ่งทำให้สถานีวิทยุเพื่อชุมชนมีส่วนในการกำหนดพฤติกรรมกรรมการสื่อสารของคนในชุมชนด้วย การรวมตัวกันเป็นสมาชิกของสถานีวิทยุเพื่อสังคมจะทำให้มีการสื่อสารผ่านคลื่นวิทยุเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทำให้สังคมพัฒนา และเป็นช่องทางในการพึ่งพาอาศัยกัน งานวิจัยชิ้นนี้จะเป็นแนวทางในการนำไปศึกษาถึงข้อมูลพื้นฐานในการพัฒนาและปรับปรุงการผลิตรายการของสถานีวิทยุชุมชน (City Radio) ตลอดจนสถานีอื่นที่มีลักษณะเดียวกันให้มีข้อมูลประกอบการจัดรายการให้ตรงตามความต้องการของผู้รับฟังรายการ และเหมาะสมกับคุณลักษณะทางด้านประชากรศาสตร์ของคนในชุมชน

นาฏยา เสวกแก้ว (2541) ได้ศึกษาเรื่อง “บทบาทของวิทยุท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ” พบว่า บทบาทที่วิทยุท้องถิ่นกำลังกระทำมากที่สุดในปัจจุบัน ได้แก่ การนำเสนอข่าวสาร การสร้างจิตสำนึก การให้แนวทางปฏิบัติ การให้ความรู้ ส่วนบทบาทที่กระทำน้อย ได้แก่ การเสนอแนวคิดในการแก้ปัญหา การเป็นเวทีให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นย้อนกลับ และบทบาทที่ไม่ได้กระทำเลย คือ การเป็นแกนนำในการปฏิบัติและการเฝ้าระวัง สำหรับความคาดหวังของผู้รับสารในท้องถิ่น ต้องการให้วิทยุท้องถิ่นแสดงบทบาทที่กำลังกระทำอยู่ คือ การสร้างจิตสำนึก และการให้ความรู้ให้มากขึ้น การวิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อการแสดงบทบาทของวิทยุท้องถิ่นมีปัจจัยภายใน ได้แก่ นโยบายองค์กร ทัศนคติของนักจัดรายการ จำนวนและความถนัดของบุคลากร และงบประมาณ ส่วนปัจจัยภายนอก ได้แก่ แหล่งข่าว/แหล่งข้อมูล และผู้สนับสนุนรายการ ซึ่งผู้ส่งสารมีทัศนะว่า ปัจจัยด้านงบประมาณเป็นปัจจัยที่สำคัญที่สุด

งานวิจัยชิ้นนี้ ชี้ให้เห็นว่า ในฐานะผู้ส่งสารนั้น การจะจัดทำรายการวิทยุท้องถิ่น จะต้องมีความเข้าใจหลายประการที่จะทำให้เห็นว่า บทบาทหน้าที่ที่ผู้ส่งสารพึงกระทำมีอะไรบ้าง เพื่อเป็นแนวทางในการที่จะจัดทำรายการวิทยุให้เกิดประโยชน์ต่อคนในท้องถิ่นมากที่สุด และเหตุปัจจัยใดบ้างที่จะมีส่วนในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหาต่อการจัดรายการวิทยุเพื่อท้องถิ่น ไม่ว่าจะเป็เหตุปัจจัยภายนอก หรือปัจจัยภายใน เพื่อเป็นพื้นฐานในการดำเนินการผลิตรายการวิทยุเพื่อท้องถิ่น งานวิจัยชิ้นนี้ยังแสดงให้เห็นว่าวิทยุกระจายเสียงในปัจจุบันยังไม่ได้เสนอแนวคิดในการแก้ปัญหาให้กับท้องถิ่นเท่าที่ควร และยังไม่เป็นเวทีสาธารณะให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นย้อนกลับ (feedback)

อรวรรณ ปิลันธน์โอวาท (2544) ศึกษาเรื่อง “การสื่อสาร การมีส่วนร่วม และความพึงพอใจของประชาชนในวิทยุชุมชน จังหวัดอุบลราชธานีและจังหวัดระยอง” พบว่า การดำเนินงานรายการวิทยุเพื่อชุมชนของทั้งสองจังหวัดมีผู้อำนวยการ สวท.และเจ้าหน้าที่ฝ่ายผลิตรายการ รวมทั้งประชาชนได้ร่วมกันจัดตั้งคณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงชุมชน และมีคณะกรรมการผลิตรายการอีกชุดหนึ่งซึ่งเป็นความร่วมมือระหว่างฝ่ายรัฐและฝ่ายประชาชน โดยรัฐให้ความช่วยเหลือในด้านอุปกรณ์ ส่วนประชาชนพยายามผลิตรายการเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน รูปแบบเนื้อหาที่นำเสนอเป็นข่าวสารในท้องถิ่น บริการด้านสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม ข่าวสารเกี่ยวกับการกินอยู่ เกษตรกรรม สาธารณสุข การศึกษา วัฒนธรรมพื้นบ้าน โดยใช้ภาษาถิ่น มีรายการสัมภาษณ์ พยายามให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นด้วยการโทรศัพท์หรือส่งจดหมายเข้ามา

นอกจากการดำเนินงานที่กล่าวข้างต้นแล้ว ความต้องการของประชาชนเรื่องรูปแบบและเนื้อหารายการวิทยุชุมชนจังหวัดอุบลราชธานีและระยองที่ได้ผลการวิจัยจากการสัมภาษณ์กลุ่มผู้นำชาวบ้านยังนำมาเป็นแนวทางในการเปรียบเทียบกับความต้องการของประชาชนในจังหวัดน่านได้ว่าเรื่องการจัดรายการ ควรมีการจัดรายการโดยคนหลากหลายอาชีพ เช่น กลุ่มเยาวชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มพระ รายการควรเป็นเรื่องทำมาหากิน การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม การประชาสัมพันธ์สินค้าหรือเทศกาลในชุมชนของตน รายการควรเป็นเรื่องทำมาหากิน การอนุรักษ์วัฒนธรรม การทนายปัญหาชิงรางวัล มีเพลงคั่นรายการ เวลาที่เหมาะสมคือเช้าตรู่และช่วงเย็น คือก่อนไปทำงานและหลังงานเลิก รูปแบบรายการควรมีความหลากหลาย เช่น การเสนอข่าว การสนทนากับผู้ฟัง ละคร การสื่อข่าวนอกสถานที่

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

รุจิรา สุภษา (2542) ศึกษาเรื่อง “การสร้างสื่อแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมขององค์กรพัฒนาเอกชน” พบว่า ประชาชนเข้าร่วมในการสร้างสื่อ 3 ระดับด้วยกันคือระดับผู้รับสาร, ระดับผู้ผลิต และระดับผู้วางแผน ระดับผู้รับสารจะมีการเข้าร่วมในรูปแบบของการแสดงความคิดเห็นมากที่สุด ส่วนการเข้าร่วมระดับผู้ผลิต มีการเข้าร่วมในขั้นตอนก่อนการผลิตมากที่สุด ในบทบาทของการเป็นผู้ให้ข้อมูลและการช่วยกำหนดประเด็นในการนำเสนอ ในส่วนของขั้นตอนการผลิต ประชาชนได้เข้าร่วมเป็นนักแสดงหรือเป็นผู้ใช้สื่อ และในส่วนของขั้นตอนหลังการผลิต ประชาชนมีส่วนร่วมเฉพาะการประเมินผลและการช่วยนำสื่อไปเผยแพร่เท่านั้น ผลการวิจัยนี้สรุปได้ว่า ยิ่งระดับการมีส่วนร่วมสูงขึ้น โอกาสในการเข้าร่วมของประชาชนยิ่งน้อย

งานวิจัยชิ้นนี้ เป็นการพิสูจน์ว่าการมีส่วนร่วมยิ่งสูง โอกาสในการเข้าร่วมยิ่งน้อยนั้นจริงหรือไม่ อย่างไร และเป็นงานวิจัยที่ชี้ให้เห็นว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในสื่อต่างๆนำไปสู่การพัฒนาได้อย่างไรในองค์กรอื่นๆ รวมทั้งการพัฒนาชุมชน

จิระวรรณ ตันกูรอนันท์ (2542) ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมและบทบาทผู้นำชุมชนชาวไทยภูเขาในการจัดการวิทยุชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน” พบว่า ผู้นำชุมชนมีบทบาทมากในด้านการให้ความรู้ในการวางแผนจัดการวิทยุชุมชน และผู้นำชุมชนชาวไทยภูเขาแสดงความคิดเห็นว่าปัญหาเรื่องค่าใช้จ่ายในการจัดการเป็นปัญหาอันดับหนึ่ง ตามด้วยปัญหากฎหมาย ปัญหาความมั่นคงปลอดภัย ปัญหาความรู้ความชำนาญ และยังพบว่าสมาชิกชุมชนส่วนใหญ่ไม่เคยรู้เรื่องการจัดการวิทยุชุมชนมาก่อน แต่ถ้าให้เข้ามีส่วนร่วมในการจัดการวิทยุชุมชน ก็สนใจที่จะเป็นผู้ดำเนินการ โดยเห็นว่าควรจะมีค่าตอบแทนให้ด้วย

งานวิจัยชิ้นนี้ แสดงให้เห็นว่า ยังมีประชาชนอีกจำนวนหนึ่งยังไม่รู้เรื่องการจัดการวิทยุชุมชน ปัญหาในการมีส่วนร่วมอาจมาจากสาเหตุของความห่างไกล หรือการที่พื้นที่ในชนบทบางจังหวัดยังไม่ได้อยู่ในรัศมีการส่งสัญญาณวิทยุกระจายเสียง ผู้นำชุมชนจะมีส่วนในการกระตุ้นให้สมาชิกในชุมชนได้รับทราบข้อมูลเหล่านี้ได้อย่างไร เพื่อนำไปศึกษาดูว่าปัจจัยภายนอก เช่น เส้นทางการคมนาคมที่สะดวก ระบบสาธารณูปโภคในชุมชน ภาวะเศรษฐกิจของชุมชน จะมีผลอย่างไรต่อคนในชุมชนในการจัดการวิทยุชุมชน

งานวิจัยในต่างประเทศ

M.J.R. David (1993 : 23-36) ได้ทำการศึกษาโดยการประเมินผลปัจจัยแวดล้อมของการจัดรายการวิทยุชุมชนในเอเชีย พบว่าประเทศในเอเชียส่วนใหญ่มีระบบการกระจายเสียงตามแบบตะวันตก โดยสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภทใหญ่ๆ ได้ดังนี้

1. ระบบการกระจายเสียงมีการควบคุมดูแลแบบรวมศูนย์ มีรัฐบาลควบคุมโดยอยู่ภายใต้กรม กระทรวงในความรับผิดชอบของรัฐมนตรี
2. ระบบการกระจายเสียงแบบรวมศูนย์แต่มีความเป็นอิสระ หรือ กึ่งอิสระ เป็นลักษณะองค์กรหนึ่ง ได้รับการจัดตั้งจากรัฐบาลหรือคณะรัฐมนตรีรับผิดชอบ
3. ระบบที่เป็นอิสระ ควบคุมตนเอง อาจจะมีบริษัท ห้างร้านเป็นเจ้าของและดำเนินงานเพื่อหวังผลกำไร

ประเทศในเอเชียส่วนใหญ่จะควบคุมระบบวิทยุด้วยข้อ 1 และ 2 เป็นส่วนใหญ่ และเป็นองค์กรที่นำเสนอแต่เรื่องราวของรัฐบาลที่นำไปสู่ประชาชนผู้ไม่มีส่วนในการตัดสินใจ หรือมีปฏิริยาตอบกลับไม่ได้

เมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงไปจากหลังสงครามโลกครั้งที่ ทำให้เกิดประเทศในโลกที่สามที่ต้องการให้ชุมชนท้องถิ่นได้มีการพัฒนาตัวเองจึงใช้การสื่อสารเข้าไปพัฒนาคนในระดับรากหญ้า

M.J.R David ได้กำหนดกรอบแนวคิดของสื่อวิทยุที่มีส่วนในการเข้าไปพัฒนาคนท้องถิ่นไว้ตามประเด็นต่างๆ ดังนี้

แนวคิดและปรัชญาระบบการสื่อสารในชุมชน

World Association of Community Radio Broadcaster ได้นิยามความหมายของวิทยุชุมชนไว้ว่า

“วิทยุชุมชนเป็นรายการเพื่อตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น เพื่อนำไปสู่การพัฒนา เพื่อให้เกิดความเจริญก้าวหน้าและเปลี่ยนแปลงสังคม วิทยุชุมชนยังเป็นการสื่อสารแบบประชาธิปไตยที่ให้ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของวิทยุเพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงความแตกต่างของรูปแบบการดำเนินชีวิตตามบริบททางสังคม”

ทั้งนี้ M.J.R David ยังให้ข้อมูลเพิ่มเติมว่า วิทยุชุมชนเป็นการส่งกระจายเสียงคลื่นสั้นเพื่อครอบคลุมกลุ่มผู้ฟังเฉพาะพื้นที่เท่านั้นเพื่อเพิ่มโอกาสและความเป็นไปได้ในการเข้าถึงสื่อ การมีส่วนร่วมและการบริหารจัดการของประชาชน

รูปแบบรายการวิทยุชุมชนจะแตกต่างจากวิทยุกระจายเสียงทั่วไปที่ วิทยุชุมชนเน้นให้ผู้ฟังมีส่วนร่วม ร่วมแสดงความคิดเห็นและประสบการณ์ที่คนในท้องถิ่นให้ความสนใจ โดยแบ่งประเภทรายการของวิทยุชุมชนตามการนำเสนอของเรื่องดังนี้

1. เป็นเรื่องราวที่เพิ่งเกิดขึ้นของปัญหาต่างๆในชุมชน เช่น การขายข้าวเปลือกในช่วงฤดูเพาะปลูก
2. เป็นเรื่องราวที่น่าเอาอย่าง หรือเรื่องน่ายกย่อง เช่น เกษตรกรตัวอย่างมีวิธีการปลูกพืชอย่างไรให้ได้ผลดี
3. การอธิบายบริบททางสังคม สภาพแวดล้อมที่เป็นตัวอย่างที่เกิดขึ้นในชุมชน
4. วัฒนธรรมท้องถิ่นเพื่อแสดงเอกลักษณ์ของชุมชน
5. การแก้ไขปัญหา ที่เกิดขึ้นในชุมชน เช่น ปัญหาของชาวนา

รูปแบบรายการวิทยุชุมชน

รูปแบบรายการของเอเชียมีมากมายหลายรูปแบบ แต่ที่เป็นหลักการทั่วไปมี 2 ประเภทคือ

1. เป็นรูปแบบรายการที่ผู้ผลิตรายการจะต้องออกไปทำรายการนอกสถานที่และผลิตรายการโดยใช้สถานีในท้องถิ่นนั้นจัดรายการและทำกิจกรรมร่วมกับชุมชนและถ่ายทอดออกมายังเครือข่ายแม่ข่ายของระบบวิทยุของประเทศ รูปแบบนี้มีอยู่ในประเทศอินเดีย อินโดนีเซีย ปาปัวนิวกินี

2. วิद्यุชุมชนที่อยู่ในพื้นที่นั้นๆ มีสถานีวิद्यุอยู่ในพื้นที่ที่มีผู้ฟังในระยะใกล้เคียงสถานีเป็นรูปแบบรายการเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตท้องถิ่นมีคลื่นเป็นของตัวเอง บริหารงบประมาณเองด้วยต้นทุนต่ำ ทำขึ้นเองเฉพาะชุมชนเล็กๆ

ปัญหาและข้อจำกัดของวิद्यุชุมชน

การก่อตั้งวิद्यุชุมชนขึ้นมาที่มีการเผชิญปัญหามากมายแยกได้เป็นปัญหาทางการเมือง นโยบาย การบริหาร ความชำนาญ และงบประมาณ

ข้อจำกัดทางการเมือง

รัฐบาลโดยส่วนใหญ่รู้สึกว่าเป็นผู้ที่มีหน้าที่ควบคุมระบบการสื่อสารเพราะมันหมายถึงความมั่นคงในตำแหน่ง รายการวิद्यุชุมชนหัวใจหลักเลยคือการเข้าถึงสื่อ การมีส่วนร่วมและการบริหารจัดการด้วยตนเอง จึงทำให้รายการวิद्यุสามารถฉีกกำลังภายในชุมชนให้ลุกขึ้นมาปากมีเสียงตอบโต้นโยบายของรัฐบาลหรือสิ่งที่ไม่ถูกต้องได้ ผู้นำทางการเมืองจึงไม่ต้องการให้เกิดการวิจารณ์ทางการเมืองที่ส่งผลกระทบต่อตำแหน่งในรัฐบาลของพวกเขาได้

ข้อจำกัดทางด้านนโยบาย

โดยส่วนมากวิद्यุชุมชนจะอยู่ภายใต้การดูแลของระบบการสื่อสารใหญ่ของประเทศจึงทำให้การบริหารมาจากส่วนกลางในลักษณะรวมศูนย์ วิद्यุชุมชนจึงยังไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากการบริหารจากส่วนกลางไม่กำหนดนโยบายลงไปสู่ชุมชนท้องถิ่น นโยบายของรัฐบาลอาจจะไม่อยู่ในหลักการของวิद्यุท้องถิ่นนั้นทั้งยังก่อให้เกิดการขัดแย้งขึ้นได้อีกด้วย Librero ยังกล่าวว่าวิद्यุชุมชนมีความเสี่ยงถ้าหากจะนำมาตั้งยังท้องถิ่นและเป็นไปได้ยาก

ข้อจำกัดเรื่องความชำนาญ

ข้อจำกัดของนักจัดรายการก็เป็นปัญหาหนึ่งของรายการวิद्यุชุมชนที่เจ้าหน้าที่กระจายเสียงโดยส่วนใหญ่มีความชำนาญในการจัดรายการเพื่อคนกลุ่มใหญ่ จึงทำให้เลือกนำเสนอรูปแบบรายการตามที่ตัวเองถนัด ถ้าหากให้ประชาชนเข้าไปร่วมจัดรายการด้วยนักจัดรายการเดิมจะทำให้ตัวเองรู้สึกสูญเสียการควบคุม ไม่มีอิสระ เพราะต้องเปลี่ยนแปลงการทำงานเพื่อให้เป็นไปตามหลักการวิद्यุกระจายเสียงชุมชน

ในด้านของช่างเทคนิคก็จะรู้สึกไม่สะดวกสบายที่ต้องมาใช้อุปกรณ์ต้นทุนต่ำ จึงทำให้รายการวิทยุชุมชนจะต้องเกิดจากความร่วมมือของหลายๆฝ่าย หลายสถาบันถ้าหากหน่วยงานที่ดูแลการสื่อสารไม่ให้ความร่วมมือ วิทยุชุมชนก็จะไม่เกิดขึ้น

ข้อจำกัดเรื่องงบประมาณ

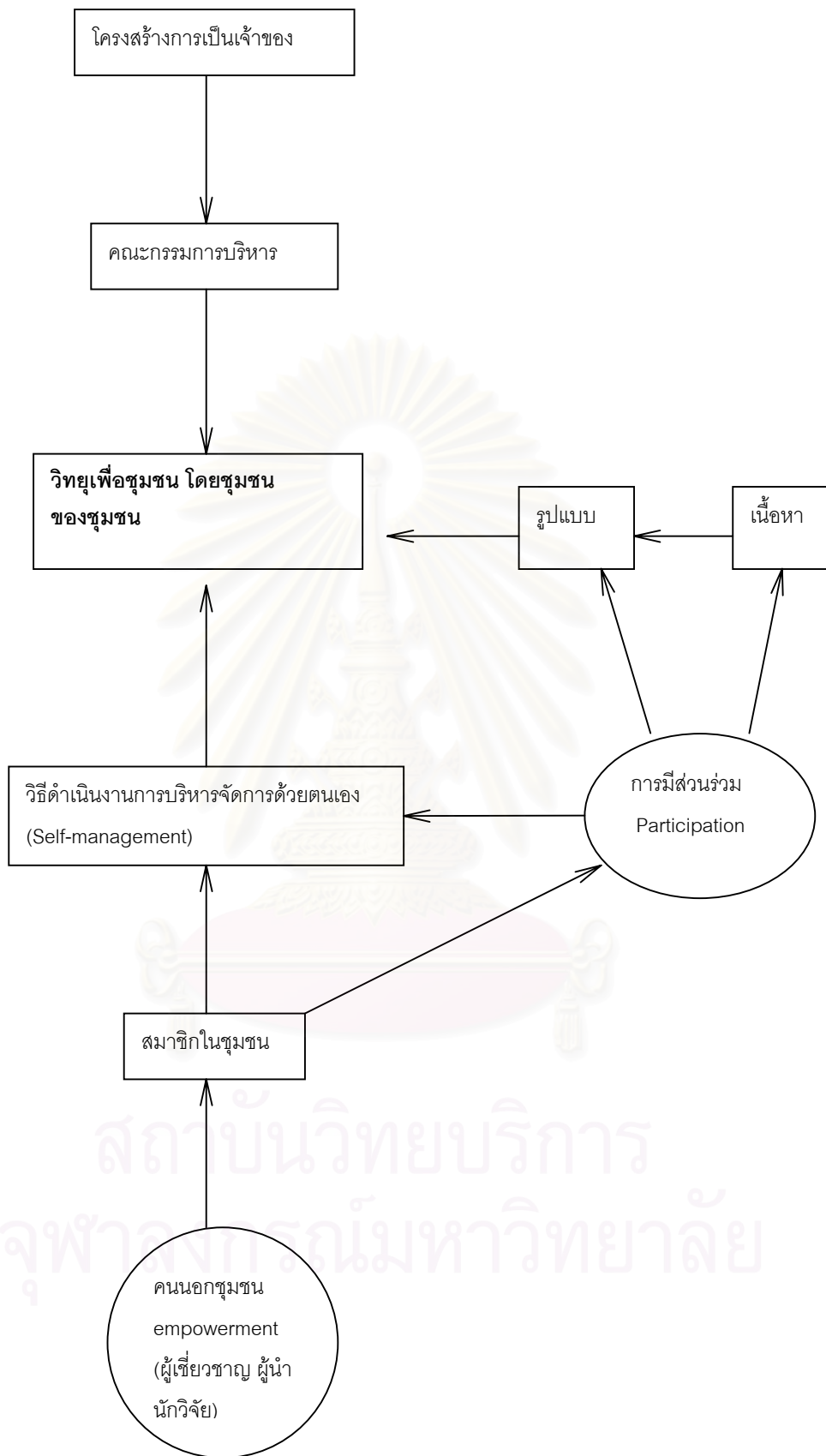
ในประเทศที่ยากจนระบบการสื่อสารก็จะไม่ได้รับการดูแลให้มีประสิทธิภาพ เพราะไม่มีเงินสนับสนุน วิทยุชุมชนจึงไม่เน้นการใช้เครื่องมือสื่อสารที่มีราคาแพง ใช้อาสาสมัครในชุมชนเสนอให้ใช้คลื่นฟรี และหางบประมาณจากหน่วยงานอื่นและประสานความร่วมมือกับองค์กรในชุมชน

จากตัวอย่างการประเมินผลงานการดำเนินงานวิทยุชุมชนในเอเชียของ M.J.R David ซึ่งได้ทำการศึกษาเอาไว้เป็นแนวทางเบื้องต้นเพื่อทำการทดลองจัดรายการวิทยุชุมชน Mahaweli ในประเทศศรีลังกา ร่วมกับองค์กร Unesco และ สถาบัน DANIDA ออกอากาศตั้งแต่ปี 1981

จุดประสงค์หลักของโครงการก็เพื่อเป็นการเตรียมช่องทางเพื่อเป็นการกระตุ้นให้ผู้ฟังในชนบทของ Mahaweli เข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนารูปแบบและกระบวนการบริหารในชุมชนโดยสมาชิกในชุมชนเอง การทดลองประสบความสำเร็จและขยายโครงการออกไปอีกหลายส่วน เพื่อให้วิทยุชุมชนเป็นช่องทางในการพัฒนาชนบทในประเทศศรีลังกา SLBC เห็นว่าวิทยุสามารถเข้าไปเป็นสื่อในการพัฒนาประเทศได้ และเป็นเครื่องแสดงมุมมองของประชาชนได้

จากการศึกษาดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจะนำมาเป็นกรอบในการศึกษาวิจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานรายการวิทยุชุมชนของจังหวัดน่านว่ามีปัจจัยอะไรที่ทำให้รายการวิทยุชุมชนมีข้อจำกัดและลักษณะการจัดรายการเป็นลักษณะตามที่ M.J.R David ได้ทำการศึกษาไว้หรือไม่

สถาบันวิทยุบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



กรอบการวิเคราะห์ (CONCEPTUAL FRAMEWORK)

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหารายการ “วิทยุเพื่อชุมชน” จังหวัดน่าน เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) มีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหารายการวิทยุเพื่อชุมชนของประชาชนชาวจังหวัดน่าน ผู้วิจัยจะศึกษาในประเด็นต่างๆ ได้แก่ ลักษณะรูปแบบและเนื้อหารายการวิทยุเพื่อชุมชน ลักษณะโครงสร้างการบริหารจัดการรายการวิทยุเพื่อชุมชน ความต้องการร่วมกันของคนในชุมชนที่มีต่อรูปแบบและเนื้อหา และวิธีการดำเนินงานของรายการวิทยุเพื่อชุมชน

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. การวิเคราะห์เนื้อหา (Textual analysis) โดยการรวบรวมข้อมูลจากเอกสารต่างๆ ได้แก่ เอกสารลำดับการประชุมของชมรมวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน ผังรายการ สคริปต์รายการ และเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาเรื่องรูปแบบและเนื้อหาของรายการวิทยุเพื่อชุมชน
2. การสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth interview) ผู้ที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างการเป็นเจ้าของ เจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในระดับต่างๆของสถานี เพื่อศึกษาเรื่องโครงสร้างสถานี และการดำเนินงานของสถานีและรายการวิทยุเพื่อชุมชน รวมทั้งสัมภาษณ์ผู้ดำเนินรายการวิทยุเพื่อชุมชนเพื่อค้นหาการมีส่วนร่วมในรายการและปัจจัยที่มีส่วนในการกำหนดเนื้อหาที่ออกอากาศอยู่ในปัจจุบัน
3. การสังเกตการณ์ภาคสนาม (Field observation) ผู้วิจัยสังเกตการณ์แบบไม่มีส่วนร่วมในสถานีและห้องส่ง เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมในรายการวิทยุเพื่อชุมชน และศึกษาชุมชนต่างๆ เพื่อให้ทราบวิถีชีวิต สังคม ในแต่ละชุมชนรวมทั้งปัจจัยภายนอกอื่น ๆ ที่มีส่วนในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหารายการ
4. การจัดประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research = PAR) โดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในชุมชนตัวอย่าง 3 หมู่บ้าน เพื่อค้นหาความต้องการร่วมกันของแต่ละชุมชนในการมีส่วนร่วมกำหนดรูปแบบและเนื้อหารวมทั้งวิธีการดำเนินงานรายการวิทยุเพื่อชุมชน

หน่วยของการวิเคราะห์ (Units of analysis)

หน่วยของการวิเคราะห์สำหรับงานวิจัยนี้แบ่งเป็น 4 ประเภทดังนี้ คือ

1. การวิเคราะห์เป็นรายบุคคลได้แก่ ผู้อำนวยการและเจ้าหน้าที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดน่าน และผู้ดำเนินรายการหรือสมาชิกวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน
2. รูปแบบและเนื้อหาในรายการที่ออกอากาศอยู่ในปัจจุบัน
3. กลุ่มผลประโยชน์ต่างๆในชุมชน
4. ชุมชน

ประชากรและการเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรสำหรับการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหาของรายการ "วิทยุเพื่อชุมชน" จังหวัดน่าน เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่จะทำการศึกษา ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive sampling)

1. ข้อมูลที่เกี่ยวกับลักษณะรูปแบบและเนื้อหาของรายการวิทยุเพื่อชุมชน

เอกสาร (Documentary) ผู้วิจัยเลือกศึกษาเนื้อหาในรายการวิทยุเพื่อชุมชนคนเมืองน่าน ซึ่งออกอากาศตั้งแต่เวลา 13.00-15.00 น. ทุกวันจันทร์ ถึง วันศุกร์ ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดน่าน ทางคลื่น FM 94.75 MHz เริ่มออกอากาศตั้งแต่วันที่ 3 เมษายน พ.ศ. 2543 โดยผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร สคริปต์รายการและการจดบันทึกของผู้ดำเนินรายการเท่าที่มีปรากฏอยู่ ตั้งแต่วันที่ 16 มีนาคม พ.ศ. 2544 ถึงวันที่ 29 ธันวาคม พ.ศ. 2544 จำนวน 41 ตอน ดังนี้

1. กลุ่มผลิตถั่วเหลืองชุมชนตำบลถืมตอง ออกอากาศวันที่ 16 มีนาคม 2544
2. กลุ่มแม่บ้านบ้านน้ำไคร้ อำเภอท่าวังผา ออกอากาศวันที่ 14 มิถุนายน 2544
3. กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิตบ้านนาหนอง อำเภอท่าวังผา ออกอากาศวันที่ 15 มิถุนายน 2544
4. การดูแลสุขภาพในวันเข้าพรรษา ออกอากาศวันที่ 3 กรกฎาคม 2544
5. กลุ่มแม่บ้านทำเครื่องจักสาน ตำบลบัวชัย ออกอากาศวันที่ 10 กรกฎาคม 2544
6. การออกกำลังกายของผู้สูงอายุในเขตเทศบาล ออกอากาศวันที่ 31 กรกฎาคม 2544
7. เวทีสัญจร วันระพีบิดาแห่งกฎหมายไทย หน้าศาลจังหวัด ออกอากาศวันที่ 7 สิงหาคม 2544
8. ปัญหาน้ำท่วมบ้านท่าลี่ อำเภอเมือง ออกอากาศวันที่ 21 สิงหาคม 2544

9. ประเพณีตานก๋วยสลากและแข่งเรือประเพณี ออกรอกอากาศวันที่ 28 สิงหาคม 2544
10. เวทีสัญจร การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนแบบเศรษฐกิจพอเพียง กองทุนหมู่บ้าน ละ 1 ล้านบาทของอำเภอปัว ออกรอกอากาศวันที่ 6 กันยายน 2544
11. ความสำเร็จของกองทุนหมู่บ้านบ้านนาท้อเด่น ตำบลถ้ำมุด ออกรอกอากาศวันที่ 7 กันยายน 2544
12. กลุ่มอนุรักษ์ดนตรีไทยเยาวชนตำบลเมืองจัน ออกรอกอากาศวันที่ 18 กันยายน 2544
13. หนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์อำเภอแม่จริม ออกรอกอากาศวันที่ 20 กันยายน 2544
14. นักกีฬาเปตองผู้สูงอายุบ้านอรัญญาวาส ออกรอกอากาศวันที่ 25 กันยายน 2544
15. กลุ่มเลี้ยงจิ้งหรีด อำเภอแม่จริม ออกรอกอากาศวันที่ 27 กันยายน 2544
16. ปัญหาเอดส์ในกลุ่มชาวเขาของสมาคมสร้างสรรค์และพัฒนาแม่ในประเทศไทย ออกรอกอากาศวันที่ 1 ตุลาคม 2544
17. กลุ่มแม่บ้านทำสินค้าหัตถกรรม ออกรอกอากาศวันที่ 9 ตุลาคม 2544
18. กลุ่มทอผ้าบ้านป่าไผ่ อำเภอเวียงสา ออกรอกอากาศวันที่ 12 ตุลาคม 2544
19. เรียนรู้ภาษาคำเมือง ประเพณีเมืองน่าน คำว จ้อย ซอ เมืองน่าน ออกรอกอากาศวันที่ 15 ตุลาคม 2544
20. การดูแลสุขภาพจิตของครอบครัว จากโรงพยาบาลน่าน ออกรอกอากาศวันที่ 16 ตุลาคม 2544
21. กลุ่มเครื่องเงินตำบลปากกลาง อำเภอปัว ออกรอกอากาศวันที่ 17 ตุลาคม 2544
22. ตานฉลากยี่เป็ง ออกรอกอากาศวันที่ 22 ตุลาคม 2544
23. งานประเพณีลอยกระทง ออกรอกอากาศวันที่ 23 ตุลาคม 2544
24. สำนักงานเกษตรแนะวิธีปลูกและดูแลลำไย ออกรอกอากาศวันที่ 25 ตุลาคม 2544
25. เวทีสัญจร งานวันเกษตรกร โรงเรียนชาวนา บ้านทุ่งซ้อง อ.ท่าวังผา ออกรอกอากาศวันที่ 30 ตุลาคม 2544
26. การแปรรูปผลิตภัณฑ์การเกษตรกลุ่มแม่บ้านบ้านกอก ออกรอกอากาศวันที่ 6 พฤศจิกายน 2544
27. สัปดาห์เบาหวาน ออกรอกอากาศวันที่ 13 พฤศจิกายน 2544
28. ปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนปฏิบัติธรรม ออกรอกอากาศวันที่ 20 พฤศจิกายน 2544
29. กฎหมายค้าประกัน ข้อต่อสู้และสิทธิของกฎหมาย ออกรอกอากาศวันที่ 25 พฤศจิกายน 2544
30. เครือข่ายกลุ่มหอพักนักเรียนชาวเขาอำเภอแม่จริม ออกรอกอากาศวันจันทร์ที่ 26 พฤศจิกายน 2544
31. การกีฬาต้านยาเสพติดของเทศบาลเมืองน่าน ออกรอกอากาศวันที่ 27 พฤศจิกายน 2544
32. คำชี้แจงเรื่องพรบ.สุราเถื่อนโดยสรรพสามิตจังหวัด ออกรอกอากาศวันที่ 28 พฤศจิกายน 2544

33. กองทุนหมู่บ้านสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด ออกอากาศวันที่ 29 พฤศจิกายน 2544
34. กลุ่มทอผ้าที่กระตุกบ้านหนองเต่า ออกอากาศวันที่ 11 ธันวาคม 2544
35. ประวัติพระเจ้าทองทิพย์วัดสวนตาล ออกอากาศวันที่ 12 ธันวาคม 2544
36. ประเพณีพื้นบ้านเมืองน่านบ้านเฮา ออกอากาศวันที่ 14 ธันวาคม 2544
37. อนุรักษ์คำเมืองโดยพระครูโสภาส ตำบลน้ำแก่น ออกอากาศวันที่ 21 ธันวาคม 2544
38. ประชาสัมพันธ์งานนุ่งผ้า่าน ออกอากาศวันที่ 25 ธันวาคม 2544
39. ปันจักรยานเพื่อสุขภาพ ชมรมจักรยานเมืองน่าน ออกอากาศวันที่ 26 ธันวาคม 2544
40. เจ้าหน้าที่แรงงานแนะวิธีการไม่ได้รับความเป็นธรรมจากนายจ้าง ออกอากาศวันที่ 27 ธันวาคม 2544
41. กลุ่มแม่บ้านบ้านน้ำครกเก่า แปรรูปอาหารจากเนื้อปลา ออกอากาศวันที่ 29 ธันวาคม 2544

2. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับโครงสร้างการบริหารจัดการ วิธีการดำเนินงานรายการวิทยุเพื่อชุมชน

ผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key informants)

- | | |
|-----------------------------------|---|
| (1) คุณฉัตรชัย เสนิงวงศ์ ณ อยุธยา | ผู้อำนวยการสวท.น่านและประธานชมรมวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน |
| (2) คุณรติพร บุญคง | เจ้าหน้าที่ฝ่ายรายการสวท.น่าน และเลขานุการชมรม |
| (3) นายแพทย์ชาติเรี เจริญศิริ | หัวหน้าประชาคมจังหวัดน่าน และรองประธานชมรมวิทยุเพื่อชุมชน |
| (4) คุณสำรวย ผัดผล | เลขานุการมูลนิธิรักษ์เมืองน่าน |
| (5) คุณบานจิตร์ สายรอดคำ | ผู้ดำเนินรายการมูลนิธิรักษ์เมืองน่าน |
| (6) คุณเพียรพิศ ยะวิญญาญ | ผู้ดำเนินรายการมูลนิธิรักษ์เมืองน่าน และผู้ช่วยเหรัญญิกชมรมวิทยุชุมชน |
| (7) คุณอภิชัย แซ่เล่า | ผู้ดำเนินรายการ ตัวแทนชุมชนชาวเขา อำเภอท่าวังผา |
| (8) คุณสง่า สมจิตร | ผู้ดำเนินรายการ ตัวแทนชุมชนบ้านสวนตาล |
| (9) คุณวุฒิไกร กุลกัลชัย | ผู้ดำเนินรายการ ตัวแทนชุมชนจากต.น้ำเกี๊ยน |
| (10) คุณล้วน อุปันนท์ | ผู้ดำเนินรายการ ตัวแทนชุมชนบ้านถ้ำมดตอง |

3. ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน

ผู้วิจัยเลือกศึกษาชุมชน 3 ชุมชน เนื่องจากเหตุผล ประการแรก คือ เป็นชุมชนที่อยู่ในรัศมีที่สามารถรับคลื่นวิทยุของ FM 94.75 MHz ได้ชัดเจน ประการที่สอง คือ จากการศึกษาชุมชนต่างๆ ในจังหวัดน่าน แต่ละชุมชนมีความแตกต่างกันไปไม่ว่าจะเป็นเรื่องความโดดเด่นทางด้านวัฒนธรรม การประกอบอาชีพ กิจกรรมในชุมชน แต่เมื่อเข้าไปศึกษาและได้สอบถามกับผู้นำชุมชนในแต่ละหมู่บ้านว่า ชุมชนใดในจังหวัดน่านที่เป็นที่รู้จักในทุกๆด้านของจังหวัดน่าน ก็ได้คำตอบในลักษณะคล้ายคลึงกันว่า

1. ชุมชนตำบลน้ำเกียน เป็นที่รู้จักของชาวจังหวัดน่านในเรื่องของความเป็นชุมชนเข้มแข็ง ด้านการต่อต้านยาเสพติด เป็นชุมชนที่มีผู้นำเข้มแข็งเด็ดขาด ชาวบ้านมีความสามัคคีและพร้อมใจกันในการต่อต้านยาเสพติดด้วยการใช้วิธีต่อต้านทางสังคม เช่น ถ้าพบว่าบ้านใด หรือบุคคลใดเกี่ยวข้องกับเรื่องยาเสพติด บ้านนั้น บุคคลนั้นก็จะถูกตัดออกจากกิจกรรมทุกอย่างของหมู่บ้าน เช่น ไม่ให้ร่วมทำกิจกรรมทางศาสนาในวัด บุตรหลานไปโรงเรียนก็จะไม่ได้รับอาหารกลางวัน

2. ชุมชนตำบลเมืองจาง เป็นที่รู้จักเพราะเป็นชุมชนที่มีความเข้มแข็งในด้านการรวมกลุ่มกัน ทำกิจกรรม แก้ปัญหาภายในชุมชนกันเองมาเป็นเวลานาน และชาวบ้านเกือบทุกคนมีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาหมู่บ้าน และเป็นสมาชิกกลุ่มเหล่านี้อยู่ด้วยเกือบทั้งหมด แม้กระทั่งเยาวชนในหมู่บ้านก็มีการรวมตัวเป็นกลุ่มเยาวชนอนุรักษ์ศิลปะดนตรี กลุ่มเยาวชนด้านยาเสพติด และอีกหลายๆกลุ่ม โดยมีพระสงฆ์ นักพัฒนา ที่เป็นผู้นำที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักของประชาชนชาวจังหวัดน่าน

3. ชุมชนในเขตเทศบาลเมือง มีความเด่นชัดในลักษณะการประกอบอาชีพที่มีความแตกต่างจากชุมชนอื่นเพราะเป็นสถานที่ตั้งของหน่วยงานราชการของจังหวัด จึงทำให้ประชาชนที่อาศัยอยู่มีอาชีพรับราชการ ค้าขาย ประกอบธุรกิจส่วนตัว แตกต่างจากชุมชนอื่นที่ประชาชนมีอาชีพทางการเกษตรเป็นส่วนใหญ่ ทั้งนี้ทั้งสามชุมชนที่ถูกเลือกมาเป็นกลุ่มตัวอย่างในการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมนี้ก็เพื่อให้เห็นความแตกต่างในหลายๆด้าน เพื่อชี้ให้เห็นถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการกำหนดรูปแบบและเนื้อหารายการวิทยุเพื่อชุมชน ที่เกี่ยวพันกับวิถีชีวิตของแต่ละชุมชน

ผู้วิจัยจึงเลือกชุมชนทั้ง 3 ชุมชนมาทำการศึกษาเพื่อเป็นตัวแทนในการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหาการวิจัยเพื่อชุมชนของคนในชุมชน ดังนี้

1. ชุมชนตำบลน้ำเกีฮัน กิ่งอำเภอภูเพียงแซ่แห่ง จัดการประชุมเมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2545 ตั้งแต่เวลา 14.00-17.00 น. ที่ สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลน้ำเกีฮัน มีผู้เข้าร่วมประชุมทั้งสิ้น 29 คน เป็นชาย 17 คน หญิง 12 คน อายุระหว่าง 13 – 65 ปี อาชีพ เกษตรกร 22 คน นักเรียน 1 คน รับจ้าง 4 คน และค้าขาย 2 คน

2. ชุมชนตำบลเมืองจัน กิ่งอำเภอภูเพียงแซ่แห่ง จัดการประชุมเมื่อวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2545 ตั้งแต่เวลา 9.00-12.00 น. ที่ศาลาวัดทุ่งเม็ง มีผู้เข้าร่วมประชุมทั้งสิ้น 59 คน เป็นชาย 34 คน หญิง 25 คน อายุระหว่าง 14 - 71 ปี อาชีพนักเรียน 33 คน เกษตรกร 21 คน รับจ้าง 3 คน แม่บ้าน 2 คน

3. ชุมชนในเขตเทศบาลเมือง อำเภอเมือง จัดการประชุมเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ 2545 ตั้งแต่เวลา 14.00-17.00 น. ที่ศาลาวัดอรุณญาวาส มีผู้เข้าร่วมประชุมทั้งสิ้น 28 คน เป็นชาย 10 คน หญิง 18 คน อายุระหว่าง 13 - 79 ปี อาชีพประกอบอาชีพส่วนตัว 11 คน ค้าขาย 4 คน รับจ้าง 8 คน แม่บ้าน 4 คน และนักเรียน 1 คน

ระยะเวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยจะทำการวิจัยภาคตัดขวาง (crosssectional study) ในระหว่างเดือนตุลาคม 2544 ถึง เดือนมีนาคม 2545

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ศึกษาจากเอกสารและตำราที่เกี่ยวข้อง โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมเอกสารเกี่ยวกับการรายงานการประชุมของชมรมวิทยุชุมชน ผังรายการของสถานี รูปแบบและเนื้อหาของรายการที่ได้จากการศึกษา script และสมุดจดบันทึกประจำวันของผู้ดำเนินรายการ รวมทั้งแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้ในการวิเคราะห์

2. การใช้เทปบันทึก (Tape Recording) รายการที่ออกอากาศในช่วงที่เก็บข้อมูล รวมทั้ง

ในระหว่างที่ทำการประชุมเชิงปฏิบัติแบบมีส่วนร่วมกับสมาชิกในชุมชนและระหว่างสัมภาษณ์ในประเด็นต่างๆ ดังนี้

- 2.1 ความเป็นมาของรายการวิทยุเพื่อชุมชน
- 2.2 โครงสร้างการดำเนินงานรายการวิทยุเพื่อชุมชน
- 2.3 ลักษณะรูปแบบและเนื้อหาของรายการวิทยุเพื่อชุมชน
- 2.4 การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในรายการวิทยุเพื่อชุมชน
- 2.5 ขั้นตอนการผลิตรายการ
- 2.6 ปัจจัยที่มีส่วนในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหาของรายการ

3. ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตการณ์ภาคสนามแบบไม่มีส่วนร่วมพร้อมทั้งจัดบันทึกข้อมูลในหลายๆเหตุการณ์ดังต่อไปนี้

3.1 สังเกตการณ์ที่สถานีและในห้องส่งระหว่างการจัดรายการและออกอากาศรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านระหว่างวันที่ 26 ถึง 29 พฤศจิกายน 2544 เพื่อศึกษาการเข้าถึงสื่อของผู้ฟัง การมีส่วนร่วมในการผลิตรายการ ลักษณะรูปแบบเนื้อหาในรายการ ขั้นตอนการผลิตรายการ และศึกษาปัจจัยภายในสถานีที่มีส่วนในการกำหนดเนื้อหาของรายการ

3.2 ผู้วิจัยได้ใช้เวลาที่ทำการวิจัยอาศัยอยู่กับครอบครัวของน.อ.วิจิตร และคุณสุมาลี ปาลมงคล ซึ่งเป็นประธานชมรมประชาสงเคราะห์จังหวัดน่าน และหัวหน้าชมรมผู้สูงอายุบ้านช้างค้ำ เพื่อให้ทราบถึงสภาพการสื่อสาร วิธีการดำเนินชีวิต แบบแผนพฤติกรรมของคนในจังหวัดน่าน ทั้งด้านศาสนาประเพณีและความเป็นอยู่ เพื่อศึกษาปัจจัยภายนอกที่กำหนดเนื้อหาของรายการ

3.3 ผู้วิจัยได้มีส่วนร่วมในการเข้าร่วมประชุมเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ของมูลนิธิรักษ์เมืองน่าน ที่จัดขึ้นที่วัดอรุณญาวาส ในประเด็นต่างๆ เช่น เรื่องการแก้ปัญหาผู้ติดเชื้อเอดส์ เรื่องการรักษาสุขภาพ เรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ฯลฯ เพื่อศึกษาถึงอิทธิพล เหตุปัจจัย การรวมกลุ่มกันดำเนินการหรือจัดการปัญหาต่างๆ ของชาวจังหวัดน่านว่ามีปัจจัยอะไรทำให้เกิดวิถีชีวิตเช่นนั้น

4. การบันทึกเทปและการจดบันทึกพร้อมทั้งรวบรวมเอกสารทั้งหมดที่ได้จากการจัดการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ในชุมชนตัวอย่างทั้ง 3 หมู่บ้าน โดยมีขั้นตอนการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหาของรายการวิทยุเพื่อชุมชนจังหวัดน่านดังต่อไปนี้

- 4.1 ให้ผู้ร่วมประชุมแนะนำตัวทีละคน
- 4.2 ผู้วิจัย และผู้ช่วยวิจัย แนะนำตัวพร้อมทั้งชี้แจงวัตถุประสงค์ในการประชุมครั้งนี้
- 4.3 ให้ผู้เข้าร่วมประชุมเขียนความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับ “วิทยุ” ลงในกระดาษที่แจกให้

4.4 นำคำตอบที่ได้มาอ่านที่ละใบ และทำแผนที่ทางความคิดเกี่ยวกับความรู้เดิมของชาวบ้านเกี่ยวกับ “วิทยุ”

4.5 อธิบายสรุปแผนที่ทางความคิดเกี่ยวกับความเข้าใจเกี่ยวกับ “วิทยุ” ของชาวบ้านโดยผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัย

4.6 ให้ชาวบ้านแบ่งกลุ่มออกเป็น 2 หรือ 3 กลุ่มในจำนวนเท่าๆกัน แล้วให้เลือกประธานและเลขานุการของกลุ่มเพื่อเป็นผู้ดำเนินกิจกรรมการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น

4.7 ตั้งคำถามเพื่อให้แต่ละกลุ่มระดมความคิดร่วมกัน ดังนี้

- เนื้อหารายการวิทยุชุมชนที่ต้องการฟังมีลักษณะเป็นอย่างไร
- รูปแบบรายการที่ต้องการนำเสนอในรายการมีลักษณะอย่างไร
- วิธีการดำเนินงานวิทยุชุมชน มีลักษณะเป็นอย่างไร

4.8 เมื่อทุกกลุ่มตอบคำถามทั้งหมดเสร็จแล้ว ก็ให้แต่ละกลุ่มส่งตัวแทนมานำเสนอคำตอบที่ได้แต่ละข้อให้ทุกคนฟัง ในขณะเดียวกัน ผู้วิจัยและผู้ช่วยก็จะเขียนแผนที่ทางความคิดจากคำตอบที่ได้มาของแต่ละกลุ่ม โดยมี 3 หัวข้อใหญ่ คือ เนื้อหา, รูปแบบ และวิธีการดำเนินงาน

4.9 หลังจากทีทุกกลุ่มนำเสนอคำตอบที่ได้ครบแล้ว ผู้วิจัย, ผู้ช่วยวิจัยและเจ้าหน้าที่ของสวท.ก็จะให้ความรู้เกี่ยวกับหลักการวิทยุชุมชน และ กฎหมายมาตรา 40 ว่าชาวบ้านจะได้รับประโยชน์อย่างไร และมีส่วนร่วมในวิทยุชุมชนได้อย่างไร ด้วยภาษาง่ายๆ

4.10 เมื่อเสร็จสิ้นการอบรมเกี่ยวกับหลักวิทยุชุมชนคร่าวๆ ผู้วิจัยและผู้ช่วยก็จะนำแผนที่ทางความคิดที่ได้จากคำตอบของทั้ง 3 กลุ่มโดยการสรุปรวมเป็นรายการวิทยุชุมชนของชุมชนนั้นๆ มาเสนอให้กับชาวบ้านฟัง

การวิเคราะห์ข้อมูล

หลังจากเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึก (Indepth Interview) ข้อมูลจากเอกสาร (Document Research) การสังเกตการณ์ภาคสนาม (Field Observation) การประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) ผู้วิจัยได้นำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์และนำเสนอตามประเด็น ดังนี้

1. ที่มาของรายการวิทยุเพื่อชุมชนจังหวัดน่าน
 - การรวมกลุ่มของชุมชนในจังหวัดน่าน
 - นโยบายจากกรมประชาสัมพันธ์
2. รูปแบบรายการวิทยุเพื่อชุมชนจังหวัดน่าน
3. เนื้อหารายการวิทยุเพื่อชุมชนจังหวัดน่าน

4. การมีส่วนร่วมของประชาชนในรายการวิทยุเพื่อชุมชน
5. ปัจจัยเชิงโครงสร้างในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหาของรายการ
6. ความต้องการของคนในชุมชนเกี่ยวกับรูปแบบเนื้อหาและวิธีการดำเนินงาน

การตรวจสอบข้อมูล

ผู้วิจัยสามารถตรวจสอบข้อมูลความเที่ยงตรงโดยใช้วิธี การตรวจสอบในขณะสัมภาษณ์ (face validity) จากผู้ให้สัมภาษณ์ได้ทันทีและด้วยตัวผู้วิจัยเอง ซึ่งเป็นเกณฑ์ที่ใช้ในการวัดความเที่ยงตรงภายในที่เกิดจากการที่ผู้ถูกสัมภาษณ์รู้สึกคุ้นเคยกับผู้วิจัยจนมีพฤติกรรม และการแสดงออกที่เป็นธรรมชาติ (Phenomenological Validity) และ ตรวจสอบความเที่ยงตรงของข้อมูลได้จากการสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน (expert validity) และเพื่อให้ข้อมูลมีความน่าเชื่อถือ (Reliability) ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องนำมาเปรียบเทียบจากบุคคลหลายๆคน (Cross-check) ว่ามีความเหมือน หรือแตกต่างกันอย่างไร

การนำเสนอผลการวิเคราะห์

ผู้วิจัยจะใช้วิธีพรรณนาเชิงวิเคราะห์ (Descriptive Analytical) ใน 4 ประเด็นด้วยกัน ได้แก่

- | | |
|-----------|--|
| ส่วนที่ 1 | โครงสร้างของการบริหารจัดการรายการวิทยุเพื่อชุมชน |
| ส่วนที่ 2 | ลักษณะรูปแบบและเนื้อหาของรายการวิทยุชุมชนในจังหวัดน่าน |
| ส่วนที่ 3 | การมีส่วนร่วมในรายการวิทยุเพื่อชุมชน |
| ส่วนที่ 4 | ปัจจัยเชิงโครงสร้างในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหาของรายการ |
| ส่วนที่ 5 | ความต้องการร่วมกันของคนในชุมชนที่มีต่อรูปแบบเนื้อหาและวิธีดำเนินงานรายการวิทยุเพื่อชุมชน |

บทที่ 4

รายการวิทยุเพื่อชุมชน ของจังหวัดน่าน

การศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหา ”รายการวิทยุเพื่อชุมชน” ของจังหวัดน่าน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยเชิงโครงสร้างที่ทำให้เกิดรายการวิทยุเพื่อชุมชน และศึกษาปัจจัยที่มีส่วนในการกำหนดรูปแบบ เนื้อหา และวิธีการดำเนินงานรายการวิทยุเพื่อชุมชนของจังหวัดน่าน สำหรับในบทที่ 4 ผู้วิจัยจะขอกล่าวถึงที่มาของรายการวิทยุเพื่อชุมชนและปัจจัยแวดล้อมของชุมชนและปัจจัยอื่นๆที่มีผลต่อการดำเนินงานรายการวิทยุเพื่อชุมชน รวมทั้งศึกษาโครงสร้างการบริหารงานของสถานีที่มีผลต่อการดำเนินรายการวิทยุเพื่อชุมชน และเสนอผลการวิจัยที่ได้จากการศึกษาความต้องการของชุมชนเกี่ยวกับวิธีการดำเนินงานรายการวิทยุเพื่อชุมชนเพื่อนำมาเป็นแนวทางในอนาคตต่อวิทยุเพื่อชุมชนของจังหวัดน่านควรมีลักษณะอย่างไรที่ตรงตามความต้องการของชุมชน การเสนอผลการศึกษาในบทนี้จึงแบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ที่มาของรายการวิทยุเพื่อชุมชน ของจังหวัดน่าน

ส่วนที่ 2 ปัจจัยแวดล้อมของชุมชนและปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานรายการวิทยุเพื่อชุมชน

ส่วนที่ 3 ความต้องการร่วมกันของชุมชนต่อวิธีการดำเนินงานรายการวิทยุเพื่อชุมชนในอนาคต

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพได้ผลการวิจัย ดังนี้

ส่วนที่ 1 ที่มาของรายการวิทยุเพื่อชุมชน ของจังหวัดน่าน

4.1 รายการวิทยุ จังหวัดน่านระยะที่หนึ่ง (วิทยุท้องถิ่น)

ก่อนที่จะมีรายการวิทยุเพื่อชุมชน สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดน่านมีบทบาทหน้าที่เป็นสถานีวิทยุท้องถิ่น นำเสนอเรื่องราวของหน่วยงานราชการในท้องถิ่นโดยเริ่มดำเนินการ

และส่งกระจายเสียงเมื่อวันที่ 23 มีนาคม พ.ศ.2516 ที่ตั้งสถานี ตั้งอยู่เลขที่ 2 ถนนหน่อคำ ตำบลในเวียง อำเภอเมือง จังหวัดน่านดำเนินการกระจายเสียง 2 ระบบ คือ

1. ระบบ AM.1368 กิโลเฮิร์ตกำลังส่ง 25 กิโลวัตต์ถ่ายทอดรายการจากสวท.กรุงเทพฯทั้งหมด
2. ระบบ FM. 94.75 เมกกะเฮิร์ต กำลังส่ง 1 กิโลวัตต์ ผลิตรายการเองและถ่ายทอดจาก

สวท.กรุงเทพฯ

การดำเนินรายการวิทยุในขณะนี้เป็นการทำหน้าที่สื่อของท้องถิ่น และเป็นสื่อของรัฐคือการนำเสนอรายการตามโครงสร้างการดำเนินงานของสถานีที่ให้หน่วยงานราชการต่างๆ เข้ามาจัดรายการเพื่อประชาสัมพันธ์และแจ้งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับหน่วยงานของตนเอง เช่น สำนักงานเกษตรจังหวัด สำนักงานจัดหางานจังหวัด สำนักงานป่าไม้จังหวัด ประชาสงเคราะห์จังหวัด ตามนโยบายของกรมประชาสัมพันธ์ เนื้อหาในรายการมีลักษณะเป็นการนำเสนอนโยบาย การทำงานต่างๆที่รัฐดำเนินการเป็นการให้ข้อมูลข่าวสารจากหน่วยงานราชการมาสู่ประชาชน

4.2 รายการวิทยุเพื่อชุมชนในระยะที่สอง (ปี 2534-2536)

การเปลี่ยนแปลงรายการวิทยุของ สวท.น่าน เริ่มเกิดขึ้นในช่วงปี 2534 โดยหน่วยงานราชการในท้องถิ่น เช่น สำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัดเชิญตัวแทนชุมชนเข้ามาร่วมสนทนาในรายการ โดยชาวบ้านเป็นผู้บอกเล่าเรื่องราวการทำกิจกรรม แจ้งปัญหาของชุมชน ส่วนหน่วยงานราชการเป็นผู้นำเสนอทางแก้ปัญหา และให้ความร่วมมือ สนับสนุนชุมชนในการทำกิจกรรมเพื่อการพัฒนาชุมชน เช่น การอนุรักษ์ป่า การอนุรักษ์ป่า การทำการเกษตร การปรับปรุงดินเพื่อการเพาะปลูก

การดำเนินรายการในระยะนี้เป็นช่วงเดียวกับที่ชาวบ้าน พระสงฆ์ องค์กรพัฒนาเอกชน เริ่มรวบรวมเครือข่ายภายใต้ชื่อ “กลุ่มฮักเมืองน่าน” โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งพัฒนาคนในชุมชนให้สามารถพึ่งตนเองได้ ฟันฟูและอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กลุ่มฮักเมืองน่านจึงทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานระหว่างหน่วยงานราชการ และชาวบ้านเพื่อก่อให้เกิดการแก้ปัญหาร่วมกันโดยใช้การสื่อสารผ่านเวทีเสวนา และสื่อวิทยุเรียนรู้ร่วมกันไปในหลายๆชุมชน

แสดงให้เห็นว่าจากเดิมหน่วยงานราชการที่ได้รับการจัดสรรเวลาจากทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดน่าน เล็งเห็นความสำคัญของกลุ่ม ชุมชนในจังหวัดน่านจึงได้เชิญตัวแทนชุมชนเข้าไปเป็นผู้ให้ข้อมูลในฐานะผู้ร่วมรายการ เพราะเห็นว่าแกนนำชุมชนมีศักยภาพในการฝึกกำลังคนในชุมชนเพื่อแก้ปัญหากันเองได้โดยการรวมกลุ่มเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นภายในชุมชนก่อนที่จะพึ่งพาหน่วยงานราชการในท้องถิ่น

4.2.1 รูปแบบและเนื้อหารายการในระยะที่สอง

รูปแบบรายการในระยะที่สองที่ชุมชนเข้าไปร่วมรายการกับหน่วยงานราชการในท้องถิ่น เป็นรายการสนทนาระหว่างผู้ดำเนินรายการจากหน่วยงานราชการ และเจ้าหน้าที่ของกลุ่มฮักเมืองน่าน หรือตัวแทนชาวบ้านจากเครือข่ายมาเป็นผู้ให้ข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับงานของชุมชนตนเอง โดยมีเจ้าหน้าที่ของสวท. เป็นผู้ควบคุมเสียง และดูแลการผลิตทั้งหมด

เนื้อหาของรายการจะเป็นเรื่องราวทางด้านเกษตร สิ่งแวดล้อม เรื่องของกลุ่ม เช่น การอนุรักษ์ป่า อนุรักษ์น้ำและปลา อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การเกษตรผสมผสาน อนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นบ้าน แจ่งข่าวประชาสัมพันธ์เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชุมชน เช่น หมายกำหนดการ สถานที่ในการจัดเวทีเสวนา ในชุมชน เป็นต้น

จากรูปแบบและเนื้อหารายการในระยะนี้พบว่าหน่วยงานราชการเล็งเห็นว่าการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในรายการในฐานะผู้ให้ข้อมูลหรือผู้ร่วมในรายการได้นั้น เนื่องจากเนื้อหาเป็นเรื่องของกิจกรรมในเครือข่ายกลุ่มฮักเมืองน่านที่มีการทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องและเป็นประโยชน์กับชุมชน สามารถนำเสนอในรายการได้เพราะไม่ได้เป็นเรื่องราวที่ส่งผลกระทบต่อใคร หรือกับหน่วยงานใด และประชาชนก็ให้ความสนใจเพราะเป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นของตน

4.3 รายการวิทยุเพื่อชุมชนในระยะที่สาม (ปี 2536-2538)

จากการรวมกลุ่มทำกิจกรรมของกลุ่มฮักเมืองน่านที่คนในท้องถิ่นสาขาอาชีพต่างๆ มาร่วมกันทำงานเพื่อชุมชนโดยการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันก่อนภายในกลุ่มเล็กๆ เฉพาะชุมชน จนเกิดเป็นการสร้างเครือข่าย โดยการนำแนวคิดของโครงการที่เกิดขึ้นในชุมชนไปเผยแพร่ต่อและเกิดการยอมรับแนวคิดและสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จึงนำไปเผยแพร่ต่อไปเป็นลูกโซ่ เพราะการพูดคุยแลกเปลี่ยนถ่ายทอดความรู้นั้นสามารถทำได้ง่ายเพราะเป็นคนในท้องถิ่นเดียวกัน ภาษาเดียวกัน ภูมิปัญญาและทำงานแก้ปัญหาพร้อมกันได้ง่าย เป็นรูปแบบการทำงานโดยใช้การพูดคุยกันแบบไม่เป็นทางการแต่ได้ผลดีในทางปฏิบัติ จากจุดสนใจร่วมที่คล้ายกันในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกันได้ก่อให้เกิดการรวมกลุ่ม เกิดเป็นพลังขับเคลื่อนของกิจกรรมต่างๆ ที่เกิดขึ้นในชุมชนและขยายเป็นเครือข่ายสมาชิกสร้างกิจกรรมใหม่ๆ ขึ้นมาจึงทำให้แกนนำคนสำคัญของกลุ่มต้องดำเนินการทำกิจกรรมในการเผยแพร่แนวคิดอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ได้ผลตามที่ตั้งเป้าหมายเอาไว้ว่าจะต้องสร้างและจัดกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์

และการพัฒนาด้านสิ่งแวดล้อม พัฒนาชีวิตคนในท้องถิ่น รวมทั้งติดตามและประเมินผลกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง

จากเหตุผลในการดำเนินงานขับเคลื่อนชุมชนของกลุ่มอัครเมืองน่าน จึงต้องมีการเดินทางไปยังหมู่บ้านต่างๆ เพื่อประสานงานบอกกล่าวเรื่องราวการรวมกลุ่มสร้างเครือข่ายและชี้แจงวัตถุประสงค์ การรวมกลุ่มอย่างต่อเนื่อง มีคำถามถึงการดำเนินงานของกลุ่มมากขึ้น กลุ่มต่างๆที่รวมเป็นเครือข่าย อัครเมืองน่านจึงต้องการบอกกล่าวเรื่องราวของชุมชนออกสู่สาธารณะ มีการเชิญแกนนำของกลุ่มอัครเมืองน่านไปพูดคุย เสวนา แลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันในชุมชนต่างๆ แต่การติดต่อประสานงานด้วยโทรศัพท์ยังไม่สะดวกนัก สาธารณูปโภคยังไม่ถึงยังหมู่บ้านที่ห่างไกล รวมทั้งปัญหาในการเดินทางในจังหวัดน่านที่ภูมิประเทศเป็นเทือกเขาสูง จึงทำให้กลุ่มแกนนำเกิดปัญหาในการเดินทาง

นอกจากปัญหาด้านการเดินทางติดต่อประสานงานแล้วกลุ่มอัครเมืองน่านก็กำลังเป็นที่จับตามองของหน่วยงานราชการจากภายนอกท้องถิ่นว่าการดำเนินงานรวมกลุ่มชาวบ้าน เป็นลักษณะเพื่อการเข้ามาแสวงหาผลประโยชน์กับชาวบ้านหรือไม่ ดังคำสัมภาษณ์ของ คุณบานจิตร์ สายรอกคำ เจ้าหน้าที่มูลนิธิอัครเมืองน่านว่า

“มีหนังสือเข้ามาถามเยอะว่า เราเป็น NGO หรือเปล่า แค่นั้นเราจะมาหาผลประโยชน์ ต้องการเข้ามาตรวจสอบ แต่อัครเมืองน่านไม่ใช่ กลุ่มเราเป็นเพียงชาวบ้านที่ได้มีโอกาสไปจำเรียน พอจะมีความรู้บ้าง แล้วก็กลับมาพัฒนาท้องถิ่น บ้านเกิด ร่วมกับกลุ่มต่างๆ เช่นพระสงฆ์ และชาวบ้าน” (คุณบานจิตร์ สายรอกคำ, สัมภาษณ์ 8 กุมภาพันธ์ 2545)

ด้วยเหตุผลข้างต้นทำให้เกิดแนวคิดร่วมกันของกลุ่มอัครเมืองน่านว่าทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดน่านเปิดโอกาสให้หน่วยงานราชการเข้าไปจัดทำรายการได้ และกลุ่มอัครเมืองน่านก็เข้าไปมีส่วนร่วมในฐานะผู้ร่วมรายการหลายครั้งจนมีความสัมพันธ์อันดีกับเจ้าหน้าที่รัฐ กลุ่มอัครเมืองน่านจึงมีจุดหมายไปยัง สวท.น่านเพื่อขอจัดทำรายการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อแจ้งข่าวของกลุ่มเครือข่ายอัครเมืองน่านให้ทราบกำหนดการการจัดกิจกรรมต่างๆของแต่ละกลุ่มเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารซึ่งกันและกัน และเพื่อชี้แจงการดำเนินงานของกลุ่มอัครเมืองน่านออกสู่สาธารณะ คุณสำรวจ ผัดผล เลขาธิการมูลนิธิอัครเมืองน่าน กล่าวถึง สาเหตุที่ทำให้กลุ่มอัครเมืองน่านเข้าไปขอจัดทำรายการกับทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดน่านว่า

“ลักษณะงานของกลุ่มต้องใช้อาสาสมัคร เพื่อสื่อสารเรื่องของกิจกรรมการอนุรักษ์ ก็สื่อเรื่องเดิมไปเวทีโน้มนำหมู่บ้านนี้ ในจังหวัดน่านมีหมู่บ้านอยู่ 860 กว่าหมู่บ้าน พระครูหรือแกนนำชาวบ้านต้องไปเป็นวิทยากรกันทุกวัน แต่อาสาสมัครมีไม่เพียงพอก็เลยสังเกตเห็นว่า พุทธชะที่เดียวที่วิทยุได้ฟังกันหลายที่ ชาวบ้านก็ได้ฟังพร้อมกัน ตัวแกนนำก็เดินทางน้อยหน่อย ชาวบ้านก็ได้เรียนรู้ไปพร้อมกับเราได้มากขึ้น” (คุณสำรวย ฝัดผล, สัมภาษณ์ 27 พฤศจิกายน 2544)

หลังจากนั้น สวท.ได้อนุญาตให้ตัวแทนของกลุ่มฮักเมืองน่านเข้ามาจัดรายการ ในวันอังคาร และ พฤหัสบดี ตั้งแต่เวลา 9.00-9.30 น.

ทั้งนี้การอนุญาตให้กลุ่มฮักเมืองน่านเข้ามาจัดรายการได้นั้น คุณรติพร บุญคง เจ้าหน้าที่ของ สวท.น่าน ได้ให้เหตุผลว่า

“ก่อนหน้าที่ฮักเมืองน่านจะเข้ามาจัดรายการช่วงเวลานั้นเจ้าหน้าที่ของสถานีจัดรายการเองเป็นรายการเพลงบ้าง ขัซซอบ้าง และเป็นกิจกรรมอื่นที่สถานีถ่ายทอด เช่น การแข่งเรือ พอดีฮักเมืองน่านขอเข้ามาทางสถานีก็ยกเวลาให้เพราะสถานีไม่ได้ให้สัมปทานกับเอกชนมีเวลาให้อยู่แล้ว” (คุณรติพร บุญคง, สัมภาษณ์ 24 พฤศจิกายน 2544)

และคุณเพียรพิศ ยะวิญชาญ เจ้าหน้าที่และผู้ดำเนินรายการของกลุ่มฮักเมืองน่านได้กล่าวถึงเหตุผลในการเข้ามาจัดรายการกับ สวท.ว่า

“สถานีอื่นมีสัมปทานการให้เช่าเวลาอยู่แล้ว จึงไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในรายการ แต่สวท.ไม่ได้ขายเวลาให้เอกชนเพราะเป็นหน่วยงานราชการจัดทำรายการเองจึงอนุญาตให้กลุ่มฮักเมืองน่านเข้ามาทำรายการได้” (คุณเพียรพิศ ยะวิญชาญ, สัมภาษณ์ 24 พฤศจิกายน 2544)

เครือข่ายของกลุ่มฮักเมืองน่าน จึงเป็นหนึ่งในหน่วยงานที่เข้ามาใช้คลื่นวิทยุ เพราะเห็นว่าสื่อวิทยุสามารถเข้ามาเป็นสื่อกลางให้กับชาวบ้านได้ ดังที่คุณสำรวย ฝัดผล เลขาธิการมูลนิธิฮักเมืองน่าน ได้ให้สัมภาษณ์ไว้ว่า

“ฮักเมืองน่านเข้าไปในฐานะเหมือนหน่วยงานราชการทุกหน่วยที่มีอยู่ในพื้นที่เวลาจะเผยแพร่

แพรงานอะไร สื่อสารกับคนสถานีก็จะเปิดเวลาให้ แล้วก็จัดเวลาให้ แต่มูลนิธิไม่ใช่หน่วยงานราชการ แต่หลายงานของเราก็เข้าไปเกี่ยวข้องกับราชการ ก็สามารถส่งคนเข้าไปจัดรายการได้ ในช่วงปี 2536-38 เราก็อยากจะเล่าเรื่องของชุมชนของหมู่บ้านให้สาธารณะรับทราบว่าเราคิดอะไร ทำอะไรอยู่ ต้องการบอกกล่าวให้ประชาชนในเครือข่ายของเรารับทราบด้วยว่าบ้านนี้ทำแล้วเป็นยังไง บ้านโน้นทำแล้วเป็นยังไง เป็นเรื่องราว สาระที่เกิดขึ้นในช่วงแรกของการเข้าไปทำรายการของฮักเมืองน่าน” (คุณสำรวย ผัดผล, สัมภาษณ์ 27 พฤศจิกายน 2544)

4.3.1 รูปแบบและเนื้อหารายการในระยะที่สาม

ทั้งนี้จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ คุณเพียรพิศ ยะวิญชาญ และคุณสำรวย ผัดผล เกี่ยวกับรูปแบบและเนื้อหารายการในระยะที่สาม พบว่า ที่มาของเนื้อหารายการมาจากเรื่องราวกิจกรรมของเครือข่ายกลุ่มฮักเมืองน่าน และการกำหนดเนื้อหาของผู้ดำเนินรายการเอง

“กลุ่มฮักเมืองน่านมีเครือข่ายองค์กรอยู่มากมายอยู่แล้ว ก็เอาเครือข่ายไป เครือข่ายปลา มาออกรายการ และเราก็พูดในรายการว่าใครที่อยากจะเล่าเรื่องราวอะไรก็เข้ามาร่วมในรายการได้แล้ว ตอนนี้ ชาวบ้านฟังแล้วก็โทรเข้ามาว่าที่หมู่บ้านเขาก็มีการทำงานแบบนี้เหมือนกันขอเข้ามาร่วมพูดคุยเสนอแนะในรายการได้ไหม” (คุณเพียรพิศ ยะวิญชาญ, สัมภาษณ์ 24 พฤศจิกายน 2544)

“การจัดรายการในระยะนี้เราเห็นความสำคัญของการใช้สื่อวิทยุเพื่อบอกเล่าเรื่องงานของชุมชน และอีกอย่างกลุ่มเองมีการทำงานร่วมกับเยาวชนโดยให้เยาวชนมาร่วมกันทำหนังสือหน้าไฟ เราก็เอามาเสนอในรายการบางทีก็เอาบทความจากหนังสือพิมพ์มาบอกเล่าให้ฟังในรายการ” (คุณสำรวย ผัดผล, สัมภาษณ์ 27 พฤศจิกายน 2544)

แสดงให้เห็นว่า การดำเนินรายการของกลุ่มฮักเมืองน่านในระยะนี้ รูปแบบรายการเป็นการสนทนาในรายการระหว่างผู้ดำเนินรายการจากกลุ่มฮักเมืองน่าน และตัวแทนชุมชนเพื่อนำเสนอเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมของแต่ละชุมชนในเรื่องราวที่กลุ่มฮักเมืองน่านกำลังขับเคลื่อนให้เกิดการรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายกว้างขึ้น และเพื่อผนึกกำลังให้ชุมชนมาร่วมกันแก้ปัญหาที่แต่ละชุมชนกำลังเผชิญและปฏิบัติการแก้ไขอยู่ เพื่อทำให้เป็นเรื่องราวของสาธารณะและสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเครือข่ายเดียวกัน

แต่หลังจากที่กลุ่มฮักเมืองน่านเข้าไปจัดทำรายการเป็นระยะเวลาประมาณ 2 ปี ก็ต้องหยุดดำเนินรายการไป ด้วยเหตุผลดังนี้

1. ปัญหาของกลุ่มฮักเมืองน่าน ที่มีบุคลากรไม่เพียงพอ ซึ่งส่วนหนึ่งต้องทำงานชุมชนออกพื้นที่และต้องแบ่งเวลาจัดทำรายการด้วย อาสาสมัครที่สามารถดำเนินรายการ หรือพูดผ่านสื่อวิทยุได้มีไม่เพียงพอ จึงทำให้การดำเนินงานในลักษณะอาสาสมัครในการดำเนินรายการวิทยุไม่เป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้

2. ปัญหาของสถานีวิทยุกระจายเสียงที่มีกฎว่าผู้ที่จะดำเนินรายการต้องมีใบประกาศ แต่ผู้ดำเนินรายการของกลุ่มฮักเมืองน่านจำเป็นต้องใช้ภาษาพื้นเมืองในการสนทนากับชาวบ้านที่มาร่วมพูดคุยในรายการ จึงทำให้เป็นปัญหาและเงื่อนไขของการจัดรายการ การอยู่ภายใต้การดูแลของ สวท. เจ้าหน้าที่ต้องตรวจดูสคริปต์รายการก่อนออกอากาศ บางครั้งกลุ่มฮักเมืองน่านไม่สามารถเขียนสคริปต์ส่งให้ สวท. ได้ทัน และไม่สามารถควบคุมประเด็นเนื้อหาที่วางไว้ได้เพราะชาวบ้านที่มาร่วมรายการไม่สามารถพูดได้ตรงประเด็น และมีปัญหาในการพูดผ่านสื่อ รวมทั้งไม่คุ้นเคยกับห้องส่งของสถานี เพราะเคยชินกับการพูดในชุมชน เช่น ศาลาวัดในหมู่บ้าน หรือเวทีใต้ถุนบ้าน

ด้วยเหตุผล และปัจจัยที่เกิดขึ้นดังกล่าวข้างต้นนี้ จึงทำให้กลุ่มฮักเมืองน่านต้องหยุดดำเนินรายการ กับทาง สวท. น่านไป

4.4 รายการวิทยุเพื่อชุมชนในระยะที่สี่ (ปี 2540-2543)

วันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ.2540 บทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา 40 มีผลบังคับใช้ กฎหมายกำหนดข้อเกี่ยวข้องกับการจัดสรรคลื่นความถี่ โดยให้องค์กรของรัฐเป็นอิสระทำหน้าที่จัดสรรคลื่นความถี่ได้ โดยยึดถือผลประโยชน์ของประชาชนในระดับท้องถิ่นทั้งในด้านการศึกษาด้านวัฒนธรรม กรมประชาสัมพันธ์ซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัดจึงมีนโยบายไปยังสถานีวิทยุท้องถิ่นทั่วประเทศให้จัดทำรายการที่มีเนื้อหาเพื่อชุมชนและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการรายการได้ ทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดน่าน ก็ได้รับนโยบายจากกรมประชาสัมพันธ์ด้วยเช่นกัน จึงได้ร่วมกับนักจัดรายการของหน่วยราชการ ทำหนังสือเชิญถึงบุคคล และ

องค์กรชุมชนต่างๆที่มีอยู่ในจังหวัด ให้เข้ามาร่วมประชุมกำหนดแนวทางในการจัดรายการวิทยุเพื่อชุมชนขึ้น ดังที่คุณรติพร บุญคง ให้สัมภาษณ์ถึงความเป็นมาของรายการวิทยุเพื่อชุมชน ว่า

“เริ่มแรกของรายการนั้นมักจะเป็นตัวแทนของพวกระดับบนๆมาจัดรายการ ไม่ได้เป็นชุมชนชาวบ้านที่เป็นกลุ่ม การรวมตัวมีมาก่อนมาตรา 40 แต่ว่าไม่ได้เป็นรูปเป็นร่าง เป็นการขอใช้เวลามากกว่า กลุ่มชักเมืองนานใช้เวลามาหลายปี แต่พอมีมาตรา 40 เราก็อยากจะทำอะไรที่เป็นรูปเป็นร่างขึ้น น่าจะเป็นคณะกรรมการ ที่เป็นตัวแทนของประชาชนจากหลายสาขาอาชีพทาง สวท.เชิญแกนนำเข้ามาร่วมประชุม กลุ่มใด เช่น องค์กรชาวเขายังไม่มีตัวแทนเข้ามาประชุม สวท. ก็ส่งจดหมายเชิญไปเป็นการรวมตัวกันก่อน ยังไม่มีคณะกรรมการ ไม่มีตำแหน่ง คนที่เก่งด้านประสานงานก็ช่วยแนะนำให้หรือในด้านกฎหมายก็มีผู้รู้มาแนะนำต่างคนต่างถนัดด้านไหนก็เอามารวมกัน แลกเปลี่ยนกัน มีการทำงานกันแบบง่าย ๆ ประมาณ 1 ปี” (คุณรติพร บุญคง, สัมภาษณ์ 24 พฤศจิกายน 2544)

การดำเนินงานวิทยุเพื่อชุมชนระยะนี้เป็นระยะเริ่มก่อตั้งของแนวคิดการจัดรายการวิทยุเพื่อชุมชน โดยทางสถานีเป็นผู้ริเริ่มเชิญตัวแทนจากชุมชนต่างๆเข้ามามีส่วนร่วมในรายการ ในระยะนี้เจ้าหน้าที่ของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดน่านเป็นผู้มีบทบาทมากที่สุด เป็นผู้ดำเนินรายการหลัก ควบคุมเสียงและช่างเทคนิค การกำหนดประเด็นเนื้อหา การติดต่อประสานงานโดย เชิญกลุ่มองค์กรชาวบ้านมาเป็นผู้ร่วมรายการในลักษณะรูปแบบรายการสนทนาและสัมภาษณ์ เนื้อหาในรายการเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับกิจกรรมของชุมชนของผู้ร่วมรายการ เริ่มออกอากาศตั้งแต่วันที่ 3 เมษายน 2543 ในวันอังคารและพฤหัสบดี ตั้งแต่เวลา 13.00-15.00 น.

เมื่อเจ้าหน้าที่ สวท. ผู้ทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินรายการและเชิญตัวแทนชุมชนมาเป็นผู้ร่วมรายการจัดรายการไปได้ระยะหนึ่งพบว่าผู้ร่วมรายการบางคนมีทักษะในการพูดผ่านสื่อวิทยุได้ดี จึงเชิญมาเป็นผู้ดำเนินรายการร่วม พร้อมทั้งแนะนำวิธีการดำเนินรายการอย่างถูกต้องให้กับตัวแทนชุมชนที่มาทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินรายการร่วมกับเจ้าหน้าที่ สวท. จนกระทั่งได้ผู้ดำเนินรายการที่มาจากตัวแทนชุมชนจริงๆจำนวนหนึ่งมาทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินรายการแทนเจ้าหน้าที่ สวท. ได้

4.5 รายการวิทยุเพื่อชุมชนในปัจจุบัน (ปี2543-ปัจจุบัน)

จนกระทั่งเมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2543 สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดน่าน ได้เชิญตัวแทนชุมชน แกนนำชุมชน นักจัดรายการ ผู้ดำเนินรายการวิทยุชุมชน มาประชุมเพื่อร่วมกันพิจารณาถึงแนวทางและเนื้อหาสาระในการจัดรายการวิทยุชุมชน ที่ประชุมมีการตกลงร่วมกันถึงแนวทางการจัดรายการวิทยุชุมชนว่า ขอให้ผู้ดำเนินรายการมุ่งเน้นเป็นเวทีในการแลกเปลี่ยน ร่วมรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหาของชุมชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งและคุณภาพชีวิตที่ดีของชุมชน ที่ประชุมเห็นว่าควรให้เจ้าหน้าที่ของสถานีจัดทำรายการร่วมกับตัวแทนชุมชน เนื่องจากเป็นรายการสดผู้ดำเนินรายการที่เป็นตัวแทนของชุมชนยังไม่มี ความชำนาญ เจ้าหน้าที่จึงอำนวยความสะดวกในการใช้อุปกรณ์ต่างๆ เช่น การรับโทรศัพท์ การควบคุมเสียง

ที่ประชุมเห็นควรร่วมกันว่ามีการจัดรายการวิทยุชุมชนมาเป็นระยะพอสมควร รวมทั้งได้มีตัวแทนชุมชนเข้ามาร่วมงานกับ สวท.น่านจนเกิดความชำนาญบ้างแล้ว ควรที่จะจัดตั้งให้อยู่ในรูปคณะกรรมการเพื่อความสะดวกในการบริหารจัดการ และให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการบริหารได้มากขึ้นด้วย

4.5.1 คณะกรรมการบริหารชมรมวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน

หลังจากการประชุมในครั้งนั้น สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดน่านจึงได้มีหนังสือเชิญไปยังชุมชนต่างๆ เพื่อส่งตัวแทนมาร่วมประชุมกำหนดทิศทางรายการวิทยุชุมชนและดำเนินการจัดตั้งในรูปคณะกรรมการ

การประชุมจัดขึ้นเมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2544 ที่ประชุมเห็นว่าควรจัดเป็นรูปองค์กร หรือชมรมขึ้นมาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อพัฒนาไปสู่การดำเนินรายการวิทยุเพื่อชุมชนที่เน้นให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินรายการ และการบริหารจัดการมากขึ้น ที่ประชุมเห็นว่าควรมีการจัดตั้งเป็นคณะกรรมการวิทยุชุมชนขึ้น โดยมีการกำหนดโครงสร้างการบริหารออกเป็น 5 ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายประสานงานและสรรหาข้อมูล ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายรายการ และฝ่ายเทคนิค ที่ประชุมได้มีการอภิปรายกันถึงเรื่องสรรหาประธานชมรมโดยการเสนอชื่อผู้ที่เหมาะสมและให้มีผู้รับรองในที่ประชุม จำนวน 5 ท่าน และมีการลงคะแนนเสียงร่วมกัน ผลการลงคะแนน ประธานชมรม คือ นายฉัตรชัย เสนิงวงศ์ ณ อยุธาผู้อำนวยการสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดน่านซึ่งได้รับคะแนนเสียงมากที่สุด

คณะกรรมการบริหารวิเทศชุมชนคนเมืองน่านมีหน้าที่รับผิดชอบการบริหารงานของชมรม ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ฝ่าย คือ ฝ่ายบริหาร ฝ่ายประสานงานและสรรหาข้อมูล ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายรายการ และฝ่ายเทคนิค สมาชิกคณะกรรมการบริหารซึ่งมาจากตัวแทนชุมชน แกนนำ เจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการ เจ้าหน้าที่สวท. นักจัดรายการของสถานี จะได้รับพิจารณาแต่งตั้งเพื่อรับผิดชอบตามฝ่ายต่างๆ โดยมีระเบียบในการให้ที่ประชุมคณะกรรมการบริหารเลือกตั้งประธานชมรมโดยถือเสียงข้างมาก คณะกรรมการบริหารวิเทศชุมชนคนเมืองน่านอยู่ในตำแหน่ง 2 ปี

คณะกรรมการบริหารชมรมวิเทศชุมชนคนเมืองน่านประกอบไปด้วยบุคคลทั้งสิ้น 28 คน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 1 แสดงคณะกรรมการบริหารชมรมวิเทศชุมชนจังหวัดน่าน

ตำแหน่งคณะกรรมการ	ชื่อ – นามสกุล	สถานภาพทางสังคม
ประธานชมรม	1. นายฉัตรชัย เสนิงค์ ณ อยุธยา	ผู้อำนวยการ สวท.น่าน
รองประธานคนที่ 1	2. นายแพทย์ชาติรี เจริญศิริ	โรงพยาบาลน่าน
รองประธานคนที่ 2	3. นายราเชนทร์ กาบคำ	วิทยาลัยสารพัดช่างน่าน
เลขาธิการชมรม	4. นางรติพร บุญคง	เจ้าหน้าที่ สวท.น่าน
ผู้ช่วยเลขาธิการ	5. นางวิจิตรา โกสีย์	เจ้าหน้าที่ สวท.น่าน
เหรัญญิก	6. นางสาวทักษิณา ธรรมสถิตย์	วิทยาลัยเทคนิคน่าน
ผู้ช่วยเหรัญญิกคนที่ 1	7. นางเพ็ญพิศ ยะวิญชาญ	มูลนิธิอภัยเมืองน่าน
ผู้ช่วยเหรัญญิกคนที่ 2	8. นางสาวลาวัลย์ ธนะวงศ์	มูลนิธิอภัยเมืองน่าน
หัวหน้าฝ่ายประสานงาน	9. นายโกศล ศิริรัตน์พิริยะ	วัดอรุญญาวาส
ผู้ช่วยฝ่ายประสานงาน 1	10. จ.ส.อ. สันติชัย จารุบุตร	นักวิทยุสมัครเล่นน่าน
ผู้ช่วยฝ่ายประสานงาน 2	11. นางละไมย์ เมฆตั้ง	ชาวบ้านถ้ำมดตอง
นายทะเบียน	12. นายจำเนียร สารใจ	วิทยาลัยเทคนิคน่าน
ผู้ช่วยนายทะเบียน 1	13. นายฉ้วน อุปนันท์	เกษตรกรจากถ้ำมดตอง
ผู้ช่วยนายทะเบียน 2	14. นายแก้ว ยวงแก้ว	เกษตรกร เทศบาลเมือง
ฝ่ายวิชาการ	15. นายสำรวย ผัดผล	มูลนิธิอภัยเมืองน่าน
ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ 1	16. นายถนัด ไบยา	สาธารณสุขจังหวัดน่าน

ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ 2	17. นายศาสตรา สิ้นันตา	ประชาคมน่าน
ฝ่ายรายการ	18. นางสาวปัทมา ธนามี	สาธารณสุขชน่าน
ผู้ช่วยฝ่ายรายการ 1	19.นางสาวทักษิณา ธรรมสถิตย์	วิทยาลัยเทคนิคน่าน
ผู้ช่วยฝ่ายรายการ 2	20. นางลักษณาพร ทศนาวลัย	ชาวบ้านสุขนเทวราช
ผู้ช่วยฝ่ายรายการ 3	21. นายจำเนียร สารใจ	วิทยาลัยเทคนิคน่าน
ผู้ช่วยฝ่ายรายการ 4	22. นางเพ็ญพิศ ยะวิญชาญ	มูลนิธิอภัยเมืองน่าน
ฝ่ายเทคนิค	23. นายสมเจตน์ ภูมิวัฒน์	เจ้าหน้าที่ สวท.น่าน
ผู้ช่วยฝ่ายเทคนิค 1	24. นายวิฑูล อินตะจักร	เจ้าหน้าที่ สวท.น่าน
ผู้ช่วยฝ่ายเทคนิค 2	25. นายประสาร ทิมทอง	เจ้าหน้าที่ สวท.น่าน
ที่ปรึกษา	26. พระครูพิทักษ์นันทคุณ	วัดอรัญญาวาส
ที่ปรึกษา	27.พระปลัดศิริระจรรย์ธรรมโม	วัดพระธาตุแช่แห้ง
ที่ปรึกษา	28. ว่าที่ร้อยตรีสมเดช อภิษยกุล	วิทยาลัยสารพัดช่างน่าน
ที่ปรึกษา	29. นายน่านที ธีระไพโรพฤกษ์	นสพ. ไทยรัฐสาขาน่าน
ที่ปรึกษา	30. นายธนู ผลบุญ	ทนายความ
ที่ปรึกษา	31.นางสาวเยาวลักษณ์ อนุรักษ์	สาธารณสุขจังหวัดน่าน

จากตารางที่ 1 แสดงรายชื่อและสถานภาพทางสังคมของคณะกรรมการบริหารชมรมวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน จากตำแหน่งในคณะกรรมการทั้งหมด 31 ตำแหน่ง แต่มีบุคคลที่รับผิดชอบหน้าที่สองตำแหน่ง อยู่ 3 คน คือ นางสาวทักษิณา ธรรมสถิตย์ นางเพ็ญพิศ ยะวิญชาญ ซึ่งมีหน้าที่รับผิดชอบอยู่ทั้งในฝ่ายบริหาร และฝ่ายรายการ ส่วนนายจำเนียร สารใจ รับผิดชอบนายทะเบียนและผู้ช่วยฝ่ายรายการ จึงทำให้ในคณะกรรมการชุดนี้ มีสมาชิกทั้งหมด 28 ท่าน เพราะในระเบียบของชมรมวิทยุชุมชนคนเมืองน่านให้มีคณะกรรมการบริหารได้ไม่เกิน 30 คน

จากรายชื่อและตำแหน่งในคณะกรรมการบริหารชมรมวิทยุชุมชนคนเมืองน่านทั้งหมด 28 คน สามารถแบ่งออกได้ตามสถานภาพทางสังคมเป็น 2 กลุ่มด้วยกัน คือ ตัวแทนจากสมาชิกในชุมชน และตัวแทนจากหน่วยงานราชการ โดยในแต่ละกลุ่มมีบุคคลที่เข้าร่วมการดำเนินงานวิทยุชุมชน และมีบทบาทในการดำเนินงาน ดังนี้

1) ตัวแทนจากสมาชิกในชุมชน

จากการศึกษาสถานภาพทางสังคมของคณะกรรมการบริหารชมรมวิทยุชุมชนคนเมืองน่านทั้ง 28 คน พบว่า มีตัวแทนจากสมาชิกในชุมชนทั้งสิ้น 13 คน ประกอบไปด้วย พระสงฆ์ 2 รูป แม่บ้าน 2 คน เจ้าหน้าที่มูลนิธิอีกเมืองน่าน 3 คน เกษตรกร 3 คน ทำงานชุมชนอีก 3 คน

จากการสัมภาษณ์ คุณล้วน อุปนันท์ ผู้ช่วยนายทะเบียนของคณะกรรมการบริหารชมรมวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน และเป็นเกษตรกรทำสวนส้มโอจากตำบลถ้ำมุดอง พบว่าตัวแทนสมาชิกในชุมชนซึ่งเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นคณะกรรมการบริหารชมรมวิทยุชุมชนชุดนี้ได้รับจดหมายเชิญ ให้เข้าร่วมประชุมคณะกรรมการบริหารจาก สวท.

“เมื่อวันที่ 8 กุมภาพันธ์ 2544 ผมได้รับเชิญมาพูดในรายการเรื่องงานของลูกเสือชาวบ้าน เพราะผมเป็นประธานลูกเสือชาวบ้านอยู่ ต่อมาไม่กี่วัน ทาง สวท.ก็มีจดหมายเชิญไปถึงผมมาให้เข้ามาร่วมประชุมเพื่อจัดตั้งคณะกรรมการ และคุณรติพรก็โทรหาผมว่าให้มาเลยเพราะจะเริ่มประชุมแล้ว ผมทำงานอยู่ที่ ธกส.ก็เลยรีบมาประชุมจึงเข้ามาเป็นคณะกรรมการได้” (คุณล้วน อุปนันท์, สัมภาษณ์ 29 พฤศจิกายน 2544)

กลุ่มอีกเมืองน่านซึ่งมีสมาชิกเข้าร่วมในคณะกรรมการบริหารวิทยุชุมชนคนเมืองน่านชุดนี้ด้วย 3 คน คุณสำรวย ผัดผล ได้กล่าวถึงการเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการบริหารว่า

“ไม่เฉพาะหน่วยเราเท่านั้นที่ถูกเชิญเข้าไปร่วม แต่องค์กรชุมชนระดับหมู่บ้านอื่นๆทั่วไปก็ถูกเชิญเข้าไปด้วย อีกเมืองน่านเป็นหน่วยหนึ่งที่ถูกเชิญเข้าไปปรึกษาหารือ ถูกเลือกเข้าเป็นกรรมการร่วม ตั้งแต่เริ่มก่อตั้ง รับผิดชอบเรื่องวิชาการ ช่วยคิดผังรายการแต่คิดร่วมกับหน่วยอื่นๆที่ถูกเลือกเข้ามาเป็นคณะกรรมการ” (คุณสำรวย ผัดผล, สัมภาษณ์ 27 พฤศจิกายน 2544)

2) ตัวแทนจากหน่วยงานราชการ

คณะกรรมการบริหารชมรมวิทยุชุมชนคนเมืองน่านที่เป็นตัวแทนจากหน่วยงานราชการมีทั้งสิ้น 15 คน ประกอบด้วย อาจารย์จากวิทยาลัยสารพัดช่างน่าน 2 คน วิทยาลัยเทคนิคน่าน 2 คน ทนายความ 1 คน เจ้าหน้าที่สาธารณสุข 3 คน โรงพยาบาลน่าน 1 คน เจ้าหน้าที่ สวท. 6 คน

นายฉัตรชัย เสนีวงศ์ ณ อยุธยา ผู้อำนวยการ สวท.น่าน และประธานชมรม กล่าวว่

“การเลือกตัวแทนจากหน่วยงานต่างๆเราคำนึงถึงความจำเป็นในเรื่องการประสานงาน ความรู้ความสามารถในการดำเนินรายการด้วย คนเหล่านี้เข้ามาเพื่อร่วมกันกำหนดแนวคิดให้การจัดการการเป็นไปตามแนวทางที่ชัดเจน และหลายคนก็เป็นนักจัดรายการเดิมของสถานีอยู่แล้ว ย่อมต้องสามารถชี้แนะให้กับชุมชนได้ดีเราจึงเลือกและเชิญเข้ามาเป็นคณะกรรมการ” (คุณฉัตรชัย เสนีวงศ์ ณ อยุธยา, สัมภาษณ์ 28 พฤศจิกายน 2544)

4.5.1.1 บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารชมรมวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน

จากการศึกษาบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหาร พบว่ามีด้วยกัน 3 บทบาท คือ หน้าที่ในการบริหารจัดการ การจัดหางบประมาณ การติดต่อประสานงานกับแหล่งข้อมูล โดยแต่ละบทบาทมีหน้าที่รับผิดชอบตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) การบริหารจัดการรายการวิทยุเพื่อชุมชน

จากการศึกษาจากเอกสารระเบียบชมรมวิทยุชุมชนคนเมืองน่านและเอกสารรายงานการประชุมครั้งที่ 4/2544 เมื่อวันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2544 พบว่า บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารชมรมวิทยุเพื่อชุมชนคนเมืองน่าน คือเป็นผู้กำหนดนโยบาย กรอบการทำงาน ของรายการวิทยุเพื่อชุมชนจังหวัดน่าน ดังนั้นจึงได้มอบให้เจ้าหน้าที่ของสถานีร่วมเป็นฝ่ายรายการ ฝ่ายเทคนิค ฝ่ายข้อมูล เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการด้วยเพื่อร่วมงานในฐานะเป็นที่ปรึกษาผู้คอยอำนวยความสะดวกในการจัดการ

โดยทั้งนี้ในที่ประชุมร่วมกันกำหนดรูปแบบของการจัดรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่า เป็นรูปแบบสนทนาโดยเชิญตัวแทนจากชุมชนต่างๆเข้าร่วมสนทนาในรายการ และจัดรายการนอกสถานที่ตามที่ชุมชนร้องขอมา โดยมีเนื้อหาในการนำเสนอ ดังนี้

1. ข่าว เน้นความสำคัญที่ข่าวท้องถิ่น ข่าวบริการชุมชน
2. ความรู้ เน้นความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน ด้านการเกษตร และสุขภาพอนามัย
3. ความคิดเห็น เป็นศูนย์กลางในการเสนอแนะแก้ไขปัญหาของชาวบ้านและชี้แจงความเข้าใจอันดีต่อกัน
4. เพลง เน้นเพลงลูกทุ่ง เพลงพื้นบ้าน ดนตรีสด

ทั้งนี้จากบันทึกแนบท้ายระเบียบชมรมวิทยุชุมชนคนเมืองน่า พ.ศ. 2544 ยังได้กำหนดหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารชมรมในส่วนของฝ่ายรายการไว้ว่า มีหน้าที่วางแผนผลิตรายการ คิดค้นรูปแบบรายการ พัฒนาผู้ผลิตรายการ ควบคุมดูแลการปฏิบัติงานประจำวันของผู้ดำเนินรายการ

2) การจัดหางบประมาณ

การจัดหางบประมาณของคณะกรรมการดำเนินการไปแล้ว 2 โครงการคือ

1. ขอบุณสนับสนุนจาก สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพ (สปรส.)

การรับทุนสนับสนุนจากสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพนั้นเป็นการประสานงานกันระหว่าง สวท. สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน และมูลนิธิอีกเมืองน่าขอทุนสนับสนุน ไปยังสถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา (LDI) และสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพ โดยทั้งสองหน่วยงานได้ให้ทุนสนับสนุนรายการเป็นจำนวนเงิน 40,000 บาท โดยจะต้องจัดรายการตามวัตถุประสงค์และตามเป้าหมายของ สปรส. และ สปรส. จะติดตามประเมินผลงานเป็นระยะๆ มีการควบคุมการใช้จ่ายตามวงเงินที่ได้มา ซึ่งทางคณะกรรมการบริหารได้กำหนดให้จัดรายการในวันอังคาร และที่ประชุมยังได้กำหนดให้มีการประชุมโต๊ะกลมเพื่อคิดประเด็นเนื้อหา เตรียมการเชิญชุมชนล่วงหน้าทุกครั้งเพราะเป็นรายการที่ยุ่ยากกว่าการจัดรายการวิทยุชุมชนตามปกติ

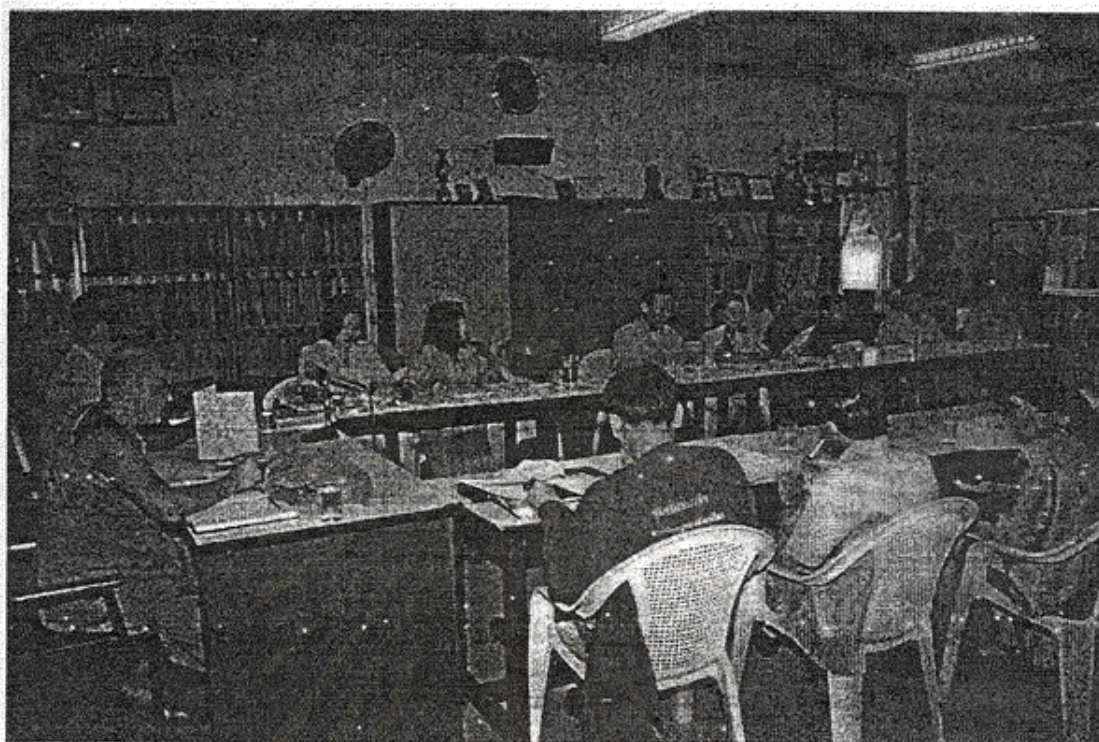
2. ขอบทุนสนับสนุนจาก โครงการกองทุนเพื่อสังคม (SIF)

การพิจารณาขอบทุนสนับสนุนจาก SIF เริ่มมีแนวคิดมาตั้งแต่การประชุมครั้งแรกเมื่อ วันที่ 27 กรกฎาคม 2543 โดยมอบหมายให้ นายโกศล ศิริรัตน์พิริยะ นายศาสตรา สิ้นันตา และนางเพียรพิศ ยะวิญญาญ ทำหน้าที่เขียนโครงการขอรับทุนสนับสนุนจากกองทุน SIF เพื่อจัดการอบรมให้ความรู้การจัดรายการวิทยุรุ่นที่ 1 ซึ่งจัดขึ้นเมื่อวันที่ 25-26 สิงหาคม 2544 และขอทุนเพื่อจัดซื้อเครื่องส่งเพื่อนำไปใช้ในการจัดรายการสัญญาณนอกสถานที่ด้วย

3) การเป็นผู้ประสานงานกับแหล่งข้อมูล

ฝ่ายประสานงานและสรรหาข้อมูล มีหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงาน องค์กรและเครือข่ายหาข้อมูลและตัวบุคคลเข้ามาร่วมรายการและสร้างเครือข่ายวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน ทั้งนี้ คณะกรรมการบริหารจะเป็นผู้ที่ติดต่อประสานงานระหว่างผู้ดำเนินรายการและผู้ร่วมรายการ เพราะในช่วงการจัดรายการแรกๆผู้ดำเนินรายการจากตัวแทนชุมชนยังไม่รู้จักการติดต่อประสานงานกับผู้ร่วมรายการจึงมอบหน้าที่ให้คณะกรรมการบริหารเป็นผู้ติดต่อโดยการทำหนังสือเชิญภายใต้ชื่อคณะกรรมการบริหารชมรมวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน

สถาบันวิทยุบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



ภาพที่ 1 แสดงการประชุมคณะกรรมการบริหารชมรมวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน

4.5.2 สมาชิกชมรมวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน

หลังจากที่ได้มีการตั้งคณะกรรมการบริหารชมรมวิทยุชุมชนคนเมืองน่านขึ้น ฝ่ายรายการและฝ่ายประสานงานและสรรหาข้อมูล จึงได้มีแนวคิดว่าจะขอทุนจาก โครงการกองทุนเพื่อสังคม (SIF) เพื่อนำมาจัดอบรมการจัดรายการวิทยุชุมชน และจัดซื้อวัสดุ อุปกรณ์ในการจัดรายการสัญญาณนอกสถานที่ โดยได้มีการจัดแบ่งหน้าที่กันในคณะกรรมการบริหารเพื่อประสานงานเขียนโครงการขอทุนสนับสนุนจากโครงการกองทุนเพื่อสังคมขึ้น

หลังจากได้ทุนสนับสนุนจากโครงการกองทุนเพื่อสังคมแล้ว คณะกรรมการบริหารก็ได้ดำเนินการจัดอบรมผู้ดำเนินรายการวิทยุชุมชนขึ้นเป็นระยะเวลา 2 วัน ระหว่างวันที่ 25-26 สิงหาคม 2544 ณ ห้องประชุม สวท.น่าน มีผู้เข้ารับการอบรมจากตัวแทนชุมชนในเขตเทศบาลเมืองน่าน และผู้ที่สนใจจำนวน 57 คน โดยวัตถุประสงค์ในการอบรมครั้งนี้คือ เพื่อให้ความรู้ด้านการจัดรายการวิทยุชุมชน และฝึกปฏิบัติการจัดรายการวิทยุชุมชน ตลอดจนคัดเลือกตัวแทนชุมชนเข้าร่วมจัดทำรายการกับทีมงานวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน

เนื้อหาในการจัดอบรม คือ มีการเสวนา เรื่อง แนวคิดการจัดรายการวิทยุภาคประชาชน โดย นายแพทย์ชาติรี เจริญศิริ จากโรงพยาบาลน่าน และทีมประชาคมจังหวัดน่าน และ นายสำรวจ ผัดผล เลขานุการมูลนิธิรักษ์เมืองน่าน โดยสรุปเนื้อหาบทบาทของวิทยุชุมชนในฐานะสื่อของชุมชนว่าต้องเป็น ข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง เสนอความคิดเห็นที่ทำให้คนในชุมชนมีความเข้าใจต่อสังคม สภาพแวดล้อมในระดับชุมชนและประเทศ เป็นเวทีโต้แย้งแลกเปลี่ยนข้อมูลและความคิดเห็นของชุมชน พัฒนาภูมิปัญญา ที่เหมาะสมกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต

ส่วนเนื้อหาในการฝึกอบรมนักจัดรายการที่มาจากชุมชนต่างๆ เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับหลักการ ทั่วไปเกี่ยวกับการจัดรายการวิทยุให้ถูกต้อง หลักการพูดออกอากาศให้ถูกต้อง อบรมการเขียนสคริปต์ และวิธีการนำเสนอรายการวิทยุ หลังจากนั้นให้ผู้เข้าอบรมแบ่งกลุ่มเป็น 5 กลุ่ม โดยให้ฝึกปฏิบัติการ จัดรายการวิทยุตั้งแต่การคิดรูปแบบในการนำเสนอ แล้วให้ส่งตัวแทนมาเป็นผู้ดำเนินรายการ ฝึกปฏิบัติจัดทำรายการวิทยุชุมชน

หลังจากเสร็จสิ้นการจัดอบรมแล้ว กลุ่มสมาชิกวิทยุชุมชนคนเมืองน่านทั้ง 5 กลุ่มได้แบ่งหน้าที่รับผิดชอบจัดรายการตั้งแต่วันจันทร์-วันศุกร์ ภายใต้รายการชื่อว่า “รายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน” สมาชิกวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน มีการแต่งตั้งประธาน คือ นางทองมัน บุรณศรี หัวหน้าบ้านจากชุมชน บ้านพระเกิด อำเภอเมือง และรองประธาน คือ นายพายัพ สัตยวงศ์ หัวหน้าบ้านชุมชนสวนตาล อำเภอเมือง และแบ่งหน้าที่ โดยให้แต่ละกลุ่มเลือกหัวหน้ากลุ่ม และตัวแทนกลุ่มในการจัดทำรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านทั้ง 5 วัน จะมีการประชุมปรึกษาหารือถึงเนื้อหาที่จะนำเสนอในแต่ละสัปดาห์ โดยสามารถจำแนกบทบาทหน้าที่ของสมาชิกวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน โดยมีรายละเอียด ดังนี้

4.5.2.1 บทบาทหน้าที่ของสมาชิกวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน

จากการศึกษาพบว่า บทบาทหน้าที่ของสมาชิกวิทยุชุมชนคนเมืองน่านซึ่งเป็นตัวแทนจากแต่ละชุมชนในจังหวัดน่านมีด้วยกัน 3 บทบาท คือ การเป็นผู้กำหนดเนื้อหารายการประจำวันและเป็นผู้ผลิตรายการ การติดต่อประสานงานกับแหล่งข้อมูล การประชาสัมพันธ์รายการ โดยแต่ละบทบาทมีรายละเอียด ดังนี้

1) การเป็นผู้กำหนดเนื้อหารายการประจำวันและเป็นผู้ผลิตรายการ

สมาชิกชมรมวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน จำนวน 57 คนที่ได้รับการอบรมการจัดรายการวิทยุเพื่อชุมชนซึ่งจัดขึ้นที่ ห้องประชุม สวท. ทั้งหมดนั้น มีหน้าที่รับผิดชอบหลัก คือการกำหนดเนื้อหารายการประจำวันและผลิตรายการวิทยุเพื่อชุมชน ตั้งแต่วันจันทร์ ถึงวันศุกร์ ออกอากาศเวลา 13.00-15.00 น. โดยมีการจัดแบ่งกลุ่มออกเป็น 5 กลุ่ม มีสมาชิกในแต่ละกลุ่ม 8-9 คน แต่ละกลุ่มรับผิดชอบการจัดรายการในแต่ละวัน โดยมีหัวหน้ากลุ่มเป็นผู้ควบคุมดูแลทุกขั้นตอน สามารถจำแนกตามลักษณะการทำงานได้เป็นขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ก. ประชุมเตรียมการจัดรายการทุกสัปดาห์

สมาชิกชมรมจะมีการประชุมกลุ่มย่อยของแต่ละกลุ่มเพื่อดำเนินการการจัดรายการล่วงหน้า ซึ่งทั้งหมดจะร่วมกำหนดกันเองว่าจัดการประชุมกันวันไหน หรือที่ใด สมาชิกภายในกลุ่มจะเป็นผู้ร่วมกำหนดกันเอง

จากการสังเกตการณ์ของผู้วิจัยที่ได้มีโอกาสเข้าร่วมประชุมกลุ่มย่อยกับกลุ่มที่ 5 ซึ่งรับหน้าที่ในการจัดรายการทุกวันศุกร์ และกำหนดให้มีการจัดประชุมกันทุกวันพุธ ประเด็นของการจัดประชุมในแต่ละครั้ง คือ

1. สอบถามข้อมูล เรื่องราวความพร้อมของผู้ดำเนินรายการที่ได้รับมอบหมายหน้าที่ไปแล้ว และการติดต่อผู้ร่วมรายการที่จะมีกำหนดออกอากาศในวันศุกร์ที่จะถึงเป็นยังไงบ้าง มีปัญหาอะไร หากเกิดปัญหาก็ร่วมระดมความคิดเห็นช่วยแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น

2. กำหนดบุคคล หรือหน่วยงานที่จะเชิญมาเป็นผู้ร่วมรายการในครั้งต่อไป ซึ่งอาจจะมีการติดต่อกันมาแล้วเป็นการส่วนตัวกับสมาชิกของชมรมวิทยุชุมชน เพราะการเชิญผู้ร่วมรายการแต่ละครั้ง ต้องมีการประสานงานล่วงหน้า เพื่อให้ผู้ร่วมรายการได้เตรียมตัวในด้านข้อมูลบางประการ หรือถ้าเป็นหน่วยงานราชการ ทางชมรมวิทยุชุมชนคนเมืองน่านอาจจะต้องทำหนังสือเชิญไปยังหน่วยงานนั้นๆ ก่อน และเหตุผลในการเลือกผู้ร่วมรายการอีกประการหนึ่งก็คือ ทางกลุ่มจะเลือกจากเหตุการณ์ที่เป็นที่สนใจของผู้ฟังในขณะนั้นมากที่สุด เช่น ช่วงเวลานั้นเป็นช่วงประเพณีแข่งเรือ ก็เชิญผู้ที่มีความรู้ในเรื่องการแข่งเรือมาสนทนา หรือ เป็นช่วงเทศกาลใดๆ กลุ่มก็จะเลือกผู้ร่วมรายการให้เข้ากับเทศกาลนั้นๆ ให้มากที่สุด

3. ร่วมกันกำหนดประเด็นในการนำเสนอด้วยการคิดรูปแบบคำถามเพื่อสัมภาษณ์ผู้ร่วมรายการว่าจะให้เป็นไปในแนวทางใด ยกตัวอย่างเช่น ถ้าหากเชิญกลุ่มแม่บ้านมาเป็นผู้ร่วมรายการ ก็ต้องมากำหนดประเด็นเนื้อหาพร้อมกันภายในสมาชิกของกลุ่มว่าต้องการให้ความรู้กับผู้ฟังในด้านการผลิตผลิตภัณฑ์ของกลุ่มแม่บ้านนั้นๆ นำเสนอขั้นตอนการทำ หรือต้องการนำเสนอเนื้อหาที่เป็นลักษณะการดำเนินการทางการตลาดเพื่อให้ผลิตภัณฑ์ของกลุ่มขายได้

4. ศึกษาปัญหาในการดำเนินรายการที่ออกอากาศไปแล้ว ซึ่งอาจจะมีการบอกเล่าจากผู้ฟังผ่านมาทางสมาชิกคนอื่น ๆ ถึงผลที่ได้รับหลังจากการจัดรายการไปแล้วเป็นอย่างไร เพื่อนำมาแก้ไขให้รายการมีประสิทธิภาพต่อไป

ทั้งนี้การกำหนดเนื้อหารายการที่เกิดมาจากการประชุมกลุ่มย่อยนั้นก็สามารถนำมาแลกเปลี่ยนระหว่างกลุ่มอื่นๆได้ด้วย เช่น กลุ่มที่ 5 รับหน้าที่จัดรายการวันศุกร์ แต่มีผู้ร่วมรายการบางท่านสามารถมาร่วมรายการได้วันพุธทางกลุ่ม 5 ก็จะมีมอบหมายให้กลุ่ม 3 ที่รับผิดชอบในวันพุธเป็นผู้เชิญมาร่วมรายการ และให้กลุ่มที่ 3 กำหนดเนื้อหารายการกันเอง

ส่วนวันอังคาร เนื้อหารายการได้ถูกกำหนดให้เป็นรายการเพื่อการปฏิรูประบบสุขภาพ ซึ่งมูลนิธิฮักเมืองน่าจะได้ทุนสนับสนุนจากสถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา (Local Development Foundation - LDI) และสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพ (สปรส.) ให้การสนับสนุนงบประมาณบางส่วนในการดำเนินงาน เพราะฉะนั้นเนื้อหารายการในวันอังคารจึงจำเป็นต้องเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้อง และให้ความรู้ด้านสุขภาพกับผู้ฟังให้มากที่สุด ซึ่งทางสำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพก็ไม่ได้มากำหนดเนื้อหารายการในวันอังคารเคร่งครัดนัก เพราะถือว่าทุกเรื่องที่คุณดำเนินรายการนำมาเสนอในรายการล้วนแต่เชื่อมโยงกับสุขภาพได้ทั้งสิ้นไม่ว่าจะเป็นทางกาย หรือใจ

ข. ตัวแทนกลุ่มเป็นผู้ดำเนินรายการ

ในขั้นตอนของการผลิตรายการนั้น เป็นขั้นตอนที่สมาชิกในกลุ่มจะเป็นผู้เลือกผู้ที่จะเป็นตัวแทนของกลุ่มมาทำหน้าที่ดำเนินรายการในแต่ละครั้ง หลังจากที่มีการประชุมกลุ่มย่อยกำหนดประเด็นเนื้อหาในรายการเรียบร้อยแล้ว ก็จะเป็นขั้นตอนของการดำเนินรายการในห้องส่ง ตัวแทนกลุ่มผู้ทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินรายการมีตั้งแต่ 2-4 คน เพื่อทำหน้าที่สัมภาษณ์ผู้ร่วมรายการและดำเนินรายการทั้งหมดในวันที่ถูกนัดหมาย

2) การเป็นผู้ประสานงานกับแหล่งข้อมูล

บทบาทหน้าที่หนึ่งที่สมาชิกชมรมวิทยุชุมชนจะต้องเป็นผู้ติดต่อประสานงานกับแหล่งข้อมูลเองว่าจะเชิญใครมาเป็นผู้ร่วมรายการในแต่ละครั้ง ซึ่งภายในกลุ่มมีการประชุมเพื่อกำหนดเนื้อหารายการตามลำดับความสำคัญของเหตุการณ์ หลังจากนั้นสมาชิกในกลุ่มจะเป็นผู้ติดต่อกับแหล่งข้อมูลเอง โดยทุกคนสามารถทำหน้าที่ติดต่อประสานงานกับแหล่งข้อมูลได้ขึ้นอยู่กับความสัมพันธ์ของแต่ละคนกับแหล่งข้อมูล

3) การเป็นผู้ประชาสัมพันธ์รายการ

การทำหน้าที่เป็นผู้ประชาสัมพันธ์รายการนั้น พบว่าเนื่องจากสมาชิกชมรมวิทยุชุมชนคนเมื่องน่านหลายคนทำหน้าที่ประชาสัมพันธ์หมู่บ้านด้วย เมื่อมีการจัดงานใดขึ้นในหมู่บ้าน สมาชิกชมรมวิทยุชุมชนก็สามารถประชาสัมพันธ์งานรายการให้กับชาวบ้านได้ทราบ พร้อมทั้งแนะนำให้ชาวบ้านที่รู้จักมักคุ้นรับฟังรายการ และส่งข่าวสาร แสดงความคิดเห็นมาได้เป็นการส่วนตัวกับสมาชิกชมรมในขณะนั้นได้เลย

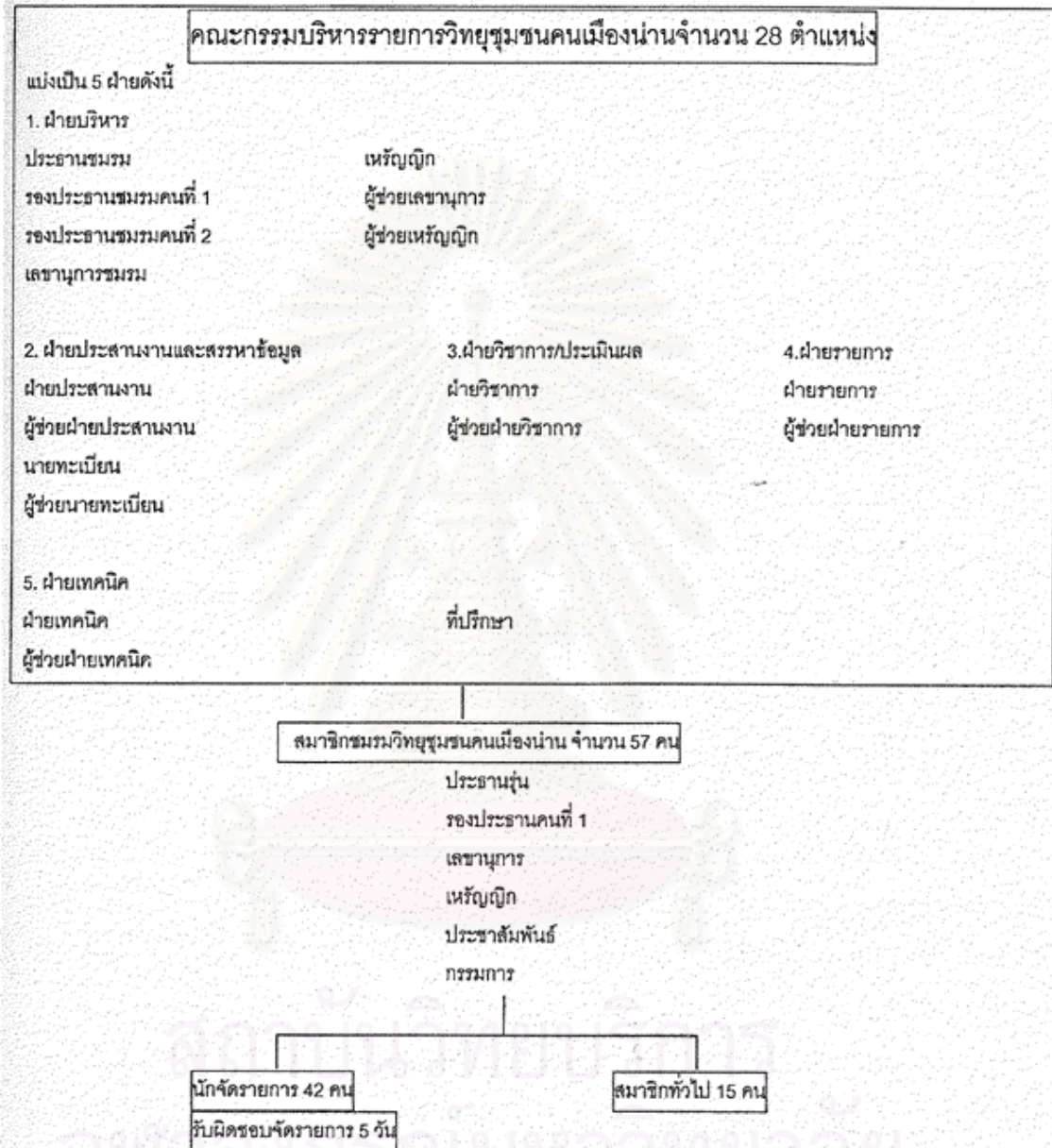


ภาพที่ 2 แสดงการจัดรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านของสมาชิกชมรมวิทยุชุมชน

จากผลการศึกษาโครงสร้างการดำเนินงานรายการวิทยุเพื่อชุมชนจังหวัดน่าน ดังได้กล่าวข้างต้นนั้น สามารถแสดงความสัมพันธ์ระหว่างคณะกรรมการบริหารชมรมวิทยุชุมชนคนเมืองน่านและสมาชิกวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน ได้ดังแผนภูมิต่อไปนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 1 โครงสร้างการบริหารจัดการของชมรมวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน



จากผลการศึกษาที่มาของการเกิดรายการวิทยุเพื่อชุมชนคนเมืองน่านทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดน่าน สรุปได้ว่าถึงแม้จะมีชุมชนเข้ามาใช้สถานีก่อนที่จะมีกฎหมายมาตรา 40 บังคับใช้ แต่ชุมชนก็ได้หยุดดำเนินการไปเพราะปัญหาเรื่องความชำนาญของผู้ดำเนินรายการ และปัญหาจากนโยบายสถานีที่ผู้ดำเนินรายการต้องมีใบประกาศและมีการตรวจสอบสคริปต์

รายการก่อนออกอากาศ จึงทำให้รูปแบบรายการที่มีลักษณะให้ชุมชนเข้าร่วมในรายการได้ต้องหยุดดำเนินการไป

ต่อมารายการวิทยุเพื่อชุมชนได้เกิดขึ้นอีกครั้งเพื่อให้เป็นไปตามมาตรา 40 และนโยบายของกรมประชาสัมพันธ์ที่ให้สถานีวิทยุท้องถิ่นดำเนินรายการที่มีเนื้อหาเพื่อชุมชนและเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดทำรายการ จึงทำให้สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดน่านริเริ่มการจัดรายการวิทยุเพื่อชุมชนขึ้นโดยการเชิญประชาชนจากสาขาอาชีพต่างๆ ได้แก่ ตัวแทนจากสมาชิกในชุมชน แกนนำชุมชน และตัวแทนจากหน่วยงานราชการ ซึ่งประกอบไปด้วยนักจัดรายการเจ้าหน้าที่ สวท. อาจารย์ มาร่วมเป็นคณะกรรมการบริหารเพื่อกำหนดนโยบายในการจัดรายการวิทยุเพื่อชุมชนขึ้น

แต่หลักการของวิทยุชุมชนที่แท้จริงนั้นต้องมาจากความต้องการของประชาชน โดยประชาชนร่วมกันผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสื่อวิทยุได้ แต่จากการเกิดรายการวิทยุเพื่อชุมชนจังหวัดน่านในปัจจุบันเป็นการริเริ่มโดยหน่วยงานราชการไม่ได้เกิดจากความต้องการของประชาชนลุกขึ้นมาขอจัดตั้งรายการวิทยุเพื่อชุมชนขึ้นด้วยตนเอง

ส่วนสมาชิกชมรมซึ่งมาจากตัวแทนชุมชนที่แท้จริงก็เป็นเพียงการดำเนินการของ สวท. เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในรายการวิทยุได้ในหลายๆบทบาทไม่ได้เป็นการเข้าถึงสื่อในฐานะผู้ฟังเพียงเท่านั้น สมาชิกชมรมวิทยุชุมชนในขณะนี้จึงเป็นการเปลี่ยนแปลงของระบบวิทยุแบบเดิมด้วยการเข้ามามีส่วนร่วมในรายการในฐานะของผู้ผลิตรายการหรือผู้ส่งสารแทน แต่ในระยะของการเริ่มต้นที่ตัวแทนเหล่านี้ยังไม่มีคามชำนาญในการจัดรายการเพียงพอ จึงจำเป็นต้องอยู่ภายใต้การดูแลของเจ้าหน้าที่ สวท. ทั้งทางด้านการตรวจสอบเนื้อหา การนำเสนอประเด็น ถึงแม้ประชาชนจะมีอิสระในการเลือกเนื้อหาและผู้ร่วมรายการในการนำเสนอ แต่ก็ต้องอยู่ภายใต้กรอบนโยบายของคณะกรรมการบริหารที่มีเจ้าหน้าที่หน่วยงานราชการคอยดูแลไม่ให้เนื้อหานั้นพลาดไปถึงใคร อันจะก่อให้เกิดปัญหาและความเดือดร้อนตามมา จนกว่าจะมีกฎระเบียบในการจัดทำรายการวิทยุเพื่อชุมชนกำหนดออกมาและนำมาเป็นกรอบในการปฏิบัติร่วมกันต่อไป

ส่วนที่ 2 ปัจจัยแวดล้อมของชุมชนและปัจจัยอื่นที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินงานรายการวิทยุเพื่อชุมชน

จากการศึกษาที่มาของรายการวิทยุเพื่อชุมชนดังที่กล่าวไปแล้ว พบว่า ที่มาของการเกิดรายการวิทยุเพื่อชุมชนของจังหวัดน่าน มีที่มาจากปัจจัย 2 ประการด้วยกัน คือ ประการแรก จากความต้องการของประชาชนในจังหวัดน่าน ซึ่งมีลักษณะเฉพาะของชุมชน ชาวบ้านมีการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมเพื่อสังคมและแก้ปัญหาในชุมชนเป็นเครือข่ายภายใต้การประสานงานของ “กลุ่มฮักเมืองน่าน” ซึ่งต้องการใช้สื่อวิทยุเพื่อประชาสัมพันธ์กิจกรรมของกลุ่มและชี้แจงลักษณะการดำเนินงานของกลุ่มให้ประชาชนได้รับทราบ

อีกประการหนึ่งคือ การผลักดันให้เกิดรายการวิทยุที่มีเนื้อหาเพื่อชุมชนตามแนวนโยบายของกรมประชาสัมพันธ์เพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายรัฐธรรมนูญมาตรา 40 ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำเสนอผลการวิจัยเพื่อให้เห็นปัจจัยทั้ง 2 ประการในการเกิดรายการวิทยุเพื่อชุมชนจังหวัดน่านได้ดังนี้

4.6 ปัจจัยแวดล้อมของชุมชนที่มีผลต่อการดำเนินงานวิทยุเพื่อชุมชน

ที่มาของรายการวิทยุเพื่อชุมชน ตั้งแต่ในระยะแรกแสดงให้เห็นว่า ชุมชนเริ่มมีบทบาทโดยเข้ามาเป็นผู้ร่วมรายการกับหน่วยงานราชการที่เป็นเจ้าของช่วงเวลาเดิม ซึ่งให้เห็นถึงความสำคัญของชุมชนในจังหวัดน่าน และเรื่องราวที่ทำให้หน่วยงานราชการต้องเชิญชุมชนมาร่วมในรายการ เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารที่ชาวบ้านเคยแต่เป็นเพียงผู้รับข้อมูล มาเป็นผู้ให้ข้อมูล แสดงถึงการพึ่งพาซึ่งกันและกันระหว่างชาวบ้านและหน่วยงานราชการในด้านการพัฒนาชุมชนโดยใช้วิทยุเป็นตัวกลางในการสื่อสารกัน ผู้วิจัยจึงนำเสนอผลการศึกษาปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในรายการวิทยุที่ชาวบ้านสามารถเข้าไปมีส่วนร่วมในรายการตามระยะเวลาต่างๆได้ดังนี้

4.6.1 ระยะของการเริ่มรวมกลุ่มกันจัดการปัญหา ก่อนปี พ.ศ. 2533

ผลการศึกษาจากเอกสารของมูลนิธิฮักเมืองน่าน และประชาคมจังหวัดน่าน การสังเกตการณ์ในการจัดเวทีเสวนาของมูลนิธิฮักเมืองน่าน ที่จัดขึ้นที่วัดอรัญญาวาส และการศึกษาชุมชนแวดล้อมในหลายๆ หมู่บ้าน พบว่า การรวมกลุ่มกันของประชาชนภายใต้ “กลุ่มฮักเมืองน่าน” เกิดขึ้นมาจากปัจจัยแวดล้อมทางด้านภูมิศาสตร์ คือ สิ่งแวดล้อม ภูมิประเทศ และปัจจัยทางด้านประชากร ที่เกี่ยวข้องกับ

การดำเนินชีวิต เช่น อาชีพ ศาสนา เพศ วัย ผู้วิจัยจึงเสนอผลการวิจัยตามลำดับวิวัฒนาการของการก่อเกิดกลุ่มตามระยะเวลา และแยกตามปัจจัยแวดล้อมได้ดังนี้

4.6.1.1 ปัจจัยทางด้านภูมิศาสตร์

เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่ของจังหวัดน่านประกอบด้วยภูเขาและป่าไม้ พื้นที่ราบลุ่มมีน้อย ที่ราบกว้างใหญ่อยู่ในลุ่มน้ำน่าน-สา ตามลำน้ำน่านและที่ราบลุ่มแคบๆ อยู่แถบอำเภอนาน้อยตอนใต้ อำเภอท่าวังผา อำเภอบัว อำเภอเชียงกลาง และอำเภอทุ่งช้าง ซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดของต้นน้ำลำธารที่สำคัญหลายสาย ลำน้ำแต่ละสายไหลรวมลงแม่น้ำน่าน ซึ่งเป็นต้นน้ำที่ไหลลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยา ลำธาร ห้วยมีอยู่ทั่วไปในป่าและเขา หนองบึงมีน้อย และไม่มีลำคลองเลย

สืบเนื่องจากลักษณะภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นภูเขา มีพื้นที่เป็นป่า ไม่เหมาะสำหรับทำการเกษตร มีเพียงพื้นที่สูงและพื้นที่ราบริมแม่น้ำน่านเพียงเล็กน้อยเท่านั้นที่เหมาะสมกับการปลูกพืช เช่น มะม่วง ลำไย ข้าวโพด ฝ้าย ข้าว ก่อให้เกิดมีทรัพยากรป่าไม้มากกว่าพืชไร่ จึงทำให้มีการบุกรุกป่าเพื่อทำไร่หมุนเวียน ทำลายป่า เพื่อทำการพาณิชย์มากขึ้นในช่วงปี 2500-2510 มานี้ ที่ต่ำลงมาจะเป็นที่ปรับระบบแปลงจากการทดน้ำ จากลำธารมาทำเป็นนาขั้นบันไดและในที่ราบจะปรับเป็นนา และสวนไม้ผล ทำให้สิ่งแวดล้อมถูกนำมาใช้มากขึ้น เป็นระบบการผลิตเพื่อขายในเชิงพาณิชย์มากขึ้น ทำให้ป่าเริ่มน้อยลง ประชาชนเริ่มเห็นความสำคัญของป่าและน้ำ จึงมีการรวมตัวกันจัดการกับสิ่งแวดล้อมภายในชุมชนขึ้น โดยแยกออกเป็น 2 กลุ่มดังนี้

1. กลุ่มพระสงฆ์ เริ่มต้นในปี 2518 โดยมี พระครูพิทักษ์นันทคุณ เจ้าอาวาสวัดกุ่ม่วง ตำบลพงษ์ อำเภอสันติสุข ซึ่งมองเห็นสภาพป่าไม้ถูกทำลาย มีนายทุนเข้ามาทำสัมปทานตัดไม้ ก่อให้เกิดความแห้งแล้ง จึงได้ร่วมกับชาวบ้านแบ่งเขตป่าที่เหลือจากการทำกินของชาวบ้านกันออกเป็นป่าอนุรักษ์ หลังจากนั้นท่านพระครูก็ได้ออกเผยแพร่เรื่องการอนุรักษ์ป่าให้แก่ชาวบ้าน โดยสอดแทรกไปกับการเผยแพร่ธรรมะ ภายใต้โครงการธรรมทายาท

2. กลุ่มชาวบ้าน มีแกนนำที่สำคัญคือ นายสำรวจ ผัดผล และนักศึกษาวิทยาเขตเกษตรน่าน ประมาณ 100 คน ได้ออกค่ายทำกิจกรรมร่วมกับชาวบ้านหาดเค็ด ตำบลเมืองจั่ง กิ่งอำเภอภูเพียง โดยการทำเกษตรร่วมกับชาวบ้าน แต่พบว่าชาวบ้านไม่ค่อยให้ความสนใจกับเกษตรกรรมสมัยใหม่ ทำ

ให้กลุ่มนักศึกษาเกิดการเรียนรู้จากข้อเท็จจริงและปัญหาที่ชาวบ้านประสบเกี่ยวกับการจัดการป่า ความสำคัญของป่า และแก้ปัญหาในเรื่องของป่า

กลุ่มชาวบ้านอีกกลุ่มหนึ่งคือ นายอนุชา จันทร์บุรณ เลขาธิการชมรมไม้ผลของวิทยาลัยเกษตรน่าน ได้จัดทำโครงการพัฒนาการเกษตรบนที่สูง และส่งเสริมการทำหัตถกรรมของชาวเขา ชื่อว่า “สมาคมไทยพายัพ” ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์การออกเคเดนเดนเวนเจอร์ (The Ockenden Venture) ซึ่งเป็นหน่วยงานองค์กรพัฒนาเอกชนจากอังกฤษ

จากการทำกิจกรรมของแต่ละกลุ่มดังกล่าว ทำให้กลุ่มเหล่านี้ได้มีโอกาสพบปะกับแกนนำท้องถิ่นอื่นๆ และกลุ่มองค์กรต่างๆที่มีกิจกรรมอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมในพื้นที่อื่นๆด้วย ซึ่งได้มีการรวมกลุ่มกันขึ้นเองโดยธรรมชาติอยู่ก่อนหน้านั้นแล้วเพื่อดูแลปกป้องทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ของตนเอง เช่นป่าไม้ แหล่งน้ำ และพันธุ์สัตว์น้ำ จึงทำให้เกิดแนวร่วมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน และเริ่มมีการติดต่อสัมพันธ์กันช่วยเหลือกันในด้านต่างๆ

ผลพลอยได้จากการที่จังหวัดน่านได้รับการมีการสืบทอดกันมาในเรื่องการจัดการสิ่งแวดล้อม เนื่องมาจากความหลากหลายของพื้นที่ป่า และการทำมาหากินของชาวบ้าน การแลกเปลี่ยนในการจัดการสิ่งแวดล้อมจึงเกิดขึ้นและต้องการสร้างเครือข่ายขององค์กรร่วมกันให้เข้มแข็งขึ้น เพื่อขจัดปัญหาาร่วมกัน ลักษณะภูมิประเทศเป็นตัวกำหนดให้ชาวบ้านต้องพึ่งพาอาศัยพื้นที่ในการทำมาหากิน เมื่อเกิดปัญหาขึ้นก็รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่มที่เกี่ยวข้องกับลักษณะภูมิประเทศและการดำรงชีวิตขึ้น ได้แก่

กลุ่มอนุรักษ์และฟื้นฟูป่าซึ่งเริ่มจากกลุ่มองค์กรที่อนุรักษ์ป่าชุมชนในท้องถิ่นตนเองจนสามารถขยายกลุ่มออกเป็นการรักษาดูแลป่าเป็นเครือข่ายครอบคลุมหลายอำเภอ กิจกรรมการอนุรักษ์ได้แก่ การปลูกป่าทดแทน การจัดแนวกันไฟ การทำพิธีบวชป่า การเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับป่าชุมชน

การอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำ จากสภาพปัญหาพันธุ์ปลาในลำน้ำน่านลดจำนวนลง มีการทำลายสิ่งแวดล้อมในแม่น้ำ จึงก่อให้เกิดแนวคิดร่วมกันที่จะอนุรักษ์พันธุ์สัตว์น้ำเอาไว้ในลำน้ำน่าน

การเกษตรผสมผสาน จากสภาพปัญหาความแห้งแล้งก่อให้เกิดหนี้สินกับกลุ่มเกษตรกร จึงได้มีการพัฒนาระบบการเกษตรยั่งยืนและเกื้อกูลต่อสิ่งแวดล้อม มีลักษณะเป็นเกษตรผสมผสานหรือเกษตรยั่งยืน

4.6.1.2 ปัจจัยด้านประชากร

จากข้อมูลของศาลากลางจังหวัด สำนักงานประชากร ข้อมูลถึงเดือน มิถุนายน 2544 พบว่า จังหวัดน่านมีประชากร เป็นชาย 245,870 คน เป็นหญิง 240,700 รวมทั้งสิ้น 486,570 คน มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 127,584 บ้าน (ข้อมูลจากสำนักงานจังหวัดน่าน) ประชากรส่วนใหญ่เป็นชาวพื้นเมืองเผ่าไทยในภาคพื้นล้านนา ชาวเขาเผ่าต่างๆ ได้แก่ เผ่าม้ง เผ่าเย้า เผ่าขมุ หรือถิ่น เผ่าลัวะ และเผ่าตองเหลือง นอกจากนี้ยังมีชนชาติไทลื้อ ไทยพวน ซึ่งเป็นชาวพื้นเมืองเดิมอาศัยอยู่ตามอำเภอต่างๆ

จากการที่จังหวัดน่านมีกลุ่มชาติพันธุ์ที่หลากหลาย การดำเนินชีวิตของแต่ละชาติพันธุ์จึงมีความแตกต่างทั้งทางด้าน ประเพณี ศาสนา วัฒนธรรม ภาษา การประกอบอาชีพ จึงทำให้การสื่อสารของแต่ละชุมชนมีความแตกต่างกันไปตามกลุ่มทางสังคม การคงไว้ซึ่งเอกลักษณ์เฉพาะตัวของท้องถิ่น จึงทำให้ประชาชนเกิดการสื่อสารขึ้นภายในชุมชนเดียวกันเพื่อคงเอกลักษณ์เหล่านี้เอาไว้ และนำเสนอต่อภายนอกชุมชนเพื่อแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน ในลักษณะการรวมกลุ่มในด้านต่างๆดังนี้

การรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ระหว่างปี 2530-2531 มีกลุ่มพระสงฆ์กลุ่มหนึ่งที่ศึกษาในโรงเรียน นันทบุรี (วัดช้างค้ำวรวิหาร) อำเภอเมือง ได้ตั้งชมรมวาทศิลป์ ชื่อว่า “กลุ่มพุทธบุตร” เพื่อฝึกการพูด ออกค่ายจริยธรรม บริจาคสิ่งของแก่ชาวเขา

การดำเนินกิจกรรมดังกล่าวจึงได้มีโอกาสพบกับกลุ่มธรรมทายาทของพระครูพิทักษ์นันทคุณ ทำให้เกิดการเรียนรู้และศึกษาการดำเนินงานการเผยแพร่ธรรมะและทำกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกันระหว่างศาสนา และการรวมกลุ่มอนุรักษ์ตามสภาพภูมิศาสตร์ เช่น พิธีบวชป่า สืบชะตาแม่น้ำ โดยอาศัยพระสงฆ์เป็นแกนนำใช้วัดเป็นสถานที่แลกเปลี่ยนเรียนรู้ จนเกิดเป็นแนวคิดในการรวบรวมกลุ่มคนขึ้นมาเพื่อทำการอนุรักษ์สิ่งที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของกลุ่มเอาไว้ เช่น ทางด้านศิลปะวัฒนธรรม การประกอบอาชีพ พิธีกรรมทางศาสนา และขยายเครือข่ายออกไปอีกหลายกลุ่มในปัจจุบัน ได้แก่

การรวมกลุ่มอนุรักษ์ศิลปะและวัฒนธรรมพื้นบ้าน ชาวบ้านรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมที่มีความสำคัญและนำมาสู่การแสดงถึงความมีเอกลักษณ์ของแต่ละชุมชนจนสามารถถ่ายทอดและขยายเครือข่ายต่อไปยังชุมชนต่างๆ เช่น กลุ่มอนุรักษ์ดนตรีพื้นบ้าน กลุ่มอนุรักษ์การทอผ้าพื้นเมือง

กลุ่มส่งเสริมอาชีพและธุรกิจชุมชน เพื่อส่งเสริมรายได้ให้กับกลุ่มแม่บ้าน เยาวชน เช่น กลุ่มทอผ้า กลุ่มจักสาน กลุ่มไม้กวาด นอกจากนี้ยังมีกลุ่มออมทรัพย์เพื่อระดมทุนในการดำเนินงานด้านการเกษตร การศึกษา และด้านอื่นๆ

กลุ่มที่ทำกิจกรรมทางด้านศาสนา การศึกษา และเยาวชน ได้แก่ กลุ่มพระปริยัติธรรม กลุ่มเยาวชนรักกีฬาต้านยาเสพติด กลุ่มเยาวชนยาเมือง เป็นต้น

จากปัจจัยด้านภูมิศาสตร์และประชากรของจังหวัดน่าน ที่ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มของชาวบ้าน โดยใช้การสื่อสารด้วยวิธีจัดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กันระหว่างชุมชนในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกัน จนขยายเป็นเครือข่ายประชาคมที่เข้มแข็งขึ้นไปทั่วทุกหมู่บ้าน และนำมาสู่การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ ร่วมกัน ช่วยเหลือกันขึ้นมา

4.6.2 ก่อตั้งเป็น “กลุ่มฮักเมืองน่าน” เพื่อขยายเครือข่าย (ปี 2533-2536)

หลังจากกลุ่มต่างๆ ได้มีโอกาสพบปะแลกเปลี่ยนเรียนรู้และร่วมกันทำกิจกรรมด้านการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมโดยประสานกับพิธีกรรมทางศาสนาขึ้น ได้แก่ การบวชป่าชุมชน ที่บ้านกิวม่วง ตำบลพงษ์ อำเภอสันติสุข และโครงการสืบชะตาแม่น้ำน่าน ณ บริเวณริมแม่น้ำน่าน อำเภอเมือง เพื่อเป็นการเผยแพร่กิจกรรมและส่งเสริมให้ประชาชนมาสนใจร่วมกันอนุรักษ์ธรรมชาติ

กิจกรรมในครั้งนั้นได้รับความสนใจจากคนในท้องถิ่นและนอกท้องถิ่น มีการติดต่อประสานงานด้านแนวคิดและมีการสนับสนุนเงินทุนต่างๆ เข้ามายังกลุ่มมากมาย จึงได้มีแนวคิดร่วมกันของกลุ่มแกนนำว่าควรมีการก่อตั้งเป็นองค์กรขึ้นมาเพื่อดูแลกิจกรรมของกลุ่ม และระดมทุนเพื่อสนับสนุนการแก้ปัญหาภายในชุมชน โดยใช้ชื่อว่า “กลุ่มฮักเมืองน่าน” และตั้งศูนย์ประสานงานอยู่ที่วัดธัญญาวาส มีพระครูพิทักษ์นันทคุณเป็นประธานกลุ่ม และคุณสำรวย ผัดผล เป็นเลขาธิการกลุ่ม มีเจ้าหน้าที่ประสานงานเพื่อทำหน้าที่ติดต่อให้ข้อมูลข่าวสาร ประสานงานระหว่างกลุ่ม และประสานงานระหว่างชาวบ้านและหน่วยงานราชการเพื่อขอความช่วยเหลือ

ในขณะนี้ถือได้ว่าเป็นระยะแห่งการขยายแนวคิด รวบรวมเครือข่ายหาแนวร่วมต่างๆ ให้มากขึ้นเพื่อเสริมสร้างกลุ่มฮักเมืองน่านให้เข้มแข็ง และถือได้ว่าเป็นระยะแห่งการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ การเรียนรู้ร่วมกันระหว่างกลุ่มองค์กรต่างๆ เช่น โครงการบวชสามเณรภาคฤดูร้อน ซึ่งเน้นการเผยแพร่ธรรมะเป็นหลัก ก็เข้าไปช่วยเหลือสนับสนุนด้านความรู้ต่างๆ ให้แก่กลุ่มองค์กรชาวบ้าน กลุ่มใดที่กำลังดำเนินการอยู่ก็สนับสนุนให้ก่อตั้งเป็นกลุ่มอย่างเป็นทางการชัดเจนขึ้น

4.6.3 ได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานต่างๆ (ปี 2536-ปัจจุบัน)

หลังจากมีสำนักงานและมีโครงสร้างองค์กรชัดเจนขึ้นจึงได้มีการระดมทุนจากหน่วยงานทั้งในประเทศ ต่างประเทศ เงินบริจาคอื่นๆ มาสนับสนุนและบริหารจัดการงานของกลุ่มฮักเมืองน่าน เพื่อนำมาช่วยเหลือนด้านงบประมาณแก่กลุ่มเครือข่ายต่างๆ ในการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์ และการจัดการสิ่งแวดล้อม รวมทั้งกิจกรรมที่เป็นการยกระดับคุณภาพชีวิตให้กับประชาชนในจังหวัดน่าน จนปัจจุบันได้จดทะเบียนเป็น “มูลนิธิฮักเมืองน่าน” มีกลุ่มที่สร้างเป็นเครือข่ายร่วมกันกว่า 400 กลุ่ม มีการจัดเวทีแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในการอนุรักษ์ป่า อนุรักษ์พันธุ์ปลา สนับสนุนการเกษตร เกิดกิจกรรมสู่ชุมชนมากขึ้น เริ่มมีผู้มาศึกษาดูงานของกลุ่มมากขึ้น จนเป็นที่รู้จักอย่างแพร่หลายทั้งในและต่างประเทศ เช่น หน่วยงานด้านการพัฒนาของเยอรมัน องค์การแตร้เดซอม สถานทูตแคนาดา สถาบันชุมชนท้องถิ่นพัฒนา โครงการกองทุนเพื่อสังคม และหน่วยงานอื่นๆ

กลุ่มฮักเมืองน่านจึงเป็นอีกตัวอย่างหนึ่งของการรวมตัวกันทางสังคมเพื่อทำกิจกรรมกับชาวบ้านในระดับรากหญ้า จากการสื่อสารภายในชุมชนด้วยการพูดคุย เสวนา แลกเปลี่ยนประสบการณ์โดยใช้สื่อบุคคลในแต่ละชุมชนย่อยๆ ต่อมาก็ได้ขยายออกไปสู่ภายนอกชุมชน นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงสังคม และองค์กรขึ้น

จากปัจจัยแวดล้อมในการรวมกลุ่มเพื่อแก้ปัญหาที่เกิดจากลักษณะภูมิประเทศ และลักษณะทางประชากร ทำให้ การทำงานของกลุ่มต่างๆ เพื่อสร้างเครือข่ายจึงเริ่มขยายออกไปมากขึ้น กลุ่มฮักเมืองน่านจึงเล็งเห็นว่าการเข้ามาใช้สื่อวิทยุเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ได้อีกทางหนึ่ง และเป็นช่องทางหนึ่งที่จะทำให้กลุ่มคงอยู่ และประชาสัมพันธ์การทำกิจกรรมของกลุ่มได้อย่างต่อเนื่องและกระจายออกสู่สาธารณะเพื่อให้บุคคลภายนอกได้รับรู้การทำงานของกลุ่ม

จากที่มาของการเกิดรายการวิทยุเพื่อชุมชน พบว่า เป็นช่วงระยะเวลาเดียวกับวิวัฒนาการการก่อตัวของกลุ่มฮักเมืองน่าน และร่วมพัฒนามาพร้อมๆ กัน ดังตารางเปรียบเทียบต่อไปนี้

ตารางที่ 2 แสดงการเปรียบเทียบที่มาของกลุ่มฮักเมืองน่านและรายการวิทยุเพื่อชุมชน

ระยะเวลา	กลุ่มฮักเมืองน่าน	รายการวิทยุเพื่อชุมชน
ก่อนปี 2533	กลุ่มหลักๆจะมี 2 กลุ่ม ที่มีกิจกรรมที่ต่างคนต่างทำ ไม่เกี่ยวข้องและประสานกัน คือผู้นำชาวบ้าน พระสงฆ์ ระยะแรกนี้เป็นการเรียนรู้จากปัญหาของท้องถิ่นและมีการพัฒนาความคิดไปสู่การปฏิบัติจริง	หน่วยงานราชการในท้องถิ่นจัดทำรายการโดยนำเสนอเนื้อหาของหน่วยงานเพื่อให้ประชาชนได้รับทราบการปฏิบัติงานและเพื่อให้ข้อมูลข่าวสารกับประชาชนเพียงฝ่ายเดียว
ปี 2533-36	ทั้ง 2 กลุ่มมีการเรียนรู้ร่วมกัน โดยการจัดพิธีบวชป่าและพิธีสืบชะตาแม่น้ำ มีหน่วยราชการ เอกชน ชาวบ้าน นักธุรกิจ เข้าร่วมเป็นการเรียนรู้ร่วมกัน จากอุดมการณ์ของพระ ผู้นำและข้อมูลการจัดการจากนักพัฒนารวมทั้งการใช้ชื่อ “กลุ่มฮักเมืองน่าน	หน่วยงานราชการเชิญตัวแทนจากชุมชนเข้าร่วมสนทนาในรายการ โดยตัวแทนชุมชนเป็นผู้ให้ข้อมูลและหน่วยงานราชการเป็นผู้รับข้อมูลเพื่อนำมาแก้ปัญหาและให้การช่วยเหลือหากชุมชนร้องขอ
ปี 2536-2538	สร้างเครือข่ายเพิ่มมากขึ้นและขยายกิจกรรมเข้าสู่ชุมชนเพิ่มขึ้น เช่น การแก้ปัญหาเอดส์ การพัฒนาอาชีพ การอนุรักษ์	กลุ่มฮักเมืองน่านขอเข้าไปจัดทำรายการโดยเชิญตัวแทนกลุ่มเข้าร่วมสนทนา
ปี 2538-ปัจจุบัน	มีหน่วยงานราชการ เอกชน เข้ามาสนับสนุนเพิ่มขึ้นก่อตั้งเป็น “มูลนิธิฮักเมืองน่าน”ระยะนี้จะดำเนินงานโดยมีงบประมาณสนับสนุนจากทั้งในและต่างประเทศ	จัดทำรายการวิทยุเพื่อชุมชนโดยมีเจ้าหน้าที่สวท.เป็นผู้ดำเนินรายการและต่อมาจัดการอบรมนำตัวแทนจากชุมชนมาดำเนินรายการแทนเจ้าหน้าที่ได้ภายใต้ชื่อรายการ “วิทยุชุมชนคนเมืองน่าน”

จากตารางที่ 2 สามารถสรุปได้ว่า กลุ่มฮักเมืองน่านมีที่มาร่วมกับรายการวิทยุเพื่อชุมชนมาตลอดตั้งแต่ก่อนปี 2533 ที่ประชาชนยังไม่สามารถเข้าไปใช้สื่อวิทยุได้

หลังจากที่ กลุ่มต่างๆที่รวมตัวกันอยู่แล้วในหลายๆชุมชนได้มารวมกลุ่มกันจากเหตุการณ์การจัดพิธีสืบชะตาแม่น้ำ และพิธีบวชป่าในวันนั้น กลายเป็นที่มาของชื่อ “กลุ่มฮักเมืองน่าน” และได้ดำเนินกิจกรรมร่วมกันมาอย่างต่อเนื่อง ในระยะนี้เป็นระยะที่กลุ่มฮักเมืองน่านได้พึ่งพาหน่วยงานราชการใน

การจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นจากสภาพแวดล้อมภายในท้องถิ่น มีลักษณะพึ่งพากันระหว่างผู้นำกลุ่ม และหน่วยงานราชการโดยมีเจ้าหน้าที่ของกลุ่มฮักเมืองน่านเป็นผู้ประสานงานให้มีการแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องด้วยการติดตามประเมินผลการแก้ไขปัญหา เมื่อมีกลุ่มต่างๆขอความช่วยเหลือเข้ามา เข้าหน่วยงานราชการจึงใช้สื่อวิทยุมาเป็นตัวกลางในการติดต่อสื่อสารไปยังชุมชนเพื่อก่อให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน รวมทั้งทำให้กลุ่มได้มีการแลกเปลี่ยนระหว่างกลุ่มอีกด้วย

จนมาปี 2536-2538 ที่กลุ่มฮักเมืองน่านขอเข้าไปจัดรายการก็เพื่อประชาสัมพันธ์งานของกลุ่ม และสร้างเครือข่ายการอนุรักษ์ให้มีความร่วมมือมากขึ้น การขยายความรู้เพื่อสร้างเครือข่ายผ่านสื่อวิทยุได้ผลตรงที่เป็นการขายเครือข่ายออกไปสู่ชุมชนอื่นๆได้มากขึ้นนั่นเอง แต่ต้องหยุดดำเนินงานไปเนื่องจากเจ้าหน้าที่ของกลุ่มฮักเมืองน่านเริ่มมีงานชุมชนมากขึ้น เพราะมีเครือข่ายเพิ่มขึ้นจึงไม่มีผู้ดำเนินรายการ

ตั้งแต่ปี 2538 เป็นต้นมา กลุ่มฮักเมืองน่านได้รับเงินสนับสนุนจากทั้งในประเทศและต่างประเทศมากขึ้นเพื่อนำมาเป็นงบประมาณในการจัดการบริหารชุมชนและช่วยเหลือด้านเงินทุนกับกลุ่มในเครือข่าย

สรุปได้ว่า ผลจากการที่กลุ่มฮักเมืองน่านเข้ามาใช้สื่อวิทยุในช่วงปี 2536 เพื่อประชาสัมพันธ์งานของกลุ่มทำให้ได้ประโยชน์ในด้านการสร้างเครือข่าย และได้รับงบประมาณสนับสนุนจากแหล่งทุนต่างๆ เพื่อนำมาเป็นเงินทุนในการพัฒนาชุมชน แสดงให้เห็นว่า สื่อวิทยุเป็นอีกสื่อหนึ่งที่เข้าถึงชุมชนได้ง่ายและนำไปสู่การพัฒนาได้อย่างชัดเจน ทั้งในระดับชุมชนด้วยตนเอง จากภายในชุมชน และภายนอกชุมชน

4.7 ปัจจัยแวดล้อมที่เกิดขึ้นภายในสถานีที่มีผลต่อการดำเนินงานรายการวิทยุเพื่อชุมชน

ปัจจัยที่มีส่วนในการเกิดรายการวิทยุเพื่อชุมชนที่มาจากปัจจัยภายในสถานี คือ โครงสร้างการดำเนินงานของสถานี บุคลากร อุปกรณ์ และงบประมาณของสถานี เพราะสถานีเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงในการจัดรายการ

4.7.1 โครงสร้างการบริหารงานของสวท.น่าน

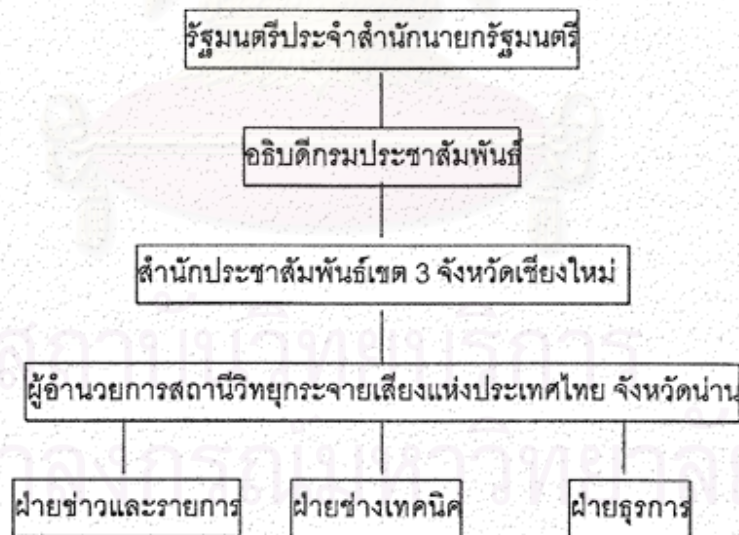
รายการวิทยุเพื่อชุมชนจังหวัดน่านเกิดมาจากแนวคิดและนโยบายของกรมประชาสัมพันธ์ซึ่งเป็นต้นสังกัดของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดน่าน กำหนดนโยบายให้สถานีวิทยุ

ท้องถิ่นผลิตรายการที่มีเนื้อหาเพื่อชุมชนในท้องถิ่นเพิ่มมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญ การจัดสรรคลื่นความถี่มาตรา 40 และพระราชบัญญัติองค์การจัดสรรคลื่นความถี่กรมประชาสัมพันธ์จึง ดำเนินการให้สถานีวิทยุท้องถิ่นเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น จึงได้จัดโครงการนำ ร่องวิทยุชุมชนขึ้นในปี 2541 จำนวน 19 สถานี จนกระทั่งถึงปี 2544 ได้มีรายการวิทยุชุมชนเกิดขึ้นใน จังหวัดต่างๆ รวม 68 สถานี

จังหวัดน่าน เป็นหนึ่งใน 68 จังหวัดที่ได้มีการจัดทำรายการที่มีลักษณะรูปแบบและเนื้อหาเพื่อ ชุมชนขึ้น โดยกรมประชาสัมพันธ์หน่วยงานต้นสังกัดของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย โดยมี รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นผู้กำกับดูแล กำหนดนโยบายมายังสำนักงานประชาสัมพันธ์ เขต 3 จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์เป็นผู้ควบคุมการปฏิบัติงานให้เป็นไปตาม นโยบายหลัก

ในการปฏิบัติงานของสถานีให้เป็นไปตามนโยบายที่กำหนด มีการบังคับบัญชาและการควบคุม เป็นไปตามแผนภูมิดังต่อไปนี้

แผนภูมิที่ 2 การบังคับบัญชาและการควบคุมของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย



จากแผนภูมิข้างต้น แสดงถึงการบังคับบัญชาและการควบคุม ซึ่งเป็นไปตามหลักการของ สถานีวิทยุท้องถิ่น เพื่อเป็นช่องทางในการเผยแพร่ข่าวสารจากส่วนกลาง และมีสายการบังคับบัญชา ตามลำดับชั้น คือ

ระดับส่วนกลางมีสายการบังคับบัญชาคือ รัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี และอธิบดี กรมประชาสัมพันธ์ โดยส่วนกลางจะเป็นผู้ให้นโยบายเป็นกรอบในการจัดสรรรายการและกำหนด นโยบายตามลักษณะโครงสร้างด้านกรรมสิทธิ์การเป็นเจ้าของและการควบคุมสถานีวิทยุกระจายเสียง ท้องถิ่นในสังกัดให้ปฏิบัติตามที่กรมประชาสัมพันธ์กำหนด ซึ่งเป็นองค์กรหลักของประเทศที่รับผิดชอบ การดำเนินงานวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย นโยบายหลักสำคัญที่เห็นได้อย่างชัดเจนก็คือ การใช้ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารของรัฐแก่ประชาชน

ระดับภูมิภาค มีสายงานบังคับบัญชา คือ ผู้อำนวยการสำนักประชาสัมพันธ์เขต 3 รับผิดชอบ เขตภาคเหนือตอนบน กำกับดูแล สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย รับนโยบายจากกรมประชาสัมพันธ์ส่งผ่านมายังสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย

ระดับสถานี โดยการควบคุมดูแลบริหารงานบุคลากร และงบประมาณโดยผู้อำนวยการ หรือ หัวหน้าสถานี มีการบริหารจัดการโดยแบ่งเป็นฝ่ายต่างๆ คือ ฝ่ายธุรการ ฝ่ายช่างเทคนิค ฝ่ายข่าวและ รายการ ซึ่งสั่งการมาเป็นลำดับชั้นยังฝ่ายต่างๆ ให้ดำเนินตามแผนนโยบายหลักในการจัดทำรายการที่มีเนื้อหาเพื่อชุมชนขึ้น

เมื่อพิจารณาจากโครงสร้างในด้านกรรมสิทธิ์การเป็นเจ้าของ สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดน่านเป็นกรรมสิทธิ์ของกรมประชาสัมพันธ์ ดังนั้นสิทธิในการที่จะเข้ามาใช้สถานี จึงต้องเป็นไปตามที่กรมประชาสัมพันธ์กำหนด โดยจะมุ่งเน้นเพื่อผลประโยชน์ในการประชาสัมพันธ์รัฐบาล รวมถึงสนับสนุนภาครัฐ ผู้ที่มีสิทธิเข้ามาใช้สถานีจึงต้องเป็นไปเพื่อเอื้อต่อผลประโยชน์ของรัฐบาล หน่วยงานต่างๆที่เข้ามาใช้สถานีจึงเป็นหน่วยงานรัฐ ทั้งจากส่วนกลางและท้องถิ่น สถานีวิทยุกระจายเสียง แห่งประเทศไทย จังหวัดน่าน จึงต้องปฏิบัติตามภารกิจหน้าที่ตามนโยบายหลักของกรมประชาสัมพันธ์ ที่ต้องถ่ายทอดข่าวจากแม่ข่ายของกรมประชาสัมพันธ์กรุงเทพถึง 47 เปรอร์เซ็นต์

ผู้อำนวยการ สวท.น่านได้ กล่าวถึงหน้าที่ของสถานีวิทยุท้องถิ่นที่ต้องทำหน้าที่เป็นสื่อภายใน ชุมชนแล้วยังต้องเป็นสื่อของรัฐ เพื่อเป็นกระบอกเสียงของรัฐอยู่ว่า

“สถานีวิทยุเป็นสถานีวิทยุท้องถิ่น เป็นสถานีวิทยุของชุมชน แต่ไม่ใช่มอบให้กับประชาชนทำ ไปโดยอิสระ โดยเป็นของประชาชนเอง แต่วิทยุท้องถิ่นเข้ามาเป็นสื่อให้แต่การบริหารจัดการจะต้อง

เป็นของสถานี เพราะสื่อวิทยุยังเป็นสื่อของชาติอยู่” (คุณฉัตรชัย เสนีวงศ์ ณ อยุธยา, สัมภาษณ์ 28 พฤศจิกายน 2544)

และผู้อำนวยการสถานียังได้กล่าวถึงช่วงเวลาของรายการวิทยุชุมชนที่ต้องจัดสรรเวลาให้เหมาะสมตามที่กรมประชาสัมพันธ์ได้จัดไว้ให้ ว่า

“ช่วงห้าโมงถึงหกโมงเย็นอยากจะให้เวลากับชุมชน ให้เป็นเรื่องเกี่ยวกับชีวิตประจำวัน เรื่องปากเรื่องท้อง สุขภาพอนามัยทุกอย่างที่เกี่ยวกับชุมชน แต่ว่าช่วงเวลาที่ดีที่กรมประชาสัมพันธ์เอาไป เราถูกกำหนดโดยกรมประชาสัมพันธ์ส่วนกลาง เป็นรายการหมุนตามวัน ออกอากาศมาจากกรมประชาสัมพันธ์กรุงเทพ กำหนดมาว่าเราต้องออกอากาศรายการตามนี้เวลานี้” (คุณฉัตรชัย เสนีวงศ์ ณ อยุธยา, สัมภาษณ์ 28 พฤศจิกายน 2544)

รายการวิทยุเพื่อชุมชน จังหวัดน่านจึงต้องดำเนินงานตามนโยบายของกรมประชาสัมพันธ์จากส่วนกลางทำให้รายการต้องเป็นช่วงเวลา 13.00-15.00 น. จากการกำหนดเวลาจัดรายการวิทยุชุมชนโดยสถานีในเบื้องต้น เป็นการไม่เปิดโอกาสให้ชุมชนได้มีสิทธิเลือกช่วงเวลาเองจึงไม่สอดคล้องกับแนวคิดวิทยุชุมชนที่ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ

รวมถึงในด้านเนื้อหาของรายการก็ยังคงถูกควบคุมไม่ให้เผยแพร่ข้อมูลที่มีผลกระทบต่อภาครัฐ ซึ่งแสดงให้เห็นนโยบายที่กำหนดกรอบเนื้อหาของรายการที่มาจากส่วนกลางหรือจากหน่วยงานต้นสังกัดคือ สำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งก็คือเรื่องของการเมืองการปกครองของรัฐ ซึ่งแม้ว่าสถานีวิทยุท้องถิ่นซึ่งเป็นสื่อสาธารณะแต่ก็ยังไม่สามารถทำหน้าที่ได้สมบูรณ์ตราบดีที่ยังไม่มีการดำเนินการอย่างเป็นทางการ

คุณสำรวย ผัดผล เลขาธิการมูลนิธิรักษ์เมืองน่านได้กล่าวถึงข้อจำกัดในการจัดทำรายการในช่วงเริ่มต้นของรายการวิทยุเพื่อชุมชน จังหวัดน่าน ว่า

“ทางสถานีจะมีการตรวจสอบสคริปต์ ข้อมูลก่อน ข้อมูลต้องเป็นเรื่องที่ไม่สวนกับนโยบายรัฐ เป็นหลักการที่ทางสถานีแจ้งมา เราเองก็อยากจะมืออิสระในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร คิดว่า สวท.ก็มีข้อจำกัด คือเรื่องข้อจำกัดในการดูสคริปต์ไม่ให้มีผลกระทบต่อหน่วยงานของสวท.” (คุณสำรวย ผัดผล, สัมภาษณ์ 27 พฤศจิกายน 2544)

ดังนั้น สรุปได้ว่าส่วนหนึ่งของรูปแบบและเนื้อหารายการวิทยุเพื่อชุมชน จังหวัดน่านจะถูกกำหนดมาจากผู้ตัดสินใจระดับนโยบายของกรมประชาสัมพันธ์ต้นสังกัดสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย เพราะสถานีเป็นหน่วยงานของรัฐที่ยังกำกับดูแลอยู่ ทำให้รายการวิทยุเพื่อชุมชนต้องไม่มีเนื้อหาที่ส่งผลกระทบต่อระบบการเมืองการปกครองและหน่วยงานของรัฐ ดังที่สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดน่านได้ระบุไว้ในการประชุมของชมรมวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน ฉบับที่ 2 เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2543 ว่า ผู้ดำเนินรายการทุกท่านต้องปฏิบัติตามระเบียบของกรมประชาสัมพันธ์อย่างเคร่งครัดไม่ให้พูดพลาดพียงถึงการเลือกตั้ง ส.ส. วิจารณ์การเมือง

4.7.2 ปัจจัยด้านบุคลากร และอุปกรณ์ของสถานี

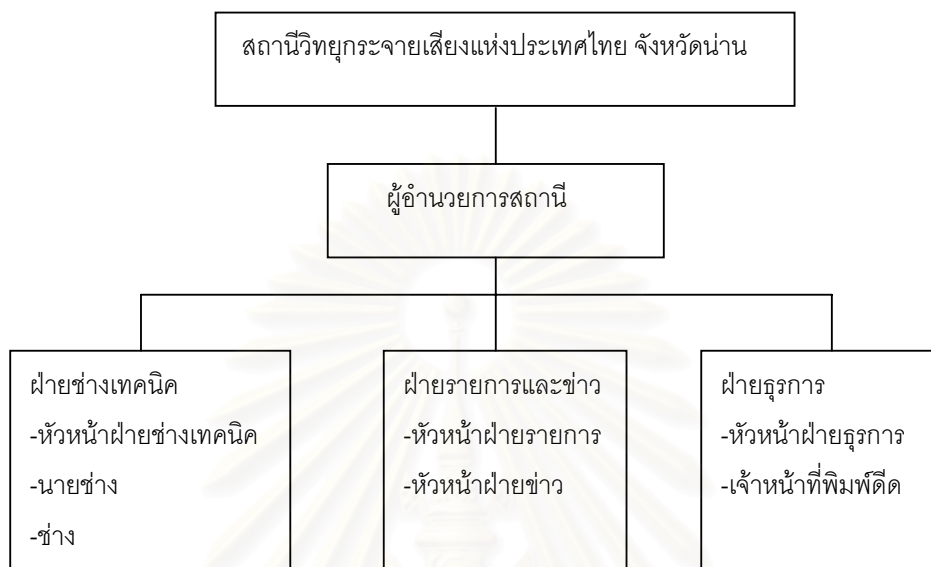
การจัดรายการวิทยุเพื่อชุมชนจังหวัดน่านในช่วงแรก เจ้าหน้าที่ของสถานีทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินรายการจึงมีส่วนในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหารายการโดยการเชิญตัวแทนชุมชนมาเป็นผู้ร่วมรายการเนื่องจากจังหวัดน่านมีกลุ่มตัวแทนชุมชนอยู่หลายกลุ่มอยู่แล้วจึงเป็นตัวเลือกในการนำมาเป็นเนื้อหาในรายการได้ง่าย รวมทั้งตัวแทนชุมชนเหล่านั้นเห็นว่าสถานีได้ให้โอกาสในการเข้าไปประชาสัมพันธ์งานของเครือข่ายได้

หลังจากที่ดำเนินรายการไปได้ระยะหนึ่ง มีตัวแทนชุมชนบางคนสามารถมาเป็นผู้ดำเนินรายการร่วมได้แล้วโดยมีเจ้าหน้าที่สถานีเป็นผู้เลี้ยงอำนวยความสะดวกในการจัดรายการ ให้คำแนะนำในการจัดรายการวิทยุเพื่อชุมชนจนกว่าชาวบ้านจะเกิดความคุ้นเคยกับการจัดรายการ

นอกจากการเป็นผู้อำนวยความสะดวกในด้านการจัดรายการแล้ว เจ้าหน้าที่สถานียังคงคอยแนะนำงานด้านช่างเทคนิคด้วยโดยการสาธิตการใช้เครื่องมือ อุปกรณ์ ควบคุมเสียง เพื่อให้ชาวบ้านแข่งกับเครื่องเสียงได้ถูกวิธี โดยทางสถานีได้อนุญาตให้ใช้อุปกรณ์ทุกชนิดที่ชุมชนร้องขอ เช่น เครื่องส่งในการจัดรายการนอกสถานที่ เครื่องบันทึกเทปในการสัมภาษณ์

ปัจจัยภายในสถานีด้านบุคลากรและการช่วยเหลือด้านอุปกรณ์เครื่องส่ง พร้อมทั้งห้องส่งของสถานีเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินรายการ และใช้สื่อวิทยุของรัฐ รวมทั้งยังเป็นการกระตุ้นและผลักดันให้รายการวิทยุชุมชนจังหวัดน่านดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องตั้งแต่การเริ่มสรรหาตัวแทนชุมชนจนกระทั่งตั้งเป็นชมรมวิทยุชุมชนได้ และเพื่อให้รายการมุ่งตอบสนองความต้องการของชุมชนและเป็นศูนย์กลางข้อมูล ข่าวสารของประชาชนในท้องถิ่นตามความต้องการของชุมชน

แผนภูมิที่ 3 แสดงบุคลากรของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย



จากแผนภูมิแสดงการบริหารงานด้านบุคลากรของสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดน่าน เป็นการแสดงการบริหารงานเป็นลำดับขั้น เริ่มจากผู้อำนวยการสถานีได้รับนโยบายในฐานะเป็นผู้รับผิดชอบดูแลการบริหารสถานีทั้งหมดจากหน่วยงานต้นสังกัดคือกรมประชาสัมพันธ์ แล้วส่งผ่านนโยบายมายังเจ้าหน้าที่ของสถานีตามฝ่ายต่างๆ เพื่อรับผิดชอบให้เป็นไปตามนโยบาย

จากการบริหารงานรายการวิทยุเพื่อชุมชน พบว่า ปัจจัยด้านบุคลากรที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การอนุญาตให้สมาชิกในชุมชนจัดรายการโดยไม่มีใบผู้ประกาศและดำเนินรายการเป็นภาษาถิ่นได้ แสดงถึงหน้าที่ในการสนับสนุนชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในรายการได้อย่างแท้จริงของผู้บริหารสถานีและเจ้าหน้าที่ของ สวท.น่าน

4.7.3 ปัจจัยด้านงบประมาณของสถานี

สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดน่าน ได้รับงบประมาณบริหารมาจากกรมประชาสัมพันธ์ งบประมาณปีละ 280,000 บาท โดยใช้ในกิจการวิทยุกระจายเสียงจังหวัดน่านทั้งหมดไม่มีรายได้จากค่าโฆษณาเพราะสถานีไม่ได้ให้เวลาจัดรายการ เป็นสถานีที่รัฐจัดตั้งขึ้นเพื่อให้หน่วยงานราชการทั้งสองกลางและส่วนท้องถิ่นให้ข้อมูลข่าวสารไปสู่ประชาชน ไม่มีปัจจัยทางการตลาด

เข้ามาควบคุมจึงสามารถจัดสรรเวลาบางส่วนไปให้กับหน่วยงานใดก็ได้เพื่อจัดรายการแต่ทั้งนี้ต้องขึ้นอยู่กับนโยบายของกรมประชาสัมพันธ์

จากปัจจัยภายในสถานีที่กล่าวข้างต้นสรุปได้ว่ารายการวิทยุชุมชนในปัจจุบันเป็นไปตามนโยบายของกรมประชาสัมพันธ์ผู้เป็นเจ้าของสถานีซึ่งประชาชนยังต้องใช้เป็นสถานที่ในการผลิตรายการเพราะมีอุปกรณ์ในการส่งกระจายเสียงพร้อม รวมทั้งงบประมาณ และการดูแลของเจ้าหน้าที่สถานีเนื่องมาจากปัญหาของตัวประชาชนเองที่ยังขาดความชำนาญในการสื่อสารด้วยระบบกระจายเสียงจึงทำให้รูปแบบและเนื้อหาในรายการยังคงต้องอยู่ภายใต้การดูแลของเจ้าหน้าที่ด้วย เพราะกฎหมายการใช้คลื่นอย่างอิสระยังไม่เสร็จสมบูรณ์ รายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่าจะเป็นเวทีแห่งการฝึกปฏิบัติของประชาชน เพื่อเรียนรู้ในการใช้สื่อวิทยุภายใต้การดูแลของสถานีเพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการทำงาน และเป็นไปตามหลักการกระจายเสียงชุมชนในการเตรียมความพร้อมให้ประชาชน ฝึกอบรมในการผลิตและส่งข่าวสาร



สถาบันวิทยุบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนที่ 3 ความต้องการร่วมกันที่มีต่อวิธีการดำเนินงานรายการวิทยุเพื่อชุมชน

จากการสรุปผลการจัดประชุมแบบมีส่วนร่วมของประชาชนทั้ง 3 หมู่บ้าน พบว่า ความต้องการร่วมกันต่อวิธีการดำเนินงานรายการวิทยุเพื่อชุมชน ได้ผลการวิจัยตามตารางดังต่อไปนี้

ตารางที่ 3 แสดงผลการจัด PAR ความต้องการร่วมกันต่อวิธีดำเนินงานรายการวิทยุเพื่อชุมชน

ชุมชนน้ำเกียน	ชุมชนเมืองจั่ง	ชุมชนเขตเทศบาล
1. ฝึกอบรมการจัดรายการและช่างเทคนิค	1. ฝึกอบรมการจัดรายการให้กับตัวแทนนักจัดรายการจากแต่ละหมู่บ้าน	1. ฝึกอบรมการจัดรายการให้กับตัวแทนนักจัดรายการจากแต่ละหมู่บ้าน
2. ตั้งคณะกรรมการโดยการเลือกคนในชุมชนเข้ามาเป็นฝ่ายบริหาร ฝ่ายจัดรายการ ฝ่ายช่าง	2. คัดเลือกตัวแทนแต่ละชุมชนเป็นคณะกรรมการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ เป็น ฝ่ายช่าง ฝ่ายจัดหาข้อมูล ผู้ควบคุมรายการ	2. คัดเลือกตัวแทนแต่ละชุมชนเป็นคณะกรรมการแบ่งหน้าที่รับผิดชอบ เป็น ฝ่ายช่าง ฝ่ายจัดหาข้อมูล ผู้ควบคุมรายการ
3. จัดหางบประมาณจากภาครัฐ และ อบต. น้ำเกียน	3. หางบประมาณสนับสนุนจาก อบต. ภาครัฐ ห้างร้าน โดยการเขียนโครงการไปขอ จัดผ้าป่า เจ้าบ้านช่วยกันสมทบกองทุน	3. หางบประมาณสนับสนุนจาก อบต. ภาครัฐ ห้างร้าน โดยการเขียนโครงการไปขอ จัดผ้าป่า เจ้าบ้านช่วยกันสมทบกองทุน
4. หาที่ตั้งสถานี	4. จัดที่ตั้งสถานีอยู่ในชุมชน	4. จัดที่ตั้งสถานีไว้ที่วัดอรัญญาวาส

จากตารางแสดง ผลการจัดประชุมเรื่องความต้องการร่วมกันต่อวิธีการดำเนินงานรายการวิทยุเพื่อชุมชนของทั้งสามชุมชน สรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. การฝึกอบรมการจัดรายการ

สมาชิกของทั้ง 3 ชุมชนต้องการวิธีการดำเนินงานรายการวิทยุเพื่อชุมชนในขั้นตอนแรกเป็นการฝึกอบรมการจัดรายการ และช่างเทคนิคให้กับตัวแทนชุมชนของแต่ละหมู่บ้าน ซึ่งรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านได้จัดอบรมไปแล้วเมื่อวันที่ 25-26 สิงหาคมและให้ตัวแทนชุมชนทดลองจัดรายการอยู่ในขณะนี้ ซึ่งก็เป็นไปตามความต้องการของสมาชิกในชุมชนแล้ว

2. ตั้งคณะกรรมการ

การจัดตั้งคณะกรรมการโดยมีตัวแทนชุมชนเข้าร่วมในการบริหารปรึกษาหารือกำหนดนโยบายรายการ และจัดแบ่งหน้าที่การทำงานเป็นฝ่ายต่างๆ ซึ่งรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านได้จัดตั้งคณะกรรมการบริหารชมรมวิทยุชุมชนคนเมืองน่านแล้ว แต่ยังไม่ตอบสนองความต้องการของประชาชน เพราะประชาชนยังมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการน้อย เนื่องจากสมาชิกในคณะกรรมการบริหารยังเป็นเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานราชการเป็นส่วนใหญ่ แต่ทั้งนี้ยังถือว่าเป็นไปตามหลักการกระจายเสียงชุมชนที่ให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการบริหารวิทยุชุมชนโดยมีเจ้าหน้าที่ราชการเข้าร่วมด้วยเพื่ออำนวยความสะดวกให้กับประชาชน แต่จะต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมบริหารจัดการด้วยตนเองมากกว่านี้ ซึ่งคงเป็นเรื่องของอนาคตเมื่อประชาชนมีความพร้อมในการบริหาร วางแผน กำหนดนโยบายและรับผิดชอบรายการได้ รวมทั้งหลังจากกฎหมายมาตรา 40 มีข้อบังคับใช้ที่ชัดเจน อาจจะทำให้คณะกรรมการบริหารมีประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมได้มากขึ้น

3. จัดหางบประมาณสนับสนุน

จากหน่วยงานที่มีอยู่ในท้องถิ่น เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล หน่วยงานราชการในท้องถิ่น สมาชิกในชุมชนร่วมกันสนับสนุนและจัดหางบประมาณเพื่อจัดตั้งเป็นคณะกรรมการ และนำเงินมาสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัดรายการ ทั้งนี้จะต้องเกิดขึ้นจากการประสานงานกันระหว่างสมาชิกในชุมชนและหน่วยงานราชการจึงจะทำให้วิธีการดำเนินงานในขั้นตอนนี้ประสบผลมากขึ้น ในปัจจุบันรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านกำลังดำเนินการในด้านงบประมาณให้กับประชาชนอยู่ด้วยการร่วมกันจัดหางบประมาณจาก SIF และ สปรส. เพื่อนำมาบริหารจัดการรายการ และให้สมาชิกชมรมเรียนรู้การจัดสรรงบประมาณไปพร้อมกัน จึงเป็นไปได้ที่ในอนาคตการดำเนินงานวิทยุชุมชนด้วยตัวชุมชนเองจะ

ต้องมีการหางบประมาณและจัดสรรอย่างถูกต้อง แต่ทั้งนี้เบื้องต้นคงต้องอยู่ในความดูแลของเจ้าหน้าที่จากหลายฝ่ายเพื่อไม่ให้ผิดหลักการวิทยุชุมชนที่มีผู้เข้ามาแสวงประโยชน์จากวิทยุชุมชนได้

4. จัดหาสถานที่ตั้งสถานี

การจัดหาสถานที่ตั้งสถานียังเป็นวิธีการดำเนินงานที่เป็นไปได้ยากในปัจจุบัน เพราะกฎหมายมาตรา 40 ที่ยังไม่ชัดเจน อุปกรณ์ งบประมาณ และกระบวนการบริหารอื่นๆอีกที่ประชาชนยังไม่มีความพร้อมเพียงพอ จึงเป็นเรื่องของอนาคตที่ต้องมีการปรึกษาหารือของทั้งเจ้าหน้าที่บริหารบ้านเมือง เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น และประชาชน

จากผลการวิจัยที่ได้จากการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อค้นหาความต้องการร่วมกันของคนในชุมชนเกี่ยวกับวิธีการดำเนินงานรายการวิทยุเพื่อชุมชน พบว่าปัจจัยสำคัญที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อวิธีดำเนินงานที่ได้จากตารางดังกล่าวข้างต้นพบว่าประชาชนจะสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการรายการวิทยุเพื่อชุมชนในอนาคตได้ต้องมีการเตรียมการให้เป็นไปตามเป้าหมายการสื่อสารแบบมีส่วนร่วม ดังนี้

1. ต้องพิสูจน์ความเชื่อของชุมชนว่าตนเองสามารถใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ที่ซับซ้อนได้ โดยการเข้าร่วมฝึกฝนอบรมการผลิตรายการเพื่อพิสูจน์ให้ชาวบ้านเห็นว่า พวกเขาสามารถจะใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ได้ เพื่อสร้างทักษะในการผลิตรายการให้กับชุมชนได้และเป็นช่องทางส่งข่าวสารไปจากมุมมองของชุมชนออกไปสู่สังคมภายนอก

2. ต้องยกระดับความมีสติและความรับผิดชอบให้กับทั้งชุมชนและชุมชนอื่นที่เกิดมาจากการริเริ่มของบางส่วนของชุมชน เพื่อร่วมกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น โดยการปรึกษาหารือกันและร่วมมือกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนกันเองและสร้างความเชื่อมั่นให้กับชุมชนว่าสามารถแก้ปัญหาต่างๆได้ด้วยตนเอง ยกตัวอย่างเช่น ก่อนที่จะจัดตั้งคณะกรรมการวิทยุชุมชนขึ้นภายในชุมชนจะต้องสร้างและยกระดับความรับผิดชอบให้กับชุมชนในระดับย่อยๆก่อนในการร่วมกันแก้ปัญหาให้ได้ด้วยตนเองโดยไม่ต้องพึ่งพาหน่วยงานจากภายนอก เพราะการจัดตั้งในรูปแบบของคณะกรรมการจะต้องมีการแบ่งงานกันรับผิดชอบตามฝ่ายต่างๆที่ซับซ้อน ต้องมีการเตรียมการบริหารจัดการที่ดี

3. ต้องจัดหางบประมาณมาสนับสนุนจากแหล่งต่างๆ รวมทั้งเงินยืมจากท้องถิ่น จากสปอตโฆษณาที่กำหนดไว้อย่างชัดเจนในช่วงเวลาที่จำกัดและเงินกองทุนทั้งจากส่วนกลางและท้องถิ่น และประชาชนต้องมีความรู้ในด้านการจัดสรรงบประมาณ และการหางบประมาณเพียงพอ เพื่อไม่ให้เจ้าของทุนครอบงำให้รายการไม่เป็นไปตามหลักการวิทยุชุมชน และอาจจะเข้าสู่ระบบบริหารแบบเดิมได้ ถ้ามีนายทุนมาถือครองเป็นเจ้าของคลื่นและรายการ

4. ต้องเตรียมการสำหรับการทำงานที่ตั้งสถานีรวมทั้งพยายามทำให้เกิดความเสมอภาคในการจ้างงาน การควบคุมดูแลสถานีในรูปแบบที่ไม่มุ่งแสวงหากำไรด้วย

จากผลการวิจัยทั้งหมดในบทที่ 4 นี้ สรุปได้ว่า การดำเนินรายการวิทยุเพื่อชุมชนของจังหวัดน่าน มีปัจจัย 2 ประการ คือ

1. ปัจจัยทางด้านโครงสร้าง ประชากร ภูมิศาสตร์ วัฒนธรรม การดำเนินชีวิต ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มกันจัดการปัญหาที่เกิดจากสภาพแวดล้อมของชุมชนในจังหวัดน่าน เป็นสิ่งที่กำหนดให้รายการวิทยุเพื่อชุมชนของจังหวัดน่าน มีลักษณะการดำเนินรายการที่มาจากกลุ่มต่างๆในชุมชนซึ่งมีกิจกรรมอยู่ก่อนแล้ว และเห็นว่าวิทยุสามารถนำมาเป็นช่องทางในการเผยแพร่ข้อมูลข่าวสาร ให้ความรู้เชื่อมโยงชุมชนให้มีเกิดความเข้มแข็งขึ้นได้ และยังส่งผลให้รายการมีเนื้อหาในการดำเนินรายการมากมายที่มาจากกลุ่มองค์กรชุมชนในท้องถิ่น ในปัจจุบันรายการวิทยุเพื่อชุมชนของจังหวัดน่านเป็นเวทีให้ประชาชนได้ร่วมเรียนรู้การดำเนินรายการ ประชาชนเริ่มเห็นประโยชน์ และโทษในการใช้สื่อสาธารณะมากขึ้น ต่อไปในอนาคตประชาชนกลุ่มที่เข้ามาใช้สื่อเหล่านี้จะเป็นผู้ที่ผลักดันให้เกิดรายการวิทยุที่มาจากความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง เป็นรายการวิทยุเพื่อชุมชน โดยชุมชน และของประชาชน ตามหลักการวิทยุชุมชน โดยกลุ่มผู้นำในชุมชนจะเป็นกำลังสำคัญที่ร่วมผลักดันให้สื่อวิทยุเข้มแข็งขึ้นไปพร้อมกับชุมชนของจังหวัดน่าน

2. ปัจจัยภายในสถานี ได้แก่ โครงสร้างการบริหารสถานีที่ต้องขึ้นตรงต่อกรมประชาสัมพันธ์ รับสนองนโยบายจากส่วนกลางในฐานะหน่วยงานของรัฐ จึงทำให้รายการต้องอยู่ในความควบคุมดูแลของต้นสังกัด ที่มีนโยบายชัดเจนว่า เป็นหน่วยงานที่ต้องตอบสนองนโยบายของรัฐบาลอีกทีหนึ่ง การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในขั้นตอนต่างๆ จึงเป็นนโยบายหนึ่งที่กรมประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการลงมายังสถานีวิทยุท้องถิ่นทั่วประเทศเพื่อให้เป็นไปตามกฎหมายมาตรา 40 ที่บัญญัติขึ้นเท่านั้น

หากไม่มีนโยบายลงมา ประชาชนก็ไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในรายการได้เลย ในปัจจุบันการดำเนินรายการวิทยุเพื่อชุมชนยังต้องพึ่งพาสถานีวิทยุท้องถิ่นในการใช้สถานที่ถ่ายทอดเสียง เนื่องจากยังไม่มีระเบียบข้อบังคับที่ชัดเจนว่าประชาชนสามารถจัดตั้งสถานีเองอย่างถูกกฎหมายได้หรือยัง ปัจจุบันด้านงบประมาณ บุคลากร อุปกรณ์ของสถานี จึงเป็นตัวกำหนดว่ารายการจะมีอายุยืนยาวต่อไปได้หรือไม่ ถ้าหากกรมประชาสัมพันธ์เห็นว่าการจัดทำรายการวิทยุเพื่อชุมชนเป็นการสิ้นเปลืองงบประมาณ

ส่วนวิธีการดำเนินงานในอนาคตที่ประชาชนของจังหวัดน่านทั้ง 3 ชุมชนร่วมกันค้นหาเพื่อให้เป็นแนวทางในการดำเนินงานรายการวิทยุเพื่อชุมชนในอนาคต เป็นตัวชี้วัดได้อย่างหนึ่งว่า รายการวิทยุเพื่อชุมชนต้องมาจากชุมชนเข้าไปมีส่วนร่วมในทุกขั้นตอน ตั้งแต่ระดับบริหารสถานี บริหารรายการ ถึงระดับผู้ฟัง จึงจะเป็นรายการวิทยุของชุมชน โดยมีหน่วยงานต่างๆให้การสนับสนุนและดูแลให้อยู่ในกรอบของวิทยุชุมชนที่ไม่แสวงหากำไร และไม่เป็นแหล่งผลประโยชน์ของใคร จากการร่วมกันกำหนดวิธีการดำเนินงานยังชี้ให้เห็นอีกว่า ประชาชนยังไม่มีความพร้อมและความเชื่อมั่นพอที่จะเป็นเจ้าของรายการ สืบเนื่องจากการที่ประชาชนยังคงต้องการให้มีการอบรมการจัดรายการโดยเจ้าหน้าที่อยู่ แต่ประชาชนมีความพร้อมในการมีส่วนร่วมแล้วจากการที่ประชาชนต้องการให้คณะกรรมการบริหารมาจากตัวแทนชุมชนในท้องถิ่น

สถาบันวิทยุบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 5

การมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหารายการวิทยุเพื่อชุมชน

จากการศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหา ”รายการวิทยุเพื่อชุมชน” ของจังหวัดน่าน ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในส่วนขอรูปแบบและเนื้อหารายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน เพื่อให้เห็นภาพของการดำเนินรายการวิทยุเพื่อชุมชนในปัจจุบัน แล้วจึงนำเสนอผลการวิเคราะห์การมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหารายการตามความต้องการของชุมชน ตามประเด็นต่างๆ ดังนี้

ส่วนที่ 1 รูปแบบรายการวิทยุเพื่อชุมชนจังหวัดน่าน

ส่วนที่ 2 เนื้อหารายการวิทยุเพื่อชุมชนจังหวัดน่าน

ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วมในรายการวิทยุเพื่อชุมชน

ส่วนที่ 4 ความต้องการร่วมกันของคนในชุมชนต่อการกำหนดรูปแบบและเนื้อหารายการ

ส่วนที่ 1 รูปแบบรายการวิทยุเพื่อชุมชนจังหวัดน่าน

ข้อมูลที่ได้จากการวิเคราะห์เนื้อหารายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านจำนวน 41 ตอน และการสังเกตการณ์อย่างไม่มีส่วนร่วมในรายการวิทยุเพื่อชุมชนคนเมืองน่านสรุปได้ว่า รูปแบบรายการวิทยุเพื่อชุมชนคนเมืองน่านสามารถ แยกออกเป็น 2 ประเภทได้ดังนี้

5.1 รูปแบบรายการนิตยสารทางอากาศ (Magazine Programme)

รูปแบบของรายการวิทยุเพื่อชุมชนจังหวัดน่านมีทั้งรูปแบบรายการพูดคุย รายการข่าว รายการสัมภาษณ์ และรายการบันเทิง จึงสรุปได้ว่ารูปแบบของรายการวิทยุเพื่อชุมชนคนเมืองน่านมีลักษณะเป็นนิตยสารทางอากาศ เนื่องจากในรายการประกอบไปด้วยเรื่องย่อยๆ หลายเรื่อง แต่เป็นไปในแนวเดียวกันคือ มีเนื้อหาเพื่อคนในชุมชนจังหวัดน่าน โดยเชื่อมโยงเนื้อหาให้สอดคล้องกันด้วยเทคนิคการนำเสนอด้วยวิธีใช้เพลง และสเปคตักันรายการ และใช้ภาษาท้องถิ่นตลอดทั้ง

รายการ เพื่อให้เป็นรายการในลักษณะบันทึงเชิงความรู้ ทั้งนี้รายการใช้รูปแบบการนำเสนอแตกต่างกันไปแบ่งรายการออกเป็น 4 ช่วงดังต่อไปนี้ คือ

ช่วงที่ 1 “ช่วงทักทายผู้ฟัง / แจ้งเมนูรายการ” : รูปแบบรายการพูดคุย

ช่วงที่หนึ่งเป็นรูปแบบรายการพูดคุยของผู้ดำเนินรายการ เพื่อทักทายผู้ฟังและนำเข้าสู่รายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านและเพื่อแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับรายการประจำวัน ผู้ร่วมรายการ และประเด็นเนื้อหาที่จะนำเสนอ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ผู้ดำเนินรายการคนที่ 1 : “สวัสดีครับท่านป้อแม่ปี่น้อง ท่านผู้ฟังที่เคารพ รายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน วันนี้ได้มาปะท่านผู้ฟัง ซึ่งตรงกับวันจันทร์ที่ 26 พฤศจิกายน 2544 ผมนายสง่า สมจิตร และคุณอภิชัย แซ่เล่า มาทำหน้าที่เป็นผู้ดำเนินรายการในวันนี้สำหรับวันนี้เรามีเรื่องที่น่าสนใจที่จะนำเสนอต่อท่านผู้ฟัง คุณอภิชัยจะแจ้งให้ท่านผู้ฟังได้รับทราบครับ”

ผู้ดำเนินรายการคนที่ 2 : “สวัสดีครับท่านผู้ฟังรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านมีเรื่องที่น่าสนใจให้ท่านฮับทราบดังต่อไปนี้ครับ รายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านในช่วงแรกเขาจะนำเสนอข่าวของชุมชนและช่วงที่สองเป็นช่วงเรียนรู้กับชุมชนในวันนี้เราจะคู่กันถึงเรื่องเครือข่ายหอพักนักเรียนชาวเขา อำเภอแม่จริมว่าเป็ลมีการรวมเครือข่าย รวมกลุ่มหรือมีแนวทางในการช่วยเหลืออะอันอย่างไรบ้าง มาบอกมาเล่าให้ป้อแม่ปี่น้องท่านผู้ฟังได้รู้ เขาได้รับเกียรติจากท่านอาจารย์บุญเทียน ขัตติเนศ มาอู้มาจาให้ป้อแม่ปี่น้องได้ฮับฟังกัน ช่วงที่สามเป็นช่วงเสียงจากชุมชนทางผู้ดำเนินรายการจะฮื่อท่านผู้ฟังที่อยู่ทางบ้านได้โทรศัพท์มาอู้มาจาในเรื่องต่างๆโทรมาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นใหม่ๆกับเราได้ ก่อนที่จะไปพบกันในช่วงต่างๆของรายการมาฟังเพลงม่วนๆกันก่อนนะครับ”

ช่วงที่ 2 “ข่าวจากชุมชน” : รูปแบบรายการข่าว

มีรูปแบบเป็นรายการข่าวภายในท้องถิ่นทั้งจากหน่วยงานราชการและข่าวจากชุมชนต่างๆ ในจังหวัดน่าน นอกจากการแจ้งข่าวแล้ว ยังมีกรร้องทุกข์ในเรื่องต่างๆเช่นระบบสาธารณสุขภาค โดยใช้เทคนิคการนำเสนอให้ผู้ดำเนินรายการสลับกันอ่านข่าวที่ได้มาจากแหล่งข้อมูลต่างๆกัน ที่มาของข่าวจากชุมชนพบว่ามาจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ดังนี้

1. โทรศัพท์หรือจดหมายส่งมายัง สวท.น่าน ทั้งนี้ผู้ดำเนินรายการจะกล่าวเชิญชวนไว้ในรายการว่า

“ท่านที่สนใจ หรือชุมชนใด หน่วยงานใดต้องการฝากข่าวประชาสัมพันธ์ ก็ส่งจดหมายหรือโทรศัพท์มาได้ที่หมายเลข 054-710144 ที่ สวท.น่าน 94.75 เมื่อกะเอิร์ช เขาจะประชาสัมพันธ์ให้ทุกข่าวนะคะ”

2. ข่าวของชุมชน หมู่บ้าน หรือชุมชนใกล้เคียงของผู้ดำเนินรายการ เพราะผู้ดำเนินรายการวิทยุเพื่อชุมชนก็ทำหน้าที่เป็นประชาสัมพันธ์ของหมู่บ้านด้วย

3. ฝ่ายประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานราชการหรือชุมชน แจกรายละเอียดของข่าวด้วยวิธีต่างๆ เช่น ไปสเตอร์งาน ไปปลิวผ้าป่า การ์ดเชิญ ส่งมายังเจ้าหน้าที่ของสวท.น่าน

เพื่อให้เห็นภาพในช่วงที่ 2 ซึ่งเป็นช่วงข่าวจากชุมชน ตามที่ผู้วิจัยกล่าวไปในข้างต้น ขอยกตัวอย่างรายการดังต่อไปนี้

ผู้ดำเนินรายการคนที่ 1 : ท่านผู้ฟังก็ได้รับฟังเพลงจากรายการกันไปแล้ว ในช่วงนี้จะเข้าสู่ในช่วงของข่าวจากชุมชน ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้”

ข่าวแรก (คุณสง่า) : ประชาสงเคราะห์จังหวัดน่านเร่งช่วยเหลือเรื่องความเดือดร้อนของชาวบ้านบนพื้นที่สูงและห่างไกลในสภาวะอากาศหนาว จังหวัดน่านได้ประสานงานไปยังภาครัฐและเอกชนเร่งช่วยเหลือไปแล้วจำนวนกว่า 24,000 รายเพื่อช่วยเหลือกัน พร้อมรับบริจาคเสื้อกันหนาว บริจาคกันได้ ติดต่อที่ประชาสงเคราะห์จังหวัดน่านโดยมีบัณฑิตอาสาตรวจสอบนำไปให้ถึงมือ มาช่วยกันนะคะ

ข่าวที่ 2 (คุณอภิชัย) : สำนักงานประถมศึกษาจังหวัดน่าน โดยคุณสมหวัง เขื่อนแก้ว จะจัดให้มีการแข่งขันกีฬาในกลุ่มโรงเรียนในวันที่ 14-15 ธันวาคม เพื่อส่งเสริมการออกกำลังกายและพัฒนาร่างกาย และเสริมสร้างน้ำใจนักกีฬาลดปัญหายาเสพติด

ข่าวที่ 3 (คุณสง่า) : การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคจังหวัดน่านงดจ่ายไฟฟ้าชั่วคราว แจ้งไฟฟ้าดับในเขตเทศบาลเมืองน่านตั้งแต่หลังวัดพันต้นถึงบ้านปางค่า ในวันที่ 28-30 พฤศจิกายน 2544 ตั้งแต่เวลา 08.00-17.00 น.เพราะว่าการไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเปิดจะปรับปรุงส่วนต่างๆ อี้อแจ้งให้ป้อแม่ปี่น้องได้รู้กันนะคะ

ช่วงที่ 3 “เรียนรู้กับชุมชน” : รูปแบบรายการสัมภาษณ์

ช่วงที่ 3 เป็นรูปแบบรายการสัมภาษณ์ผู้ร่วมรายการซึ่งเป็นตัวแทนชุมชนจากกลุ่ม องค์กร หน่วยงานราชการในจังหวัด ในแง่มุมต่างๆ นำเสนอตามประเด็นเนื้อหาของกลุ่ม ที่มาของผู้ร่วมรายการมาจากแหล่งต่างๆ ดังนี้

1. ผู้ร่วมรายการขอเข้าร่วมรายการด้วยตนเอง เนื่องจากต้องการประชาสัมพันธ์กลุ่ม องค์กร หน่วยงานที่ตนเองสังกัดอยู่ เพื่อแจ้งให้ทราบถึงข้อมูลเกี่ยวกับกิจกรรมของกลุ่ม
2. ผู้ดำเนินรายการเป็นผู้เชิญ เนื่องจากจากกลุ่ม องค์กรนั้นมีกิจกรรมที่น่าสนใจ ควรเชิญมาร่วมสนทนาในรายการถึงการก่อเกิดกลุ่ม กิจกรรมของกลุ่ม
3. ชาวบ้าน หรือผู้ฟัง แสดงความคิดเห็นข้อเสนอแนะมายังรายการว่า ต้องการให้เชิญกลุ่ม องค์กร หรือหน่วยงานใด

รูปแบบรายการในช่วงนี้เป็นลักษณะที่ผู้ดำเนินรายการถามผู้ร่วมรายการถึงความเป็นมา กิจกรรม วัตถุประสงค์ของกลุ่ม ยกตัวอย่างการสนทนาในรายการ ดังนี้

ผู้ดำเนินรายการ : *อยากให้ชื่อท่านอาจารย์บุญเทียน จากกลุ่มเครือข่ายหอพักนักเรียน ชาวเขาเล่าความเป็นมาของกลุ่มหอพักอำเภอแม่จริมให้ผู้ฟังฮับทราบหน่อยครับ*

ผู้ร่วมรายการ : *เครือข่ายหอพักนักเรียนชาวเขาเกิดมาจากละอ่อนชาวเขาเดินทางลำบากจะลงมาเขียนหนังสือตรงพื้นราบที่ก็ลำบาก ลำบากนัก ก็ไม่มาเขียนเลย เราจึงมีแนวคิดในการจัดตั้งเครือข่ายหอพักขึ้น โดยการให้อยู่กับครูก่อน พอจำนวนนักเรียนก็ก่อปัญหาให้กับครู เราจึงมาสร้างเป็นที่พักเฉพาะขึ้น*

ช่วงที่ 4 “เสียงจากชุมชน” : รูปแบบรายการพูดคุย

เป็นรูปแบบรายการพูดคุยกับผู้ฟังทางบ้านโดยรายการวิทยุเพื่อชุมชนคนเมืองน่านเปิดโอกาสให้ผู้ฟังโทรศัพท์เข้ามาพูดคุย แสดงความคิดเห็น สอบถามถึงเรื่องราวที่น่าสนใจในช่วงเรียนรู้กับชุมชน หรือประเด็นอื่นๆ ที่เป็นข้อเสนอแนะในการทำรายการครั้งต่อไป รวมถึงโทรศัพท์เข้ามาขอเพลงด้วย ลักษณะการนำเสนอรายการมีลักษณะเป็นการบอกกับผู้ฟังทางบ้านว่ามีใคร

โทรศัพท์เข้ามาถามเรื่องอะไร โดยให้ผู้ร่วมรายการเป็นผู้ตอบคำถามที่ผู้ฟังถามเข้ามา บางครั้งชาวบ้านเสนอแนะแนวทางแก้ปัญหา หรือแสดงความคิดเห็นเพื่อร่วมกันแก้ปัญหาสังคม รายการวิทยุเพื่อชุมชนในช่วงเสียงจากชุมชนจึงเป็นศูนย์กลางข่าวสารจากชุมชน เป็นเวทีแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสพการณ์ จุดประกายประเด็นสาธารณะตามแนวทางวิทยุชุมชน

ทั้งนี้ผู้วิจัยพบว่า รูปแบบรายการข่าวในช่วงข่าวจากชุมชนทาง สวท.น่าน และรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน จะให้โอกาสโดยเปิดกว้างสำหรับทุกชุมชนและหน่วยงานต่างๆที่ต้องการประกาศข่าวหรือประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารใดๆให้ทราบ แต่ข่าวที่ออกอากาศส่วนใหญ่มักจะเป็นข่าวจากหน่วยงานราชการ ซึ่งมีเจ้าหน้าที่ประชาสัมพันธ์ของหน่วยงานอยู่แล้ว และถึงแม้ในแต่ละหมู่บ้านจะมีประชาสัมพันธ์ประจำหมู่บ้านอยู่แต่ก็มักจะเป็นในเขตเทศบาลเมืองเท่านั้นยังไม่ได้ครอบคลุมไปถึงพื้นที่ห่างไกล หรือในต่างอำเภอเท่าที่ควร ซึ่งก็ถือว่าเป็นปัญหาที่เกิดขึ้นจากสภาพภูมิประเทศ และระบบสาธารณูปโภคของจังหวัด ไม่ได้เกิดขึ้นจากตัวสถานี หรือคณะกรรมการวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน

ส่วนรูปแบบรายการสัมภาษณ์ในช่วงเรียนรู้กับชุมชนนั้น พบว่า การเชิญผู้ร่วมรายการในแต่ละครั้งของสมาชิกชมรมวิทยุชุมชนให้ความสำคัญกับบุคคลที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มที่มีอยู่ในชุมชน เช่น ผู้นำกลุ่ม ผู้นำชุมชน หัวหน้าหน่วยงานราชการ จึงทำให้รูปแบบรายการสัมภาษณ์เป็นไปในลักษณะการดำเนินงานของกลุ่ม ประชาสัมพันธ์งานของกลุ่มเป็นหลัก เพราะแนวคำถามที่ได้จากการศึกษาบทรายการทั้ง 41 ตอนพบว่า เป็นแนวคำถามเพื่อถามถึงวิธีดำเนินงานของกลุ่ม การรวมกลุ่ม และความต้องการให้หน่วยราชการช่วยเหลือในด้านใดกับกลุ่มบ้างมากกว่าการให้ประชาชนร่วมผลักดันให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นตามบทบาทของสื่อและไม่เป็นไปตามประเภทเนื้อหาของสื่อที่ต้องเป็นเรื่องที่เน้นหนักลงไปปัญหาเร่งด่วนหรือปัญหาในชีวิตประจำวันของคนในสังคม และวิธีการนำเสนอก็ไม่เป็นไปตามหลักการสื่อเพื่อชุมชนที่สื่อควรนำเสนอสิ่งที่เป็นปัญหาหรือสภาพที่ก่อให้เกิดปัญหาแล้วเสนอแนะเพื่อกระตุ้นให้ผู้ฟังร่วมกันคิดแก้ไขปัญหา

จากรูปแบบรายการสัมภาษณ์ สำหรับจังหวัดน่านแล้วยังมีอุปสรรคอยู่มากในการเข้าถึงสื่อของผู้ฟังเพราะอุปสรรคทางด้านกายภาพ (Physical accessibility) เนื่องจากระยะทางที่ห่างไกล และปัญหาทางด้านระบบสาธารณูปโภค จึงทำให้รายการยังไม่มีหลากหลาย เพราะวิธีการนำเสนอในรูปแบบรายการสัมภาษณ์ผู้ร่วมรายการด้วยประเด็นเนื้อหาเดียวตลอดทั้งรายการ เพราะผู้ฟังไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมในรายการเพื่อกำหนดให้เนื้อหาน่าสนใจและหลากหลายได้เท่าที่ควร

ถ้าหากจะวัดระดับความเป็นวิทยุชุมชนของรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านจากช่วงเรียนรู้

กับชุมชนและช่วงเสียงจากชุมชน พบว่า รายการวิทยุเพื่อชุมชนคนเมืองน่าจะได้ข้อมูลข่าวสารจากทุกทิศทางที่ชุมชนแจ้งมายังรายการในลักษณะโทรศัพท์ จดหมาย และบอกผ่านมายังสมาชิกของชมรม แสดงถึงการแลกเปลี่ยนบทบาทระหว่างผู้ส่งสาร-ผู้รับสาร (Interchange of Sender-receiver roles) ก็เป็นไปตามหลักการวิทยุชุมชนที่เน้นการสื่อสารแนวนอนในทุกระดับของสังคม (Horizontality of communication) ที่ให้ข้อมูลมายังรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่า และถือหลักว่าคนส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นความต้องการร่วมกัน ซึ่งส่งผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชนในฐานะผู้ให้ข้อมูล และแสดงความคิดเห็น

5.2 รูปแบบรายการสัญจร

การจัดรายการสัญจร หรือการจัดรายการถ่ายทอดนอกห้องส่ง เป็นการผลิตรายการวิทยุที่เจ้าหน้าที่ของ สวท. และผู้ดำเนินรายการของสมาชิกวิทยุชุมชนคนเมืองน่าออกไปทำรายการถ่ายทอดเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้น ในรูปแบบการสนทนากับผู้ร่วมรายการที่เชิญมาจากตัวแทนชุมชนที่ไปสัญจร เช่น แกนนำชุมชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มเครือข่ายทั้งหมดที่มีอยู่ในพื้นที่ และตัวแทนจากภาครัฐ เช่น เกษตรอำเภอ องค์การบริหารส่วนตำบล สภาตำบล มาร่วมสนทนาในหัวข้อเกี่ยวกับกิจกรรม ปัญหา การจัดงานของชุมชน แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ประสบการณ์ มุมมองกันระหว่างชาวบ้าน และรัฐ และให้ผู้ฟังที่ฟังการพูดคุยในขณะนั้นได้สอบถามเกี่ยวกับเรื่องราวที่กำลังสนทนานั้นได้

การจัดรายการนอกสถานที่นี้ก็เพื่อต้องการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในรายการ ในฐานะผู้ดำเนินรายการ ผู้ร่วมรายการ ผู้ฟัง และผู้ให้ข้อมูล ในลักษณะรูปแบบสนทนาและมีเทคนิคการนำเสนอตามประเด็น แบ่งเป็น 4 ช่วง ดังต่อไปนี้

ช่วงที่ 1 รูปแบบรายการพูดคุย ให้ความรู้ และแนะนำพื้นที่ ความเป็นมาของกิจกรรมและภาพรวมของชุมชนโดยผู้นำชุมชนแต่ละท่าน

ช่วงที่ 2 รูปแบบรายการสนทนา นำเสนอประเด็นสนทนาที่เกี่ยวกับกิจกรรม ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนโดยประธานกลุ่มต่างๆที่มีอยู่ในชุมชน เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานราชการ โดยมีผู้ดำเนินรายการเป็นผู้ควบคุมการสนทนา

ช่วงที่ 3 รูปแบบรายการพูดคุยและสนทนา มุมมองจากภาครัฐเกี่ยวกับกิจกรรม ปัญหาในชุมชนโดยตัวแทนจากหน่วยงานราชการในชุมชน

ช่วงที่ 4 รูปแบบรายการสนทนา แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ถามตอบกันระหว่างชาวบ้านและเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานราชการ

รูปแบบรายการวิทยุชุมชนสัญจรของรายการวิทยุเพื่อชุมชนจังหวัดน่านมุ่งตอบสนองความต้องการของประชาชนในชุมชนเป็นหลัก เพราะสถานที่ที่ออกเวทีสัญจรนั้นมีประชาชนหรือกลุ่มองค์กรเชิญมายังสถานีให้ออกสัญจรยังสถานที่นั้น เพื่อนำเสนอเนื้อหาที่เป็นเรื่องราวของหมู่บ้านและต้องการให้หน่วยงานราชการช่วยแก้ไขโดยการมาเสวนาร่วมกันและแลกเปลี่ยนไปยังหมู่บ้านอื่นด้วย ขณะเดียวกันรูปแบบรายการก็ยังเป็นช่องทางแสดงความคิดเห็น ข้อโต้แย้ง ข้อเสนอแนะและหาทางออกในการแก้ไขปัญหาชุมชนร่วมกัน และให้ประชาชนมีความสนใจในปัญหาของชุมชนตัวเอง ซึ่งเป็นการพัฒนาตนเองและชุมชนต่อไป

แต่รูปแบบรายการสัญจรที่เป็นรูปแบบรายการที่เหมาะสมสำหรับชุมชน รวมทั้งกระตุ้นการมีส่วนร่วมได้มากก็ยังมีปริมาณการจัดน้อย เนื่องจากติดขัดเรื่องงบประมาณในการจัดที่ต้องมีค่าเดินทาง ค่าจัดสถานที่ และอื่นๆ



ภาพที่ 3 แสดงการจัดรายการสัญจรนอกสถานที่ของรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน

นอกจากรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านจะนำเสนอในรูปแบบรายการนิตยสารทางอากาศและรูปแบบรายการสัญจรดังกล่าวแล้ว ในรายการยังประกอบไปด้วยเทคนิคการนำเสนอในลักษณะของเพลงและสปอตคั่นรายการ โดยดำเนินรายการเป็นภาษาท้องถิ่นตลอดทั้งรายการ ผู้วิจัยจึงนำเสนอมาเป็นตัวอย่าง เพื่อให้เห็นเทคนิคการนำเสนอในรายการ ดังต่อไปนี้

เพลงคั่นรายการ

จากการสังเกตการณ์ของผู้วิจัยในรายการวิทยุเพื่อชุมชนจังหวัดน่าน พบว่าทุกช่วงรายการ จะมีการเปิดเพลงคั่นเสมอ ทั้งนี้สามารถแบ่งเหตุผลในการเปิดเพลงคั่นรายการของผู้ดำเนินรายการได้ ดังต่อไปนี้

1. ระหว่างรอผู้ร่วมรายการที่ยังเดินทางมาไม่ถึงเพราะเป็นรายการที่ออกอากาศสด
2. สามารถแก้ปัญหาในกรณีที่ผู้ดำเนินรายการยังไม่มีเวลาขานเชิญพอ เมื่อเกิดข้อผิดพลาดก็จะเปิดเพลง หรือสปอต เพื่อให้เจ้าหน้าที่ของสถานี หรือผู้ดำเนินรายการท่านอื่นๆได้มาทำความเข้าใจ และแก้ไขข้อผิดพลาดนั้นๆ อย่างเช่น พูดวันที่ผิด ก็ต้องมีการพูดแก้ไข และขอโทษกับผู้ฟัง หลังจากที่เปิดเพลงเสร็จสิ้นแล้ว
3. ผู้ฟังเสนอแนะเข้ามาในรายการว่าต้องการฟังเพลงด้วย เหตุผลเพราะบางที่ทำงานในไร่นา อากาศร้อน จึงต้องการฟังเพลงบ้าง การขอเพลงมีทั้งโทรศัพท์เข้ามาขอเพลง และบางครั้งก็เกิดจากการที่ชาวบ้านได้พบกับผู้ดำเนินรายการเอง และขอให้เปิดเพลงที่ผู้ฟังชอบให้ด้วย

“ในช่วงนี้ผมได้เสาะหาผลงานเพลงเทพธิดาผ้าซิ่นผากไว้ให้กับพี่แก้ว จำหน่ายผักปลอดสารพิษบ้านล่องกลางที่โทรเข้ามาขอให้ฟังนะครับ” (คุณสง่า สมจิตร, ตัวอย่างรายการ 26 พฤศจิกายน 2544)

จากรูปแบบรายการเพลงที่นำเสนอในลักษณะเป็นเพลงคั่นรายการในรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านนั้น แสดงให้เห็นว่า ประชาชนต้องการให้มีการเปิดเพลงอยู่ในรายการด้วย เพื่อให้รู้สึกผ่อนคลายจากอาชีพการงาน และปัญหาในชีวิตประจำวัน ตอบสนองความต้องการของประชาชนในการใช้สื่อวิทยุเพื่อความบันเทิง รูปแบบรายการเพลงในรายการจึงเป็นไปตามหน้าที่ของสื่อมวลชน โดยเฉพาะสื่อวิทยุซึ่งเป็นสื่อที่รับได้เฉพาะเสียงเท่านั้น

สปอต

สปอตในรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน ใช้ดนตรีพื้นเมืองภาคเหนือ และภาษาท้องถิ่นนำเสนอ มีด้วยกัน 2 สปอต คือ

1. สปอตเปิดตัวรายการ โดยมีเนื้อหาดังนี้

“สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดน่าน ขอนำท่านผู้ฟังมาปะกับรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน สื่อทางวิทยุกระจายเสียง เวทีสาธารณะ สำหรับชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันแก้ปัญหา พัฒนาสังคม ปะกันเป็นประจำทุกวันจันทร์ ถึงวันศุกร์ เวลา 13 นาฬิกา ถึง 15 นาฬิกา ทางระบบ เอฟ.เอ็ม 94.75 เม็กกะเฮิร์ต สนับสนุนและสร้างสรรค์รายการโดย ร้านหนังสือดอกเอื้อง และศูนย์การเรียนรู้เพื่อการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ELC สาขาน่านเจ้า”

2. สปอตใช้ค้นรายการ โดยมีเนื้อหา ดังนี้

“ขอเชิญชุมชนและผู้สนใจจะเข้าร่วมจัดทำรายการกับทางทีมงานรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน ติดต่อประสานงานมาที่ สวท.น่าน หมายเลขโทรศัพท์ 710144 มาช่วยกันคิด มาช่วยกันทำ มาช่วยกันแก้ปัญหา เพื่อพัฒนาจังหวัดน่าน ติดต่อมาได้ตั้งแต่บัดเดี๋ยวนี้นี้เป็นต้นไป สนับสนุนและสร้างสรรค์รายการโดยร้านหนังสือดอกเอื้อง และศูนย์การเรียนรู้เพื่อการศึกษาระดับมัธยมศึกษา ELC สาขาน่านเจ้า”

ผู้อำนวยการสถานีได้ให้เหตุผลในกรณีที่ต้องมีสปอตในรายการ และมีการกล่าวถึงร้านหนังสือดอกเอื้อง และศูนย์ภาษา ELC สาขาน่านไว้ในสปอตว่า

“ทางชมรมวิทยุชุมชนคนเมืองน่านต้องการจะหาค่าโทรศัพท์ทางสถานีจึงได้ให้ลงประกาศไว้ในสปอตรายการได้ เช่น รายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านสนับสนุนโดย.....(ชื่อบริษัทห้างร้าน) แต่จะไม่พูดถึงเนื้อหา ไม่พูดถึงรายละเอียดของผู้ให้การสนับสนุน เพื่อเอาเงินที่ได้มาใช้เรื่องค่าโทรศัพท์” (คุณฉัตรชัย เสนิงวงศ์ ณ อยุธยา, สัมภาษณ์ 28 พฤศจิกายน 2544)

คุณรัตติพร บุญคง ได้ให้เหตุผลและที่มาของการกล่าวถึงร้านหนังสือดอกเอื้อง และศูนย์ภาษา ELC น่าน ว่า

“ทางสมาชิกชมรมรู้จักกับร้านหนังสือและศูนย์ภาษา ELC เค้าไปหาเงินสนับสนุนมาได้ ส่วนหนึ่งก็เอามาให้เราจ่ายค่าโทรศัพท์ เบอร์ 710144 ที่ใช้ในห้องส่ง เพราะทางสมาชิกเห็นว่าไม่ยอมรับงบประมาณของสถานี เพราะบางทีเค้าใช้ติดต่อผู้ร่วมรายการ” (คุณรัตติพร บุญคง, สัมภาษณ์ 26 พฤศจิกายน 2544)

จากรูปแบบรายการสปอตค้นรายการที่กล่าวข้างต้น พบว่า รายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน พยายามที่จะเชิญชวนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในรายการด้วยการใช้สปอตเชิญชวนใน

รายการและให้ผู้ดำเนินรายการกล่าวเชิญชวนในรายการ แต่จากการศึกษาการดำเนินงานของรายการแล้วพบว่าประชาชนยังไม่เข้ามามีส่วนร่วมตามที่ได้เชิญชวนไปเท่าที่ควร นอกจากการแจ้งข่าวประชาสัมพันธ์ของหัวหน้าชุมชน และการเข้ามาเป็นสมาชิกของชมรมวิทยุชุมชนด้วยการเชิญเป็นรายบุคคลแล้ว รายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านยังไม่สามารถดึงสมาชิกในชุมชนคนอื่นๆเข้ามาร่วมในรายการที่เกิดจากความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริงได้

ส่วนที่ 2 เนื้อหารายการวิทยุเพื่อชุมชนจังหวัดน่าน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเอกสารบทวิทยุทั้ง 41 ตอน และการฟังรายการด้วยตัวผู้วิจัยเองพบว่า เนื้อหารายการวิทยุเพื่อชุมชนจังหวัดน่านสามารถจำแนกเนื้อหาสารได้ตามลักษณะการทำหน้าที่ของสื่อมวลชนตามหลักการวิทยุกระจายเสียงโดยทั่วไป แยกตามประเภทต่างๆ ได้ดังนี้

5.3 เนื้อหารายการเพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสาร

จากการแบ่งประเภทเนื้อหารายการเพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสารนี้ ผู้วิจัย พบว่าจากรูปแบบรายการข่าวจากชุมชนมีลักษณะเป็น เนื้อหาข่าวภายในท้องถิ่นเพื่อแจ้งข่าวรายงานความเป็นจริงเกี่ยวกับเหตุการณ์ (events) และสถานการณ์ (situations) ที่เกิดขึ้นและเป็นที่น่าสนใจของผู้ฟังในขณะนั้น หรือเพื่อแจ้งกำหนดการ ข่าวประชาสัมพันธ์ ที่เกิดขึ้นในชุมชน หรือองค์กรในจังหวัด

ทั้งนี้เนื้อหารายการมีประชาชน หน่วยงานราชการ กลุ่มองค์กรในชุมชนเป็นผู้กำหนดเนื้อหารายการข่าวด้วยวิธีการแจ้งเข้ามายังสถานี หรือผ่านตัวแทนสมาชิกชมรมวิทยุชุมชน จากการสังเกตการณ์ในการจัดทำรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านตั้งแต่วันที่ 26-29 พฤศจิกายน 2544 ของผู้วิจัย พบว่า เนื้อหารายการเพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสารในช่วงข่าวจากชุมชน มีเนื้อหารายการและแหล่งที่มาของข้อมูลข่าวสาร โดยมีรายละเอียดตามลำดับเนื้อหาที่เสนอในรายการตามตารางดังต่อไปนี้

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4 แสดงเนื้อหารายการเพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสารในรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน

วันที่ออกอากาศ	หน่วยงานที่แจ้งข้อมูลข่าวสาร	เนื้อหาเพื่อแจ้งข่าวสาร
26 พฤศจิกายน 2544	<ul style="list-style-type: none"> - ประชาสงเคราะห์จังหวัดน่าน - การประถมศึกษาจังหวัดน่าน - การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค - ชมรมขยายโอกาส - สำนักงานขนส่งจังหวัด - การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค - ประชาสงเคราะห์ - ธนาคารออมสินแม่จริม - มูลนิธิไทยอาธร - ชุมชนบ้านสวนตาล - สำนักงานกองทุนหมู่บ้าน (อบจ.) 	<p>เชิญชวนบริจาคเลือดกันหนาว</p> <p>กำหนดการแข่งขันกีฬา</p> <p>งดจ่ายกระแสไฟฟ้า</p> <p>แจ้งการแข่งขันกีฬา</p> <p>แจ้งเรื่องการต่อภาษีรถยนต์</p> <p>แจ้งให้ทหารผ่านศึกรายงานตัว</p> <p>เพื่อขอส่วนลดค่าไฟฟ้า</p> <p>ขอบริจาคผ้าห่มและแจ้งการทอดผ้าหาทุน</p> <p>เปิดสาขาเชิญร่วมเปิดบัญชี</p> <p>เชิญเยาวชนเข้าค่ายชาวมัง</p> <p>จัดงานบอลเพื่อหาทุนสร้างศูนย์อสม.</p> <p>กำหนดการรับสมัครบัณฑิตกองทุนหมู่บ้าน</p>
27 พฤศจิกายน 2544	<ul style="list-style-type: none"> - เครือข่ายผู้ติดเชื้อจังหวัด - ชุมชนบ้านข้างเขื่อน - ชุมชนบ้านนาเลา อ.สันติสุข 	<p>ร่วมทำบุญผ้าป่าสามัคคีเพื่อเป็นกองทุนช่วยเหลือผู้ติดเชื้อเอดส์</p> <p>การแข่งขันกีฬาเปิดของผู้สูงอายุ</p> <p>งานประกวดโพลคของเยาวชน</p>
28 พฤศจิกายน 2544	<ul style="list-style-type: none"> - ชุมชนสวนตาล - ธนาคารออมสิน 	<p>กำหนดการจัดงานบอล</p> <p>แจ้งการรับบริการจากชุมชน</p>
29 พฤศจิกายน 2544	<ul style="list-style-type: none"> - สถานีตำรวจ จังหวัดน่าน - สหกรณ์การเกษตร - จังหวัดทหารบกน่าน - วิทยาลัยเทคนิคน่าน 	<p>แจ้งการดื่มสุราในวันเฉลิม</p> <p>บริการการจำหน่ายข้าวโพด</p> <p>แจ้งการประชุมสวนสนาม</p> <p>แจ้งการแข่งขันอาชีพะเกมส์</p>

จากตารางที่ 4 แสดงให้เห็นว่าเนื้อหาเพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสารในช่วงข่าวจากชุมชน มีลักษณะเนื้อหาเพื่อแจ้งให้ทราบถึงกำหนดการการจัดงาน ประชาสัมพันธ์การจัดงาน ข่าวบริการ

สาธารณะ เป็นการเสนอเนื้อหาเพื่อคนในท้องถิ่นเท่านั้น จึงจัดได้ว่าเนื้อหาในช่วงข่าวจากชุมชน เป็น ข่าวท้องถิ่น ไม่มีการนำเสนอเนื้อหาที่เป็นข่าวจากส่วนกลาง และข่าวต่างประเทศ

จากข้อมูลที่ได้ดังกล่าวข้างต้น ยังพบอีกว่า สัดส่วนการแจ้งข้อมูลข่าวสารเข้ามายังรายการในช่วงข่าวจากชุมชน มีสัดส่วนของข่าวจากหน่วยงานราชการมากกว่าข่าวจากชุมชน ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 5 แสดงสัดส่วนแหล่งข้อมูลในการนำเสนอเนื้อหาข่าวเพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสาร

	แหล่งข้อมูลการแจ้งข้อมูลข่าวสาร
ข่าวจากหน่วยงานราชการ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ประชาสงเคราะห์จังหวัด 2. การไฟฟ้าส่วนภูมิภาค 3. สำนักงานขนส่งจังหวัด 4. ประชาสงเคราะห์จังหวัด 5. ธนาคารออมสิน 6. สำนักงานกองทุนหมู่บ้าน (อบจ.) 7. สถานีตำรวจ 8. สหกรณ์การเกษตร 9. จังหวัดทหารบก 10. วิทยาลัยเทคนิคน่าน
ข่าวจากชุมชน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ชุมชนบ้านสวนตาล 2. ชมรมขยายโอกาส 3. มูลนิธิไทยอาธร 4. เครือข่ายผู้ติดเชื้อเอดส์ 5. ชุมชนบ้านช้างเผือก 6. ชุมชนบ้านนาเลา

จากตารางที่ 5 แสดงให้เห็นว่า ข่าวที่แจ้งเข้ามาในช่วงข่าวจากชุมชนมีแหล่งข้อมูลมาจากหน่วยงานราชการถึง 10 หน่วยงานในการออกอากาศทั้งหมด 4 วัน แต่มีข่าวจากชุมชนเพียง 6 ชุมชน และจากการสังเกตการณ์ในการจัดรายการ ผู้วิจัยยังพบว่า ข่าวจากหน่วยงานราชการจะเป็นการส่งข่าวมาจากแต่ละหน่วยงานโดยตรง แต่ข่าวที่มาจากชุมชนเป็นข่าวจากชุมชนหรือเครือข่ายของผู้ดำเนินรายการเอง หรือส่งข้อมูลโดยผ่านตัวผู้ดำเนินรายการ

ผลการวิจัยในเรื่องเนื้อหารายการเพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสาร จึงพบว่า ประชาชนยังไม่เข้ามามีส่วนร่วมในรายการในช่วงของข่าวจากชุมชน ถึงแม้ทางรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านและสถานีจะเปิดโอกาสให้ทุกชุมชนสามารถแจ้งข่าวสารได้ แต่ประชาชนก็ยังไม่เข้ามามีส่วนร่วมมากนัก นอกจากผู้นำชุมชน หรือหัวหน้าเครือข่าย องค์กรชาวบ้านจะเป็นผู้แจ้งข้อมูลเข้ามา ทั้งนี้เนื่องมาจากสภาพการสื่อสารของจังหวัดน่านที่มีลักษณะการสื่อสารแบบเดิม คือการพูดคุยกันแบบตัวต่อตัว ยังใช้ได้ผลและมีประสิทธิภาพ รวมทั้งระบบสาธารณูปโภคที่เอื้อต่อการสื่อสารยังไม่สะดวกนัก เช่น ประชาชนยังไม่สามารถใช้โทรศัพท์เข้ามาแจ้งข้อมูลข่าวสารได้มากนัก ทั้งนี้สังเกตได้จากข่าวจากชุมชนที่แจ้งเข้ามาส่วนใหญ่เป็นข่าวในเขตเทศบาลเมืองน่าน และชุมชนใกล้เคียง รวมทั้งการติดต่อสื่อสารด้วยจดหมายก็ยิ่งทำได้ยาก เพราะการเดินทางยังยากลำบากอยู่

5.4 เนื้อหารายการเพื่อให้ความรู้

เนื้อหารายการเพื่อให้ความรู้ในด้านต่างๆขึ้นอยู่กับประเด็นหัวข้อในการสนทนาในช่วงเรียนรู้กับชุมชนแยกตามประเด็นได้ดังนี้

ประเด็นด้านการเกษตร

เนื้อหารายการด้านการเกษตรเป็นการให้ความรู้ในการทำเกษตรในทุกๆ ด้าน เช่นการทำเกษตรแบบพอเพียง เกษตรทฤษฎีใหม่ แนะนำการดูแลพืชผลทางการเกษตร การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นของเกษตรกร การดูแลกำจัดวัชพืช การทำปุ๋ยหมัก โดยการเชิญตัวแทนกลุ่มที่ทำกิจกรรมด้านการเกษตรในชุมชนมาร่วมสนทนา เช่น กลุ่มเกษตรกรในอำเภอต่างๆ กลุ่มเกษตรทฤษฎีใหม่

ประเด็นด้านการประกอบอาชีพ

เนื้อหาด้านการประกอบอาชีพของรายการวิทยุเพื่อชุมชนมีลักษณะการนำเสนอเรื่องราวของกลุ่มแม่บ้านในแต่ละชุมชนซึ่งมีการผลิตผลิตภัณฑ์ขึ้นมาเพื่อขาย การประกอบอาชีพเสริมนอกเหนือจากการทำการเกษตร เช่น การเลี้ยงจิ้งหรีด การเพาะเห็ด จักสาน การทำแหนมปลา โดยการเชิญตัวแทนของกลุ่มมาสนทนาในด้านการผลิต ความเป็นมาในการรวมกลุ่มกันประกอบอาชีพ เป็นต้น

ประเด็นด้านสุขภาพ

เนื้อหาที่นำเสนอด้านสุขภาพ เป็นการให้ความรู้กับประชาชนในด้านการปฏิบัติตัวเมื่อเกิดอาการเจ็บป่วย ป้องกันโรคที่กำลังระบาด เช่น โรคเอดส์ หรือโรคที่เกิดตามฤดูกาล เช่นโรคเท้า

เปื่อยในฤดูฝน โรคหวัดในฤดูหนาว แนะนำวิธีการใช้บัตร 30 บาท หรือบัตรประกันสุขภาพ รวมทั้ง ข้อมูลจากสาธารณสุขเกี่ยวกับความรู้เรื่องโรคต่างๆ การออกกำลังกาย การแก้ปัญหาที่เกิดจากสุขภาพจิต และสุขภาพกาย

ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม

เนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อมในรายการวิทยุเพื่อชุมชนคนเมืองน่าได้นำเสนอในรายการมากที่สุด เพราะถือเป็นปัญหาสำคัญของชาวจังหวัดน่านในเรื่องป่าไม้และน้ำซึ่งเป็นไปตามลักษณะภูมิประเทศที่เป็นภูเขาเป็นส่วนใหญ่ จึงมีการรวมกลุ่มของประชาชนเพื่อจัดการกับปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น กลุ่มอนุรักษ์ปลาและน้ำซึ่งมีอยู่เกือบทุกชุมชน การจัดการป่าชุมชน และผู้ฟังได้เสนอแนะเกี่ยวกับประเด็นสิ่งแวดล้อมมาเป็นจำนวนมากด้วย เนื้อหาด้านสิ่งแวดล้อมจึงเป็นเรื่องราวที่ประชาชนให้ความสนใจและมีส่วนร่วมในรายการมากที่สุด

ประเด็นด้านการศึกษาและเยาวชน

เนื้อหาที่น่าสนใจเกี่ยวกับประเด็นด้านการศึกษาและเยาวชน เพื่อให้ความรู้กับเยาวชน ในด้านการรณรงค์ให้เยาวชนปฏิบัติตัวเป็นคนดี แนะนำแนวทางการศึกษา การอนุรักษ์ดนตรี ศิลปะพื้นบ้านของเยาวชน โดยนำตัวแทนเยาวชนจากชุมชนที่มีกลุ่มการรวมตัวของเยาวชนปฏิบัติตัวเป็นตัวอย่าง เช่น การออกค่ายเยาวชน การแข่งขันตอบปัญหาในด้านความรู้ต่างๆของเยาวชน

ประเด็นด้านวัฒนธรรมท้องถิ่น การท่องเที่ยว

นำเสนอเนื้อหาเพื่อชี้แนวทางในการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิปัญญาท้องถิ่น เช่น การขับขอม การสอนภาษาคำเมืองโดยพระสงฆ์ เรียนรู้ความหมายของวันสำคัญตามประเพณีดั้งเดิม นำเสนอเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในวันสำคัญต่างๆ เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับวันสำคัญนั้น ให้ความรู้เรื่องที่มาของลายผ้าไทลื้อ เป็นต้น และนำเสนอสถานที่ท่องเที่ยวในชุมชนการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ธรรมชาติ

ประเด็นด้านกฎหมาย การเมือง

นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับความรู้เรื่องกฎหมายที่จำเป็นกับชีวิตประจำวัน เช่น การทำประกันรถยนต์ การเสียภาษี การจดทะเบียน กฎหมายค้าประกัน รวมทั้งเรื่องการเมืองท้องถิ่น การเลือกตั้ง

ประเด็นด้านเศรษฐกิจ

จากเดิมที่มีการเสนอเนื้อหาด้านเศรษฐกิจพอเพียงในการดำรงชีวิต เช่นทำอย่างไรจะปลูกพืชให้พอกินในครอบครัวแล้วเหลือไว้เพื่อขายเป็นรายได้เล็กๆน้อยพอใช้จ่ายในครอบครัว แต่ในปัจจุบันได้มีประเด็นเนื้อหาด้านเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้นและเป็นเรื่องกำลังเป็นที่สนใจของชาวจังหวัดน่านมากเพราะมีแหล่งทุนจากภาครัฐเข้าสู่ชุมชนมากขึ้น เช่นเงินกองทุนหมู่บ้านจากรัฐบาลให้กู้ยืมเพื่อผลิตสินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ จึงเป็นหัวข้อสนทนากันไปทุกชุมชน เรื่องเงินกองทุนหมู่บ้าน กลุ่มออมทรัพย์ จากธนาคารเพื่อการเกษตร

เพื่อให้เห็นภาพรวมของเนื้อหารายการที่ให้ความรู้ในด้านต่างๆ ผู้วิจัยจึงขอยกตัวอย่างรายการที่น่าเสนอไป ตามตารางข้างล่าง ดังนี้



สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 6 แสดงประเด็นเนื้อหาเพื่อให้ความรู้ในรายการวิทยุเพื่อชุมชนจังหวัดน่าน

ประเด็นเนื้อหาหลัก	ประเด็นรอง	เนื้อหารายการ
ด้านการเกษตร	<ul style="list-style-type: none"> - การปลูกและดูแลลำไย - กลุ่มผลิตถั่วเหลืองชุมชน ตำบล ถิมตอง 	<ul style="list-style-type: none"> - แนะนำการปลูกลำไยให้ได้ผลผลิตดี และดูแลไม่ให้แมลงมากินผล และการให้น้ำเพื่อให้ลำไยหวาน - แนวคิดในการปลูกถั่วเหลืองในชุมชน ปัญหาที่เกิดขึ้นทั้งด้านการตลาด และการปลูก สนทนาถึงข้อดี ข้อดีของการปลูกถั่วเหลือง
ด้านการประกอบอาชีพ	<ul style="list-style-type: none"> - กลุ่มแม่บ้านต่างๆ 	<ul style="list-style-type: none"> - เชิญกลุ่มแม่บ้านที่มีผลิตภัณฑ์หนึ่งตำบลที่มีอยู่ในจังหวัดน่าน มาพูดคุยถึงวิธีการทำ วิธีการวางจำหน่ายบ้าง เพื่อเผยแพร่การประกอบอาชีพต่อไปยังกลุ่มอื่นๆ
ด้านสุขภาพ	<ul style="list-style-type: none"> - กินเจเพื่อสุขภาพ - กลุ่มผู้ติดเชื้อเอดส์ 	<ul style="list-style-type: none"> - ชี้ทางเลือกอีกทางหนึ่งในการรักษาสุขภาพโดยการกินเจ และวิธีทำอาหารเจให้ถูกสุขลักษณะ และได้สารอาหารครบหมู่ - ผู้ติดเชื้อเอดส์มาแลกเปลี่ยนประสบการณ์ในการช่วยเหลือกัน การดูแลตัวเอง บอกวัตถุประสงค์ของการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมของผู้ติดเชื้อ
ด้านสิ่งแวดล้อม	<ul style="list-style-type: none"> - กลุ่มอนุรักษ์พันธ์ปลา, อนุรักษ์ป่า, อนุรักษ์น้ำ 	<ul style="list-style-type: none"> - เชิญกลุ่มอนุรักษ์พันธ์ปลาและป่าไม้มาพูดคุยถึงวิธีการอนุรักษ์ของหมู่บ้านที่มีอยู่ในจังหวัดในขณะนี้กว่า 400 กลุ่ม

<p>ด้านการศึกษา</p>	<p>- กลุ่มวัดบ่อหลวง ร.ร.ปฏิบัติธรรม</p>	<p>- เป็นโครงการจัดตั้งกองทุนการศึกษาต่อสามเณร จัดหาอุปกรณ์ สถานที่เรียนให้สามเณรจึงนำมาเสนอในรายการเพื่อประชาสัมพันธ์โรงเรียน ออกสู่หน่วยงานต่างๆทราบ และให้การช่วยเหลือในการจัดตั้งเป็นองค์กรและเครือข่ายโรงเรียนสามเณรต่อไป</p>
<p>ด้านวัฒนธรรมท้องถิ่นและการท่องเที่ยว</p>	<p>- ประเพณีตานก๋วยสลาก</p> <p>- เรียนรู้ภาษาคำเมือง ประเพณีเก่า โดยอาจารย์สีมา หลวงฤทธิ์</p>	<p>- ให้ความหมายของประเพณีตานก๋วยสลากคือการให้ทานของ 3 อย่างเพื่อทำบุญให้ผู้ล่วงลับไปแล้ว ให้ความรู้ถึงที่มาของประเพณีตานก๋วยสลาก</p> <p>- สอนภาษาคำเมืองให้เด็กรุ่นต่อๆมา ร่วมกันอนุรักษ์การใช้ภาษาถิ่น เช่นคำว่า ชวง ที่หมายถึงถึงลานกว้าง เป็นต้น</p>
<p>ด้านกฎหมาย, การเมือง</p>	<p>- วันระพีบิดาแห่งกฎหมายไทย</p>	<p>- ให้ผู้มาร่วมงานเวทีสัญจรในวันระพีเข้าใจถึงข้อกฎหมายและให้ผู้ที่มีความรู้ในด้านกฎหมายในชีวิตประจำวันเช่น เรื่องพ.ร.บ. ประกันรถยนต์</p>
<p>ด้านเศรษฐกิจ</p>	<p>- กลุ่มออมทรัพย์เพื่อการผลิต</p> <p>- กองทุนหมู่บ้าน อ.บัว, บ้านนาท่อเด่น</p>	<p>- เชิญตัวแทนจากธนาคารออมสินมาแนะวิธีการออมทรัพย์ไว้เพื่อการผลิต การสร้างอาชีพ</p> <p>- เชิญตัวแทนจากทั้ง 2 ชุมชนมาสนทนาแลกเปลี่ยนการจัดการเรื่องเงินกองทุนหมู่บ้าน และการผลิตสินค้าหนึ่งตำบล</p>

จากตารางที่ 6 แสดงให้เห็นว่า เนื้อหาเพื่อให้ความรู้เป็นเรื่องราวที่เกิดขึ้นในชุมชน เนื้อหาจึงเป็นลักษณะการดำเนินชีวิตที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมของจังหวัดน่าน ไม่ว่าจะเป็นด้าน การประกอบอาชีพ การเกษตร สิ่งแวดล้อมที่ต้องพึ่งพาธรรมชาติ การสืบทอดวัฒนธรรมดั้งเดิมเนื่องมาจากจังหวัดน่านมีผู้สูงอายุอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก ประเด็นเนื้อหาจึงเป็นเรื่องราวภายในท้องถิ่นที่สัมพันธ์กับความเป็นอยู่ของประชาชน

นอกจากประเด็นเนื้อหาตั้งที่กล่าวข้างต้นแล้ว ดร.ปรมะ สตะเวทิน ยังได้กล่าวถึงองค์ประกอบในด้านเนื้อหาสาระที่ให้ความรู้ยังประกอบไปด้วย ความรู้ในแง่มุมต่างๆ ดังต่อไปนี้

1. เนื้อหาที่เกี่ยวกับความสนใจของบุคคล (Human Interest)
2. เนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับบุคลิกของบุคคล (Personality Sketches)
3. เนื้อหาเกี่ยวกับประสบการณ์ส่วนตัว (Personal Experiences)
4. เนื้อหาที่ให้ข่าวสาร (Informatives) และเนื้อหาที่บอกวิธีทำ (How-to-Do-It)

จากการศึกษาเนื้อหารายการทั้ง 41 ตอน พบว่า เนื้อหารายการทั้งหมดเป็นเนื้อหาที่ให้ข่าวสารและบอกวิธีการทำ คือ เนื้อหาที่ให้ข่าวสารเพื่อบอกเล่าถึงผลกระทบหรือกระบวนการซึ่งเป็นเรื่องที่น่าสนใจทั่วไปของผู้ฟังในจังหวัดน่าน ยกตัวอย่างเช่น การรวมกลุ่มต่างๆ กลุ่มผลิตถั่วเหลือง การออกกำลังกายของกลุ่มผู้สูงอายุ กองทุนหมู่บ้าน กลุ่มอนุรักษ์ดนตรี

ส่วนเนื้อหาที่บอกวิธีทำ หรือวิธีปฏิบัติ เป็นเรื่องราวที่ให้ความรู้โดยตรงแก่ผู้ฟัง เป็นการเสนอแนะหรือสอนให้ผู้ฟังทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่เสนอได้ เช่น การผลิตผลิตภัณฑ์ต่างๆ ของกลุ่มแม่บ้าน ทำเครื่องจักสาน การแปรรูปอาหาร กลุ่มเลี้ยงจิ้งหรีด กลุ่มเครื่องเงิน การปลูกกล้วย กลุ่มทอผ้า เป็นต้น

มีเพียงเนื้อหาเดียวเท่านั้นที่เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความสนใจและประสบการณ์ของคนในชุมชน คือ ปัญหาน้ำท่วมบ้านท่าลี่ ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นเป็นประจำทุกปี และเป็นข่าวใหญ่ประจำจังหวัด ได้นำเสนอในรายการด้วยประเด็นการแก้ปัญหาโรคที่เกิดจากน้ำ เช่น โรคเท้าเปื่อย แนะนำวิธีป้องกันและรับมือกับเหตุการณ์น้ำท่วม

5.5 เนื้อหารายการเพื่อเชิญชวน หรือการบริการสาธารณะ

เนื้อหารายการเพื่อเชิญชวนหรือการบริการสาธารณะมีอยู่ในสเปคตัมรายการของสถานีและผู้ดำเนินรายการได้กล่าวเชิญชวนไว้ในรายการ เป็นการเชิญชวนให้ประชาชนหรือผู้ฟังเข้ามามีส่วนร่วมในรายการในลักษณะต่างๆ คือ

1. เชิญชวนให้ผู้ฟังส่งข้อมูล ข่าวสาร ข่าวประชาสัมพันธ์ ขอเพลงมายังรายการได้โดยการส่งจดหมาย หรือโทรศัพท์เข้ามายังรายการ เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเป็นผู้ให้ข้อมูล และผู้ฟังที่มีปฏิกิริยาตอบกลับ (feedback) มายังรายการวิทยุเพื่อชุมชน เพื่อปลุกกระแสสาธารณชนร่วมกัน ด้วยวิธีกล่าวเชิญชวนจากผู้ดำเนินรายการ

2. เชิญชวนให้ผู้ฟังเข้ามาร่วมเป็นผู้ดำเนินรายการกับทีมงานวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน ซึ่งเป็นสล็อตประจำรายการ เพื่อให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนการผลิตรายการ

5.6 เนื้อหารายการเพื่อความบันเทิง

จากการสังเกตการณ์การจัดรายการ พบว่า เนื้อหาเพื่อความบันเทิงในรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน คือการใช้เพลงคั่นรายการ เป็น เพลงลูกทุ่ง ยอดนิยมในปัจจุบันเท่านั้น เพราะผู้ฟังมีเจตนาและโทรศัพท์ขอเข้ามายังผู้ดำเนินรายการ เป็นจำนวนมาก

“เพลงของน้องเบนซ์ โดเรมีนี่ ผู้ฟังบอกกับเพียงพิศว่า ฟังได้หมดเลยทั้ง 14 เพลงนะ แสดงว่าชอบกันนักหนอะ” (คุณเพียงพิศ ะวีญญาญ, ตัวอย่างรายการ 27 พฤศจิกายน 2544)

“แรงใจรายวัน ปริญาใจ ของศิริพร นักสู้.3 เรือนหอห้องเช่า เหนื่อยไหมคนดีของไมค์ ภิรมย์พร นีลูงหนานเปิดเกือบทุกครั้งที่จัดเลย ชาวบ้านฟังกันแล้วโทรมาบอกลูงหนานนะว่าไม่เบื่อเลย วันอื่นเค้าจัดกันก็เปิดลูงเลยจ้ะไว้เลยเพลงไหนเปิดบ่อยคนชอบเยอะลูงก็ซื้อแผ่นไว้เป็นของตัวเองเพราะแผ่นของสถานีเปิดบ่อยมันไม่ดีแล้ว บางทีหลายมือพอผู้ฟังขอลูงก็หาไม่เจอ” (คุณวุฒิ ไกร กุลกัลชัย, สัมภาษณ์ 29 พฤศจิกายน 2544)

จากผลการศึกษาเรื่องเนื้อหาการวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน สรุปได้ว่า เนื้อหารายการเป็นลักษณะการให้ข้อมูลข่าวสารในท้องถิ่น โดยมีข่าวจากหน่วยงานราชการมากกว่าข่าวจากชุมชน และเนื้อหาการเพื่อความรู้อีกด้วย ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต และสภาพแวดล้อมของจังหวัดน่าน แสดงให้เห็นว่าเนื้อหาในรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านเป็นไปตามหลักการกระจายเสียงชุมชนเพื่อสนองตอบชุมชนท้องถิ่น หรือความสนใจของชุมชนเป็นหลัก ทั้งนี้เนื้อหารายการทั้งหมดยังเป็นเนื้อหาหลักจากสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่น

นอกจากเนื้อหาการดังกล่าวแล้ว เนื้อหาในรายการในช่วงสล็อตคั่นรายการเพื่อเชิญชวนให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในรายการ และมีการกล่าวถึงร้านหนังสือดอกเอื้องและศูนย์ภาษา

ELC น่าน ก็ไม่ขัดกับหลักการกระจายเสียงชุมชนเพราะไม่ถือว่าเป็นรูปแบบรายการที่แสวงหากำไร เพราะได้รับเงินสนับสนุนงบประมาณเพื่อนำมาเป็นค่าใช้จ่ายของชมรม

รายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านยังได้นำเสนอเนื้อหาเพลงลูกทุ่งในรายการเพื่อให้ความบันเทิงและเป็นการตอบสนองความต้องการของท้องถิ่น

จากผลการศึกษารูปแบบและเนื้อหาของรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านดังกล่าวทำให้สามารถเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างรูปแบบและเนื้อหาของรายการตามหลักการกระจายเสียงทั่วไปและหลักการกระจายเสียงของชุมชน ได้ดังนี้

1. รูปแบบรายการของวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน ไม่แตกต่างจากรูปแบบรายการตามหลักการการจัดรายการวิทยุกระจายเสียงทั่วไป
2. แหล่งข้อมูลของเนื้อหาของรายการวิทยุกระจายเสียงทั่วไปมาจากสิ่งที่เกิดขึ้นทุกแห่ง เหตุการณ์ เรื่องราวและข้อมูลมีไม่จำกัดทำให้เนื้อหาที่มีความหลากหลายมากกว่า แต่หลักการกระจายเสียงชุมชนเนื้อหาของรายการจะเป็นสิ่งที่มีอยู่ในท้องถิ่นเท่านั้น
3. วิทยุกระจายเสียงทั่วไปยังไม่สามารถกำหนดเนื้อหาให้ครอบคลุมกลุ่มผู้ฟังได้อย่างทั่วถึงเพราะกลุ่มผู้ฟังมีความแตกต่างกันเรื่องอาชีพ อายุ เพศ ภูมิภาค แต่วิทยุชุมชนจะมุ่งเน้นเนื้อหาเพื่อผู้ฟังในท้องถิ่น ความสนใจของท้องถิ่น จึงสามารถกำหนดเนื้อหาให้ครอบคลุมกลุ่มผู้ฟังได้ง่าย และหลักการวิทยุชุมชนก็ยังเป็นการส่งกระจายเสียงในลักษณะคลื่นสั้นครอบคลุมเฉพาะพื้นที่ จึงทำให้การกำหนดเนื้อหาของรายการวิทยุชุมชนสามารถตอบสนองความต้องการของชุมชนได้ง่ายกว่าเนื่องจากการเข้าถึงกลุ่มคนฟังได้ดีกว่าวิทยุกระจายเสียงทั่วไป
4. เนื้อหารายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน นำเสนอเนื้อหาได้ครอบคลุมหลักการการทำหน้าที่ของสื่อมวลชน คือ นำเสนอเนื้อหาเพื่อให้ข้อมูลข่าวสาร ความรู้ ความบันเทิง และการบริการสาธารณะ

ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วมในรายการวิทยุเพื่อชุมชนจังหวัดน่าน

ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสังเกตการณ์ในการดำเนินรายการของสมาชิกชมรมวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านว่าประชาชนมีส่วนร่วมในรายการในขั้นตอนใดบ้าง และเป็นไปตามหลักการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมดังที่องค์กร UNESCO ได้ให้ความหมายการสื่อสารแบบมีส่วนร่วมไว้ว่า การสื่อสารในแนวนี้ได้เน้นหลักการที่สำคัญ 3 ประการ คือ การเข้าถึงสื่อ การมีส่วนร่วม และการบริหารจัดการด้วยตนเอง ดังได้นำเสนอผลการวิจัยดังต่อไปนี้

5.7 การเข้าถึงสื่อ (Accessibility)

การดำเนินรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน ซึ่งเน้นการจัดรายการสัมภาษณ์โดยให้สมาชิกชมรมวิทยุชุมชนคนเมืองน่านที่มาจากชุมชนเป็นผู้ดำเนินรายการ และเชิญตัวแทนชุมชนจากกลุ่มองค์กรในจังหวัด หน่วยงานราชการ มาเป็นผู้ร่วมรายการ โดยประชาชนโทรศัพท์เข้ามาสอบถามเรื่องราวที่น่าสนใจ แสดงความคิดเห็นในรายการได้ รวมทั้งการเปิดฟังรายการเพื่อรับทราบข้อมูลข่าวสาร ได้รับความบันเทิงจากรายการ จึงเป็นลักษณะหนึ่งของการเข้าถึงสื่อของประชาชนที่มีปฏิริยาตอบกลับในฐานะผู้รับสาร และการเข้ามามีส่วนร่วมในรายการได้

5.8 การมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมในรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน ของสมาชิกในชุมชนนั้น สามารถแยกตามระดับการมีส่วนร่วมได้ดังนี้

5.8.1 การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร

การมีส่วนร่วมของประชาชนในรายการวิทยุเพื่อชุมชนคนเมืองน่านในฐานะผู้รับสาร หมายถึง การที่ประชาชนมีเสียงตอบรับ หรือปฏิริยาโต้ตอบ (Feedback) หลังจากที่ยังรายการได้ออกอากาศไปแล้ว ลักษณะของการโต้ตอบของผู้ฟังที่มีต่อรายการวิทยุเพื่อชุมชน มี 3 ลักษณะคือ การโทรศัพท์เข้ามายังรายการ ส่งจดหมาย และ การบอกกล่าวมากับผู้ดำเนินรายการ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1) มีส่วนร่วมด้วยการโทรศัพท์เข้ามายังรายการ

ประชาชนที่ได้ฟังรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน มีส่วนร่วมในรายการในฐานะผู้รับสารที่มีปฏิริยาตอบกลับมาด้วยการโทรศัพท์เข้ามาเพื่อแสดงความคิดเห็น สอบถาม เสนอแนะ ต่อเรื่องราว เนื้อหาที่ทางรายการได้ออกอากาศไป และโทรศัพท์เข้ามาขอเพลงกับผู้ดำเนินรายการ

ยกตัวอย่างเมื่อวันที่ 28 พฤศจิกายน 2544 คุณสง่าซึ่งเป็นผู้ดำเนินรายการ ได้เชิญกรมสรรพสามิตมาให้ข้อมูลเรื่องการผลิตเหล้าพื้นบ้าน หรือที่เราเรียกกันว่า เหล้าเถื่อน เพราะเป็นเหล้าที่ยังไม่ได้จดทะเบียนกับกรมสรรพสามิต คุณสง่า สมจิตร ซึ่งเป็นผู้ดำเนินรายการจากชุมชนบ้านสวนตาลให้เหตุผลถึงการเชิญกรมสรรพสามิตมาร่วมในรายการครั้งนี้ว่า

“มีคนฟังโทรเข้ามาแล้วบอกว่าตอนนี้บ้านผมจะมีงานเลี้ยง ต้องมีการเลี้ยงเหล้ากัน ผมอยากให้คุณส่งาเชิญผู้รู้มาพูดเรื่องเหล้าให้ฟังหน่อยว่า ผมจะถูกตำรวจจับไหม” (คุณสง่า สมจิตร์, สัมภาษณ์ 28 พฤศจิกายน 2544)

คุณสง่าจึงได้นำข้อเสนอของผู้ฟังไปประชุมกลุ่มกับสมาชิกชมรมและได้ประสานงานกับเจ้าหน้าที่ สวท. เพื่อออกหนังสือเชิญไปยังกรมสรรพสามิตจังหวัดให้มาเป็นแขกรับเชิญในรายการในวันที่ออกอากาศนั้น มีผู้ฟังโทรศัพท์เข้ามาเป็นจำนวนมาก

จากการสังเกตการณ์และจดบันทึกของผู้วิจัย พบว่าผู้ฟังเข้ามามีส่วนร่วมด้วยการโทรศัพท์เข้ามาในรายการและมีคำถาม ข้อเสนอแนะต่างๆเกี่ยวกับเนื้อหาที่นำเสนอมากมาย ยกตัวอย่างเช่น ผู้ฟังแนะนำว่าควรเชิญตำรวจมาพูดคุยบ้าง ว่าเมื่อกรมสรรพสามิตมีกฎออกมาอย่างนี้แล้วทางตำรวจจะมีเกณฑ์ใดในการจับกุมผู้ที่ดื่มเหล้าเถื่อนบ้าง แนะนำว่าให้สรรพสามิตละเว้นการตรวจบ้าง หรือโทรศัพท์เข้ามาแสดงความเป็นห่วงผู้ที่บริโภคเหล้าเถื่อน เป็นต้น

2) มีส่วนร่วมด้วยการส่งจดหมายมาที่สถานี

การมีส่วนร่วมของผู้ฟังในฐานะผู้รับสารแล้วมีปฏิกิริยาตอบกลับมายังรายการเป็นการส่งจดหมายเข้ามายังรายการส่วนใหญ่เป็นการขอเพลงและมีข้อเสนอแนะ ตีชมเข้ามายังรายการ ทั้งนี้การมีส่วนร่วมด้วยการส่งจดหมายเข้ามายังรายการยังมีจำนวนน้อยกว่าการโทรศัพท์

3) มีส่วนร่วมด้วยการตีชมรายการผ่านผู้ดำเนินรายการ

การบอกกล่าว ตีชม หรือแสดงความคิดเห็น เกี่ยวกับ เนื้อหารายการที่ออกอากาศไปแล้วผ่านมากับผู้ดำเนินรายการ หรือสมาชิกวิทยุชุมชนคนเมื่อนานคนอื่นๆ เมื่อผู้ดำเนินรายการหรือสมาชิกได้รับเสียงตอบรับอย่างไร ก็นำมาบอกกล่าวต่ออยู่ที่ประชุมกลุ่มย่อยเพื่อให้สมาชิกคนอื่นๆได้รับทราบทั่วกัน และนำคำติชมนั้นมาแก้ไขปรับปรุงในการดำเนินรายการในครั้งต่อไป

ดังที่แม่ทองมัน บุรณศรี ได้กล่าวในที่ประชุมกลุ่มย่อยกับสมาชิกชมรมประจำวันศุกร์ถึงปฏิกิริยาตอบกลับของผู้ฟังว่า

“วันก่อนนะดิฉันไปประชุมที่ทำวังผามีคนถามมาเยอะเลยเรื่องการแปรรูปอาหาร ว่าติดต่อ สอบถามได้ที่ไหน แล้วเดินที่ตลาดนะก็เจอคนถามเยอะเลยเรื่องเอาปลามาทำแฮมที่เราออก อากาศไปนะ” (คุณทองมัน บูรณศรี, สังเกตการณ์ในการประชุมกลุ่ม 28 พฤศจิกายน)

5.8.2 การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ผลิต

การมีส่วนร่วมในการผลิตรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน สามารถแบ่งขั้นตอนตามแนว คิดการผลิตสื่ออย่างมีส่วนร่วมได้ดังนี้

ขั้นก่อนการผลิต (Pre-production stage)

การเตรียมการก่อนการผลิตรายการวิทยุเพื่อชุมชนคนเมืองน่าน ประกอบด้วย การเลือก ประเด็นหัวข้อ การเลือกผู้ร่วมรายการ การเลือกแง่มุมที่จะนำเสนอ การติดต่อผู้ร่วมรายการ และ การเขียนบทวิทยุ ซึ่งทุกขั้นตอนก่อนการผลิตมาจากการประชุมกลุ่มย่อยของสมาชิกวิทยุชุมชนคน เมืองน่านที่มาจากตัวแทนชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกำหนดวางแผนงานล่วงหน้าก่อนถึงวันออก อากาศ ดังมีรายละเอียดดังนี้

1. การเลือกประเด็นหัวข้อ

การเลือกประเด็นหัวข้อที่จะออกอากาศในแต่ละครั้งเนื้อหารายการจะถูกเลือกจากความ สำคัญใน 2 ลักษณะ คือ

ก. การเลือกประเด็นเนื้อหารายการโดยคำนึงถึงเหตุการณ์ในช่วงเวลาที่รายการออก อากาศ หรือจากความสนใจของผู้ฟังในขณะนั้นเป็นหลัก เช่น ใกล้เคียงกาลลอยกระทง ก็เลือก ประเด็นเนื้อหาที่ให้ความรู้เกี่ยวกับประเพณีลอยกระทงของจังหวัดน่าน การเลือกประเด็นปัญหา หรือข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชน อาจจะเป็นข่าว หรือเหตุการณ์ที่กำลังได้รับความสนใจจากผู้คน ในจังหวัด โรคติดต่อที่กำลังแพร่ระบาดอยู่ในชุมชน หรือมีการรวมตัวกันทำกิจกรรมในชุมชนซึ่ง ประชาชนในจังหวัดให้ความสนใจ

ข. การเลือกประเด็นหัวข้อโดยคำนึงถึงตัวบุคคลหรือกลุ่มองค์กรที่มีอยู่ในจังหวัดเป็น หลัก ซึ่งประเด็นนี้มักจะเป็นช่วงเวลาออกอากาศประจำวันที่ไม่ได้เป็นช่วงวันพิเศษจากที่กล่าวข้าง ต้น ประเด็นหัวข้อก็จะเลือกจากกลุ่มต่างๆ ในจังหวัด เช่น กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มอนุรักษ์ องค์กรชาว บ้าน ที่รวมตัวกันประกอบกิจกรรมเพื่อชุมชนของตนเอง

2. การเลือกผู้ร่วมรายการ

การเลือกผู้ร่วมรายการมาสนทนากับผู้ดำเนินรายการซึ่งเป็นตัวแทนจากสมาชิกวิเทศชุมชนคนเมืองน่า เป็น การเปิดโอกาสให้ตัวแทนจากชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในรายการในลักษณะเป็นผู้ร่วมรายการหรือผู้ให้ข้อมูล โดยผู้ร่วมรายการมีที่มาของการมีส่วนร่วมในรายการดังนี้

ก. สมาชิกวิเทศชุมชนเชิญตัวแทนชุมชนหรือองค์กรมาเป็นผู้ร่วมรายการ ซึ่งมีเหตุผลในการเลือก คือ จากที่ได้กล่าวไปแล้วว่าการเลือกประเด็นหัวข้อในการนำมาออกอากาศในแต่ละครั้งจะต้องขึ้นอยู่กับสถานการณ์ในช่วงเวลานั้นๆ ว่าผู้ฟังจะให้ความสนใจกับเหตุการณ์ใดมากที่สุด หลังจากเลือกประเด็นได้แล้วสมาชิกวิเทศชุมชนคนเมืองน่าก็ต้องติดต่อเชิญผู้ร่วมรายการที่มีความรู้หรือเกี่ยวข้องในสายงานเดียวกับสถานการณ์นั้นมาสนทนาในรายการเพื่อให้ทั้งความรู้และแง่มุมมองในการปฏิบัติตัวของผู้ฟังให้เข้ากับเทศกาลหรือเหตุการณ์นั้นๆ ให้มากที่สุด

ข. ผู้ร่วมรายการขอเข้ามาร่วมรายการด้วยตัวเองเพราะในจังหวัดน่ามีกลุ่มองค์กรชาวบ้านอยู่เป็นจำนวนมาก และกลุ่มองค์กรเหล่านี้ก็ต้องการประชาสัมพันธ์ พร้อมทั้งแลกเปลี่ยนประสบการณ์การเรียนรู้ให้คนภายนอกชุมชนได้รับรู้ถึงกิจกรรม หรือการรวมกลุ่มของตน จากการใช้วิธีสื่อสารแบบดั้งเดิม คือการจัดเวทีชาวบ้านไปพูดคุยเรื่องของชุมชนตัวเองให้ชุมชนอื่นได้รับรู้ ซึ่งต้องใช้การเดินทางและการพูดคุยข้อมูลเดิมหลายๆครั้ง ก็ได้อาศัยสื่อวิทยุพูดผ่านรายการวิทยุชุมชนเพียงแค่ครั้งเดียว ชาวบ้านก็รับรู้พร้อมกันเท่าที่คลื่นวิทยุจะส่งไปถึงได้

3. การเลือกประเด็นที่จะนำเสนอ

ประเด็นของเนื้อหาที่จะนำเสนอในรายการแต่ละครั้ง สมาชิกจะต้องมีการปรึกษาหารือกันก่อนว่าจะนำเสนอในประเด็นใดบ้าง เช่น

ก. หากเลือกประเด็นหัวข้อ และผู้ร่วมรายการจากช่วงเวลาตามเหตุการณ์ หรือเทศกาลที่ผู้ฟังให้ความสนใจ สมาชิกวิเทศชุมชนก็ต้องเลือกที่จะเสนอแง่มุมมองในลักษณะเป็นเกร็ดความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวกับเทศกาล ประวัติความเป็นมา หรือการปฏิบัติตัวให้เข้ากับเทศกาล ทั้งนี้สมาชิกจะต้องมีการช่วยกันตั้งคำถามให้เกี่ยวข้องกับแง่มุมมองที่จะนำเสนอให้มากที่สุด

ข. ประเด็นที่จะนำเสนอในกรณี que เลือกกลุ่มองค์กรชาวบ้านมาเป็นผู้ร่วมรายการ ซึ่งถ้าหากเป็นกลุ่มแม่บ้าน สมาชิกในกลุ่มต้องระดมความคิดร่วมกันว่าจะให้เป็นในลักษณะของการผลิต หรือลักษณะของการจำหน่าย หรือประวัติของการรวมกลุ่ม ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ที่สมาชิกวิเทศ

ชุมชนคนเมืองน่าจะต้องมีการถามความต้องการกับผู้ที่มาร่วมรายการก่อนว่า กลุ่มของตนเองมีความโดดเด่น หรือต้องการนำเสนอในแง่มุมไหน เพราะโดยส่วนใหญ่กลุ่มองค์กรชาวบ้านเหล่านี้ขอเข้ามาเป็นผู้ร่วมรายการเอง

4. การติดต่อผู้ร่วมรายการ

การติดต่อผู้ร่วมรายการ ก็จะเป็นไปตามประเด็นเนื้อหาที่สมาชิกวิทยุชุมชนเลือกมาตั้งแต่ต้น คือ

ก. ติดต่อหรือเชิญผู้ร่วมรายการอย่างเป็นทางการ หากเป็นหน่วยงานราชการ หรือผู้ที่มีความรู้ความชำนาญเฉพาะทางที่ถูกเชิญมาร่วมรายการโดยสมาชิกวิทยุชุมชน ทางเจ้าหน้าที่ สวท.น่า จะทำหน้าที่เชิญภายใต้เอกสารของทาง สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดน่าไปยังหน่วยงานราชการนั้นๆ ทั้งนี้แล้วแต่สมาชิกจะร้องขอ

ข. ติดต่อหรือเชิญผู้ร่วมรายการอย่างไม่เป็นทางการ อาจเป็นการพูดคุยกันระหว่างสมาชิก และหัวหน้ากลุ่มองค์กรชาวบ้าน เช่น สมาชิกวิทยุชุมชนบางท่านได้มีโอกาสไปพบกับสมาชิกหรือหัวหน้ากลุ่มองค์กรชาวบ้านในงานกิจกรรมใด แล้วมีการพูดคุยกันถึงเรื่องการมาร่วมในรายการวิทยุชุมชนก็อาจจะมีการเชิญกันในการสนทนาในครั้งนั้นเลย ซึ่งต้องมีการนัดหมายเรื่องเวลากัน

5. การเขียนบทวิทยุ

การเขียนบทวิทยุของรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่าเป็นไปอย่างเรียบง่าย ซึ่งทางเจ้าหน้าที่ สวท.น่ามีแบบฟอร์มอยู่แล้ว เป็นตัวอย่างของบทนำเข้าสู่ช่วงต่างๆของรายการ วิธีปฏิบัติก็คือสมาชิกวิทยุชุมชนที่รับหน้าที่เป็นผู้ดำเนินรายการจะนำแผ่นกระดาษคำถามที่จะใช้ถามผู้ร่วมรายการในวันนั้นมาให้กับเจ้าหน้าที่ สวท.ก่อนเวลาออกอากาศ เพื่อให้เจ้าหน้าที่พิมพ์คำถามลงในแบบฟอร์มนั้น ซึ่งเป็นช่วงเรียนรู้กับชุมชน และช่วงข่าวจากชุมชนจะไม่มีรายละเอียดของข่าวพิมพ์ให้ เพราะช่วงข่าวจากชุมชนจะเป็นข่าวฝากโดยผ่านตัวผู้ดำเนินรายการเอง หรือถ้าผ่านทางสวท.จะเป็นลายมือเขียน หรือแผ่นพิมพ์ข้อความสั้นๆเพียงเท่านั้น รวมทั้งช่วงข่าวจากชุมชนทางรายการไม่สามารถกำหนดจำนวนของข่าวได้ เพราะอาจจะมีการโทรศัพท์มาฝากข่าวในระหว่างการดำเนินรายการ เพราะฉะนั้นการเขียนบทวิทยุของรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่าจึงไม่ได้กำหนดแน่นอนตายตัวขึ้นอยู่กับความชำนาญของผู้ดำเนินรายการ

ขั้นระหว่างการผลิต (Production stage)

การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ผลิตของรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน ในขั้นการผลิต หรือการจัดรายการในห้องส่งนั้น จะเป็นใน 3 ลักษณะ คือ

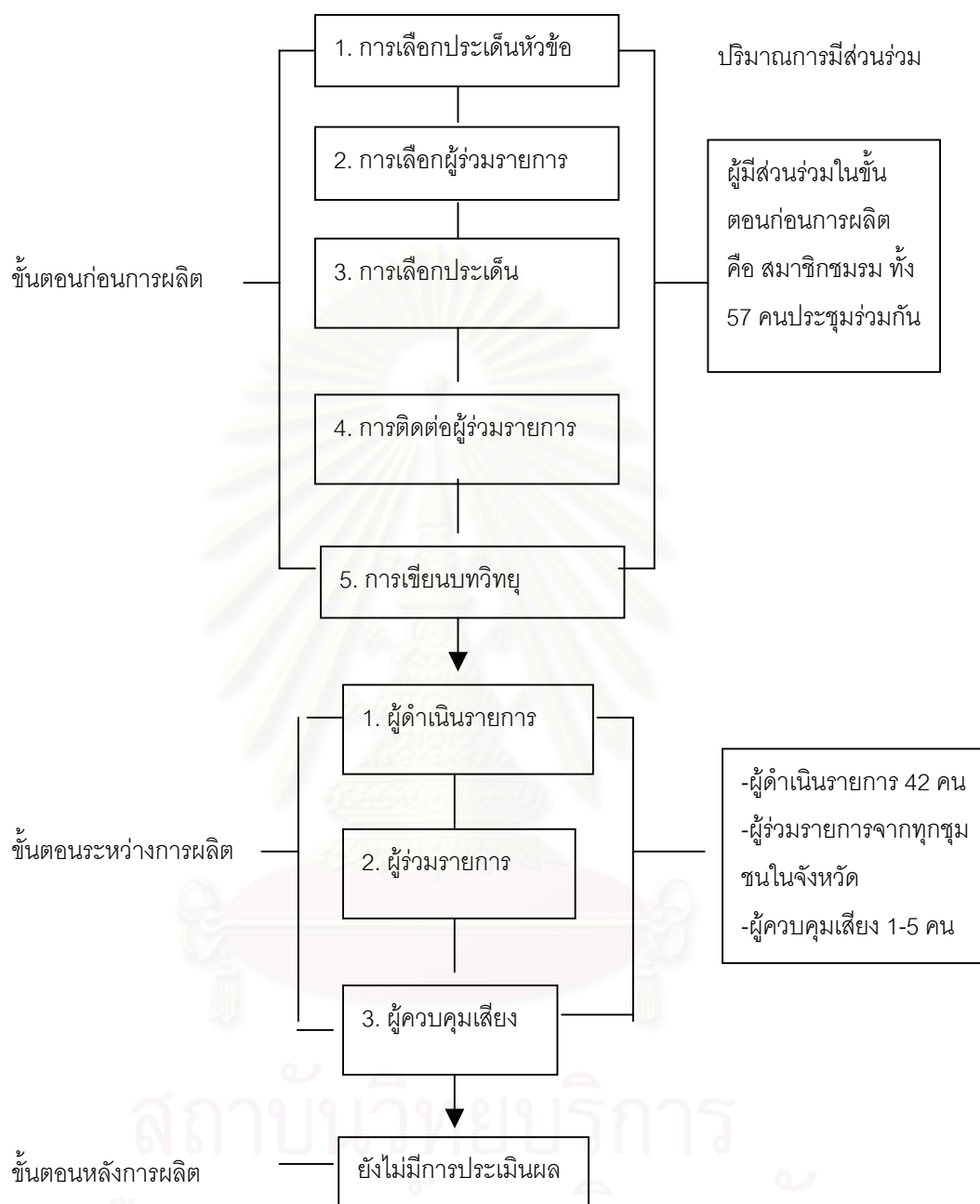
1. ในฐานะผู้ดำเนินรายการ คือ ผู้ที่เป็นตัวแทนของสมาชิกวิทยุชุมชนคนเมืองน่านทั้ง 5 กลุ่ม จะส่งตัวแทนกลุ่มมาเป็นผู้ดำเนินรายการในแต่ละครั้ง สับเปลี่ยนกันไปภายในกลุ่ม ซึ่งแต่ละกลุ่มที่มีสมาชิก 8-9 คน จะมีตัวแทนที่สามารถดำเนินรายการในห้องส่งได้เพียง 3-4 คนเท่านั้น
2. ในฐานะผู้ร่วมรายการ คือ บุคคลที่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องที่น่าสนใจในรายการเพื่อให้ข้อมูล กับผู้ฟัง ซึ่งมีผู้ติดต่อเข้ามา และได้รับการติดต่อให้เป็นผู้ร่วมรายการเป็นจำนวนมาก
3. ในฐานะผู้ควบคุมเสียง ซึ่งจะควบคุมกับการเป็นผู้ดำเนินรายการด้วย ซึ่งจากการสังเกตการณ์ภายในห้องส่ง ทำให้ทราบว่า จากสมาชิกวิทยุชุมชนคนเมืองน่านที่เป็นผู้ผ่านการอบรมทั้ง 57 คน มีเพียงคนเดียวเท่านั้นที่สามารถทำหน้าที่ทั้งเป็นผู้ดำเนินรายการและผู้ควบคุมเสียง คือ คุณวุฒิไกร กุลกัลชัย แต่ก็ยังอยู่ในขั้นเรียนรู้จึงต้องมีเจ้าหน้าที่ของทางสถานีคอยช่วยเหลืออยู่นอกนั้นผู้ควบคุมเสียงจะเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของทางสถานี

ขั้นหลังการผลิต (Post-production stage)

การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ผลิต ในขั้นตอนหลังการผลิตรายการนั้น ยังไม่มีการประเมินผลติดตามแก้ปัญหา หรือการปฏิบัติการใดหลังจากที่รายการได้ออกอากาศไปแล้ว

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 4 การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ผลิตรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน



จากแผนภูมิที่ 4 สามารถอธิบายขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในฐานะเป็นผู้ส่งสารตามลำดับขั้นของการผลิตรายการ พบว่า จากการเข้าถึงสื่อในฐานะผู้ฟังที่ประชาชนทุกคนในจังหวัดน่านสามารถมีส่วนร่วมได้แล้ว การมีส่วนร่วมรอลงมาในขั้นตอนของผู้ส่งสาร คือการมีส่วนร่วมในฐานะผู้ร่วมรายการมากที่สุด ได้แก่ ผู้นำของกลุ่ม องค์กร บุคคล ที่มีอยู่ในทุกชุมชนที่ผู้ดำเนินรายการเชิญมาร่วมสนทนาเพราะในขั้นตอนก่อนการผลิตนั้นมีเฉพาะสมาชิกวิทยุชุมชนทั้ง 57 คนที่ผ่านการอบรมเท่านั้นที่สามารถร่วมอยู่ในขั้นตอนนี้ และปริมาณการมีส่วนร่วมน้อยที่สุดในขั้นตอน

นี้ คือ เป็นช่างเทคนิคหรือควบคุมเสียงในรายการ เพราะการทำหน้าที่นี้ต้องมีทักษะในการใช้อุปกรณ์ในการควบคุมเสียง

5.8.3 การมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผนและกำหนดนโยบาย

การมีส่วนร่วมของชุมชนในฐานะผู้วางแผนและกำหนดนโยบาย สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดน่านได้ดำเนินการให้เป็นในรูปแบบของคณะกรรมการบริหารวิทยุชุมชน โดยเชิญตัวแทน อาสาสมัครจากชุมชนต่างๆเข้ามาเป็นสมาชิก และวางแผนให้มีลักษณะเป็นองค์กรหนึ่ง แต่ในทางการดำเนินการในลักษณะของตัวรายการได้มอบสิทธิขาดให้สมาชิกวิทยุชุมชนคนเมืองน่านเป็นผู้กำหนดนโยบายและวางแผนงานกันเอง โดยทาง สวท.จะเป็นผู้ดูแลและให้คำปรึกษาให้อยู่ในกรอบของการทำรายการวิทยุ

การเข้ามามีส่วนร่วมในรายการของสมาชิกในชุมชนทำได้โดยการเข้ามาเป็นสมาชิกในชมรมวิทยุชุมชนคนเมืองน่านร่วมวางแผนการจัดรายการประจำวันโดยให้อยู่ภายใต้กรอบของคณะกรรมการบริหาร ตัวแทนชุมชนที่เข้ามาเป็นสมาชิกวิทยุชุมชนคนเมืองน่านทุกคนมีโอกาสร่วมให้ข้อมูล ความต้องการ ข้อเสนอแนะ แสดงความคิดเห็นไปยังคณะกรรมการบริหารได้แต่การกำหนดนโยบายบริหารจะเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารชมรม

จากผลการศึกษาการมีส่วนร่วมของสมาชิกในชุมชนชาวจังหวัดน่าน สรุปได้ว่าสมาชิกในชุมชนสามารถเข้าถึงสื่อในลักษณะเป็นผู้ติดตามรับฟังรายการเพราะเห็นประโยชน์ของรายการวิทยุชุมชนจึงแจ้งข่าวสาร แสดงความคิดเห็นมายังรายการ ด้วยวิธีการบอกผ่านตัวผู้ดำเนินรายการและสมาชิกชมรมมากกว่าการโทรศัพท์ หรือส่งจดหมายเข้ามา ลักษณะทางภูมิประเทศของจังหวัดที่เป็นจังหวัดเล็กๆ มีกิจกรรมกลุ่มได้พบปะกันบ่อย และการโทรศัพท์และส่งจดหมายเข้ามายังไม่สะดวก

การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ผลิตรายการ เป็นการมีส่วนร่วมในระดับรองลงมาชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะเป็นผู้ร่วมรายการและเป็นผู้ดำเนินรายการ ดังนั้นแสดงให้เห็นว่าสมาชิกในชุมชนมีความรู้สึกส่วนหนึ่งในการเป็นเจ้าของรายการเพราะเข้ามามีส่วนร่วมในรายการโดยไม่หวังผลตอบแทน

แต่การมีส่วนร่วมในการบริหารจัดการนโยบายเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการบริหารชมรม ทั้งนี้เนื่องมาจากประชาชนยังไม่มีความพร้อมในการเข้ามาบริหารจัดการนโยบายเองทั้งหมดโดยเฉพาะเรื่องบุคลากร งบประมาณที่ยังต้องได้รับจาก สวท. รวมทั้งวัสดุ อุปกรณ์ในการกระจายเสียง จึงยังไม่เป็นไปตามกระบวนการมีส่วนร่วมแบบประชาธิปไตยอย่างแท้จริงเนื่องจากเจ้าหน้าที่

สถานี่ต้องเป็นฝ่ายกระตุ้นหรือเชิญชวนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมทั้งการผลิตรายการและบริหารจัดการนโยบาย

ส่วนที่ 4 ความต้องการร่วมกันของชุมชนที่มีต่อการกำหนดรูปแบบและเนื้อหารายการวิทยุเพื่อชุมชน

5.9 การกำหนดรูปแบบรายการวิทยุเพื่อชุมชน

จากการเก็บข้อมูลโดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อค้นหาความต้องการร่วมกันของทั้ง 3 ชุมชนตัวอย่างที่เลือกมาทำการศึกษา พบว่า ความต้องการเรื่องรูปแบบรายการ ได้ผลการวิจัยดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 7 แสดงผลการจัด PAR เพื่อค้นหาความต้องการเรื่องรูปแบบรายการวิทยุเพื่อชุมชน

	ชุมชนน้ำเกียน	ชุมชนเมืองจ้ง	ชุมชนเขตเทศบาล
รูปแบบรายการ	1. ตัวแทนชาวบ้าน ผู้เชี่ยวชาญและหน่วยงานรัฐมาร่วมสนทนาในรายการ 2. เวทีสัญจร	1. ตัวแทนชาวบ้าน ผู้เชี่ยวชาญและหน่วยงานรัฐสนทนาถามตอบกัน	1. สนทนาให้ความรู้ถามตอบปัญหาต่างๆ โดยมีตัวแทนชาวบ้านเข้าร่วม 2. เวทีสัญจร

จากตารางข้างต้น พบว่าความต้องการของชุมชนน้ำเกียน ชุมชนเมืองจ้งและชุมชนในเขตเทศบาลเมืองต่อรูปแบบรายการวิทยุเพื่อชุมชน มีลักษณะเดียวกันคือเป็นรายการสนทนาถามตอบกันระหว่างตัวแทนชุมชน กับหน่วยงานราชการ หรือผู้เชี่ยวชาญ และรูปแบบรายการสัญจร แสดงให้เห็นว่าประชาชนต้องการให้สื่อวิทยุและรายการวิทยุเพื่อชุมชนเป็นเวทีแห่งการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารภายในชุมชน ระหว่างชุมชนและหน่วยงานราชการอันจะทำให้ชุมชนมีการพัฒนามากยิ่งขึ้นจากความร่วมมือของทุกฝ่าย รวมทั้งเป็นช่องทางแสดงความคิดเห็น ข้อโต้แย้ง ข้อเสนอแนะ และหาทางออกในการแก้ไขปัญหาชุมชนร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับคุณลักษณะการสื่อสารชุมชนในเรื่องของทิศทางการไหลของข้อมูลข่าวสาร เพราะเป็นสื่อกลางในการแลกเปลี่ยนทัศนะทั้งต่อปัญหา การแก้ไขปัญหา ข้อเสนอแนะ วิธีการจัดการกับปัญหาระหว่างสมาชิกภายในชุมชนด้วยกัน ระหว่างชุมชน และหน่วยงานราชการ จากรูปแบบรายการสนทนาและเวทีสัญจรที่ชาวบ้าน

ต้องการให้เป็นรูปแบบในรายการวิทยุเพื่อชุมชนสามารถจำแนกได้ตามทิศทางการไหลของข้อมูลข่าวสารได้ 3 ทิศทางดังต่อไปนี้

1. ลักษณะการสื่อสารในแนวนอน (Horizontal) เป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารกันระหว่างสมาชิกในชุมชน เพื่อกระตุ้นให้เกิดการสื่อสารภายในชุมชนกันเองและเพื่อให้เป็นช่องทางแสดงออกซึ่งตัวตนของชุมชนเพื่อที่จะสร้างเอกลักษณ์ของตนเองได้ หมายถึงการแสดงความต้องการร่วมกันของชุมชนในปัญหา การจัดการ การแก้ไขปัญหาเพื่อก่อให้เกิดความร่วมมือเพื่อสร้างความรู้สึกร่วมเป็นชุมชนเดียวกัน กำหนดแนวทางร่วมกันของคนในชุมชน มิใช่เป็นผู้อื่นไปกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาให้ ยกตัวอย่างเช่น ปัญหาของชุมชนน้ำเกียนเรื่องการแพร่ระบาดของยาเสพติด คนในชุมชนได้ร่วมกันจัดการกับปัญหาด้วยการใช้มาตรการทางสังคม ห้ามผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติดร่วมกิจกรรมในหมู่บ้าน ปัญหายาเสพติดจึงเป็นเรื่องราวที่แสดงออกถึงการแก้ปัญหาของชุมชนน้ำเกียนที่เด่นชัดที่สุดและชุมชนอื่นรู้จักชุมชนน้ำเกียนในฐานะเป็นชุมชนเข้มแข็งในการแก้ปัญหายาเสพติด จึงเป็นลักษณะการสื่อสารในแนวนอนจากคนภายในชุมชนกันเองเพื่อแสดงเจตนาร่วมกันในเรื่องหนึ่งเรื่องใดอย่างชัดเจนร่วมกันของคนในชุมชนและนำเสนอแพร่สู่ชุมชนภายนอกด้วย จากกรณีของชุมชนน้ำเกียนที่ได้นำเสนอเนื้อหาผ่านสื่อวิทยุกับตัวอย่างการแก้ไขปัญหายาเสพติดในชุมชนได้ถูกนำเสนอไป ทำให้ชุมชนอื่นๆจากภายนอกได้รับรู้ข้อมูลในการจัดการปัญหานั้น นำมาสู่การเปลี่ยนแปลงสังคม กระตุ้นให้ชุมชนอื่นๆหันมาใส่ใจกับปัญหายาเสพติดภายในชุมชนตนเองมากขึ้น

2. ลักษณะการสื่อสารจากล่างขึ้นบน (Bottom-up) จากรูปแบบรายการสนทนาและรายการสัญจรที่ทุกชุมชนต้องการให้มีตัวแทนชุมชน สนทนาร่วมกับหน่วยงานราชการแสดงให้เห็นเป้าหมายการสื่อสารที่ชุมชนต้องการให้หน่วยงานราชการรับรู้เรื่องราว รวมถึงปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนเพื่อนำไปสู่การร่วมมือกันแก้ปัญหาาร่วมกันระหว่างชุมชนที่รู้เรื่องราวปัญหาดี กับหน่วยงานราชการที่มีความรู้และเชี่ยวชาญในการแก้ปัญหาต่างๆในท้องถิ่นได้ดี

3. ลักษณะการสื่อสารจากบนลงล่าง (Top-down) ชุมชนต้องการให้ตัวแทนจากหน่วยงานราชการหรือผู้เชี่ยวชาญในเรื่องการแก้ปัญหา และการพัฒนาชุมชนมาร่วมสนทนาในรายการนอกจากจะต้องการแสดงความต้องการของชุมชนให้หน่วยงานราชการรับทราบแล้ว หน่วยงานราชการเองก็มีโอกาสในการได้ให้ข้อมูลเพิ่มเติมในเรื่องแนวทางการแก้ไขปัญหา และนโยบายแล้วยังมีโอกาสไขข้อข้องใจต่างๆให้กับประชาชนได้รับทราบหลังจากที่หน่วยงานราชการได้รับรู้ถึงปัญหาภายในชุมชนแล้ว

สรุปได้ว่าจากลักษณะความต้องการเรื่องรูปแบบรายการของทั้ง 3 ชุมชนที่ได้ผลการวิจัยเป็นรูปแบบรายการสนทนากันระหว่างตัวแทนจากชุมชนและหน่วยงานราชการ รวมทั้งต้องการให้มีรูปแบบรายการสัญญาณนอกสถานที่ด้วย แสดงว่า ประชาชนต้องการให้มีการสื่อสารจากทุกทิศทางของแหล่งข้อมูล ไม่ใช่แต่เพียงการรับข้อมูลจากชุมชนเพียงด้านเดียว สะท้อนให้เห็นว่าประชาชนในจังหวัดน่านยังคงต้องการข้อมูลข่าวสารที่ได้จากหน่วยงานราชการ ทั้งนี้เนื่องมาจากความต้องการให้หน่วยงานราชการเข้ามาร่วมในการแก้ปัญหาไปพร้อมกับชุมชนด้วย และยังแสดงให้เห็นว่าผลสำเร็จของการพัฒนาชุมชนในทุกๆ ด้านต้องเกิดจากการประสานความร่วมมือกันระหว่างหน่วยงานจากภาครัฐ และสมาชิกในชุมชน

จากผลการศึกษาค้นคว้าความต้องการร่วมกันเพื่อค้นหารูปแบบรายการจากการมีส่วนร่วมของประชาชน พบว่า รูปแบบนิเทศสารทางอากาศที่นำเสนอในรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านยังไม่ตอบสนองความต้องการของประชาชนในเรื่องรูปแบบรายการ เพราะ รายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านมีรูปแบบรายการที่เน้นหนักรายการสัมภาษณ์ มิใช่เป็นรายการแบบสนทนาดังที่ชุมชนต้องการ อีกทั้ง การเชิญผู้ร่วมรายการเพื่อร่วมในรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านก็เป็นแค่เพียงตัวแทนจากองค์กรเดียวเท่านั้น ไม่มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันระหว่างหน่วยงานราชการและตัวแทนจากชุมชนตามที่ประชาชนต้องการ

ในขณะที่รายการสัญญาณนอกสถานที่ ได้ตอบสนองความต้องการของประชาชนในเรื่องรูปแบบรายการอย่างแท้จริง เพราะได้แสดงให้เห็นถึงการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น และร่วมกันคิดแก้ปัญหาจากทั้งสองฝ่าย ซึ่งก็เป็นไปตามหลักการสื่อสารเพื่อชุมชนที่ทุกฝ่ายสามารถแสดงความคิดเห็นร่วมกันเพื่อเป็นช่องทางนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อปรับปรุงหรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นของบุคคลและชุมชนได้

5.10 การกำหนดเนื้อหารายการวิทยุเพื่อชุมชน

การศึกษาค้นคว้าความต้องการร่วมกันที่มีต่อเนื้อหารายการวิทยุเพื่อชุมชน ได้ผลการวิจัยดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 8 แสดงผลการจัด PAR เพื่อค้นหาความต้องการเรื่องเนื้อหารายการวิทยุเพื่อชุมชน

วัตถุประสงค์ของ เนื้อหารายการ	ชุมชนน้ำเกี๋ยน	ชุมชนเมืองจ๋ัง	ชุมชนเขตเทศบาล
เพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสาร	<ol style="list-style-type: none"> 1. ชาวเกษตร 2. ชาวท้องถิ่น 3. ชาวจากหน่วยงานราชการในท้องถิ่น 4. ชาวจากส่วนกลาง 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ชาวท้องถิ่น 	<ol style="list-style-type: none"> 1. ชาวจาก หน่วยงานราชการในท้องถิ่น 2. ชาวท้องถิ่น
เนื้อหาเพื่อให้ความรู้	<ol style="list-style-type: none"> 1. สุขภาพ 2. ปัญหาเสพติด 3. การเกษตร 4. เยาวชน 5. กิจกรรมชุมชน 6. กลุ่มแม่บ้าน 7. ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น 	<ol style="list-style-type: none"> 1. สุขภาพ 2. ปัญหาเสพติด 3. การเกษตร 4. เยาวชน 5. กิจกรรมชุมชน 6. กลุ่มแม่บ้าน 7. ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ประเพณี 8. การท่องเที่ยว 9. กีฬา 10. การศึกษา 11. ศาสนา เช่น มีพระมาเทศน์ 12. ยกย่องคนดี 	<ol style="list-style-type: none"> 1. สุขภาพ 2. เยาวชน 3. กิจกรรมชุมชน 4. ด้านอาชีพต่างๆ 5. ผลิตภัณฑ์ชุมชน 6. ส่งเสริมภูมิปัญญาศิลปวัฒนธรรม 7. การท่องเที่ยว 8. กีฬา 9. การศึกษา 10. อนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
เนื้อหาเพื่อเชิญชวน	<ol style="list-style-type: none"> 1. ลดโฆษณา 	<ol style="list-style-type: none"> 1. โฆษณาสินค้าหรือผลผลิตในชุมชน 	<ol style="list-style-type: none"> 1. โฆษณาสินค้าหรือผลผลิตในชุมชน

เนื้อหาเพื่อความ บันเทิง	เพลงพื้นเมือง ชอ จ้อย ค่าว เพลงลูกทุ่ง เพลงลูกกรุง ละครเล่าคดีสอน ใจ	1. เพลงพื้นเมือง ชอ จ้อย ค่าว	1. เพลงพื้นเมือง ชอ จ้อย ค่าว
-----------------------------	---	----------------------------------	----------------------------------

จากตารางสรุปผลการประชุมของทั้ง 3 ชุมชนเพื่อค้นหาความต้องการร่วมกันของคนในชุมชนสามารถจำแนกลักษณะของการนำเสนอเนื้อหา ได้ดังนี้

1. เนื้อหารายการข่าว

เนื้อหารายการข่าวที่ชุมชนต้องการเป็นลักษณะเนื้อหาพื้นฐานที่ทุกชุมชนต้องการให้เป็นเนื้อหาในรายการวิทยุเพื่อชุมชนทั้งนี้ก็เพื่อเป็นการแลกเปลี่ยนข้อมูลและความรู้เพื่อยกระดับความเข้าใจและความรู้พร้อมทั้งถ่ายทอดไปยังชุมชนอื่น เนื้อหารายการข่าวที่แต่ละชุมชนกำหนดให้เป็นเนื้อหาในรายการวิทยุเพื่อชุมชน จำแนกตามประเภทของข่าวได้ดังนี้

เนื้อหารายการข่าวเกษตร

ความต้องการเรื่องเนื้อหามีเพียงชุมชนน้ำเกียนเพียงชุมชนเดียวที่ต้องการให้รายการวิทยุเพื่อชุมชนมีเนื้อหาข่าวเกษตร ทั้งนี้สามารถสรุปได้จากจำนวนผู้เข้าประชุมทั้งสิ้น 29 คน มีผู้เข้าร่วมประชุม 22 คนประกอบอาชีพทางการเกษตร เนื้อหารายการข่าวจึงจะไปตามลักษณะการประกอบอาชีพของคนส่วนใหญ่ในชุมชน คือ เนื้อหารายการควรจะเป็นเรื่องราวของการเกษตร การแก้ปัญหาเร่งด่วนเช่นการระบาดของศัตรูพืช การเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร เป็นต้น

เนื้อหารายการข่าวท้องถิ่น

ทั้งชุมชนน้ำเกียน ชุมชนเมืองจ้ง และชุมชนในเขตเทศบาลเมือง ต้องการให้เนื้อหารายการข่าวเป็นเรื่องราวภายในท้องถิ่น ยกตัวอย่างชุมชนเมืองจ้งได้ชัดเจนที่สุดเพราะชุมชนเมืองจ้งกำหนดเนื้อหารายการข่าวท้องถิ่นเพียงอย่างเดียว ทั้งนี้สามารถสรุปได้จากการที่ชุมชนเมืองจ้งมีการรวมกลุ่มกันภายในชุมชนทำกิจกรรมเพื่อสังคมอยู่หลายกลุ่มด้วยกัน เช่น กลุ่มอนุรักษ์ปลาอนุรักษ์น้ำและป่า กลุ่มเยาวชนในชุมชน ทำให้เนื้อหารายการข่าวท้องถิ่นที่ชาวบ้านต้องการก็เพื่อบอกเล่าเรื่องราว ประชาสัมพันธ์กิจกรรมที่เกิดขึ้นภายในชุมชน และแลกเปลี่ยนข้อมูลการจัดกิจ

กรรมต่างๆให้กับชุมชนอื่นได้รับทราบว่ามีกิจกรรมกันอย่างไร กำหนดวัน สถานที่ที่จัดกิจกรรม

เนื้อหารายการข่าวจากหน่วยงานราชการในท้องถิ่น

เนื้อหารายการข่าวจากหน่วยงานราชการ เช่น ข่าวจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดน่าน เกี่ยวกับเรื่อง ดูแลรักษาร่างกาย การป้องกันให้พ้นจากโรคต่างๆ เช่น โรคฉี่หนู โรคอหิวา โรคเอดส์ การกำจัดยุงลาย การหยุดบริโภค โดยชาวบ้านได้ให้เหตุผลว่า ไม่มีความรู้ในเรื่องเหล่านี้สาธารณสุขเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและมีผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางที่จะแนะนำได้

เนื้อหาข่าวจากส่วนกลาง

ชุมชนน้ำเกียนต้องการให้มีเนื้อหาข่าวจากส่วนกลางโดยเฉพาะเรื่องเกี่ยวกับนโยบายทางการเมืองที่จะมีมายังท้องถิ่นต่างๆ หรือโครงการสำคัญในการพัฒนาชุมชนจังหวัด เกี่ยวกับโรคฉี่หนู อหิวาตกโรค

2. เนื้อหารายการเพื่อให้ความรู้

เนื้อหารายการเพื่อให้ความรู้ในประเด็นต่างๆ ที่ชุมชนต้องการให้เป็นเนื้อหาในรายการวิทยุเพื่อชุมชน สามารถแยกได้ตามประเด็นของเนื้อหา ดังนี้

ประเด็นเนื้อหาที่ให้ความรู้เรื่องสุขภาพ

เนื้อหารายการเพื่อให้ความรู้ที่ทุกชุมชนต้องการมากที่สุดเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับสุขภาพ ทั้งนี้สังเกตได้จากการก่อตั้งชมรมผู้สูงอายุ ชมรมกีฬาเปตอง ชมรมจักรยานในทุกชุมชนก็เพื่อรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมด้านสุขภาพ ออกกำลังกาย ใช้เวลาว่างให้เป็นประโยชน์ จึงทำให้ชาวบ้านต้องการให้เนื้อหาในรายการวิทยุเพื่อชุมชนเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับสุขภาพ ความรู้เรื่องโรคต่างๆจากสาธารณสุข เช่น โรคเอดส์ การดูแลสุขภาพของผู้สูงอายุเพราะสุขภาพเกี่ยวพันกับชีวิตประจำวัน

ประเด็นเนื้อหาที่ให้ความรู้เรื่องการแก้ปัญหายาเสพติด

โดยชุมชนน้ำเกียนต้องการให้เยาวชนจากชุมชนต่างๆมาสนทนาในรายการเรื่องกิจกรรมต่อต้านยาเสพติด หรือชี้ให้เห็นโทษของยาเสพติด ส่วนชุมชนเมืองจึงต้องการให้เนื้อหาเป็นเรื่องราวของโครงการเพื่อนเตือนเพื่อนเพื่อแก้ปัญหายาเสพติดในชุมชน ชุมชนในเขตเทศบาลเมืองไม่ได้

ร่วมกันกำหนดเนื้อหารายการเรื่องยาเสพติดทั้งนี้เนื่องมาจากชุมชนในเขตเทศบาลเมืองไม่ได้มีปัญหาเรื่องยาเสพติดในชุมชนเป็นปัญหาหลัก

ประเด็นเนื้อหาที่ให้ความรู้เรื่องการเกษตร

ชุมชนน้ำเกี๋ยน และชุมชนเมืองจึงต้องการเนื้อหาด้านการเกษตร เช่น เนื้อหาเรื่องการทำเกษตรผสมผสาน เกษตรทฤษฎีใหม่ การแก้ปัญหาเร่งด่วนด้านการเกษตร แต่ชุมชนเขตเทศบาลไม่ได้กำหนดให้เป็นเนื้อหาในรายการทั้งนี้เนื่องมาจากลักษณะการประกอบอาชีพของเขตเทศบาลเมืองที่ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับราชการ และเป็นผู้สูงอายุที่อยู่ในวัยเกษียณแล้วเป็นส่วนใหญ่

ประเด็นเนื้อหาที่ให้ความรู้เรื่องเยาวชน

ทุกชุมชนต้องการให้ความรู้เรื่องเยาวชน เช่น การออกค่ายชุมชน การทำกิจกรรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ จากการจัดประชุมที่ชุมชนเมืองจึง พบว่า มีเยาวชนมาร่วมประชุมถึง 33 คน ในการประชุมครั้งนั้น ผู้ร่วมประชุมได้ให้เหตุผลที่ต้องการฟังเนื้อหาเกี่ยวกับเยาวชนว่า อยากให้เยาวชนของจังหวัดน่านคงอนุรักษ์วัฒนธรรมพื้นถิ่นเอาไว้ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของภาษาคำเมือง การแต่งกาย วัฒนธรรมภูมิปัญญาท้องถิ่น เพราะกลัวว่าเยาวชนจะรับเอาวัฒนธรรมที่ไม่ดีจากที่อื่นมาทำตาม จึงต้องการให้รายการวิทยุแนะนำเยาวชนตัวอย่างมาพูดในรายการเพื่อชี้แนะให้เยาวชนจากชุมชนอื่นปฏิบัติตาม

ประเด็นเนื้อหาที่ให้ความรู้เรื่องการประกอบอาชีพ

ประเด็นเนื้อหาที่ให้ความรู้เรื่องการประกอบอาชีพเป็นเนื้อหาที่ทุกชุมชนต้องการให้มีในรายการ เช่น กิจกรรมของกลุ่มแม่บ้าน การส่งเสริมผลิตภัณฑ์ในชุมชน

ประเด็นเนื้อหาที่ให้ความรู้เรื่องส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น

เนื้อหาเพื่อส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ชุมชนน้ำเกี๋ยนต้องการให้มีในรายการวิทยุเพื่อชุมชน เป็นเรื่องของการอนุรักษ์ภาษาถิ่น เพลงซอ เพลงคำว เพลงจ้อย เช่นเดียวกับชุมชนเมืองจึงซึ่งต้องการส่งเสริมภูมิปัญญาเรื่องเครื่องจักสานของชุมชนด้วย ส่วนชุมชนในเขตเทศบาลต้องการให้ส่งเสริม อนุรักษ์ด้านศิลปวัฒนธรรม

ประเด็นเนื้อหาที่ให้ความรู้เรื่องการศึกษา และการกีฬา

ประเด็นเนื้อหาทางการศึกษา เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาเพื่อพัฒนาเยาวชนให้มีความรู้ในทุกๆด้านมากขึ้น และเชื่อมโยงไปถึงเรื่องกีฬาด้วยเนื่องมาจากต้องการให้เยาวชนใช้เวลาว่างจากการเรียนมาใส่ใจเรื่องกีฬาด้วยเพื่อหลีกเลี่ยงปัญหายาเสพติด

ประเด็นเนื้อหาที่ให้ความรู้เรื่องการท่องเที่ยวและการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม

เนื้อหาที่ให้ความรู้เรื่องการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม เป็นเรื่องราวที่ประชาชนจังหวัดน่านให้ความสนใจอยู่แล้วในทุกชุมชน และได้เชื่อมโยงไปถึงเนื้อหาทางการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ด้วย

ประเด็นเนื้อหาที่ให้ความรู้เรื่องศาสนา

ประเด็นเนื้อหาเรื่องศาสนามีชุมชนเมืองจ้ียงเพียงชุมชนเดียวที่ต้องการ ทั้งนี้จากการสังเกตการณ์ระหว่างดำเนินการประชุมผู้วิจัยพบว่าทุกกลุ่มย่อยของชุมชนเมืองจ้ียงกำหนดเนื้อหารายการด้านศาสนาทั้งสามกลุ่ม ทั้งนี้พบว่า การจัดการประชุมในครั้งนี้จัดประชุมที่วัดและมีพระสงฆ์มาร่วมประชุมด้วย ทั้งนี้จากการสำรวจชุมชนในเบื้องต้นยังพบว่าชุมชนเมืองจ้ียงมีผู้นำที่เป็นพระสงฆ์นักพัฒนาอยู่ด้วย จึงทำให้เนื้อหาในรายการเป็นเรื่องราวเกี่ยวกับสถาบันสงฆ์ ส่งเสริมสถาบันศาสนา ข้อเสนออีกอย่างหนึ่งคือต้องการให้มีพระเทศน์สั่งสอนในรายการด้วย

3. เนื้อหารายการเพื่อโฆษณา และบริการสาธารณะ

เนื้อหารายการเพื่อโฆษณาและบริการสาธารณะ ชุมชนเมืองจ้ียงและชุมชนในเขตเทศบาลต้องการให้เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวกับการโฆษณาสินค้า ผลผลิตภายในชุมชนของกลุ่มแม่บ้านในชุมชน

4. เนื้อหารายการเพื่อความบันเทิง

เนื้อหารายการเพื่อความบันเทิงที่ทุกชุมชนต้องการเป็นรายการเพลง คือ เพลงลูกทุ่ง เพลงลูกกรุง เพลงพื้นเมือง และละครเล่าคติสอนใจ จากการสรุปผลของทั้งสามชุมชน เพลงพื้นบ้านประเภท ซอ ค่าว จ้อย เป็นเนื้อหารายการบันเทิงที่ทุกชุมชนต้องการมากที่สุด

จากการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อค้นหาความต้องการร่วมกันของคนในชุมชนในการกำหนดเนื้อหารายการ พบว่าเนื้อหาของรายการที่ชุมชนต้องการเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์และชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชน เป็นเรื่องราวใกล้ตัวของชุมชน ซึ่งอาจเป็นลักษณะปัญหาหรือเรื่องราวที่เกิดขึ้นและสะท้อนชีวิตความเป็นอยู่ของชุมชน เน้นหนักในปัญหาเร่ง

ด่วนหรือปัญหาในชีวิตประจำวันของคนในสังคมนั้นๆ รวมทั้งเสนอแนะหรือกระตุ้นให้ชาวบ้านช่วยกันคิดแก้ปัญหา

ทั้งนี้ผลการวิจัยที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อค้นหาความต้องการร่วมกันของคนในชุมชนต่อเนื้อหารายการวิทยุเพื่อชุมชนสอดคล้องกับทิศทางกรไหลของข่าวสารในชุมชน 3 เป้าหมาย คือ

1. เพื่อทำการถ่ายทอดข่าวสารข้อมูลและโน้มน้าวชักจูงใจ ทั้งนี้จากความต้องการร่วมกันของคนในชุมชนที่เกี่ยวกับเนื้อหารายการข่าวต่างๆที่เกี่ยวข้องกับตนเอง รวมทั้งในเนื้อหารายการโฆษณาและเนื้อหาที่ให้ความรู้ซึ่งนำเสนอประเด็นเพื่อโน้มน้าวใจให้คนในชุมชนหันมาสนใจเรื่องราวต่างๆทั้งภายในและภายนอกชุมชน
2. เพื่อเป็นช่องทางแสดงออกซึ่งความเป็นตัวตนของชุมชน โดยความต้องการเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับความรู้ในเรื่องราวต่างเพื่อแสดงถึงสิทธิในการรับรู้ ภูมิปัญญาของชุมชน ลักษณะเฉพาะของแต่ละชุมชนเช่น ลักษณะการประกอบอาชีพที่สัมพันธ์กับเนื้อหาที่ต้องการ ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนที่สัมพันธ์กับเนื้อหาเพื่อแก้ปัญหานั้น
3. เพื่อพัฒนาความเป็นตัวเองของบุคคล เป็นเวทีแห่งการศึกษาเรียนรู้ที่ช่วยให้คนในชุมชนมีความรู้และศักยภาพเพื่อนำไปสู่การพัฒนาชุมชนและสังคมมากยิ่งขึ้น

จากผลการวิจัยเพื่อค้นหาความต้องการร่วมกันของชุมชนในการกำหนดเนื้อหารายการวิทยุเพื่อชุมชนดังได้ผลการวิจัยดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยจึงสรุปเป็นตารางเพื่อให้เห็นการเปรียบเทียบระหว่างเนื้อหาที่ออกอากาศอยู่ในปัจจุบันกับเนื้อหาที่ได้จากความต้องการของประชาชน เพื่อแสดงให้เห็นแนวทางในการดำเนินรายการวิทยุเพื่อชุมชนของจังหวัดเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในอนาคต ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 9 แสดงการเปรียบเทียบเนื้อหาวิทยุเพื่อชุมชนในปัจจุบันกับความต้องการของประชาชน

ประเภทเนื้อหารายการ	เนื้อหาวิทยุในปัจจุบัน	ความต้องการของชุมชน
เนื้อหาเพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสาร		
- ข่าวท้องถิ่น	X	X
- ข่าวจากหน่วยงานราชการ	X	X
- ข่าวส่วนกลาง		X
- ข่าวเกษตร		X
เนื้อหาเพื่อให้ความรู้		
- เกษตร	X	X
- สุขภาพ	X	X
- ยาเสพติด		X
- เยาวชน	X	X
- กิจกรรมชุมชน	X	X
- การประกอบอาชีพ	X	X
- ภูมิปัญญาท้องถิ่น	X	X
- การท่องเที่ยว	X	X
- กีฬา	X	X
- การศึกษา	X	X
- ศาสนา	X	X
- สิ่งแวดล้อม	X	X
- วัฒนธรรม	X	X
- กฎหมาย การเมือง	X	X
- เศรษฐกิจ	X	
- ยกย่องคนดี		X
เนื้อหาบริการสาธารณะ		
- โฆษณาสินค้าในชุมชน		X
เนื้อหาเพื่อความบันเทิง		
- เพลงลูกทุ่ง	X	X
- เพลงลูกกรุง		X
- เพลงพื้นเมือง		X
- ละครรำละครตลก		X

จากตารางแสดงการเปรียบเทียบเนื้อหารายการที่ออกอากาศในปัจจุบันกับเนื้อหารายการที่ได้จากการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อค้นหาความต้องการร่วมกันของสมาชิกทั้ง 3 ชุมชน พบว่า

1. ความต้องการเนื้อหาข่าว

รายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านได้ตอบสนองความต้องการของสมาชิกในชุมชนเกี่ยวกับการนำเสนอข่าวท้องถิ่น และข่าวจากหน่วยงานราชการแล้ว แต่เนื้อหาข่าวจากส่วนกลางในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับชุมชนยังไม่มีการนำเสนอในรายการ และข่าวเกษตรซึ่งเกี่ยวกับปัญหาเรื่องพืชผลทางการเกษตร ยังไม่ได้นำเสนอในรายการเท่าที่ควร

2. ความต้องการเนื้อหาที่ให้ความรู้

รายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านได้ตอบสนองความต้องการเนื้อหาที่ให้ความรู้กับสมาชิกในชุมชนแล้วบางส่วน แต่ยังคงขาดเนื้อหาเรื่องเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งรายการได้นำเสนอไปเพียงครั้งเดียวกับชุมชนตัวอย่างน้ำเกียน แต่ความต้องการเรื่องเนื้อหาด้านปัญหายาเสพติดเป็นเรื่องที่อยู่ในความสนใจของสมาชิกในชุมชนมาก รายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านจึงควรตอบสนองความต้องการของประชาชนด้วยการนำเสนอเนื้อหาเรื่องยาเสพติดเพิ่มขึ้นและชี้ให้เห็นโทษของยาเสพติดด้วย อีกเนื้อหาหนึ่งที่ชุมชนเมืองจึงต้องการให้นำเสนอในรายการคือ การยกย่องคนดีในชุมชนก็เพื่อเป็นตัวอย่างที่ดีให้กับผู้ฟัง ซึ่งรายการยังไม่มีการนำเสนอเนื้อหาในเรื่องนี้

3. ความต้องการเนื้อหาบริการชุมชน

สมาชิกในชุมชนต้องการให้มีโฆษณาในรายการวิทยุชุมชนด้วย แต่เป็นลักษณะการบริการชุมชนโดยเสนอเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ สินค้าของชุมชนเพื่อให้เกิดการจ้างงาน การส่งเสริมอาชีพของ กลุ่มแม่บ้าน แต่รายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านยังไม่สามารถนำเสนอในรายการได้

4. ความต้องการเนื้อหาด้านความบันเทิง

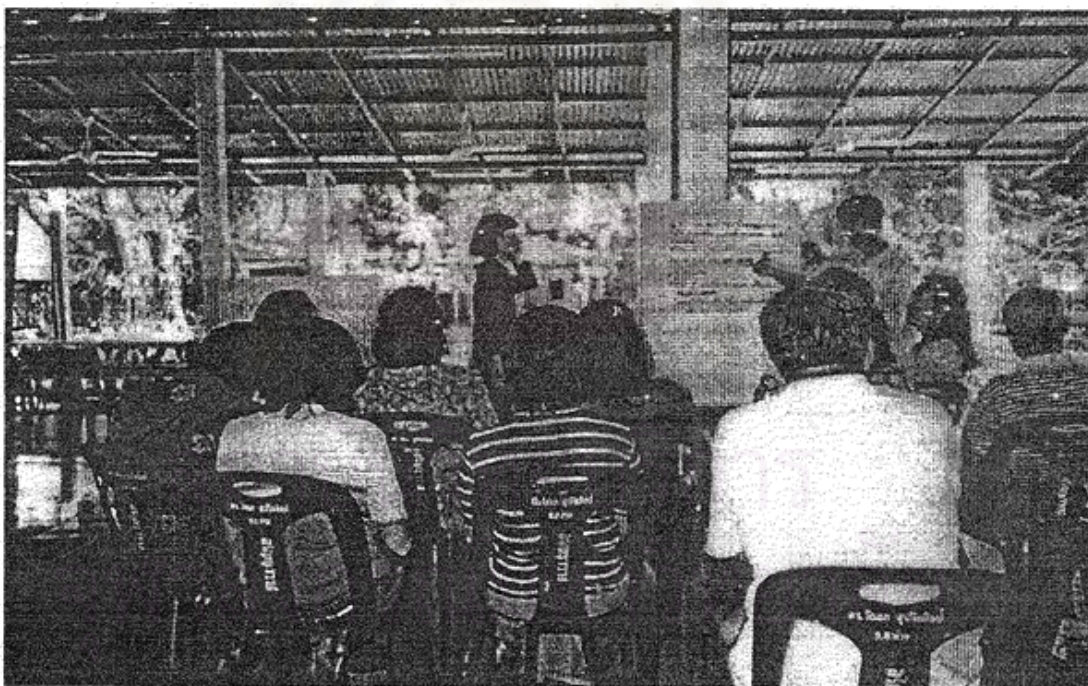
เป็นที่น่าสังเกตว่าทุกชุมชนต้องการให้มีเนื้อหาด้านความบันเทิงโดยการนำเสนอเพลงพื้นเมืองประเภทเพลงซอ เพลงจ้อย เพลงคำว ซึ่งเป็นเพลงเฉพาะของท้องถิ่นภาคเหนือ แต่รายการยังไม่ได้มีการนำเสนอในลักษณะเป็นเพลงคั่นรายการ มีแต่เพียงเป็นการเชิญลูกหลานลีมา หลวงฤทธิ์ พ่อเพลงซอมาสนทนาในรายการเกี่ยวกับลักษณะของเพลงซอเพียงครั้งเดียวเท่านั้น รายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านจึงควรตอบสนองความต้องการของประชาชนในด้านนี้ด้วย ทั้งนี้สมาชิกในชุมชน

ชนยังต้องการฟังเพลงลูกกรุง และละครที่เล่าคติสอนใจอีกด้วย แต่รายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน ยังไม่ได้นำเสนอเนื้อหาในด้านนี้

จากผลการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการเกี่ยวกับเนื้อหารายการ พบว่า รายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านได้ตอบสนองความต้องการของสมาชิกชุมชนได้เพียงบางส่วนเท่านั้น ยังขาดการเน้นหนักเนื้อหาที่เป็นปัญหาเสพติด การยกย่องคนดี ชาวเกษตร ชาวส่วนกลาง และเพลงพื้นเมือง ผลการจัดประชุมจึงเป็นแนวทางให้กับรายการวิทยุชุมชนเมืองน่านได้ว่า ยังมีเนื้อหาใดบ้างยังไม่ได้ตอบสนองความต้องการของประชาชน เพื่อนำมากำหนดเป็นเนื้อหาในรายการเพื่อทำให้รายการน่าสนใจมากขึ้น

5.11 การกำหนดวิธีการนำเสนอรายการวิทยุเพื่อชุมชน

นอกจากความต้องการเกี่ยวกับรูปแบบรายการแล้ว สมาชิกในชุมชนยังได้ร่วมกันกำหนดวิธีการนำเสนอในรายการ ดังตารางต่อไปนี้



ภาพที่ 4 แสดงการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมชุมชนในเขตเทศบาล



ภาพที่ 5 แสดงการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมชุมชนเมืองจ้ง

ตารางที่ 10 แสดงผลการจัด PAR เรื่องความต้องการร่วมกันในการนำเสนอรายการ

	ชุมชนน้ำเกียน	ชุมชนเมืองจ้ง	ชุมชนเขตเทศบาล
วิธีการนำเสนอ	<ol style="list-style-type: none"> 1. จัดรายการ 2 คน ขึ้นไป 2. ใช้ภาษาท้องถิ่น 3. เพลงคั่นรายการ 4. เกมส์ ทายปัญหา ชิงรางวัล 5. พุดออกอากาศสด 	<ol style="list-style-type: none"> 1. จัดรายการ 2 คน ขึ้นไป 2. ใช้ภาษาท้องถิ่น 3. เพลงคั่นรายการ 4. เกมส์ ทายปัญหา ชิงรางวัล 5. โทรศัพท์แสดงความคิดเห็น 	<ol style="list-style-type: none"> 1. จัดรายการ 2 คน ขึ้นไป 2. ใช้ภาษาท้องถิ่น 3. เพลงคั่นรายการ

จากตารางแสดงวิธีการนำเสนอในรายการวิทยุเพื่อชุมชนที่ได้ผลการวิจัยจากการสรุปมาจากการประชุมของแต่ละกลุ่มใน 3 ชุมชน ผู้วิจัยจึงนำเสนอผลการวิจัย ตามวิธีการนำเสนอที่ได้มาดังต่อไปนี้

1. ต้องการให้มีการจัดรายการ 2 คนขึ้นไป

ความต้องการของสมาชิกชุมชนในเรื่องวิธีการนำเสนอในรายการ คือ ต้องการให้มีการจัดรายการ 2 คนขึ้นไป พบว่า เป็นความต้องการที่ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในรายการมากขึ้นซึ่งรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านได้ตอบสนองของความต้องการในเรื่องจำนวนผู้จัดรายการแล้ว โดยการให้สมาชิกชมรม 2-4 คนเป็นผู้ดำเนินรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านอยู่ในปัจจุบัน

2. ใช้ภาษาถิ่นในการดำเนินรายการ

สมาชิกของทั้ง 3 ชุมชนมีความต้องการตรงกันว่าต้องการให้ใช้ภาษาถิ่นในการดำเนินรายการ เพื่อแสดงออกถึงความเป็นตัวตนที่แท้จริงของท้องถิ่น ในลักษณะการสื่อสารที่แสดงออกถึงความเป็นคนในสังคมเดียวกัน สร้างความรู้สึกมีส่วนร่วมในรายการ จากความต้องการในการใช้ภาษาถิ่นของประชาชนพบว่ารายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านได้ตอบสนองของความต้องการของประชาชนแล้ว คือการจัดรายการทั้งหมดเป็นภาษาถิ่น

มีเพลงคั่นรายการ

เพลงคั่นรายการเป็นวิธีการนำเสนออีกวิธีหนึ่งที่สมาชิกของทั้ง 3 ชุมชนต้องการให้มีเหมือนกัน เพื่อให้เกิดความบันเทิง ผ่อนคลายจากปัญหาประจำวัน พบว่ารายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านได้ตอบสนองของความต้องการเนื้อหาเพื่อให้เกิดความบันเทิงในด้านนี้กับประชาชนแล้ว

3. เกมส์ ทายปัญหาชิงรางวัล

เกมส์ หรือทายปัญหาชิงรางวัลในรายการเป็นรูปแบบรายการลักษณะหนึ่งที่สามารถดึงดูดให้รายการน่าสนใจ รวมทั้งให้ความรู้กับประชาชนได้อย่างดี และสามารถดึงดูดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในรายการได้มากขึ้น แต่รายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านยังไม่ได้ตอบสนองของความต้องการด้านนี้ของประชาชน

4. โทรศัพท์แสดงความคิดเห็นในรายการ

ความต้องการร่วมกันของสมาชิกในชุมชนให้มีการโทรศัพท์แสดงความคิดเห็นในรายการ ได้เป็นลักษณะการนำเสนอรายการลักษณะหนึ่งที่สามารถกระตุ้นการมีส่วนร่วมของผู้ฟังได้ รวมทั้งยังแสดงให้เห็นถึงการสื่อสารที่ได้ข้อมูลจากแหล่งข้อมูลทุกทิศทาง นำมาเป็นแนวทางในการจัดรายการได้ รวมทั้งจุดประเด็นสาธารณะให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็น ร่วมกันแก้ปัญหา และนำไปสู่การพัฒนาได้ดี ซึ่งรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านได้ตอบสนองของความต้องการของประชาชนแล้ว แต่ยังไม่มีการ Phone-in คือลักษณะนำเสียงของประชาชนถ่ายทอดออกอากาศได้

ทั้งนี้ยังเป็นข้อจำกัดของรายการอย่างหนึ่งเพราะรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่ายังไม่ต้องการให้ประชาชนแสดงความคิดเห็นที่ก่อให้เกิดผลกระทบกับฝ่ายใด

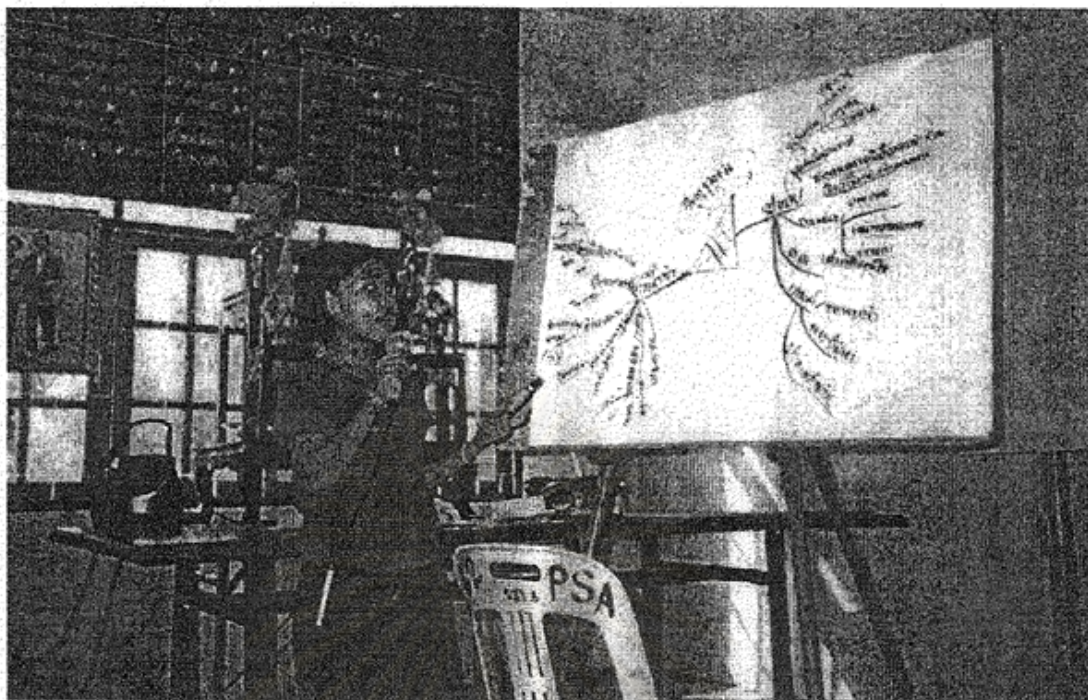
6. พุดออกอากาศสด

ความต้องการร่วมกันของสมาชิกในชุมชนเสนอให้มีการจัดรายการสดเพื่อตอบคำถามและรับฟังความคิดเห็นของผู้ฟังในช่วงเวลานั้นได้ทันที ซึ่งรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่าได้ตอบสนองความต้องการของประชาชนแล้ว แต่การนำเสนอเนื้อหาในรายการจึงเป็นข้อจำกัดสำหรับรายการที่ออกอากาศสดและใช้อาสาสมัครหรือตัวแทนชุมชนที่ยังไม่มีความชำนาญในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า จึงทำให้คณะกรรมการบริหารชมรมวางกรอบนโยบายกว้างๆไว้ว่าควรเป็นเนื้อหาที่ให้ความรู้ ความคิดเห็นเท่านั้น ไม่ได้เป็นเวทีสำหรับการร้องเรียนในเรื่องที่เป็นปัญหา หรือก่อให้เกิดปัญหา รายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่าจึงนำเสนอเนื้อหาอย่างที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ยังไม่เปิดโอกาสให้ประชาชนร้องทุกข์ในรายการ เพราะเกรงว่าจะส่งผลกระทบกับหน่วยงาน หรือบุคคลอื่น

จากผลการจัดประชุมเกี่ยวกับวิธีการนำเสนอในรายการ จึงพบว่า รายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่าได้ตอบสนองความต้องการของประชาชนได้บางส่วน เพราะยังมีข้อจำกัดในเรื่องนโยบายของกรมประชาสัมพันธ์ที่เนื้อหาไม่ส่งผลกระทบต่อภาครัฐ และข้อบังคับในกฎหมายมาตรา 40 ที่ยังไม่กำหนดใช้ จึงทำให้ประชาชนยังไม่สามารถแสดงความคิดเห็นได้อย่างเต็มที่ในรายการวิทยุชุมชน และเจ้าหน้าที่ สวท.เองก็ยังคงต้องควบคุมป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาขึ้นกับรายการจนกว่ากฎหมายจะบังคับใช้และมีการตั้งกฎระเบียบปฏิบัติที่แน่นอนเสียก่อนในอนาคต ขั้นตอนและการดำเนินงานในปัจจุบันจึงเป็นการเตรียมความพร้อมให้กับประชาชนเท่านั้น

5.12 การกำหนดเวลาออกอากาศรายการวิทยุเพื่อชุมชน

ความต้องการของชุมชนในเรื่องเวลาออกอากาศที่แต่ละชุมชนกำหนดให้เป็นเวลาของรายการวิทยุเพื่อชุมชนจังหวัดน่านซึ่งเป็นไปตามหลักการวิทยุชุมชนที่ว่ารายการวิทยุชุมชนต้องเกิดมาจากความต้องการร่วมกันของชุมชน โดยถือหลักว่าคนส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นร่วมกัน ซึ่งการเลือกเวลาออกอากาศที่เหมาะสมกับแต่ละชุมชนก็เป็นไปตามแบบแผนการดำเนินชีวิตของแต่ละชุมชน ผลการประชุมเชิงปฏิบัติการทำให้ได้ความต้องการเกี่ยวกับเวลาออกอากาศ ดังนี้



ภาพที่ 6 แสดงการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมชุมชนน้ำเกียน

ตารางที่ 11 แสดงผลการจัด PAR เรื่องความต้องการร่วมกันเกี่ยวกับเวลาออกอากาศ

	ชุมชนน้ำเกียน	ชุมชนเมืองจ้ง	ชุมชนในเขตเทศบาล
เวลาออกอากาศ	1. เวลาออกอากาศ ตั้งแต่เวลา 13.00-16.00 น.	1. เวลาออกอากาศ 2 ชม. ช่วง 12.00-14.00 น. 2. พุดคุย 5 นาที คั่นเพลง 1 เพลง (ไม่มีแขกรับเชิญมาร่วมรายการ) 3. พุดคุย 10 นาที จัดเพลง 2 เพลง (มีแขกรับเชิญมาร่วมรายการ)	1. เวลาออกอากาศ เสาร์-อาทิตย์ เข้า 6.00-8.00 น. เย็น 17.00-18.00 น. จันทร์-ศุกร์ ป้าย 13.00-15.00 น.

จากตารางสามารถสรุปได้ตามลักษณะของแต่ละชุมชนได้ดังนี้

1. ชุมชนน้ำเกี๋ยน ต้องการให้เวลาออกอากาศของรายการวิทยุเพื่อชุมชนเป็นเวลา

13.00-16.00 น.

จากการสังเกตการณ์ภาคสนามในชุมชนน้ำเกี๋ยน พบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพทางการเกษตร ต้องตื่นนอนตั้งแต่เช้ามืดเพื่อเข้าไปทำงานในไร่ รดน้ำ ดูแลพืชผลทางการเกษตร เนื่องจากอากาศยังไม่ร้อน และกลับเข้ามาบ้านเพื่อรับประทานอาหารกลางวัน ในช่วงเที่ยงวัน ตอนเที่ยงวัน และหลังจากนั้นเป็นช่วงเวลาพักผ่อนของสมาชิกในชุมชน เวลาบ่ายจึงเป็นเวลาที่ได้พักผ่อนอยู่กับบ้านและเปิดวิทยุฟังพร้อมกับประกอบอาชีพเสริม เช่น ทำงานจักสาน ทอเสื่อ แกะเม็ล็ดพืช ไปด้วยในขณะที่ฟังรายการ เวลา 13.00-16.00 น.จึงเป็นเวลาที่ชุมชนน้ำเกี๋ยนต้องการให้เป็นเวลาออกอากาศของรายการวิทยุชุมชน เพราะหลังจาก 16.00 น.เด็กๆ จะกลับมาจากโรงเรียน สมาชิกทุกคนในครอบครัวก็ต้องมีกิจกรรมอื่นทำต่อไป เช่น แม่บ้านต้องทำอาหารเย็น พ่อบ้านต้องออกไปรดน้ำต้นไม้อีกครั้ง เด็กๆก็ต้องทำการบ้าน หรือซักชุดนักเรียนเพื่อเตรียมไว้สำหรับวันต่อไป หลังจากนั้นจะเป็นเวลาที่ทุกคนอยู่พร้อมหน้ากัน เพื่อรับประทานอาหารเย็น แล้วเปิดโทรทัศน์ซึ่งเป็นสื่อที่ทุกบ้านใช้เป็นกิจกรรมในตอนเย็นมากกว่าวิทยุ

2. ชุมชนเมืองจัน ต้องการให้เวลาออกอากาศของรายการวิทยุเพื่อชุมชนเป็นเวลา 12.00-

14.00 น.

ถึงแม้ว่าชุมชนเมืองจันจะมีจำนวนสมาชิกในชุมชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม เหมือนกับชุมชนน้ำเกี๋ยน แต่จากผลการจัดประชุมเรื่องเวลาออกอากาศแตกต่างกัน เนื่องจากจำนวนผู้เข้าร่วมจัดประชุมเชิงปฏิบัติการของชุมชนเมืองจันส่วนใหญ่เป็นนักเรียน จึงทำให้ผลการประชุมแตกต่างจากชุมชนน้ำเกี๋ยนซึ่งผู้เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรตามลักษณะการประกอบอาชีพของท้องถิ่น เวลาออกอากาศของชุมชนเมืองจันจึงเหมาะสมกับผู้เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่ที่เป็นนักเรียน คือเวลา 12.00-14.00 น. จากการที่ผู้วิจัยได้พูดคุยกับนักเรียนคนหนึ่งซึ่งเข้าร่วมประชุม ได้ให้เหตุผลว่า จัดตอนเที่ยงจะเหมาะกว่า เพราะเด็กนักเรียนได้พักรับประทานอาหารตอนกลางวันแล้วให้โรงเรียนเปิดให้ฟังตอนนั้นได้ หากนอกเหนือจากเวลานี้หลัง 13.00 น.จะเป็นเวลาเรียนซึ่งทางโรงเรียนจะไม่เปิดเครื่องกระจายเสียง เวลาตั้งแต่ 13.00-14.00 น. ก็ให้คนที่มีโอกาสฟังที่บ้านได้รับฟังต่อ

3. ชุมชนในเขตเทศบาลเมือง ต้องการให้เวลาออกอากาศของรายการวิทยุเพื่อชุมชน

วันเสาร์ – อาทิตย์ เข้า 6.00-8.00 น. เย็น 17.00-18.00 น. วันจันทร์ – ศุกร์ 13.00-15.00 น.

จากผลการจัดประชุมชุมชนในเขตเทศบาลเมือง พบว่า เวลาในการออกอากาศมีด้วยกันหลายช่วงเวลา ผู้วิจัยพบว่า สมาชิกในชุมชนเขตเทศบาลส่วนใหญ่ให้ความสนใจกับสื่อโทรทัศน์

มากกว่าวิทยุ สมาชิกส่วนใหญ่ในชุมชนประกอบอาชีพรับราชการไม่มีโอกาสได้ฟังวิทยุ และกลับมามีบ้านในตอนเย็นก็จะเปิดรับชมโทรทัศน์เป็นส่วนใหญ่ จากการได้ร่วมพูดคุยกับผู้เข้าร่วมประชุมพบว่า เวลาออกอากาศสำหรับชุมชนในเขตเทศบาลมีความหลากหลายแล้วแต่ลักษณะการประกอบอาชีพของสมาชิกในชุมชน หรือโอกาสในการเปิดรับฟัง ทั้งนี้จากเวลาออกอากาศที่มีถึง 3 ช่วงเวลาดังที่ได้ตามผลการจัดประชุมมาจากเหตุผลว่าผู้เข้าร่วมประชุมส่วนใหญ่ประกอบอาชีพค้าขายอยู่กับบ้านจึงเปิดรับชมโทรทัศน์มากกว่าการรับฟังวิทยุ จะเปิดฟังวิทยุเมื่อรายการโทรทัศน์ในช่วงเวลานั้นไม่น่าสนใจหรือไม่เปิดฟังเลย

จากผลการจัดประชุมเกี่ยวกับเวลาออกอากาศ จึงสรุปได้ว่า เวลาออกอากาศที่เหมาะสมขึ้นอยู่กับความต้องการตามลักษณะการประกอบอาชีพเป็นส่วนใหญ่ ว่าช่วงเวลาใดสามารถเปิดรับฟังวิทยุได้ นอกจากนั้นแล้วอิทธิพลของรายการโทรทัศน์ก็มีส่วนทำให้การเปิดรับฟังรายการวิทยุน้อยลง ถึงแม้ว่ารายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่าจะสามารถตอบสนองความต้องการเรื่องเวลาออกอากาศของสมาชิกในชุมชนได้แล้ว แต่ถ้าหากการดำเนินรายการไม่น่าสนใจและดึงดูดผู้ฟังได้เท่าที่ควรอาจจะทำให้อิทธิพลของโทรทัศน์ซึ่งเป็นสื่อที่สามารถเห็นภาพพร้อมกับเสียงครอบงำได้

จากผลการวิจัยในบทที่ 5 สรุปได้ว่า

1. รูปแบบรายการในปัจจุบันเป็นรูปแบบรายการนิเทศสารทางอากาศโดยมีรูปแบบรายการข่าวท้องถิ่น ข่าวบริการอยู่ในช่วงแรกของรายการเป็นรูปแบบรายการข่าวที่มาจากหน่วยงานราชการมากกว่าข่าวจากชุมชน อาจมาจากเหตุผลว่า หน่วยงานราชการมีข่าวในการประชาสัมพันธ์มากกว่าอยู่แล้ว และข่าวของชุมชนบางครั้งก็ไม่จำเป็นต้องประกาศผ่านสื่อวิทยุ เพราะการสื่อสารในชุมชนในลักษณะพูดคุยด้วยตนเอง ใช้สื่อบุคคลยังใช้ได้ผลดี จึงทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมในรายการช่วงนี้น้อยกว่าหน่วยงานราชการ รูปแบบรายการในช่วงที่สองเป็นรายการสัมภาษณ์ผู้นำกลุ่มองค์กรในชุมชน เป็นการประชาสัมพันธ์งานของกลุ่ม ไม่ได้เสนอแนะแนวทางแก้ปัญหาเท่าที่ควรจึงทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมน้อยเพราะบางทีไม่ได้เป็นกลุ่มที่ตนเองสนใจ และไม่มีข้อเสนอแนะในรายการเพราะเป็นช่วงที่กลุ่มเป็นฝ่ายมาให้ข้อมูลของตนเอง สังเกตได้จากหากวันที่มีหน่วยงานราชการ มาร่วมในรายการจะมีประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมด้วยการโทรศัพท์เข้ามายังสถานีมากขึ้นเพื่อขอคำแนะนำกับหน่วยงานราชการเหล่านั้น

ส่วนรูปแบบรายการที่ชุมชนต้องการนั้นมีลักษณะคล้ายกับรายการที่กำลังดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน แต่ประชาชนต้องการให้มีแนวทางในการแก้ปัญหามากขึ้นโดยการให้มีการสนทนาแลกเปลี่ยนระหว่างตัวแทนชุมชนกับหน่วยงานราชการที่จะเป็นผู้ชี้แนะได้ดี และให้มีเวทีสัญจรที่เป็น

เวทีให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในรายการได้มากขึ้นและมีการแลกเปลี่ยนสนทนากันจากบุคคลหลายฝ่ายจากชุมชนนั้นๆที่ออกสัญจร

2. เนื้อหารายการเป็นเนื้อหาที่เน้นการให้ความรู้กับประชาชนในทุกแง่มุมที่เกี่ยวข้องกับชุมชนไม่ว่าจะเป็นเรื่องการประกอบอาชีพ การอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม การเกษตร กองทุนหมู่บ้าน โดยนำกลุ่มที่ประกอบกิจกรรมต่างๆมาสนทนาในรายการเพื่อเป็นตัวอย่างในการปฏิบัติไปสู่ชุมชนอื่น พร้อมทั้งสอดแทรกรายการเพลงเพื่อความบันเทิงกับประชาชนตามที่ประชาชนร้องขอด้วย

ส่วนเนื้อหารายการที่ประชาชนต้องการมีลักษณะเดียวกับเนื้อหารายการในปัจจุบัน เพียงแต่ต้องการให้เพิ่มเติมเนื้อหาที่เป็นปัญหาหนักที่กำลังเกิดขึ้นในชุมชนในขณะนี้มากขึ้นกว่าเดิม เช่น ปัญหายาเสพติด เพื่อให้ทุกฝ่ายร่วมกันแก้ปัญหา



สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

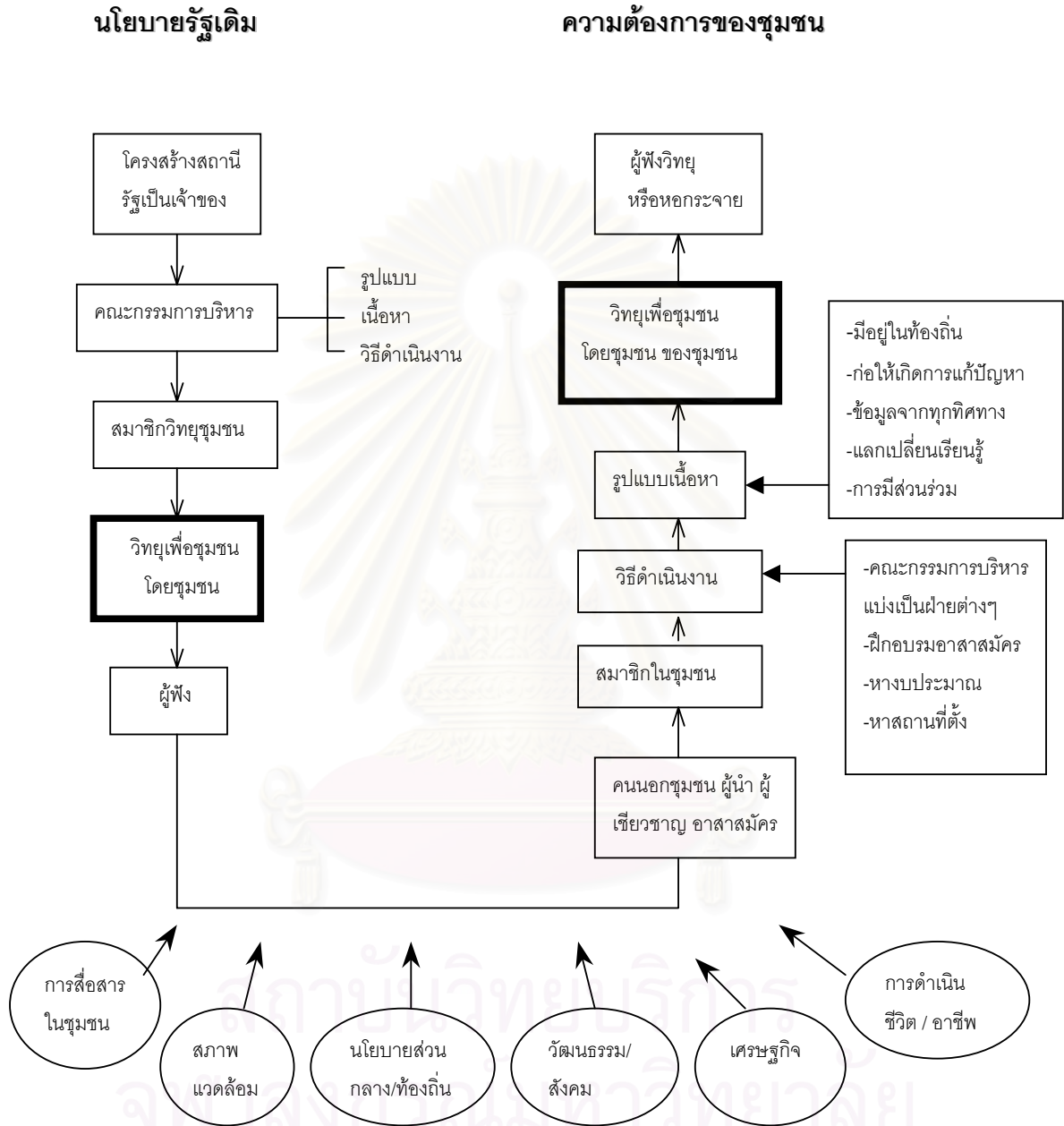
จากการศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหา "รายการวิทยุเพื่อชุมชน" จังหวัดน่าน การวิจัยครั้งนี้ได้ศึกษาการดำเนินงานของรายการวิทยุเพื่อชุมชนคนเมืองน่านออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดน่าน คลื่น FM 94.75 MHz ตั้งแต่วันจันทร์ ถึง วันศุกร์ เวลา 13.00-15.00 น. โดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การศึกษาเอกสาร การสังเกตการณ์ และการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม สามารถสรุปผลการวิจัย การอภิปรายผล และข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

6.1 สรุปผลการวิจัย

จากผลการวิจัย สามารถสรุปในประเด็นหลัก อันได้แก่ ปัจจัยเชิงโครงสร้าง รูปแบบ เนื้อหา วิธีการดำเนินงานของรายการวิทยุเพื่อชุมชนจังหวัดน่าน และการมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบ เนื้อหา วิธีการดำเนินงานตามความต้องการของประชาชนต่อรายการวิทยุเพื่อชุมชนในอนาคต ผู้วิจัยจะนำสรุปภาพรวมผลการวิจัยเป็นแผนภูมิดังนี้

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แผนภูมิที่ 5 สรุปรูปแบบ เนื้อหา วิธีดำเนินงานรายการวิทยุเพื่อชุมชนจากปัจจุบันถึงอนาคต



จากแผนภูมิสามารถอธิบายข้อสรุปของรายการวิทยุเพื่อชุมชนจังหวัดน่านได้เป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นช่วงเวลาปัจจุบันที่เป็นนโยบายของรัฐ และ ส่วนที่สองเป็นผลการศึกษาความต้องการของชุมชนเพื่อกำหนดวิธีดำเนินงาน รูปแบบ เนื้อหารายการวิทยุเพื่อชุมชนในอนาคต

วิธีดำเนินงานในปัจจุบัน

วิทย์เพื่อชุมชนจังหวัดน่านเกิดขึ้นจากโครงสร้างการดำเนินงานของ สวท.น่านที่ให้หน่วยงานราชการในท้องถิ่นจัดรายการได้ และหน่วยงานเหล่านี้เล็งเห็นความสำคัญของกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน จึงเปิดโอกาสให้ภาคประชาชนแจ้งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับชุมชนของตนเอง ออกอากาศเพื่อการประชาสัมพันธ์ได้เช่นเดียวกับหน่วยงานราชการ

จนกระทั่งปี พ.ศ.2540 ที่มีกฎหมายมาตรา 40 กรมประชาสัมพันธ์จึงมีนโยบายให้สถานีวิทยุท้องถิ่นดำเนินรายการที่มีเนื้อหาเพื่อชุมชนมากขึ้นโดยการแบ่งเวลาช่วงหนึ่งให้กับชุมชนเพื่อจัดทำรายการ สวท.น่าน จึงได้เชิญตัวแทนจากหลายสาขาอาชีพมารวมตัวกันเพื่อช่วยกันจัดรายการวิทยุชุมชนอย่างง่าย ๆ เรื่อยมาจนกระทั่งปี พ.ศ.2543 ทาง สวท.ได้ส่งหนังสือเชิญหน่วยงานราชการ ตัวแทนชุมชน ภาคเอกชน เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการบริหารวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน โดยในคณะกรรมการบริหารชุดนี้มีสัดส่วนภาครัฐมากกว่าตัวแทนจากชุมชน

บทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการก็คือ การบริหารจัดการทำรายการ ทางประมาณ ประสานงานกับแหล่งข้อมูล กำหนดรูปแบบ เนื้อหารายการ วางแผนนโยบาย

เมื่อจัดทำงบประมาณจากโครงการกองทุนเพื่อสังคมได้ ทาง สวท.และคณะกรรมการก็จัดอบรมการจัดรายการวิทยุให้กับตัวแทนจากชุมชน โดยใช้ชื่อว่า “สมาชิวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน” และร่วมกันสนับสนุนให้มีการจัดรายการโดยตัวแทนชุมชนเหล่านั้น มีการวางกรอบรูปแบบเนื้อหารายการให้ตัวแทนชุมชนแต่ละกลุ่มสับเปลี่ยนกันขึ้นมาจัดรายการโดยมีเจ้าหน้าที่ สวท.เป็นผู้ดูแล

บทบาทหน้าที่ของสมาชิวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน คือ เป็นผู้กำหนดเนื้อหาประจำวัน ประสานงานแหล่งข้อมูล และประชาสัมพันธ์รายการ

ทั้งนี้ยังพบอีกว่ารายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน นอกจากจะเกิดขึ้นจากนโยบายของสวท.แล้วยังเกิดจากความร่วมมือของแกนนำประชาชน หรือผู้นำความคิด ของกลุ่มองค์กรต่างๆที่มีอยู่ในจังหวัด ในกลุ่มอีกเมืองน่านและเครือข่าย เพื่อประชาสัมพันธ์งานของกลุ่ม ชุมชน และมุ่งหมายว่าจะสร้างความเข้มแข็งให้ภาคประชาชน กำลังต้องการเวทีสาธารณะเพื่อจะได้ใช้เป็นศูนย์กลางในการแจ้งข้อมูลข่าวสาร แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างสมาชิกในชุมชนด้วยกัน จึงประสานงานร่วมกับ สวท. เกิดเป็นรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านขึ้น

การดำเนินงานภายใต้ต้นนโยบายสถานีวิทยุที่เป็นของรัฐ ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของสถานีจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้เกิดรายการที่มาจากความร่วมมือของประชาชน โดยการเชิญตัวแทนชุมชน บุคคลต่างๆมาก่อตั้งเป็นคณะกรรมการบริหารวิทยุชุมชนซึ่งไม่ได้ผ่านขั้นตอนของการ

สรรหาของชุมชนโดยตรง ดังนั้นคณะกรรมการที่เข้ามาจึงเป็นเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานราชการในท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่

ปัจจัยที่มีผลต่อการดำเนินงานรายการวิทยุเพื่อชุมชนในปัจจุบัน

จากการดำเนินงานรายการวิทยุเพื่อชุมชนจังหวัดน่าน สามารถสรุปปัจจัยที่มีส่วนทำให้เกิดรายการวิทยุเพื่อชุมชนจังหวัดน่านได้ดังนี้

1. นโยบายกรมประชาสัมพันธ์ เพื่อตอบสนองรัฐธรรมนูญมาตรา 40 โครงสร้างของคณะกรรมการที่มาจากตัวแทนชุมชนเป็นส่วนที่สนับสนุนให้รายการเป็นไปตามแนวคิดวิทยุชุมชนโดยการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในระดับต่างๆได้ แต่ต้องคงไว้ซึ่งโครงสร้างความเป็นเจ้าของอยู่คือต้องถูกควบคุมโดยหน่วยงานต้นสังกัด

การดำเนินงานภายใต้นโยบายสถานีวิทยุที่เป็นของรัฐ ข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของสถานีจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้เกิดรายการที่มาจากความร่วมมือของประชาชน โดยการเชิญตัวแทนชุมชน บุคคลต่างๆมาก่อตั้งเป็นคณะกรรมการบริหารวิทยุชุมชนซึ่งไม่ได้ผ่านขั้นตอนของการสรรหาของชุมชนโดยตรง ดังนั้นคณะกรรมการที่เข้ามาจึงเป็นเจ้าหน้าที่จากหน่วยงานราชการในท้องถิ่นเป็นส่วนใหญ่

ที่มาของการเกิดรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านจึงไม่เป็นไปตามหลักการวิทยุชุมชน เนื่องจากไม่ได้เกิดจากความต้องการของประชาชนโดยถือหลักว่าคนส่วนใหญ่แสดงความคิดเห็นความต้องการร่วมกัน แต่เกิดขึ้นจากนโยบายของกรมประชาสัมพันธ์ที่มีมายังวิทยุกระจายเสียงท้องถิ่น

2. กลุ่มอีกเมืองน่าน งานของกลุ่มก็คือการทำหน้าที่เป็นผู้ประสานงานระหว่างหน่วยงานราชการในท้องถิ่น และชาวบ้านที่ได้รับความเดือดร้อนจากสภาพแวดล้อมของจังหวัดทั้งทางด้านภูมิศาสตร์ และความหลากหลายทางด้านประชากร สมาชิกในชุมชนจึงร่วมกันก่อตั้งกลุ่มเพื่อจัดการปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชน หรือเพื่อคงไว้ซึ่งความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของชุมชน จึงเข้ามาร่วมเป็นเครือข่ายเดียวกันเพื่อแลกเปลี่ยนกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน และเพื่อจัดหางบประมาณสนับสนุนการดำเนินการขับเคลื่อนชุมชนไปสู่การพัฒนา

วิธีดำเนินงานในอนาคต

ผลจากการประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของทั้ง 3 หมู่บ้านเกี่ยวกับวิธีการดำเนินงานพบว่า สมาชิกของทุกชุมชนต้องการให้มีการฝึกอบรมการจัดรายการ เนื่องจากยังไม่มั่นใจ และไม่มี ความชำนาญในการดำเนินรายการผ่านสื่อวิทยุ

จากผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่า การฝึกอบรมตามความต้องการของประชาชนนั้น รายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านได้ตอบสนองความต้องการของประชาชนแล้ว แต่ต้องมีการจัดขึ้นอย่างต่อเนื่องเพื่อสร้างอาสาสมัครรุ่นใหม่ๆทำให้รายการคงอยู่ ส่วนการจัดตั้งคณะกรรมการบริหาร การจัดหางบประมาณ และการจัดตั้งสถานี ทางรายการได้พยายามที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการดำเนินงานรายการแล้วแต่ประชาชนยังเข้ามามีส่วนร่วมได้ไม่เต็มที่เท่าที่ควร เนื่องจากเป็นเพียงการเริ่มต้นของแนวคิดวิทยุชุมชนเพื่อให้ประชาชนจัดการบริหารเอง ในขั้นตอนนี้ชมรมวิทยุชุมชนคนเมืองน่านจึงเป็นเวทีฝึกความพร้อมของประชาชนเพื่อให้ความรับผิดชอบในการบริหารจัดการได้ด้วยตัวเอง แต่หลังจากมาตรา 40 มีผลบังคับใช้คงจะต้องมีการจัดสร้างการบริหารกันใหม่ และให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมได้มากขึ้น

วิธีการดำเนินงานในอนาคตจึงต้องมีการจัดการเพื่อเตรียมความพร้อมให้กับประชาชนในทุกๆ ด้าน ก่อนที่จะมีกฎระเบียบบังคับใช้โดยต้องคำนึงถึงปัจจัยภายนอกที่มีส่วนเกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม เศรษฐกิจ นโยบายท้องถิ่น ฯลฯ โดยในปัจจุบันผู้ที่เป็นผู้ดำเนินรายการหรือกลุ่มของสมาชิกชมรมจะเป็นผู้ที่มีบทบาทในอนาคต เพื่อดำเนินรายการวิทยุเพื่อชุมชน โดยชุมชน ของชุมชน เพราะเป็นผู้ที่ผ่านการดำเนินงานในปัจจุบันและมีประสบการณ์แล้ว กลุ่มฮักเมืองน่านและเครือข่ายที่เข้ามาใช้สื่อวิทยุเพื่อประชาสัมพันธ์งานของกลุ่มในปัจจุบันจะเปลี่ยนไปเป็นผู้ที่ก่อให้เกิดวิทยุชุมชนที่เกิดจากความต้องการของประชาชนได้ในอนาคตในการเป็นอาสาสมัคร ที่มาจากตัวแทนชุมชน ผู้นำชุมชน และผู้เชี่ยวชาญ และผนึกกำลังก่อให้เกิดการผลักดันให้เกิดรายการวิทยุชุมชนได้

รูปแบบ เนื้อหาในปัจจุบัน

รูปแบบรายการวิทยุเพื่อชุมชนจังหวัดน่าน แบ่งเป็น 2 รูปแบบ คือ

1. รูปแบบนิตยสารทางอากาศ

โดยในรายการได้แบ่งการนำเสนอรายการออกเป็น 4 ช่วง คือ

ช่วงที่ 1 ช่วงทักทายผู้ฟังและแจ้งเมนูรายการโดยนำเสนอในรูปแบบรายการพูดคุยของผู้ดำเนินรายการ เพื่อแจ้งข้อมูลเกี่ยวกับเนื้อหารายการประจำวัน

ช่วงที่ 2 ช่วงข่าวจากชุมชน นำเสนอด้วยรูปแบบรายการข่าวของท้องถิ่น ข่าวบริการชุมชน

ช่วงที่ 3 ช่วงเรียนรู้กับชุมชน นำเสนอด้วยรูปแบบรายการสัมภาษณ์ผู้ร่วมรายการที่มาจากชุมชน กลุ่มองค์กรประชาชน และหน่วยงานราชการในท้องถิ่น นำเสนอตามประเด็นเนื้อหาของกลุ่ม

ช่วงที่ 4 ช่วงเสียงจากชุมชน โดยให้ประชาชนโทรศัพท์เข้ามาในรายการเพื่อสอบถามเรื่องราวที่น่าสนใจไปในช่วงเรียนรู้กับชุมชนและเสนอแนะการดำเนินรายการในครั้งต่อไป

ทั้ง 4 ช่วงรายการมีเทคนิคการนำเสนอโดยการใช้ภาษาถิ่นดำเนินรายการ เพลงและสเปคตักันรายการ เชื่อมโยงเนื้อหาจากส่วนต่างๆเข้าด้วยกันและมีเนื้อหาไปในแนวเดียวกันคือเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับชุมชน รายการจึงเป็นลักษณะนิตยสารทางอากาศ

2. รูปแบบรายการสัญจร

เป็นการจัดรายการนอกสถานที่ตามพื้นที่ต่างๆที่ประชาชนเสนอแนะและเชิญให้รายการออกสัญจรนอกสถานที่โดยได้รับความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ แบ่งออกเป็น 4 ช่วง คือ

ช่วงที่ 1 รูปแบบรายการพูดคุยและสนทนากันระหว่าง ชาวบ้าน ผู้นำชุมชน โดยมีผู้ดำเนินรายการควบคุมการสนทนา นำเสนอเนื้อหาที่ให้ความรู้เกี่ยวกับพื้นที่ที่ออกสัญจร

ช่วงที่ 2 รูปแบบรายการสนทนาของประธานกลุ่มชุมชนที่มีอยู่ในพื้นที่เรื่องกิจกรรมของแต่ละกลุ่ม

ช่วงที่ 3 รูปแบบรายการสัมภาษณ์มุมมองจากหน่วยงานราชการกับปัญหาและการดำเนินงานที่เกิดขึ้นในชุมชน

ช่วงที่ 4 รูปแบบรายการสนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันระหว่างหน่วยงานราชการและสมาชิกในชุมชน

เนื้อหารายการวิทยุเพื่อชุมชนจังหวัดน่าน

เนื้อหาในรายการวิทยุเพื่อชุมชนเป็นเนื้อหาที่มีอยู่ในท้องถิ่น ตามความสนใจ และตามเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยการรับฟังเสียงจากประชาชนที่โทรศัพท์ ส่งจดหมาย บอกผ่านผู้ดำเนินรายการเข้า

มาแจ้งข่าวสาร แสดงความคิดเห็น หรือมาร่วมจัดรายการ เนื้อหารายการวิทยุเพื่อชุมชนจังหวัดน่าน จำแนกได้ดังนี้

1. เนื้อหารายการเพื่อแจ้งข้อมูลข่าวสาร เป็นข่าวหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในท้องถิ่น หรือข่าวที่มีผลกระทบต่อประชาชน ข่าวประชาสัมพันธ์ ข่าวการจัดกิจกรรม ข่าวบริการ
2. เนื้อหารายการเพื่อให้ความรู้ในประเด็นต่างๆ ที่ประชาชนให้ความสนใจ เช่น เกษตร การประกอบอาชีพ สุขภาพ สิ่งแวดล้อม การศึกษา เยาวชน วัฒนธรรม กฎหมาย และเศรษฐกิจ
3. เนื้อหารายการเพื่อเชิญชวน เช่น สปอตเชิญเข้าร่วมในรายการ
4. เนื้อหารายการเพื่อให้ความบันเทิง เป็นการเสนอเพลงลูกทุ่ง เพลงพื้นบ้าน

จากผลการศึกษาเรื่องรูปแบบและเนื้อหารายการในปัจจุบัน สรุปได้ว่า รูปแบบและเนื้อหารายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านนำเสนอเนื้อหาตามประเด็นที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยแวดล้อมของจังหวัดนำเสนอเนื้อหาที่มีอยู่ในท้องถิ่น โดยเน้นที่การรวมกลุ่มให้ความสำคัญกับกิจกรรมของกลุ่ม มากกว่าปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมส่วนรวม แต่จากลักษณะการรวมกลุ่มกันทำกิจกรรมของจังหวัดน่านที่ประชาชนร่วมมือกันแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนด้วยตนเองโดยใช้การพูดคุยกัน จัดเวทีเสวนาและรวมตัวกันเป็นกลุ่มเฉพาะนำเสนอปัญหาไปยังหน่วยงานราชการเพื่อร่วมมือช่วยแก้ปัญหาอีกทางหนึ่ง จึงทำให้เนื้อหาในรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านนับได้ว่าตอบสนองความต้องการของชุมชนบางส่วนแล้ว หากเนื้อหาเป็นเรื่องราวของชุมชนตนเอง หรือผู้นำกลุ่มของตนมาเป็นผู้ร่วมรายการประชาชนยังให้ความสนใจและชุมชนนั้นก็ติดตามฟังรายการมากขึ้นด้วย

ส่วนในช่วงข่าวจากชุมชน พบว่า มีปริมาณข่าวจากหน่วยงานราชการมากกว่าข่าวจากชุมชน เนื่องมาจากปัจจัยทางด้านลักษณะภูมิประเทศที่ทำให้ประชาชนไม่สามารถส่งข่าวเข้ามาয়สถานีได้ และลักษณะการสื่อสารภายในชุมชนแบบเดิมคือการพูดคุยกันภายในชุมชน โดยผ่านสื่อบุคคลเป็นสิ่งที่ยังใช้ได้ผลกับจังหวัดน่านอยู่ พระสงฆ์และผู้นำชุมชนเป็นบุคคลสำคัญที่จะนำข่าวสารออกไปเผยแพร่ยังภายนอกชุมชน และนำข่าวสารจากภายนอกชุมชนมาบอกเล่า ชี้แนะ ให้กับสมาชิกในชุมชนได้รับทราบได้ดี และสมาชิกก็ให้ความเชื่อถือกับผู้นำชุมชน หรือพระสงฆ์มากด้วย

แต่ในขณะที่รูปแบบรายการสัญจรนอกสถานที่ได้มุ่งตอบสนองและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในรายการได้มากกว่า มีการนำเสนอเนื้อหาที่หลากหลาย มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ร่วมกันแก้ปัญหาจากบุคคล 2 ฝ่าย คือฝ่ายประชาชนผู้เผชิญปัญหา กับฝ่ายราชการผู้มีหน้าที่ในการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นไปตามหลักการสื่อสารเพื่อชุมชนที่รูปแบบรายการควรเป็นสื่อที่นำเสนอเรื่องราวที่ก่อให้เกิด

ปัญหาแล้วทุกฝ่ายแสดงความคิดเห็นต่อปัญหานั้นร่วมกัน นำไปสู่การแก้ไขต่อไป แต่กลับจัดรายการในรูปแบบนี้ไม่ได้บ่อยนัก เนื่องมาจากติดขัดเรื่องงบประมาณในการจัด

ปัจจัยที่มีส่วนในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหา

จากผลการศึกษาารูปแบบและเนื้อหารายการ พบว่าปัจจัยที่มีส่วนในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหา สรุปได้ดังนี้

1. ปัจจัยทางด้านภูมิศาสตร์ ของจังหวัดน่าน ที่ลักษณะภูมิประเทศเป็นป่าไม้ แห่งแล้ง จึงทำให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับประชาชนในพื้นที่ที่ต้องพึ่งพาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมในการดำรงชีวิต ก่อให้เกิดการรวมกลุ่มกันจัดการปัญหาและนำไปสู่การช่วยเหลือจากราชการ ทำให้เนื้อหาในรายการเป็นเรื่องราวของกลุ่ม การทำกิจกรรมของกลุ่มในด้านการอนุรักษ์ เพื่อคงไว้ซึ่งพื้นที่การทำมาหากินและสภาพแวดล้อมที่ดี การจัดกิจกรรมของชุมชนจึงกลายมาเป็นสิ่งที่ชุมชนนำมาประชาสัมพันธ์ให้กับภายนอกชุมชนได้รับรู้ร่วมกัน และให้การช่วยเหลือกันเป็นเครือข่ายต่อกันมา

2. ปัจจัยทางด้านประชากร ด้วยความหลากหลายทางด้านชาติพันธุ์ การประกอบอาชีพ การดำรงชีวิต ทำให้ประชาชนในจังหวัดน่าน มีการรวมกลุ่มกันเพื่อแสดงความเป็นตัวตนของกลุ่มในการทำกิจกรรมให้กับสังคม เช่น กลุ่มเยาวชน กลุ่มผู้สูงอายุ รวมทั้งลักษณะการประกอบอาชีพทางด้านเกษตรที่ต้องพึ่งพาฤดูกาลทำให้เกษตรกรต้องประกอบอาชีพเสริมหลังฤดูเก็บเกี่ยว หรือการรวมกลุ่มทางด้านอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม เนื้อหารายการจึงมีความหลากหลายตามประชากรของจังหวัด

3. แหล่งเงินทุนสนับสนุน จากการทำรายการในปัจจุบันได้รับเงินสนับสนุนจาก สปรส. จึงทำให้ต้องนำเสนอรายการที่มีเนื้อหาเพื่อการปฏิรูประบบสุขภาพ ตามเป้าหมายของหน่วยงานที่สนับสนุนด้านเงินทุน แต่ก็เป็นที่ไปเพื่อการส่งเสริมคุณภาพชีวิตให้กับประชาชน และสปรส.ก็ไม่ได้เคร่งครัดกับการนำเสนอเนื้อหาหนัก เพราะถือว่าทุกเรื่องของชุมชนเกี่ยวข้องกับสุขภาพทั้งสิ้น ส่วนเงินสนับสนุนจากโครงการ SIF เป็นทุนสนับสนุนอีกประการหนึ่งที่มีผลต่อการดำเนินรายการวิทยุเพื่อชุมชนเพื่อนำมาเป็นค่าอบรมสมาชิกจากชุมชน ก่อให้เกิดการมีส่วนร่วมที่แท้จริง และนำมาสนับสนุนในการซื้อเครื่องส่งรายการวิทยุสัญญาณ และนำมาเป็นค่าจัดรายการสัญญาณเพื่อตอบสนองความต้องการของ

ประชาชนด้วย ส่วนแหล่งทุนจากภายนอกชุมชนอีกประการหนึ่งคือการนำเงินทุนเข้าไปสู่ชุมชนของรัฐ ได้แก่กองทุนหมู่บ้าน ธนาคารเพื่อการเกษตร และหน่วยงานอื่นๆ ทำให้เนื้อหาในรายการมีลักษณะเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพเศรษฐกิจของชุมชน เพื่อนำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับการจัดการเงินทุนเหล่านั้น

4. สภาพการสื่อสารภายในชุมชนที่พระสงฆ์ ผู้นำชุมชนมีความสำคัญ ทำให้ชาวบ้านเชื่อมั่นและรู้สึกภูมิใจในรายการเมื่อมีผู้นำ หรือพระสงฆ์ที่ตนเองรู้จักมาร่วมในรายการ หลายครั้งที่ผู้ฟังมีส่วนร่วมในรายการเพราะชื่นชมในการทำงานของผู้นำเหล่านั้น นอกจากนั้นแล้วกลุ่มผู้นำเหล่านี้ยังสามารถยึดโยงคนในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วม และรู้จักการใช้สื่อวิทยุของชุมชนได้อีกด้วย

5. ปัจจัยภายในสถานี ที่เกิดจากโครงสร้างการเป็นเจ้าของรายการโดยมีการควบคุมให้เนื้อหาไม่ขัดต่อรัฐ จึงได้ตั้งคณะกรรมการบริหารขึ้นมาเพื่อให้หน่วยงานอื่นคอยควบคุมด้วย ปัจจัยเรื่องบุคลากรผู้ทำหน้าที่เป็นพี่เลี้ยง และอุปกรณ์ของสถานีต้องมีความพร้อมในการดำเนินรายการเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน รวมทั้งการหางบประมาณในการจัดรายการ หากสถานีไม่อนุญาตให้ประชาชนเข้าไปใช้สถานีได้แล้ว รายการวิทยุชุมชนคงไม่เกิดขึ้นในท้องถิ่น และด้วยโครงสร้างที่เป็นหน่วยงานราชการเนื้อหารายการจึงยังคงเป็นไปเพื่อตอบสนองความต้องการด้านเนื้อหาที่ประชาชนยังต้องการฟังจากหน่วยงานราชการอยู่

ส่วนบุคลากรของสถานีผู้เป็นลูกจ้างของรัฐ ก็พยายามทำหน้าที่ให้เหมาะสมกับงานที่ได้รับมอบหมายและพยายามเชิญชวนประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในรายการ แต่ประชาชนยังไม่เข้ามามีส่วนร่วมจึงยังไม่ถือเป็นอุปสรรคที่เกิดขึ้นกับตัวบุคลากร

รูปแบบและเนื้อหารายการวิทยุเพื่อชุมชนในอนาคต

การมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหารายการตามความต้องการร่วมกันของชุมชน ได้ผลการวิจัย ดังนี้

1. เนื้อหารายการข่าว เป็นรายการข่าวในท้องถิ่น ข่าวหน่วยงานราชการในท้องถิ่น และข่าวจากส่วนกลาง ซึ่งรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านได้ตอบสนองความต้องการของท้องถิ่นเพียงแค่นำเสนอข่าวจากหน่วยงานราชการเป็นส่วนใหญ่ ปริมาณข่าวจากชุมชนท้องถิ่นยังมีน้อย และยัง

ขาดข่าวจากส่วนกลางที่ประชาชนบางกลุ่มยังให้ความสนใจอยู่บ้าง รายการวิทยุเพื่อชุมชนในอนาคตต้องนำเสนอเนื้อหาข่าวที่เป็นที่สนใจของประชาชนทุกกลุ่มเพื่อนำมาพัฒนาชุมชนให้เท่าเทียมกัน

2. เนื้อหารายการที่ให้ความรู้ด้านการเกษตร สุขภาพ กิจกรรมภายในชุมชน การศึกษา การกีฬา เยาวชน ศาสนา สิ่งแวดล้อม การอนุรักษ์ที่นำเสนอในรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่าตอบสนองความต้องการของประชาชนแล้ว แต่ประชาชนยังต้องการเนื้อหาที่เกี่ยวกับปัญหาเสพติด และการยกย่องคนดี ที่รายการยังนำเสนอไม่ตรงกับความต้องการของชุมชน เนื้อหารายการเพื่อให้ความรู้ในอนาคตควรที่จะนำเสนอเรื่องราวที่มีอยู่ในท้องถิ่นโดยนำเสนอการปรับประยุกต์และนำมาพัฒนาชุมชน โดยการเปิดให้มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ร่วมกันมากขึ้นระหว่างชุมชน

3. เนื้อหารายการเพื่อโฆษณา สมาชิกในชุมชนต้องการให้มีเนื้อหาโฆษณาผลิตภัณฑ์ของชุมชน ซึ่งยังไม่มีในรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่า

4. เนื้อหารายการบันเทิง ที่สมาชิกในชุมชนต้องการเป็นเนื้อหาเกี่ยวกับเพลงลูกทุ่ง เพลงลูกกรุง เพลงพื้นบ้าน และละครเล่าคดีสอนใจ จากผลการวิจัยพบว่า รายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่าตอบสนองเพียงความต้องการด้านเพลงลูกทุ่งเท่านั้น แต่ความต้องการที่ตรงกันของทั้ง 3 หมู่บ้านคือ ต้องการเนื้อหารายการที่เป็นเพลงพื้นบ้านมากที่สุด

สรุปผลการวิจัยที่ได้จากการประชุมเชิงปฏิบัติการเรื่องเนื้อหารายการวิทยุเพื่อชุมชนจังหวัดน่าน พบว่า รายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่าตอบสนองความต้องการของชุมชนได้บางส่วนยังขาดเนื้อหาที่เกี่ยวกับปัญหาเสพติด การยกย่องคนดี ทายปัญหาชิงรางวัล โฆษณาสินค้าในชุมชน และเพลงพื้นบ้าน ถ้าหารายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่าสามารถจัดรายการที่มีเนื้อหาดังกล่าวเพิ่มขึ้นก็สามารถตอบสนองความต้องการของสมาชิกทั้ง 3 ชุมชนได้ทั้งหมด

รูปแบบรายการวิทยุเพื่อชุมชนที่คนในชุมชนต้องการ มีลักษณะเป็นรูปแบบรายการสนทนา โดยมีตัวแทนชุมชน ผู้เชี่ยวชาญและหน่วยงานราชการเข้าร่วมสนทนาถามตอบกันในรายการ และรูปแบบรายการสัปดาห์ ทั้งนี้เนื่องมาจากการต้องการติดต่อสื่อสารจากทุกทิศทาง ให้มาแสดงความคิดเห็นในเรื่องที่นำเสนอจากทุกฝ่าย ไม่ใช่แต่การรับรู้ข้อมูลจากฝ่ายเดียว จึงต้องการให้มีการสนทนากันทั้งภาครัฐและภาคประชาชนเพื่อทราบแนวทางปฏิบัติไปด้วยกันทั้ง 2 ฝ่าย

รายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านที่นำเสนอรูปแบบรายการนิตยสารทางอากาศในปัจจุบันยังไม่ตอบสนองความต้องการของประชาชนเพราะเป็นรูปแบบที่นำเสนอการสัมภาษณ์จากข้อมูลเพียงด้านเดียวให้ความสำคัญกับผู้นำกลุ่มมากกว่า การร่วมกันแก้ปัญหาจากทุกฝ่าย ทางรายการจึงควรนำเสนอรายการให้เป็นเวทีสาธารณะเพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูลมากกว่านี้ แต่รูปแบบรายการสัญจรของรายการเป็นการตอบสนองความต้องการของชุมชนแล้ว

ประชาชนต้องการให้มีวิธีการนำเสนอในรายการวิทยุเพื่อชุมชนจังหวัดน่าน ด้วยรายการเกมส์ทายปัญหาชิงรางวัล ที่ให้ทั้งความรู้ สาระ และกระตุ้นการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ แต่ทางรายการยังไม่ได้นำเสนอ ส่วนวิธีนำเสนอให้มีการจัดรายการ 2 คนขึ้นไป การใช้ภาษาท้องถิ่น การเปิดเพลงคั่นทางรายการได้ตอบสนองความต้องการของประชาชนแล้ว

เวลาออกอากาศที่สมาชิกแต่ละชุมชนต้องการเป็นไปตามลักษณะการประกอบอาชีพ และการดำเนินชีวิตของประชาชน โดยทั้ง 3 ชุมชนเสนอให้เวลาออกอากาศเป็นเวลาใกล้เคียงกับเวลาที่ออกอากาศอยู่เดิมคือ 13.00-15.00 น. จึงสรุปได้ว่ารายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านตอบสนองความต้องการเรื่องเวลาออกอากาศของสมาชิกของทั้ง 3 ชุมชนแล้ว

การมีส่วนร่วมในรายการวิทยุเพื่อชุมชนในปัจจุบัน

สรุปได้ว่าประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านได้ตามขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

1. การเข้าถึงสื่อ พบว่า ประชาชนเข้าถึงสื่อในลักษณะผู้ฟังเป็นส่วนใหญ่ และมีปฏิริยาตอบกลับบ้าง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความสะดวกในการติดต่อสื่อสารของท้องถิ่น เพราะพบว่าผู้ที่โทรศัพท์เข้ามาในรายการมักจะเป็นชุมชนในเขตเทศบาลเพราะมีระบบสาธารณูปโภคที่สะดวกในการติดต่อสื่อสารได้ดีกว่าชุมชนอื่น ประชาชนใช้วิธีบอกกล่าว ดิชมโดยผ่านผู้ดำเนินรายการที่มาจากชุมชนมากที่สุด แต่ก็ไม่ได้ถือว่าเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงสื่อสำหรับรายการวิทยุชุมชนนักเพราะหลักการวิทยุชุมชนคือครอบคลุมการส่งกระจายเสียงเฉพาะพื้นที่

2. การมีส่วนร่วมของประชาชนในรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านแบ่งออกเป็นระดับการมีส่วนร่วม ได้ดังนี้

ก. การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสาร

การมีส่วนร่วมในฐานะผู้รับสารของประชาชนในรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน คือการที่ประชาชนรับฟังรายการแล้วมีปฏิกิริยาตอบกลับ ด้วยการโทรศัพท์เข้ามาแสดงความคิดเห็น เสนอแนะในรายการ การส่งจดหมายเข้ามาถึงรายการเพื่อขอเพลง และการแนะนำ ดิชมมากับสมาชิกชมรมมากที่สุด

ข. การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ผลิต

การมีส่วนร่วมในฐานะผู้ผลิตในรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน พบว่าถึงแม้รายการวิทยุชุมชนพยายามที่จะเชิญประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในรายการได้ แต่ประชาชนก็ยังเข้ามามีส่วนร่วมได้ไม่มากเท่าที่ควร ทาง สวท.จึงทำหนังสือเชิญไปยังหัวหน้าบ้านทุกชุมชนเพื่อส่งตัวแทนมาร่วมอบรบการจัดรายการและเริ่มก่อตั้งเป็นชมรมโดยมีสมาชิกเป็นตัวแทนจากชุมชนที่ผ่านการอบรมกับสวท. และพัฒนาไปสู่ขั้นตอนการผลิต ตั้งแต่การกำหนดประเด็นเนื้อหาประจำวัน ติดต่อผู้ร่วมรายการ และเป็นผู้ดำเนินรายการเอง พบว่าประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในรายการในฐานะผู้ร่วมรายการหรือผู้ให้ข้อมูลมากที่สุด รองลงมาคือกลุ่มสมาชิกชมรมที่มีส่วนร่วมในขั้นตอนก่อนการผลิต และเป็นผู้ดำเนินรายการตามลำดับ

ค. การมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผนนโยบาย

การมีส่วนร่วมในฐานะผู้วางแผนนโยบายในรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านของประชาชน คือกลุ่มประชาชนจากหน่วยงานราชการ ประชาชนสาขาอาชีพต่างๆในรูปของคณะกรรมการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านที่มีจำนวนสมาชิกทั้งสิ้น 28 คนโดยกำหนดนโยบายให้ดำเนินรายการอยู่ในกรอบที่คณะกรรมการบริหารวางไว้ ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในรายการด้วยการเป็นผู้วางแผนการผลิต เนื้อหารายการประจำวันเท่านั้นทั้งนี้เป็นข้อจำกัดที่สถานีที่เป็นเจ้าของสถานีในการจัดรายการยังเป็นของรัฐอยู่

ดังนั้นรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านจึงเป็นรายการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในทุกระดับของการสื่อสาร คือการแจ้งข่าวสาร การผลิตรายการ การวางแผน การบริหารจัดการด้วยตนเอง แต่ยังมีสัดส่วนของประชาชนไม่มากนัก คือยังมีจำนวนการมีส่วนร่วมของประชาชนน้อยอยู่ รวมทั้งการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมดังกล่าวจึงยังไม่สอดคล้องกับแนวคิดวิทยุชุมชน หรือการสื่อสารตามแนวทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมจากการที่สถานีซึ่งเป็นหน่วยงานรัฐเป็นผู้สรรหาตัวแทน

ประชาชนเข้ามาเป็นคณะกรรมการบริหารวิเทศชุมชน และมีผู้อำนวยการของสถานนี้เป็นประธานคณะกรรมการบริหาร ถึงแม้จะมาจากการเลือกตั้งก็แสดงให้เห็นว่าวิเทศชุมชนยังต้องพึ่งพานโยบายของรัฐที่เป็นเจ้าของคลื่นอยู่ในปัจจุบัน

ปัจจัยการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วมของประชาชนในขั้นตอนต่างๆ มากน้อยต่างกันนั้นมีปัจจัยเงื่อนไขดังต่อไปนี้

1. ปัญหาที่เกิดจากความสามารถของประชาชน

ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในขั้นตอนของการผลิตได้จะต้องมีความรู้ด้านการผลิตรายการวิทยุ หรือผ่านการอบรมในการจัดรายการมาก่อน ถึงแม้บางคนเคยผ่านการอบรมที่ทางสวท.เคยจัดอบรมไปแล้ว สมาชิกทุกคนก็ยังคงไม่สามารถดำเนินรายการได้ มีเพียงบางคนในกลุ่มเท่านั้นที่สามารถเข้ามาเป็นผู้ดำเนินรายการได้ ซึ่งมาจากเงื่อนไขส่วนตัวที่บางคนเคยพูดต่อหน้าสาธารณะจนเกิดความขำขาน หรือการเข้ามามีส่วนร่วมในรายการในฐานะผู้ควบคุมเสียงก็ต้องมีความรู้ในเรื่องเทคนิคการควบคุมเสียงอยู่บ้าง ซึ่งเจ้าหน้าที่ก็ยังคงต้องควบคุมการใช้อุปกรณ์อยู่ เพราะอุปกรณ์เสียงมีราคาสูง และกลไกที่ซับซ้อน เพราะฉะนั้นประชาชนจึงสมัครใจเข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะเป็นผู้ให้ข้อมูล หรือเป็นผู้นำเสนอเนื้อหาในรายการมากกว่าเข้ามามีส่วนร่วมในลักษณะผู้ดำเนินรายการ

2. ลักษณะภูมิประเทศที่ห่างไกล

เป็นอุปสรรคในการเข้าถึงสื่อที่เกิดขึ้นจากปัญหาทางด้านกายภาพ เพราะเส้นทางคมนาคมไม่สะดวก รับฟังคลื่นสัญญาณไม่ชัดเจนสมาชิกในชุมชนไม่สามารถเข้ามามีส่วนร่วมที่สถานีหรือในรายการได้ แต่มีทางแก้ไขด้วยการจัดเวทีสัญจรไปยังหมู่บ้านต่างๆ เพื่อนำความรู้สู่ชุมชน และให้ประชาชนมีส่วนร่วมในรายการได้มากขึ้น ทั้งนี้รวมไปถึงปัญหาด้านระบบสาธารณูปโภคที่ประชาชนไม่สามารถโทรศัพท์หรือส่งจดหมายเข้ามาในรายการได้ แต่ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมเสนอแนะ แสดงความคิดเห็นมายังผู้ดำเนินรายการได้ เพราะผู้ดำเนินรายการเหล่านี้ได้มีโอกาสเดินทางไปจัดเวทีเสวนางานของกลุ่มยังหมู่บ้านอื่นๆ อยู่บ่อยๆ อยู่แล้ว

3. กฎระเบียบของรัฐ

ที่ทำให้ผู้ดำเนินรายการต้องมีใบประกาศจากกรมประชาสัมพันธ์ซึ่งเป็นปัญหาด้านโครงสร้าง

ของกรมประชาสัมพันธ์ที่จะต้องทบทวนกันต่อไปว่าเหมาะสมหรือมีทางออกของปัญหานี้ได้อย่างไร เพราะชาวบ้านที่จะมีส่วนร่วมในรายการจำเป็นต้องใช้ภาษาถิ่นเพราะเป็นจังหวัดที่มีคุณลักษณะเฉพาะและสืบทอดกันมาช้านานคงเป็นเรื่องยากที่จะเปลี่ยนแปลงการใช้ภาษาท้องถิ่นสื่อสารกันเองกับคนในชุมชนเดียวกัน รวมทั้งกฎในด้านการจัดทำรายการที่ต้องไม่ส่งผลกระทบต่อภาครัฐทำให้รายการไม่สามารถกล่าวหาไปถึงการทำงานของหน่วยงานราชการได้ จึงไม่ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนจากชุมชนและจากหน่วยงานราชการ

6.2 อภิปรายผล

จากการศึกษาในเรื่องที่มาของการเกิดรายการวิทยุเพื่อชุมชน พบว่า รายการวิทยุเพื่อชุมชน จังหวัดน่านไม่ได้เกิดจากความต้องการของประชาชนตามแนวคิดวิทยุชุมชน แต่เกิดจากนโยบายของสถานี ที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินรายการโดยยึดถือแนวทางในการเสนอรายการให้มีเนื้อหาเพื่อชุมชนในท้องถิ่นเป็นหลัก ส่วนคณะกรรมการที่มาจากชุมชนและหน่วยงานราชการเป็นส่วนที่คอยควบคุมให้การดำเนินงานเป็นไปตามหลักการวิทยุชุมชนด้วยการมีส่วนร่วมถึงขั้นกำหนดนโยบาย สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “การทดลองจัดวิทยุกระจายเสียงชุมชนสำหรับชุมชนบทในเขตชานเมืองจังหวัดจันทบุรี” โดยสุรินทร์ แปลงประสพโชค ที่ทดลองจัดรายการวิทยุชุมชนโดยการจัดตั้งเป็นคณะกรรมการบริหาร จำนวน 11 คน มาจากทั้ง ภาครัฐ เอกชน ชาวบ้าน โดยเป็นลักษณะอาสาสมัครและมีบทบาทหน้าที่ของคณะกรรมการคล้ายคลึงกันที่คณะกรรมการมีหน้าที่ กำหนดกรอบการทำงาน กำหนดเวลาออกอากาศ กำหนดรูปแบบเนื้อหา ประสานงานแหล่งข้อมูล รวมทั้งยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ น้ามนต์ พรหมเปี่ยม เรื่อง “เศรษฐศาสตร์การเมืองของวิทยุกระจายเสียงระบบเอฟ.เอ็ม.ในกรุงเทพมหานครช่วงปี 2530-2539” พบว่า ใครเป็นผู้ควบคุมสื่อ โครงสร้างการเป็นเจ้าของสื่อจะมีผลต่อการกำหนดรูปแบบและเนื้อหารายการให้มีลักษณะแบบบนลงล่าง

นอกจากปัจจัยเชิงโครงสร้างของสถานีแล้วปัจจัยแวดล้อมที่เกิดขึ้นภายในสถานีที่มีผลต่อการดำเนินรายการวิทยุเพื่อชุมชน ได้แก่ บุคลากร อุปกรณ์ งบประมาณ เพราะเจ้าหน้าที่เป็นผู้มีบทบาทในการก่อให้เกิดรายการ การเชิญชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม รวมทั้งเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในรายการ กำหนดรูปแบบและเนื้อหารายการ แต่ทั้งหมดนี้ยังต้องอยู่ในกรอบนโยบายของรัฐที่ควบคุมดูแลสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดน่านอยู่ ทำให้เนื้อหารายการต้องไม่ส่งผลกระทบต่อรัฐ มีการตรวจสอบจากเจ้าหน้าที่ก่อนว่าเนื้อหารายการต้องไม่ก่อให้เกิดความขัดแย้ง

จากโครงสร้างการดำเนินงาน รูปแบบ เนื้อหา รายการวิทยุเพื่อชุมชนของจังหวัดน่าน พบว่า สอดคล้องกับการศึกษาเรื่อง “การสื่อสาร การมีส่วนร่วม และความพึงพอใจของประชาชนในวิทยุชุมชน จังหวัดอุบลราชธานีและจังหวัดระยอง” โดยอรรณพ ปิลาพันธ์โหวาท ที่มีลักษณะการดำเนินงาน รายการวิทยุเพื่อชุมชนของทั้งสองจังหวัดมีผู้อำนวยการ สวท.และเจ้าหน้าที่ฝ่ายผลิตรายการ รวมทั้งประชาชนได้ร่วมกันจัดตั้งคณะกรรมการบริหารวิทยุกระจายเสียงชุมชน เป็นความร่วมมือระหว่างฝ่ายรัฐและฝ่ายประชาชน โดยรัฐให้ความช่วยเหลือในด้านอุปกรณ์ แต่แตกต่างตรงที่ระยองและอุบลราชธานีมีคณะกรรมการอีกชุดหนึ่งเพื่อผลิตรายการเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน รูปแบบเนื้อหาที่น่าสนใจเสนอเป็นข่าวสารในท้องถิ่น บริการด้านสาธารณสุขโภชนาการและสิ่งแวดล้อม ข่าวสารเกี่ยวกับการกินอยู่ เกษตรกรรม สาธารณสุข การศึกษา วัฒนธรรมพื้นบ้าน โดยใช้ภาษาถิ่น มีรายการสัมภาษณ์ พยายามให้ผู้ฟังมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็นด้วยการโทรศัพท์หรือส่งจดหมายเข้ามา

นอกจากการดำเนินงานที่กล่าวข้างต้นแล้ว ยังสอดคล้องกับจังหวัดน่านที่พบว่าความต้องการของประชาชนเรื่องรูปแบบและเนื้อหารายการวิทยุชุมชนจังหวัดอุบลราชธานีและระยอง ประชาชนต้องการให้มีการจัดรายการโดยคนหลากหลายอาชีพ เช่น กลุ่มเยาวชน กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มพระ รายการควรเป็นเรื่องทำมาหากิน การอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม การประชาสัมพันธ์สินค้าหรือเทศกาลในชุมชนของตน รายการควรเป็นเรื่องทำมาหากิน การอนุรักษ์วัฒนธรรม การทนายปัญหาชิงรางวัล มีเพลงคั่นรายการ เวลาที่เหมาะสมคือเช้าตรู่และช่วงเย็น คือก่อนไปทำงานและหลังงานเลิก แต่จังหวัดน่านต้องการให้มีรายการในช่วงกลางวัน

ปัจจัยแวดล้อมที่มีผลต่อการดำเนินรายการวิทยุเพื่อชุมชนอีกประการหนึ่งคือ สภาพการสื่อสารภายในชุมชนที่ใช้สื่อบุคคลเป็นผู้ถ่ายทอดแนวคิดเข้าไปในกลุ่มย่อยในสังคม การรวมกลุ่มเพื่อทำกิจกรรมในการพัฒนาร่วมกัน ผู้นำชุมชนจึงมีบทบาทและอิทธิพลมากต่อชุมชน ดังนั้นหากจะให้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับรายการวิทยุเพื่อชุมชน เพื่อให้ประชาชนเห็นความสำคัญ ประโยชน์ โทษ การมีส่วนร่วมในสื่อวิทยุให้มากขึ้น ต้องสร้างความเข้าใจให้กับผู้นำชุมชนก่อน กลุ่มฮักเมืองน่านจึงสามารถเข้ามาใช้สื่อวิทยุได้เพราะเป็นแหล่งรวมของกลุ่มคนที่เป็นผู้นำทางความคิดมารวมตัวกันในรูปองค์กรเพื่อให้กลุ่มคงอยู่และก่อเกิดการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

รวมทั้งปัจจัยด้านภูมิประเทศที่ห่างไกลก็มีผลต่อการมีส่วนร่วมในรายการวิทยุด้วยสอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “การมีส่วนร่วมและบทบาทผู้นำชุมชนชาวไทยภูเขาในการจัดการวิทยุชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน” โดย จิระวรรณ ตันกูรพันธ์ ที่พบว่า ผู้นำชุมชนทุกคนมีบทบาทอย่างมากทั้งในด้านการให้ความรู้ และการระดมความคิดเห็นจากสมาชิกชุมชนรวมทั้งการวางแผนจัดการวิทยุชุมชนและพบ

ว่ามีประชาชนจำนวนหนึ่งยังไม่รู้เรื่องการดำเนินรายการวิทยุเพื่อชุมชนเพราะสาเหตุของความห่างไกล หรืออยู่ในพื้นที่ชนบทไม่ได้อยู่ในรัศมีการส่งสัญญาณ ระบบสาธารณูปโภค เส้นทางคมนาคมมีผลต่อการดำเนินรายการวิทยุทั้งสิ้น

ช่วงระยะเวลาของการเกิดรายการวิทยุเพื่อชุมชนที่เจ้าหน้าที่เป็นผู้ดำเนินรายการ และหลังจากการอบรมตัวแทนจากชุมชนเพื่อมาเป็นผู้ดำเนินรายการแทนเจ้าหน้าที่นั้น รูปแบบและเนื้อหาไม่มีความแตกต่างกันในทางปฏิบัติ แต่จะแตกต่างกันทางด้านจิตวิทยาผู้ฟัง คือผู้ฟังจะเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของรายการและรู้สึกว่าตัวเองสามารถเข้าถึงสื่อวิทยุได้ง่ายกว่าเดิมมีความรู้สึกลดความเป็นทางการลงจากที่เดิมรายการวิทยุเป็นสื่อที่มีลักษณะเป็นการสื่อสารจากหน่วยงานราชการส่วนบนลงมาสู่ประชาชน แต่เมื่อเปลี่ยนแปลงผู้ดำเนินรายการเป็นชาวบ้านด้วยตนเองทำให้ผู้ฟังมีความรู้สึกว่าได้รับข้อมูลข่าวสารจากบุคคลในระนาบเดียวกันคือการสื่อสารในแนวนอน

แสดงถึงความคาดหวังของกลุ่มผู้รับสารทุก ๆ กลุ่มเป็นสำคัญ ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบเน้นการมีส่วนร่วมจึงหันกลับมาหาความต้องการผลประโยชน์ เช่นเดียวกับวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน ที่มีความเป็นประชาธิปไตยแบบเน้นการมีส่วนร่วมมากนับตั้งแต่ประชาชนได้รับความสำคัญ มีโอกาสได้ออกอากาศข่าวสารเกี่ยวกับชุมชนเพื่อการประชาสัมพันธ์ จากนั้นในระยะต่อมากลุ่มอีกเมืองน่าน มาใช้สื่อวิทยุเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ จนถึงปัจจุบัน ชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการผลิตรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านในฐานะผู้ส่งสารอย่าง ชัดเจนมากขึ้น โดยมุ่งเน้นตอบสนองความต้องการของชุมชนเป็นสำคัญ

สำหรับความต้องการร่วมกันของชุมชนต่อรูปแบบ เนื้อหาและวิธีการดำเนินงานรายการวิทยุเพื่อชุมชนจังหวัดน่านนั้นแสดงให้เห็นว่าชุมชนต้องการให้เกิดสื่อวิทยุที่เป็นไปตามหลักประชาธิปไตย กล่าวคือ ชุมชนต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในระดับ "ผู้วางแผน" หรือ "ผู้กำหนดนโยบาย" แต่เมื่อพิจารณาในรายละเอียดแล้วจะเห็นว่า ชุมชนยังมีความหวั่นเกรงในการมีส่วนร่วมระดับผู้วางแผน อาจเป็นเพราะขาดความรู้ ความมั่นใจในเรื่องวิทยุชุมชน จึงยังไม่มั่นใจที่จะเป็นผู้วางแผนอย่างเต็มตัว ได้แก่ ผลจากการจัดเวทีชาวบ้านเกี่ยวกับเรื่องวิธีการดำเนินงานวิทยุชุมชน ชาวบ้านส่วนหนึ่งลงความเห็นว่า ยังคงต้องการให้ สวท.เข้ามาช่วยฝึกจัดอบรมการจัดรายการ

จากความเห็นดังกล่าว พอชี้ให้เห็นว่า หากต้องการให้เกิดวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน ตามหลักทฤษฎีประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมอย่างสมบูรณ์แล้ว ควรจะมีการเพิ่มความรู้ ความเข้าใจ ให้กับชุมชนในการจัดรายการวิทยุชุมชนให้มากขึ้น จนกระทั่งชุมชนเกิดความมั่นใจที่จะดำเนินงานได้ด้วยตัวเองอย่างเต็มตัว เกิดเป็นรายการวิทยุชุมชนที่ปราศจากการควบคุมจากศูนย์กลางอย่างแท้จริง

รายการวิทยุเพื่อชุมชนจังหวัดน่านต้องการให้คนในชุมชนสามารถนึกกำลังกันเพื่อเปลี่ยนแปลงการสื่อสารแบบเดิมๆที่เป็นผู้รับข้อมูลจากหน่วยงานรัฐมาเป็นการร่วมมือกันของชุมชนเพื่อที่จะทำให้อะไรเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น เพราะบางประเด็นสามารถจัดการได้ด้วยความคิดร่วมกัน ร่วมมือกันแก้ปัญหา ไม่ได้เกิดจากผู้มีอำนาจเพียงฝ่ายเดียว

ในขณะที่แต่เดิม การดำเนินงานวิทยุกระจายเสียงของประเทศได้ยึดกระบวนการสื่อสารเพื่อการพัฒนาแบบกระแสหลักเท่านั้น การไหลของข่าวสารจึงเป็นไปในทิศทางเดียวเป็นส่วนใหญ่ ได้แก่ การไหลของข่าวสารจากเบื้องบนไปสู่เบื้องล่าง (top-down) คือการไหลของข่าวสารจากภาครัฐไปสู่ภาคประชาชนนั่นเอง แต่สำหรับทฤษฎีการสื่อสารเพื่อชุมชนนั้น การไหลของข่าวสารจะมีทิศทางที่หลากหลาย จากทุกทิศทุกทาง ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนต่อรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านที่รวบรวมได้จากการจัดเวทีชาวบ้านใน 3 หมู่บ้าน

สำหรับรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านตามความต้องการของชุมชนนั้น ข่าวสารจะมีลักษณะการไหลจากทุกทิศทุกทาง ไม่ว่าจะเป็นการไหลจากบนลงล่าง (top-down) ได้แก่ ความต้องการรับทราบข่าวสารจากภาครัฐ หรือจากส่วนกลาง โดยเฉพาะข่าวสารที่เกี่ยวกับนโยบายทางการเกษตรที่ส่งผลกระทบต่ออาชีพเกษตรกรของคนส่วนใหญ่ในจังหวัดน่านนั่นเอง และการไหลแบบแนวนอน (horizontal) ได้แก่ ความต้องการรับทราบข่าวสารของกลุ่มประชาคมต่าง ๆ ในจังหวัดน่านด้วยกัน รวมถึงความต้องการเผยแพร่เรื่องราวของชุมชนของตนเองให้ชุมชนอื่นได้รับทราบ สำหรับการไหลของข่าวสารแบบล่างขึ้นบนนั้น (bottom-up) เป็นเรื่องราวที่ชุมชนต้องการถ่ายทอดปัญหาไปสู่หน่วยงานราชการ เพื่อให้ช่วยแก้ปัญหาในชุมชน

นอกจากนี้ยังมีความต้องการให้เกิดการไหลของข่าวสารในมิติของขอบเขตของชุมชนตามที่ Pavelka (1978) ว่าไว้อีกด้วย คือ

- (1) การไหลของข่าวสารจากภายนอกชุมชน มาสู่ภายในชุมชน
- (2) การไหลของข่าวสารจากภายในชุมชน ไปสู่ภายนอกชุมชน
- (3) การไหลของข่าวสารจากในชุมชน ไปสู่คนในชุมชนด้วยกัน

เมื่อพิจารณาถึงความต้องการของชุมชนที่มีต่อเนื้อหารายการวิทยุชุมชนแล้ว เห็นได้ว่า เนื้อหาทั้งหมดต่างมุ่งตอบสนองความต้องการหรือประโยชน์ของชุมชนทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นความต้องการเนื้อหาจากส่วนกลาง หรือความต้องการเนื้อหาจากหมู่บ้านอื่น รวมทั้งความต้องการเนื้อหาโดยการไหลของข่าวสารในมิติของขอบเขตชุมชน ทั้งความต้องการเนื้อหาจากภายนอกชุมชน และ ความต้องการเนื้อหาจากภายในชุมชนด้วยกัน ล้วนเป็นไปเพื่อตอบสนองความจำเป็น ความต้องการของชุมชนทั้งสิ้น

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า ความต้องการทางด้านเนื้อหาของชุมชนค่อนข้างจะเป็นไปตามทฤษฎีการสื่อสารเพื่อชุมชน ที่มุ่งเน้นให้สื่อวิทยุ และโทรทัศน์นำเสนอเนื้อหาที่ตอบสนองของชุมชนมากกว่าตอบสนองของรัฐ

ซึ่งเมื่อพิจารณาประกอบกับรูปแบบและเนื้อหาของรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านแล้วเห็นได้ว่า วิทยุชุมชนคนเมืองน่านได้ทำหน้าที่ของสื่อชุมชนขึ้นตั้งแต่ในยุคแรกที่ภาคประชาชนได้รับความสำคัญ มีโอกาสได้ออกอากาศข่าวสารเกี่ยวกับชุมชนเพื่อการประชาสัมพันธ์นั้น จัดเป็นการทำหน้าที่ของสื่อวิทยุชุมชนในแง่ "หน้าที่ในการให้ข้อมูลข่าวสาร" รูปแบบหนึ่ง ซึ่งเป็นหน้าที่พื้นฐานของการสื่อสารโดยทั่วไป หากทว่าในการสื่อสารชุมชนนั้นทิศทางการไหลของข่าวสารต้องเป็นไปอย่างรอบด้าน ซึ่งในระยะแรกนี้ก็มีทิศทางการไหลรอบด้านมากขึ้น คือจากภาครัฐสู่ประชาชน และจากประชาชนสู่ประชาชนด้วยกัน และจะครอบคลุมรอบด้านมากขึ้นทีละเล็กทีละน้อยในระยะต่อมาจนถึงปัจจุบัน การที่กลุ่มฮักเมืองน่านมาใช้สื่อวิทยุเป็นสื่อกลางในการเผยแพร่ แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร จัดเป็นการทำหน้าที่ในแง่ "หน้าที่ในการแสดงออก" และ "หน้าที่ทางสังคม" หน้าที่ในการแสดงออก ได้แก่ การที่กลุ่มประชาคมต่าง ๆ ในเครือข่ายของกลุ่มฮักเมืองน่านสามารถแสดงความเป็นตัวของตัวเองออกเผยแพร่ทางสื่อวิทยุได้ เพื่อสร้างเอกลักษณ์ของตน เช่น กลุ่มแม่บ้านได้รับเชิญให้มาออกอากาศในประเด็นเกี่ยวกับการประกอบอาชีพเสริมเพื่อแสดงให้เห็นถึงความถนัด ความรู้ที่กลุ่มของตนสามารถช่วยเหลือชุมชนได้

สำหรับหน้าที่ทางสังคม ได้แก่ การที่ชุมชนได้เริ่มเข้ามามีส่วนร่วมในการสื่อสาร เพื่อสร้างความรู้สึกร่วมเป็นชุมชนเดียวกัน เช่น การเริ่มจัดรายการเป็นภาษาท้องถิ่นก็เป็นกลไกหนึ่งที่สามารถสร้างความรู้สึกร่วมเป็นชุมชนคนเมืองน่านด้วยกันได้โดยการใช้รายการวิทยุชุมชนเป็นสื่อกลาง

จนกระทั่ง หลังจากที่ผู้วิจัย จัดเวทีชาวบ้าน ใน 3 หมู่บ้าน เพื่อสำรวจความต้องการของชุมชนต่อรูปแบบการนำเสนอ เนื้อหา และวิธีการดำเนินการ แสดงให้เห็นว่า ชุมชนต้องการสื่อวิทยุที่สามารถทำ "หน้าที่ในการควบคุมการปฏิบัติการ" ได้ อีกประการหนึ่ง ได้แก่ การมุ่งหวังจะใช้รายการวิทยุชุมชนเป็นช่องทางนำไปสู่การปฏิบัติเพื่อปรับปรุง หรือแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นของบุคคล และชุมชน

สุดท้ายจึงพอสรุปได้ว่า หากรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านมีรูปแบบการนำเสนอ เนื้อหา และการดำเนินการตามแนวทางที่ชุมชนแสดงความคิดเห็นไว้ในช่วงที่จัดเวทีชาวบ้าน รายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านจะเป็นรายการที่ได้ทำหน้าที่ของการสื่อสารชุมชน ทั้ง 4 ประการ ตามแนวคิดของ Windahl et al (1992) อย่างเต็มรูปแบบ

สำหรับผลจากการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการ แสดงให้เห็นว่าชุมชนทั้งสาม ประการน่าจะผนึกกำลังภายในชุมชนของตนให้เหนียวแน่น และขจัดปัญหาสำคัญ ๆ ของชุมชนได้ด้วยการจัดการภายใน

ชุมชนเอง โดยใช้รายการวิทยุเป็นช่องทางในการสื่อสารผืนกำแพง เช่น ในชุมชนน้ำเกียนต้องการให้รายการวิทยุชุมชนมีเนื้อหาเกี่ยวกับปัญหาเสพติดเพื่อจัดปัญหาในชุมชน ส่วนชุมชนเมืองจึงต้องการให้รายการวิทยุชุมชนมีเนื้อหาเกี่ยวกับเยาวชนเพื่อจัดปัญหาการหลงผิดของเยาวชน และชุมชนเขตเทศบาลเมืองต้องการให้รายการวิทยุชุมชนมีเนื้อหาเกี่ยวกับสุขภาพที่เป็นปัญหาของผู้สูงอายุที่มีอยู่มากในชุมชนเมือง

จากเนื้อหารายการดังกล่าวที่ประชาชนต้องการ สอดคล้องกับงานวิจัยเรื่อง “พฤติกรรมกรรมการสื่อสาร ความคาดหวังผลประโยชน์และความน่าเชื่อถือของรายการสถานีวิทยุเพื่อสังคมและชุมชน : ศึกษากรณีสถานีวิทยุชุมชน” โดย พิชญ่า รัตนพล ที่พบว่า คุณลักษณะทางด้านประชากรศาสตร์ เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการสื่อสาร รวมทั้งระดับความคาดหวังผลประโยชน์ต่อตนเอง และต่อสังคมจากสถานีวิทยุชุมชน แสดงให้เห็นว่าประชาชนในจังหวัดน่านมีความต้องการเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับคุณลักษณะทางด้านประชากรศาสตร์และนำมาเป็นความต้องการในการสื่อสารเพื่อให้ตรงตามความต้องการของชุมชนด้วยเช่นกัน

ในอนาคตรายการวิทยุชุมชนที่มาจากความต้องการของประชาชนที่เป็นของประชาชนอย่างแท้จริงนั้นต้องคำนึงถึงปัจจัยแวดล้อมรอบด้าน สอดคล้องกับการศึกษา ประเมินผลปัจจัยแวดล้อมของการจัดรายการวิทยุชุมชนในเอเชีย ของ M.J.R. David ที่พบว่าปัจจัยแวดล้อมมากกว่าที่รายการวิทยุชุมชนต้องศึกษา ได้แก่ แนวคิดการสื่อสารในชุมชนที่ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมของวิทยุเพื่อเชื่อมโยงความแตกต่างของรูปแบบการดำเนินชีวิตตามบริบททางสังคม ปัญหาทางด้านการเมืองและนโยบายของรัฐ เพราะผู้นำทางการเมืองไม่ต้องการให้เกิดการวิจารณ์ทางการเมืองที่ส่งผลต่อตนเอง ปัญหาเรื่องความชำนาญของผู้ดำเนินรายการจะทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมได้ไม่เต็มที่ ปัญหาเรื่องงบประมาณ หากประชาชนจะเป็นเจ้าของคลื่นเอง แหล่งทุนต้องไม่มีอิทธิพลต่อเนื้อหารายการ ซึ่งกลับเข้ามาสู่ระบบแบบเดิมๆอีก ที่เจ้าของทุนจะมากำหนดเนื้อหารายการเพื่อครอบงำประชาชน

6.3 ข้อจำกัดของการวิจัย

1. การศึกษาในครั้งนี้มีข้อจำกัดเรื่องการเก็บข้อมูลด้านเอกสาร เพราะสถานีหรือผู้ดำเนินรายการไม่ได้บันทึกเทปรายการเก็บเอาไว้ และไม่มีสคริปต์รายการเก็บไว้ เนื่องจากบางครั้งบันทึกวิทยุใช้วิธีเขียนเป็นกระดาษ เมื่อดำเนินรายการจบแล้วก็ไม่ได้เก็บรวบรวมไว้อย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยจึงได้ข้อมูลเกี่ยวกับบทรายการวิทยุไม่ครบถ้วน

2. จากการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยพบว่า ปัญหาเรื่องการสื่อสารด้วยภาษาท้องถิ่นเป็นปัญหาที่สำคัญ เนื่องจากผู้วิจัยเป็นคนภาคกลาง ไม่สามารถพูดภาษาท้องถิ่นภาคเหนือได้ จึงทำให้เป็นอุปสรรคในการพูดคุยกับชาวบ้านโดยเฉพาะผู้สูงอายุ ทำให้ข้อมูลบางส่วนขาดหายไปหรือเกิดความเข้าใจผิดพลาด รวมทั้งการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการจะต้องมีการชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยให้ผู้เข้าร่วมประชุมทราบ ทำให้การดำเนินการประชุมไม่ดีเท่าที่ควร

3. ผู้นำชุมชน พระสงฆ์ เป็นผู้ที่มีความสำคัญมากในจังหวัดน่าน ผู้ที่เข้าไปในพื้นที่ต้องให้ความเคารพ จะทำให้ได้รับความสะดวกในด้านเข้าถึงชุมชน แต่บางครั้งในการทำวิจัยที่ต้องการจัดประชุม เสวนา หรือประชุมกลุ่ม ผู้นำจะมีอิทธิพลในการชักนำ โน้มน้าวใจแล้วทำให้บุคคลที่เป็นชาวบ้านธรรมดาไม่มีสิทธิออกความคิดเห็นได้ ข้อมูลบางส่วนจะได้มาจากบุคคลกลุ่มนี้เป็นส่วนใหญ่จึงเป็นเรื่องที่หลีกเลี่ยงไม่ได้สำหรับการวิจัยครั้งนี้

6.4 ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่ปรากฏ ทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าควรจะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในรายการวิทยุเพื่อชุมชนมากขึ้น มีข้อเสนอแนะดังนี้

ข้อเสนอแนะต่อผู้มีหน้าที่รับผิดชอบองค์กรสื่อ

1. ควรให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับกฎหมายมาตรา 40 และรายการวิทยุเพื่อชุมชน ว่าประชาชนสามารถทำอะไรได้บ้างกับกฎหมายนี้ และประชาชนจะได้รับประโยชน์อย่างไร โดยการฝึกอบรมประชาชนให้เข้าใจหลักการของสื่อมวลชนว่ามีข้อจำกัดอย่างไร เพื่อให้วิทยุชุมชนมีประสิทธิภาพไม่เป็นเครื่องมือของประชาชนกลุ่มที่ต้องการแสวงหาผลประโยชน์กับสื่อที่เข้าถึงชุมชนได้อย่างทั่วถึง เช่นสื่อวิทยุ นอกจากนี้จะฝึกให้ประชาชนรู้จักใช้สื่อแล้วยังต้องฝึกความรับผิดชอบต่อที่จะปกป้องวิทยุชุมชนด้วย

2. ควรกระตุ้นให้เกิดความสนใจในสื่อวิทยุรวมทั้งสื่ออื่นๆด้วย เพราะจากการสังเกตการณ์

ภาคสนามประชาชนยังไม่ค่อยให้ความสนใจกับการฟังวิทยุเท่าใดนัก นักการสื่อสารมวลชนจะเป็นผู้ที่มีความเข้าใจในสื่อวิทยุดีว่าสามารถนำมาเป็นประโยชน์และโทษต่อตนเองได้อย่างไร จึงควรที่จะร่วมมือกับสถาบัน องค์การในท้องถิ่นกระตุ้นให้ประชาชนหันมาสนใจในสื่อวิทยุมากขึ้น

3. การดำเนินรายการวิทยุชุมชนควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการด้วยตนเองมากขึ้น และให้อิสระในการทำงาน โดยไม่ควรมีการกวดขันในการตัดสินใจและข้อจำกัด

ข้อเสนอแนะต่อรัฐบาล

1. การกำหนดนโยบายต่างๆ ที่ลงมาสู่ชุมชนควรศึกษาความพร้อมและปัญหาของชุมชนก่อน รัฐควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจัดการกับสื่อของชาติมากขึ้น และเปิดโอกาสในการเรียนรู้หลักการสื่อสารเพิ่มขึ้นด้วย โดยรัฐต้องเป็นฝ่ายที่กระตุ้นประชาชนด้วยตัวเองซึ่งคาดว่าจะมีประสิทธิภาพมากกว่าการที่ประชาชนจะลุกขึ้นมาก่อตั้งวิทยุชุมชนเองโดยที่รัฐยังไม่ให้การสนับสนุน และบางครั้งก็ต่อต้านด้วย

2. จัดหางบประมาณมาสนับสนุนวิทยุชุมชนเพิ่มขึ้น และร่วมผลักดันให้เกิดขึ้นจริงด้วยการบริหารจัดการของประชาชนเอง หรือให้เป็นลักษณะการควบคุมกันเองเหมือนการบริหารหอกระจายข่าว แต่ต้องเพิ่มความรัดกุมด้วยผลบังคับใช้ที่รัฐต้องเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณในช่วงแรก และรัฐเองต้องโปร่งใสว่าการสนับสนุนงบประมาณลงไปให้กับสื่อของชุมชนต้องไม่เป็นแหล่งผลประโยชน์ของนายทุน หรือนักการเมืองท้องถิ่นได้

3. ควรให้ความเป็นอิสระในการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบได้อย่างเสรี เพราะปัญหาที่เกิดขึ้นกับชุมชนในปัจจุบันคือ ประชาชนไม่สามารถวิจารณ์การทำงานของหน่วยงานราชการได้เพราะจะไม่ได้ได้รับความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ถ้าหากประชาชนกลุ่มใดแสดงการต่อต้าน หรือมีแนวทางที่ขัดแย้งกับหน่วยงานราชการในท้องถิ่น รวมทั้งต้องให้อิสระกับวิทยุชุมชนในการตรวจสอบสิ่งที่ผิดปกติ คอรัปชั่น การบ่อนทำลาย ที่เกิดขึ้นในชุมชนตัวเองตามแนวทางประชาธิปไตย

ข้อเสนอแนะต่อนักวิจัย

1. นักวิจัยควรทำการวิจัยในพื้นที่ที่ตัวเองมีความคุ้นเคย หรือมีบุคคลที่รู้จักสามารถพาเข้าถึงแหล่งข้อมูลได้เพื่อความสะดวกในการเก็บข้อมูลอย่างต่อเนื่อง ปัญหาในการใช้ภาษาถิ่นเป็นสิ่งที่นักวิจัยต้องคำนึงถึงเพราะจะเป็นอุปสรรคในการติดต่อสื่อสารกับชาวบ้านหากนักวิจัยไม่ได้เป็นคนในท้องถิ่น รวมทั้งอุปสรรคในการเดินทางไปเก็บข้อมูล

2. การทำวิจัยเพื่อชุมชน เป็นการวิจัยที่ต้องใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล และเข้าถึงชุมชนสร้างความคุ้นเคยกับชาวบ้านให้มากที่สุดเพื่อให้ได้ข้อมูลที่เที่ยงตรง เพราะฉะนั้นนักวิจัยที่จะทำการวิจัยเพื่อชุมชนควรจะเป็นผู้ที่สามารถสละเวลาในการเก็บข้อมูลได้

ข้อเสนอแนะต่องานวิจัยในอนาคต

1. การวิจัยครั้งนี้เป็นงานวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนกับรายการวิทยุเพื่อชุมชนโดยการจัดประชุมเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research-PAR) ดังนั้นผลการวิจัยจึงเป็นการเจาะลึกเฉพาะสื่อวิทยุเท่านั้น จึงควรมีการศึกษาวิจัยในสื่ออื่นๆบ้าง

2. ควรทำการศึกษารายการวิทยุเพื่อชุมชนในจังหวัดอื่นๆเพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างในเรื่องปัจจัยในการกำหนดเนื้อหารายการ

3. ควรศึกษาแนวโน้มการเกิดรายการวิทยุเพื่อชุมชนจากหน่วยงานอื่น ๆ เช่น กองทัพบก กรมอุตุฯ กรมวิทย์ฯ ฯลฯ เพื่อให้องค์ความรู้ที่เพิ่มมากขึ้น

4. ควรศึกษาการรวมกลุ่มของประชาชนจังหวัดน่านและวิวัฒนาการการเกิดกลุ่มอีกเมืองน่าน รวมทั้งการสื่อสารในองค์กร เพื่อศึกษาว่ามีปัจจัยใดที่ทำให้การรวมกลุ่มภายในจังหวัดน่านมีประสิทธิภาพในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาคนในจังหวัดน่าน

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กาญจนา แก้วเทพ . การสื่อสารเพื่อชุมชน : แนวคิดเบื้องต้น . กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542 (อัดสำเนา).
- กาญจนา แก้วเทพ . กิตติ กันภัย . ปาริชาติ สถาปิตานนท์ สโรบล . การสื่อสารกับชุมชน : แนวคิดหลักเพื่อการพัฒนา . วารสารนิเทศศาสตร์ ฉบับที่ 2, 2543.
- กาญจนา แก้วเทพ และคณะ . สื่อเพื่อชุมชน : การประมวลองค์ความรู้ . สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2543.
- เกศินี จุฑาวิจิตร . การสื่อสารเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น . กรุงเทพมหานคร : เพชรเกษมการพิมพ์, 2540.
- จิระวรรณ ตันกูรानันท์ . “การมีส่วนร่วมและบทบาทผู้นำชุมชนชาวไทยภูเขาในการจัดการวิद्यชุมชนจังหวัดแม่ฮ่องสอน” นิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.
- จุมพล รอดคำดี . วิद्यชุมชน การปฏิรูปสื่อเพื่อสังคม . กรุงเทพมหานคร : ครอบคลุม 1 ปี การดำเนินงาน โครงการวิद्यชุมชนของสำนักประชาสัมพันธ์เขต 2 สวท.อุบลราชธานี, 2542.
- ฉัตรชัย เสนิงศ์ ณ ออยุธยา . ผู้อำนวยการสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดน่าน . สัมภาษณ์, 28 พฤศจิกายน 2544.
- ชาติรี เจริญศิริ . หัวหน้าประชาคมจังหวัดน่าน . สัมภาษณ์, 9 ธันวาคม 2544.
- ทีมวิจัยประชาคมจังหวัดน่าน . พัฒนาการ บทบาทและศักยภาพของกลุ่ม/องค์กรประชาคมในจังหวัดน่าน . สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2540.
- นาฏยา เสวกแก้ว . “บทบาทของวิทยุท้องถิ่นในจังหวัดชลบุรีต่อการอนุรักษ์สภาพแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ” นิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- นภาพรณ อัจฉริยะกุล . ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับวิทยุและโทรทัศน์ หน่วยที่ 1-7 . มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2531.
- บานจิตร์ สายรอกำ . สัมภาษณ์, 8 กุมภาพันธ์ 2545.
- ประภากร ดลกิจ . การวิเคราะห์การจัดการรายการวิद्यชุมชน “สร้างสรรค์จันทร์” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขานิเทศศาสตร์พัฒนาการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- ประมะ สตะเวทิน . การสื่อสารมวลชน กระบวนการและทฤษฎี . จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- พิชญา รัตนพล . “พฤติกรรมกรรมการสื่อสาร ความคาดหวังผลประโยชน์และความน่าเชื่อถือของรายการสถานีวิทยุเพื่อสังคมและชุมชน : ศึกษากรณีสถานีวิทยุชุมชน” นิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

พิศิษฐ์ ชวาลาวัช . ปฏิรูปสื่อมวลชนท้องถิ่น ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมและผลักดันองค์กรปกครองท้องถิ่นให้มีอิสระตามรัฐธรรมนูญ. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2542.

เพียงพิศ ยะวิญชาญ . สัมภาษณ์, 27 พฤศจิกายน 2544.

รุจิรา สุภาษา . “การสร้างสื่อแบบมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาความรู้เรื่องสิ่งแวดล้อมขององค์กรพัฒนาเอกชน” นิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

รติพร บุญคง . สัมภาษณ์, 24 พฤศจิกายน 2544.

ล้วน อุปนนท์ . สัมภาษณ์, 29 พฤศจิกายน 2544.

วุฒิชัย กุลไกลชัย . สัมภาษณ์, 29 พฤศจิกายน 2544.

วีรพงษ์ พลนิกรกิจ . “ปัจจัยเชิงโครงสร้างของสถานีวิทยุท้องถิ่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่กำหนดรูปแบบและเนื้อหารายการวิทยุ” นิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542.

สง่า สมจิตร . สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2544.

สุภางค์ จันทวานิช . วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ . จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2540.

สุภิญญา กลางณรงค์ . “มาตรา 40 กับวาทกรรมการปฏิรูปสื่อ” . วารสารศาสตร์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.

สุริชัย หวันแก้ว . การวิจัยเพื่องานพัฒนา . รายงานการประชุมสมัชชาวิชาการประจำปี 2529 . สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530.

สุรินทร์ แปลงประสพโชค . “การทดลองจัดวิทยุกระจายเสียงชุมชนสำหรับชุมชนชนบทในเขตชนบทเมืองจังหวัดจันทบุรี” . นิเทศศาสตร์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2533.

สำรวย ผัดผล . เลขานุการมูลนิธิรักษ์เมืองน่าน . สัมภาษณ์, 27 พฤศจิกายน 2544.

อภิชัย แซ่เล้า . สัมภาษณ์, 26 พฤศจิกายน 2544.

อรวรรณ ปิลาธนโอบวาท . การสื่อสาร การมีส่วนร่วม และความพึงพอใจของประชาชนในวิทยุชุมชนจังหวัดอุบลราชธานีและจังหวัดระยอง . สภาวิจัยแห่งชาติ, 2544.

ภาษาอังกฤษ

David M.J.R. The Community Broadcasting Environment in Asia. Mahaweli Community Radio, Asian Mass Communication Research and Information Centre. Parklane Press, 1993.

Keirstead O Phillip and Keirstead Sonia-Kay. The Many Faces of Community Radio. Mahaweli Community Radio. Asian Mass Communication Research and Information Centre. Parklane Press, 1993.

K.Sadanandan Nair and Shirley A.White, Participatory Communication, Sage Publishing, 1994.

Servaes Jan, Participatory Communication, Sage Publishing, 1996.

Siemering William. Radio, Democracy and Development Evolving Models of Community Radio. Journal of Radio Studies Volume 7. No. 2, 2000.

William Foote Whyte. Participatory Action Research, Sage Publishing, 1991.



สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



FACULTY OF COMMUNICATION ARTS

CHULALONGKORN UNIVERSITY, PHYATAI ROAD, BANGKOK 10330, THAILAND
Telex : UNICHULTH 20217
Tel : (02) 215-3591, (02) 215-0870-85 ext. 2204-7, 2168
FAX : (662) 215-4804, 215-3591

10 ตุลาคม 2544

เรียน ผู้อำนวยการสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดน่าน

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ข้อมูลเพื่อทำวิทยานิพนธ์

เนื่องด้วย นางสาว วีระวรรณ ชัยกิจการ นิสิตภาควิชาสื่อสารมวลชนคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ทำการศึกษาวิจัยในหัวข้อ “การมีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหารายการ ”วิทยุเพื่อชุมชน”จังหวัดน่าน” ซึ่งเป็นวิทยานิพนธ์ในระดับมหาบัณฑิต

โดยการวิจัยในหัวข้อดังกล่าว ได้ศึกษาในเรื่องของโครงสร้างสถานี, รูปแบบ และเนื้อหารายการ และวิธีดำเนินงานของรายการวิทยุที่ออกอากาศในช่วงของรายการวิทยุชุมชนของ สวท.น่าน FM.94.75 MHz ที่ออกอากาศในช่วงเวลา 13.00-15.00 น. ทุกวันจันทร์-ศุกร์ เพื่อให้ทราบถึงการดำเนินงานวิทยุชุมชน รวมถึงปัจจัยในด้านต่างๆในการกำหนดรูปแบบและเนื้อหารายการ และทำการศึกษาถึงการปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมของคนในชุมชนที่มีต่อการกำหนดรูปแบบ และเนื้อหารายการวิทยุเพื่อชุมชน เพื่อให้คนในชุมชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดรูปแบบ และเนื้อหาที่เป็นความต้องการของคนในชุมชนอย่างแท้จริง โดยคนในชุมชนนั่นเอง

ดังนั้น จึงใคร่ขอความอนุเคราะห์ข้อมูล ด้านเอกสารที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบ และเนื้อหารายการวิทยุชุมชน, โครงสร้างสถานี รวมทั้งข้อมูลในด้านอื่นๆ เช่นการขออนุญาตสัมภาษณ์บุคคลที่เกี่ยวข้อง, เทปรายการพร้อมทั้งขอเจ้าหน้าที่ (คุณรติพร บุญคง) เป็นผู้ประสานงานในช่วงระยะเวลาที่ทำการศึกษาด้วย ตั้งแต่เดือนตุลาคม 2544 เป็นต้นไป เพื่อประกอบการศึกษาต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอความอนุเคราะห์และขอขอบพระคุณเป็นอย่างสูงมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

วีระวรรณ ชัยกิจการ

(น.ส.วีระวรรณ ชัยกิจการ)

นิสิตคณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

อาจารย์ ดร. กิตติ กัญภัย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

04.45 น.-05.00 น.	เปิดเพลง - เครื่อง									
05.00 - 15.30 น.	เปิดสถานี-เพลงจากสถานี									
05.30-06.00 น.	ข่าวรอบเมืองน่าน	ข่าวรอบเมืองน่าน	ข่าวรอบเมืองน่าน	ข่าวรอบเมืองน่าน	ข่าวรอบเมืองน่าน	เพื่อนเกษตรกร	เพลงจากสถานี			
06.00-07.00 น.	ถ่ายทอดรายการตะวันรุ่งกับฟองสนาน จามรจันทร์						อุษาพาซีน	อุษาพาซีน		
07.00-09.10 น.	ถ่ายทอดข่าวจาก สวท. กรุงเทพมหานคร									
09.10-10.00 น.	พบเกษตรกร	เพื่อนครู	ข่าวสารตลาดแรงงาน	พรานสัมพันธ์	รพ.น่านเพื่อมวลชน	ขอล่องน่าน	ต้นน้ำต้นชีวิต			
								ประกันสังคมชวนรู้		
10.10 - 11.00 น.	เปิดฟ้าเมืองน่าน						ภาษาไทยของเรา	เที่ยวทั่วไทย		
							พัฒนาชุมชนสัมพันธ์		สภาพนายความน่านพบประชาชน	
11.10-12.00 น.	เปิดฟ้าเมืองน่าน						นานาสาระจากอาชีวศึกษา	เพื่อดินถิ่นน่าน		
							ร้อยเรียงเสียงตามคลื่น		เมืองน่านก้าวหน้า	
12.00-13.00 น.	ถ่ายทอดข่าวจาก สวท.กรุงเทพมหานคร									
13.00-15.00 น.	วิทยุชุมชน						เยาวชนสร้างสรรค์สังคมน่าน	เยาวชนสร้างสรรค์สังคมน่าน		
							เยาวชนสร้างสรรค์สังคมน่าน		เยาวชนสร้างสรรค์สังคมน่าน	
							ประชาสงเคราะห์เพื่อประชาชน		รพช.สัมพันธ์	
							ศูนย์พลศึกษาน่าน		รพช.สัมพันธ์	
15.10-16.00 น.	เพลงรักจาก สวท.						เพื่อนสุขภาพ	เยาวชนคนเมืองน่าน		
							ที่นี่ สวท.น่าน		สารพันวันอาทิตย์	
16.00-16.30 น.	ข่าวท้องถิ่น / ข่าวบริการ / บทความพิเศษ									
16.30-18.00 น.	ถ่ายทอดรายการหมุนตามวันจาก สวท.กทม.									
18.00-19.00 น.	ถ่ายทอดรายการรอบบ้านล้านนา จาก สปช.3เชียงใหม่						ลูกเกษตรกร	สนธยาสนทนา		
19.00-20.30 น.	ถ่ายทอดข่าวจาก สวท.กรุงเทพมหานคร									
20.30-21.00 น.	ข่าวและเพลงจาก สนง.ประชาสัมพันธ์จังหวัดน่าน						ถนนดนตรี	ถนนดนตรี		
21.10-22.00 น.	เพื่อนอดีตกาล						ถนนดนตรี	ถนนดนตรี		
22.10-23.00 น.	ธรรมะเพื่อชีวิต / เพลงพระราชนิพนธ์ / ปิดสถานี									

รายงานการประชุมวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน ครั้งที่ 4/ 2544

วันที่ 12 กุมภาพันธ์ 2544

ณ ห้องประชุม สวท. น่าน

รายชื่อผู้เข้าร่วมประชุม

1. พระปลัดศิระ จรณธมโม
2. นายลำรวย ผัดผล
3. น.ส.ปัทมา ธนามี
4. นายศรศักดิ์ คำวัง (แทน ผอ.สมเดช อภิขยกุล)
5. น.ส.ทักษิณา ธรรมสถิตย์
6. นางละไม เมฆตั้ง
7. นายจำเนียร สารใจ
8. นายสมเจตน์ ภูมิวิฒนะ
9. นายอภิศักดิ์ พานทอง
10. นายสุชาติ อวดคม
11. นายแก้ว ยวงแก้ว
12. นางจรวรรต เสนรัตน์
13. นายน่านนที ธีระไพโรพฤกษ์
14. นางวิจิตรา โกสัย
15. น.ส.เยาวลักษณ์ อนุรักษ์
16. นายวุฒิไกร กุลกัลชัย
17. นายธีรพันธ์ วงศ์สิทธิ์
18. นายถนัด ไบยา
19. นายล้วน อุปันท์
20. นายสมชาย เกิงฝาก
21. นายบุญรัตน์ จิตวงศันนัท
22. นายบุญเสริม สลีอ่อน
23. นางเพียรพิศ ยะวิญชาญ
24. นางรติพร บุญคง
25. นายวิชาติ เล็กเลิศศิริวงศ์ (แทนคุณศักดิ์ดา ปรากฏวัฒนากุล)

(2)

รายชื่อผู้ไม่มาประชุม

1. พระครูพิพิธ นันทคุณ
2. พระมหาสมคิด อารณธัมโม
3. พระครูพิทักษ์ นันทคุณ
4. อ.ราเชนทร์ กาบคำ (ติตราชการ)
5. อ.ลักษณะพร ทศนาวลัย (ติตการกิจ)
6. นายวุฒิชัย โลหะโชติ (ติตการกิจ)
7. จ.ส.อ.สันติชัย จารุบุตร (ติตการกิจ)
8. นายสุทธิพงษ์ วสุโสภภาพล
9. นายอนุชา ธนเพศ
10. นายจรรยา อินทระสัตยพงษ์
11. นายโกศล ศิริรัตน์พิริยะ
12. พ.ต.ท.เจลีศว ขจรปริรักษ์
13. นายธนู ผลบุญ
14. อ.ชำนาญ อันพัฒนานกุล (ติตราชการ)
15. นายสุรสิทธิ์ สมยศ
16. นายถนอม หลวงฤทธิ์
17. นายศาสตรา สิ้นันตา
18. นายจวน พรหมยะ
19. นายธงชัย สายสอน
20. นายชูศักดิ์ หาดพรม
21. นายสุรพงษ์ จิณะเสน
22. นายอุปลัมภ์ ไชยมงคล
23. นายสงกรานต์ พรหมน้อย
24. นายอนันต์ อันถามนต์
25. นายสามารถ หาญคำ

เริ่มประชุมเวลา 13.30 น.

(3)

ระเบียบวาระที่ 1 เรื่องที่ประธานแจ้งให้ทราบ

- ประธาน (นายจักรชัย เสนิงค์ ณ อยุธยา) กล่าวขอบคุณทุกท่านที่เข้าร่วมประชุมแจ้งให้ทราบถึงวัตถุประสงค์ของการประชุม ซึ่งมีเรื่องที่น่าสนใจในวันนี้ 2 เรื่องคือ สรุปผลการดำเนินงานของรายการวิทยุชุมชน และเรื่องการจัดตั้งชมรมวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน

ระเบียบวาระที่ 2 รับรองรายงานการประชุมครั้งที่ 3 / 2544

- ที่ประชุมขอให้แก้ไข วันที่ประชุมครั้งที่ 3 จากวันที่ 5 แก้ไขเป็นวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2544
- ขอให้เปลี่ยนคำว่า SIF เป็น กองทุนชุมชนจังหวัดน่าน
- แก้ไข คำว่า อุปสรรค เป็น อุปสรรค

มติที่ประชุม เห็นชอบและรับรองรายงานการประชุมครั้งที่ 3 / 2544

ระเบียบวาระที่ 3 เรื่องเสนอเพื่อทราบ

- สรุปผลการทำงานของวิทยุชุมชน กรรมการฝ่ายจัดรายการได้ชี้แจงถึงผลการดำเนินงานของวิทยุชุมชนที่นับตั้งแต่เริ่มออกอากาศไปเมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 2543 จนถึงปัจจุบันดังนี้

รายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน เริ่มออกอากาศเมื่อวันที่ 3 เมษายน 2543 จนถึงขณะนี้เป็นเวลาประมาณ 9 เดือน โดยได้กำหนดโครงสร้างการบริหารงานออกเป็น 5 ฝ่าย คือ

1. ฝ่ายบริหาร
2. ฝ่ายรายการ
3. ฝ่ายประสานงานและสรรหาข้อมูล
4. ฝ่ายเทคนิค
5. ฝ่ายประเมินผล

สำหรับรูปแบบของการจัดรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน เป็นรูปแบบสนทนาโดยเชิญตัวแทนจากชุมชนต่าง ๆ เข้าร่วมสนทนาในรายการ และจัดรายการนอกสถานีตามที่ชุมชนร้องขอมา โดยมีเนื้อหาการนำเสนอ ดังนี้

1. ข่าว เน้นความสำคัญที่ข่าวท้องถิ่น ข่าวบริการชุมชน
2. ความรู้ เน้นความรู้ด้านศิลปวัฒนธรรมท้องถิ่น ภูมิปัญญาชาวบ้าน ด้านการเกษตร และสุขภาพอนามัย
3. ความคิดเห็น เป็นศูนย์กลางในการเสนอแนะแก้ไขปัญหาของชาวบ้านและชี้แจงความเข้าใจอันดีต่อกัน
4. เพลง เน้นเพลงลูกทุ่ง เพลงพื้นบ้าน / ดนตรีสด

กิจกรรมของวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน

- นอกจากจัดรายการเป็นประจำวันจันทร์ – ศุกร์ ครั้งละ 2 ชั่วโมงแล้ว วิทยุชุมชนคนเมืองน่าน ได้จัดกิจกรรมพิเศษ เพิ่มดังนี้

(4)

- | | |
|---|-----------|
| 1. การประกวดโลโก้วิทยุชุมชน | 1 ครั้ง |
| 2. การทายผลการแข่งเรือนัดปิดสนาม | 1 ครั้ง |
| 3. การจัดเวทีประชาธิปไตยเพื่อชาวน่านสัญจร | 7 ครั้ง |
| 4. การจัดรายการ เรื่องการปฏิรูประบบสุขภาพ | 21 ครั้ง |
| 5. การเขียนโครงการขอรับเงินสนับสนุนจากSIF | 5 โครงการ |

ระเบียบวาระที่ 4 เรื่องเสนอเพื่อพิจารณา

- การจัดตั้งชมรมวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน ในเรื่องนี้ได้มีการอภิปรายให้ข้อเสนอแนะมากพอสมควร ส่วนใหญ่ในที่ประชุมเห็นด้วยกับการจัดตั้งเป็นชมรมจะได้มีผู้รับผิดชอบงานและมีการตื่นตัว หากมีองค์กรเข้ามารองรับ จะช่วยให้การทำงานมีระบบมากขึ้น โดยที่ประชุมได้พิจารณาในเรื่องการตั้งชื่อชมรม ว่าควรใช้คำว่า "วิทยุชุมชนคนเมืองน่าน " และให้ตัดคำว่า สวท.น่าน ที่อยู่ใต้โลโก้ ออก

มติที่ประชุม เห็นชอบ

- ก่อนที่จะมีการสรรหาประธานชมรม ที่ประชุมได้ทบทวนภารกิจของวิทยุชุมชนดังนี้

จากจุดเริ่มต้น - เกิดจากอาสาสมัครรวมตัวกัน (ราชการเป็นที่เลี้ยง)

ปัจจุบัน - กำลังก่อตั้งเป็นชมรมวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน

- อนาคต
- ชุมชนต้องเข้ามาบริหารจัดการวิทยุชุมชนมากขึ้น
 - วิทยุชุมชนต้องมีตัวตนที่ชัดเจน
 - มีทุนดำเนินการ มีแหล่งสนับสนุน
 - ชุมชนเป็นเจ้าของในที่สุด

หลังจากนั้นได้มีการอภิปรายกันถึงเรื่องการสรรหาประธานชมรม ซึ่งได้มีการอภิปรายกันอย่างกว้างขวาง ในที่สุดที่ประชุมเสนอให้มีการสรรหาประธานชมรม โดยการเสนอชื่อผู้ที่เหมาะสมและให้มีผู้รับรองในที่ประชุม จำนวน 5 ท่านดังนี้

1. นายฉัตรชัย เสนิ่งศ์ ณ อยุธยา
2. นายน่านนที วีระไพโรพฤกษ์
3. พระปลัดศิริระ จรณธัมโม
4. อ.ราเชนทร์ กาบคำ
5. นายสำรวย ผัดผล

สำหรับการลงคะแนนเสียง ใช้วิธีการลงคะแนนลับ ผลปรากฏว่า

นายฉัตรชัย ได้ 9 คะแนน , นายน่านนที ได้ 5 คะแนน , พระปลัดศิริระ ได้ 8 คะแนน , อ. ราเชนทร์ ได้ 0คะแนน
นายสำรวย ได้ 4 คะแนน

(5)

สรุปว่าประธาน ได้แก่ นายจักรชัย เสนีวงศ์ ณ อยุธยา ซึ่งได้คะแนนสูงสุด และได้กล่าวขอบคุณที่ได้มอบความไว้วางใจในครั้งนี้ โดยจะได้แต่งตั้งคณะกรรมการต่อไปพร้อมทั้งจะร่างกฎข้อบังคับของชมรมมาให้ที่ประชุมพิจารณาครั้งต่อไป โดยนัดประชุมในวันที่ 15 มีนาคม 2544 เวลา 13.00 น. ณ ห้องประชุม สวท.น่าน

- ประธานกล่าวปิดการประชุม

มติที่ประชุม เห็นชอบ
ปิดประชุมเวลา 15.30 น.

()
นางรติพร บุญคง
ผู้บันทึกการประชุม

()
นายจักรชัย เสนีวงศ์ ณ อยุธยา
ผู้ตรวจรายงานการประชุม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ระเบียบชมรมวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน

พ.ศ. 2544

บททั่วไป

- ข้อ 1 ชมรมนี้ชื่อว่า “ชมรมวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน” โดยมีที่ตั้งอยู่ที่อาคารสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดน่าน เลขที่ 2 ถนนหน่อคำ อำเภอเมือง จังหวัดน่าน
- ข้อ 2 เครื่องหมายของชมรมเป็นรูปคน นก เสาอากาศ ประกอบข้อความว่า วิทยุชุมชนคนเมืองน่าน
- ข้อ 3 ชมรมนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจอันดีและให้ความรู้แก่ประชาชนชาวจังหวัดน่าน โดยทำงานแบบอาสาสมัคร

หมวดที่ 1

วัตถุประสงค์

- ข้อ 4 วัตถุประสงค์ของชมรม
- 4.1 ดำเนินการเพื่อประโยชน์ต่อสาธารณะโดยไม่หวังผลกำไร
 - 4.2 เป็นศูนย์กลางแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและข้อมูลข่าวสารระหว่างชุมชน
 - 4.3 เป็นศูนย์ประสานความร่วมมือในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาท้องถิ่น
 - 4.4 อนุรักษ์และส่งเสริมคุณค่าของท้องถิ่น ด้านศาสนา ศิลปวัฒนธรรม ประเพณี ภูมิปัญญา ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม
 - 4.5 เป็นเวทีเรียนรู้กระบวนการจัดการวิทยุของชุมชน โดยชุมชน และเพื่อชุมชน โดยชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดการ กำกับ ติดตามและประเมินผล
 - 4.6 ชมรมนี้ไม่เกี่ยวข้องกับการเมืองใดๆทั้งสิ้น

หมวดที่ 2

ประเภทสมาชิก

- ข้อ 5 สมาชิกได้แก่ประชาชนทั่วไป กลุ่ม ชมรม และสมาคม ที่สมัครใจเข้าร่วมกิจกรรมกับชมรมโดยไม่หวังผลประโยชน์ตอบแทนทั้งทางตรงและทางอ้อม
- ข้อ 6 ผู้ประสงค์จะเข้าเป็นสมาชิกให้ยื่นใบสมัครเพื่อลงทะเบียนเป็นลายลักษณ์อักษร กับชมรมโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายใดๆทั้งสิ้น
- ข้อ 7 ห้ามสมาชิกทุกคนใช้ชื่อของชมรมหาผลประโยชน์ของตนเองทั้งทางตรงและทางอ้อม

- ข้อ 8. สมาชิกภาพสิ้นสุดเมื่อ
- 8.1 ตาย
 - 8.2 ลาออก
 - 8.3 ชักค่อระเบียบของชมรม
 - 8.4 คณะกรรมการมีมติให้ออก

หมวดที่ 3

สิทธิและหน้าที่ของสมาชิก

- ข้อ 9 สมาชิกของชมรมมีสิทธิและหน้าที่ดังนี้
- 9.1 สมาชิกทุกคนมีสิทธิแสดงความคิดเห็นและร่วมกิจกรรมของชมรม
 - 9.2 มีสิทธิใช้และประดับเครื่องหมายของชมรม
 - 9.3 มีสิทธิและหน้าที่อื่นๆอันพึงได้ตามมติของคณะกรรมการ
 - 9.4 มีสิทธิได้รับแต่งตั้งเป็นกรรมการบริหารชมรม

หมวดที่ 4

คณะกรรมการ

- ข้อ 10 กรรมการบริหารชมรมมีตำแหน่งต่างๆและบทบาทหน้าที่ ดังนี้
- 10.1 ให้มีคณะกรรมการบริหารชุดหนึ่ง ไม่เกิน 30 คน ทำหน้าที่บริหารงานของชมรม
 - 10.2 คณะกรรมการบริหารงานของชมรมฯ ประกอบด้วยตำแหน่งต่างๆดังนี้

	10.2.1 ประธาน	จำนวน 1 ตำแหน่ง	
	10.2.2 รองประธาน	จำนวน 2 ตำแหน่ง	
ตำแหน่ง	10.2.3 เลขานุการ	จำนวน 1 ตำแหน่ง	ผู้ช่วย 1
	10.2.4 เภรัญญิก	จำนวน 1 ตำแหน่ง	ผู้ช่วย 2
ตำแหน่ง	10.2.5 ฝ่ายประสานงานและประชาสัมพันธ์	จำนวน 1 ตำแหน่ง	ผู้ช่วย 2
ตำแหน่ง	10.2.6 นายทะเบียน	จำนวน 1 ตำแหน่ง	ผู้ช่วย 2 ตำแหน่ง
	10.2.7 ฝ่ายวิชาการ	จำนวน 1 ตำแหน่ง	ผู้ช่วย 2 ตำแหน่ง
	10.2.8 ฝ่ายรายการ	จำนวน 1 ตำแหน่ง	ผู้ช่วย 4 ตำแหน่ง
	10.3.9 ฝ่ายช่างเทคนิค	จำนวน 1 ตำแหน่ง	ผู้ช่วย 2 ตำแหน่ง
 - 10.3 ให้คณะกรรมการชมรมวิยชุมชนคนเมืองนำนฝ่ายต่างๆพิจารณาแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อรับผิดชอบงาน ของแต่ละฝ่ายตามความเหมาะสม

- 10.4 การเลือกตั้งคณะกรรมการบริหารตามข้อ 10.2 ให้ที่ประชุมของสมาชิกลงคะแนนเสียงเลือกประธานชมรมโดยถือเสียงข้างมาก
- 10.5 ให้ประธานชมรมเป็นผู้เลือกรองประธานชมรมและกรรมการตามข้อ 10.2
- 10.6 ให้ประธานชมรมมีอำนาจแต่งตั้งที่ปรึกษาชมรม
- 10.7 มติของคณะกรรมการในที่ประชุมให้ถือเสียงข้างมากเป็นเกณฑ์ถ้าคะแนนเสียงเท่ากันให้ประธานในที่ประชุมเป็นผู้ชี้ขาด
- 10.8 ให้คณะกรรมการและที่ปรึกษายู่ในตำแหน่ง 2 ปี โดยดำรงตำแหน่งติดต่อกันไม่เกิน 2 วาระ และให้เว้น 1 วาระ สามารถกลับมาเป็นคณะกรรมการได้อีก และให้ปฏิบัติหน้าที่ตั้งแต่วันที่ ได้รับเลือกตั้งเป็น กรรมการบริหาร
- 10.9 คณะกรรมการบริหารชุดเก่าจะต้องส่งมอบงานภายใน 15 วัน หลังจากคณะกรรมการบริหารชุดใหม่ได้รับเลือกตั้ง
- 10.10 หน้าที่ของคณะกรรมการบริหารชมรมฯ ให้เป็นไปตามบันทึกแนบท้ายของระเบียบนี้

หมวดที่ 5

การประชุม

- ข้อ 11 การประชุมให้ดำเนินการดังนี้
 - 11.1 มีการประชุมคณะกรรมการบริหารอย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง
 - 11.2 ประธานชมรมสามารถเรียกประชุมวิสามัญได้ ตามความเหมาะสม
 - 11.3 คณะกรรมการบริหารต้องเข้าร่วมประชุม ไม่น้อยกว่า 1 ใน 3 จึงจะครบองค์ประชุม

หมวดที่ 6

การเงิน

- ข้อ 12 การเงินและทรัพย์สินของชมรมฯ ให้ปฏิบัติดังนี้
 - 12.1 เงินชมรมได้จากการรับบริจาค
 - 12.2 การเงินและทรัพย์สินถ้ามี ทั้งหมดให้อยู่ในความรับผิดชอบของคณะกรรมการที่ได้รับการแต่งตั้ง
 - 12.3 เงินของชมรมฯจะต้องนำไปฝากไว้กับธนาคารในนามของชมรมฯและให้เหรียญกษาปณ์เป็นผู้นำเงินไปฝากทุกครั้ง ส่วนดอกเบี้ยเป็นเงินรายได้ของชมรม
 - 12.4 ประธานชมรมฯ มีอำนาจสั่งจ่ายเงินของชมรมฯตามวัตถุประสงค์ของชมรมเดือนละไม่เกิน 2 ครั้งๆละไม่เกิน 2,000 บาท (สองพันบาทถ้วน) โดยไม่ต้องขออนุมัติจากคณะกรรมการบริหารชมรม

- 12.5 การเบิกจ่ายเงินในบัญชีต้องมีประธาน หรือรองประธาน 1 ท่าน หรือผู้ถือ 1 ท่าน ลงนามร่วมกันจึงจะเบิกเงินได้
- 12.6 หรือผู้ถือของชมรมฯ จะเก็บเงินสดไว้ใช้จ่ายในกิจกรรมของชมรมฯ ได้ไม่เกิน 2,000 บาท (สองพันบาทถ้วน) หากเกินกว่านั้นต้องนำฝากธนาคารทันที
- 12.7 การเบิกจ่ายเงินต้องมีใบเสร็จรับเงินหรือใบสำคัญรับเงินแนบเป็นหลักฐานทุกครั้ง

หมวด 7

บทเฉพาะกาล

- ข้อ 13 ให้คณะกรรมการผู้เริ่มก่อตั้งชมรมนี้เป็นกรรมการในสมัยแรกโดยปริยาย
- ข้อ 14 การเปลี่ยนแปลงแก้ไขข้อบังคับนี้ เมื่อมีความจำเป็น จะกระทำได้โดยมติของที่ประชุมใหญ่ ด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกที่เข้าร่วมประชุม
- ข้อ 15 ชมรมฯ นี้จะยุบได้เมื่อที่ประชุมใหญ่ลงมติเห็นชอบด้วยคะแนนเสียงไม่ต่ำกว่ากึ่งหนึ่งของจำนวนสมาชิกทั้งหมดที่เข้าร่วมประชุม
- ข้อ 16 กรณียุบชมรมฯ ทรัพย์สินของชมรมที่เหลืออยู่ทั้งหมดมอบให้องค์กรที่เป็นสาธารณประโยชน์ ตามมติที่ประชุมใหญ่

ระเบียบนี้เริ่มใช้ตั้งแต่วันที่ 16 กรกฎาคม พ.ศ. 2544

(นายฉัตรชัย เสนิงค์ ณ อยุธยา)
ประธานชมรมวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน

คณะกรรมการบริหารชมรมวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน
ที่ปรึกษาชมรม

1. พระครูพิทักษ์ นันทคุณ
2. พระปลัดศิระ จารณะธรรมโม
3. ว่าที่ร้อยตรีสมเดช อภิขยกุล
4. นายนำนที ชีระไพโรพถกษ์
5. นายธนู ผลบุญ
6. นางสาวเขาวลัักษณ์ อนุรักษ์

ประธานชมรม

นายฉัตรชัย เสนิงค์ ณ อยุธยา

รองประธาน

1. นายแพทย์ชาติรี เจริญศิริ
2. นายราเชนทร์ กาบคำ

เลขานุการ นางรติพร บุญคงผู้ช่วยเลขานุการ นางวิจิตรา โกสัยเหรียญฉีก นางสาวทักษิณา ธรรมสถิตย์

- ผู้ช่วยเหรียญฉีก
1. นางเพียรพิศ ยะวิญชาณู
 2. นางสาวลาวัลย์ ธนะวงศ์

ฝ่ายประสานงานและประชาสัมพันธ์ นายโกศล ศิริรัตน์พิริยะ

- ผู้ช่วย,
1. จ.ส.อ.สันติชัย จารุบุตร
 2. นางละไมย์ เมฆตั้ง

นายทะเบียน นายจำเนียร สารใจ

- ผู้ช่วยนายทะเบียน
1. นายล้วน อุปันันท์
 2. นายแก้ว ยวงแก้ว

ฝ่ายวิชาการ นายสำรวย ผัดผล

- ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการ
1. นายถนัด ไบยา
 2. นายศาสตรา ถิ่นนตา

ฝ่ายรายการ นางสาวปัทมา รนามี

- ผู้ช่วยฝ่ายรายการ
1. นางสาวทักษิณา ธรรมสถิตย์
 2. นางลักขณาพร ทักนาวลัย
 3. นายจำเนียร สารใจ
 4. นางเพียรพิศ ยะวิญชาณู

ฝ่ายเทคนิค นายสมเจตน์ ภูมิวัฒนะ

- ผู้ช่วยฝ่ายเทคนิค
1. นายวิฑูล อินตะจักร
 2. นายประสาร ทิมทอง

บันทึกแนบท้ายระเบียบ ชมรมวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน พ.ศ. 2544

หน้าที่ของคณะกรรมการบริหารชมรม

- เลขานุการ** มีหน้าที่นัดหมายจัดการประชุม จัดบันทึกรายงานการประชุม
- เหรัญญิก** มีหน้าที่รับ – จ่ายและรักษาเงินของชมรมตามระเบียบที่กำหนดไว้จะเก็บเงินสดไว้เกินจำนวนไม่ได้ การจ่ายเงินต้องถูกต้องโดยจ่ายอย่างมีใบเสร็จรับเงินหรือใบสำคัญรับเงินแนบเป็นหลักฐานทุกครั้ง
- นายทะเบียน** มีหน้าที่จัดทำทะเบียนชมรมรับสมัครสมาชิกและจำหน่ายสมาชิกตามมติของคณะกรรมการบริหาร พร้อมทั้งหลักฐานทางทะเบียนสมาชิกของชมรม
- ฝ่ายวิชาการ** มีหน้าที่ให้คำปรึกษาด้านวิชาการ ติดตามประเมินผล สำรวจความคิดเห็นของผู้ฟัง
- ฝ่ายรายการ** มีหน้าที่วางแผนผลิตรายการ ทัดค้นรูปแบบรายการ พัฒนาผู้ผลิตรายการ ควบคุมดูแลการปฏิบัติงานประจำวันของผู้ดำเนินรายการ
- ฝ่ายประสานงานและประชาสัมพันธ์** มีหน้าที่ประสานงานกับหน่วยงาน องค์กรและเครือข่าย หาข้อมูลและตัวบุคคลเข้าร่วมรายการและสร้างเครือข่ายวิทยุชุมชนคนเมืองน่านให้ขยายตัวมากขึ้น ตลอดจนประชาสัมพันธ์กิจกรรมของชมรม จัดทำสูจิบัตร หนังสือ โฆษณาเผยแพร่กิจกรรมของชมรม
- ฝ่ายเทคนิค** มีหน้าที่ควบคุมดูแลงานและอุปกรณ์ด้านเทคนิค ควบคุมเสียงหรือบันทึกเสียง การจัดรายการทั้งในและนอกสถานที่ ให้เป็นไปอย่างมีคุณภาพและนำเทคโนโลยีใหม่ๆเข้ามาประกอบการจัดรายการให้เป็นที่น่าสนใจ ของผู้ฟัง

สงวนลิขสิทธิ์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน
ประจำวันจันทร์ ที่ 26 พฤศจิกายน 2544

ผู้ดำเนินรายการ 1. นายสง่า สมจิตร

2. นายอภิชัย แซ่เล่า

ร่วมรายการ

1. อภิชัย แซ่เล่า

2.

ช่วงแรก ทักทายผู้ฟัง/แจ้งวัตถุประสงค์/แจ้งเมนูรายการ

สง่า สวัสดีครับท่านปอแม่ปี่น้อง ท่านผู้ฟังที่เคารพ รายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน วันนี้ได้มาปะท่านผู้ฟัง ซึ่งตรงกับวันหยุดที่ 22 พฤศจิกายน 2544 ผมสง่า และคุณอภิชัย แซ่เล่า เป็นผู้ดำเนินรายการในวันนี้ สำหรับวันนี้เรามีเรื่องที่น่าสนใจที่จะนำเสนอต่อท่านผู้ฟัง ซึ่งคุณอภิชัย จะเป็นผู้แจ้งให้ท่านผู้ฟังได้รับทราบ ครับ

อภิชัย สวัสดีครับท่านผู้ฟัง รายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านมีเรื่องราวที่น่าสนใจจะแจ้งให้ท่านผู้ฟังได้รับทราบดังต่อไปนี้

ช่วงแรก เป็นช่วงของข่าวชุมชน ซึ่งมีข่าวที่น่าสนใจดังนี้

ข่าวที่ 1

ข่าวที่ 2

ข่าวที่ 3

ข่าวที่ 4

ช่วงที่ 2 เป็นช่วงเรียนรู้กับชุมชน ซึ่งวันนี้เราจะอุ้กันถึงเรื่อง เรื่อง ไร่ วอ กลุ่มหอศิลป์
ซึ่งเราได้รับเกียรติจาก

ช่วงที่ 3 เป็นช่วงเสียงจากชุมชน ซึ่งในช่วงนี้ทางรายการจะเปิดโทรศัพท์ให้ท่านผู้ฟังโทรศัพท์เพื่อมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กับทางรายการ ท่านผู้ฟังครับก่อนที่จะไปพบกันในช่วงต่าง ๆ ของรายการมาฟังเพลงจากรายการกันก่อนครับ

(เปิดเพลง 2 เพลง และสปรอด)

สง่า ครับฟังเพลงที่จัดให้ท่านผู้ฟังได้รับฟังกันคงจะถูกใจเป็นอย่างมากก็น้อยหากท่านชื่นชอบเพลงไหนที่ม่วนอกม่วนใจท่าน ก็แนะนำทางจดหมาย หรือโทรศัพท์หมายเลข 054-710144 สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดน่าน 94.75 แมกกะเฮิร์ซ

เมื่อตะกี้ผมได้เรียนให้ท่านผู้ฟังได้ทราบว่าในช่วงเรียนรู้ออกกับชุมชนทางผู้ดำเนินรายการได้เรียน
เชิญ..... มาออกมาเล่า หือปอแมปี่น้องท่านผู้ฟังได้รับรู้ เกี่ยวกับ
เรื่อง..... หลังจากนั้นจะเป็นช่วงของเสียงจากชุมชนทางผู้
ดำเนินรายการจะหือท่านผู้ฟังที่อยู่ทางบ้าน ได้โทรศัพท์มาหือมาจำในเรื่องต่าง ๆ

ในช่วงนี้ผมได้เสาะหาผลงานเพลงจากคุณ..... มาเปิดให้ท่านได้รับฟังมอเป็น
พิเศษหือ.....เชิญรับฟังได้ครับ *เพลง รักดี... อิมโอบิ ๑๖๘ ๑๖๘ -*

เพลง 2 เพลง / สปอด *16/๑๐/๑๖*

ช่วงที่ 1 ชาวจากชุมชน

อภิชัย ท่านผู้ฟังก็ได้รับฟังเพลงจากรายการกันไปแล้ว ในช่วงนี้จะเข้าสู่ในช่วงของชาวจากชุมชน ซึ่งมี
รายละเอียดดังต่อไปนี้

ชาวแรก ... (สง่า).....

ชาวที่ 2 ... (อภิชัย).....

ชาวที่ 3 ... (สง่า).....

ชาวที่ 4 ... (อภิชัย).....

เพลง 2 เพลง / สปอด *สง่า 16/๑๐/๑๖*

สง่า หลังจากที่เรารับฟังชาวจากชุมชนกันไปแล้ว ในช่วงนี้ ผมได้นำเอาชาวรับสมัครงานจากสำนัก
งานจัดหางานมาออกกล่าวแจ้งให้ได้รับฟังดังนี้

ชาวที่ 1.....

ชาวที่ 2.....

ชาวที่ 3.....

ชาวที่ 4.....

ผมได้แจ้งข่าวไปนั้กแล้วท่านผู้ฟังจะเบือเสือก่อนเรามาฟังเพลงม่วนๆ สัก 2 เพลงครับ เป็น
ผลงานที่ได้รับการแนะนำจาก.....บ้าน.....เชิญรับฟังได้เลยครับ

(เปิดเพลง 2 เพลง และสปอด)

ช่วงที่ 2 เรียนรู้กับชุมชน

อภิสิทธิ์ หลังจากได้รับฟังเพลงที่ได้รับการแนะนำจากทางบ้านไปแล้ว เป็นอย่างไรเพลงที่จัดให้คงจะถูกอกถูกใจท่านผู้ฟัง ในครั้งนี้จะได้นำท่านผู้ฟังเข้าสู่ ช่วงเรียนรู้กับชุมชนในวันนี้ผมได้เรียนเชิญ

สวัสดิ์ดีครับคุณ.....

ตอบ สวัสดิ์ดีครับ

1. **ถาม** ความเป็นมาของกลุ่มหอพัก (หอพักนักเรียน)

ตอบ

สง่า 2. **ถาม** มีการรวมกลุ่มกันอย่างไร

ตอบ

3. **ถาม** ปัจจุบันมีกิจกรรมอะไรบ้าง

ทุกสัปดาห์ , ทุกวัน/วัน

ตอบ

ท่านผู้ฟังก็ได้รับฟังเรื่องราวเกี่ยวกับภาพรวมโดยทั่วไปของเรื่อง.....
กันไปแล้วช่วงนี้มาพักฟังเพลงกัน 2 เพลงครับ

(เพลง 1 เพลง/สปอต)

อภิสิทธิ์ 4. **ถาม** กลุ่มหอพักมีแผนงานต่อไปในอนาคตอย่างไรบ้าง

ตอบ

สง่า 5. **ถาม** กลุ่มอยากให้รัฐบาลช่วยเหลือในด้านบ้าง

ตอบ

- ผู้ช่วยประธาน อบจ.บุรีรัมย์
- อบจ.บุรีรัมย์ โทร 043-107-1071
- อบจ.บุรีรัมย์ โทร 043-107107

ป้าแม่ปี่น้องบ้านเขาก็ได้รับฟังรายละเอียดจาก.....

กันไปแล้ว หากท่านป้าแม่ปี่น้องท่านผู้ฟังอยากจะรู้ละเอียดเกี่ยวกับเพิ่มเติมกว่านี้ ก็เชิญท่านโทรศัพท์มาได้ที่หมายเลข 054-710144 สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทยจังหวัดน่าน ตอนนี้ขอเชิญท่านรับฟังเพลงจากรายการ 2 เพลงครับ

(เพลง 1 เพลง/สปอต)

อภิชัย หลังจากที่ท่านได้รับฟังเพลงกันไปแล้วในช่วงนี้ เราก็กลับมาถามแซกรับเชิญกันต่อครับ

6. **คำถาม** ฝากข้อคิดถึงชุมชนและผู้ฟังถึงเรื่องการเข้าอยู่ในหอพักของนักเรียน

คำตอบ

สง 7. **คำถาม**

คำตอบ

8. **คำถาม**

คำตอบ

เปิดเพลง 1 เพลง / เปิดสปอต

ช่วงที่ 3 เสียงจากชุมชน

อภิชัย ในช่วงนี้จะได้นำท่านเข้าสู่ช่วงเสียงจากชุมชน ก็ขอเชิญท่านป๊อแม่มี่น้องท่านผู้ฟังโทรศัพท์เข้ามาสอบถาม เกี่ยวกับเรื่องหมายเลขโทรศัพท์ 054-710144 ได้เลยครับ ในช่วงที่รอเสียงโทรศัพท์จากท่านผู้ฟังนี้ ท่าน.....มีอะหน้่งที่จะฝากหื้อป๊อแม่มี่น้องท่านผู้ฟังที่อยู่ทางบ้านก็ขอเชิญท่านรู้ได้เลยครับ

ทางรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านก็ขอขอบคุณที่ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับ.....

.....ให้ท่านผู้ฟังได้รับทราบ ทางรายการวิทยุชุมชนขอขอบคุณเป็นอย่างยิ่ง สำหรับช่วงนี้ก็ขอเชิญท่านผู้ฟังรับฟังเพลงจากทางรายการกันแหมล็ก 2 เพลงนะครับ

(เพลง 2 เพลง/สปอต)

ช่วงที่ 4 สรุป/ลารายการ

สง่า เกี่ยวกับที่ทางรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านได้นำเสนอป๊อแม่มี่น้องท่านผู้ฟังได้รับฟังเกี่ยวกับเรื่อง.....ไปแล้วนั้น วันนี้รายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่านของเขาก็ได้หมดเวลาลงแล้ว ก็ขอฝากข้อคิดไว้ว่า " ก่อนจากกันอย่าลืมนะครับรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน พบกับท่านเป็นประจำทุกวันจันทร์ถึงศุกร์ ตั้งแต่เวลาบ่ายโมงไปจนถึงบ่ายสามโมง วันนี้ผมวุฒิไกร กุลกัลชัย และคุณล้วน อุปนันท์ ต้องนำรายการจากท่านผู้ฟังไปก่อน พบกันใหม่ในวันศุกร์ สำหรับวันนี้ก็ขอสวัสดิ์ครับ

(เปิดสปอตลารายการ)

.....

บทรายการวิทยุชุมชนสัจจร

“การเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนแบบเศรษฐกิจพอเพียง”

กองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านบาท ของอำเภอปัว

6 กันยายน 2544

สวท.น่าน FM 94.75 MHz เวลา 13.00 – 15.00 น.

ผู้ดำเนินรายการ

1. นางรติพร บุญคง
2. นางวิจิตรา โกสีย์

ผู้ร่วมรายการ

ตัวแทนภาครัฐ

1. นายประเสริฐ เล็กสกุลคิลิก นายอำเภอปัว
2. นายสมพงษ์ สัตย์สุนทร พัฒนาการอำเภอปัว
3. นายสามารถ วัฒนะ หัวหน้าฝ่ายแผนงานและโครงการ สนง.พัฒนาชุมชน
จังหวัดน่าน.....

ตัวแทนชุมชน

1. นายวิวัฒน์ จิณะแสน ประธานกองทุนหมู่บ้านสบกอน อ.เชียงกลาง
2. นายเชาว์ อินอ้าย ประธานกองทุนหมู่บ้าน บ้านทุ่งช้าง อ.ทุ่งช้าง
3. นายค่วน ไชโย ผู้ใหญ่บ้าน/ประธานกองทุนหมู่บ้านบ้านห้วยสาวแลอ.ปัว
4. นายสุจินต์ จิตอารีย์ ผู้ใหญ่บ้าน/ประธานกองทุนหมู่บ้านบ้านป่าเหียง อ.ปัว

ผู้เข้าร่วมเวที

ตัวแทนชุมชนจากอ.ปัว / อ.ทุ่งช้าง/ อ.เชียงกลาง จำนวน 120 คน

ช่วงแรก

- ทักทายผู้ฟัง/แจ้งวัตถุประสงค์/แนะนำผู้ร่วมรายการ/แนะนำพื้นที่
- แนะนำพื้นที่/บรรยายสรุปภาพรวมของ อ.ปัว (นายอำเภอ)(15 นาที)
- เพลงจากนักร้องในชุมชน/ภาครัฐ 1 เพลง(5 นาที)

ช่วงที่ 2

- เรียนรู้กับชุมชน
- แนะนำ ชุมชนที่เข้าร่วมรายการเวทีสัจจร (10 นาที)
- เพลงจากนักร้องในชุมชนหรือภาครัฐ 1 เพลง
- นายวิวัฒน์ จิณะแสน ประธานกองทุนหมู่บ้านสบกอน อ.เชียงกลาง
เล่าถึงการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านของตนเอง (10 นาที)

- เพลงจากนักร้องในชุมชนหรือภาครัฐ 1 เพลง
- นายคว้น ไชโย ประธานกองทุนหมู่บ้านบ้านห้วยสาวแลว อ.ปัว
เล่าถึงการดำเนินงานกองทุนหมู่บ้านของตนเอง (10 นาที)
 - เพลงจากชุมชน 1 เพลง
- นายเชาว์ อินอ้าย ประธานชุมชนบ้านทุ่งช้าง อ.ทุ่งช้าง
เล่าประสบการณ์การทำงานของหมู่บ้านของตนเอง
 - เพลงจากชุมชน 1 เพลง
- นายสุจินต์ จิตอารีย์ ประธานกองทุนหมู่บ้านบ้านป่าเหียง อ.ปัว
เล่าประสบการณ์การทำงานของหมู่บ้านของตนเอง
 - เพลงจากชุมชน 1 เพลง

ช่วงที่ 3

มุมมองภาครัฐ

- มุมมองภาครัฐที่จะเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชนแบบเศรษฐกิจพอเพียง
- มุมมองของ นายอนุชา สุวรรณ ปลัดอำเภอปัว (5 นาที)
 - เพลงจากชุมชน 1 เพลง
- มุมมองของ นายสมพงษ์ สัตยสุนทร พัฒนาการอำเภอ (5 นาที)
 - เพลงจากชุมชน 1 เพลง
- มุมมองของนายสามารถ วัฒนะ หัวหน้าฝ่ายแผนงานและโครงการสนง.พัฒนาชุมชนจังหวัดน่าน
 - เพลงจากชุมชน 1 เพลง
- มุมมองของ นายวินัย สุปินะ จทน.จากสำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดน่าน
 - เพลงจากชุมชน 1 เพลง

ช่วงสุดท้าย

- แลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างภาครัฐกับชุมชน
- สรุปความเข้มแข็งของชุมชนเมื่อมีกองทุนหมู่บ้านละ 1 ล้านเข้ามาบริหาร
- ขอบคุณ/ลารายการ

.....

① เมื่อวันที่ ๒๒ ต.ค. ๒๕๔๔ ที่บ้านท่าทางหมากแก้ว อ.บางขัน
 มีจัดประชุม ๑๐ที่ ๕ โดยทางเทศบาลซึ่งมี ตามล.ที่ ๑๕
 ที่บ้านท่าทางหมากแก้ว ส.อ. อ.บางขัน อ.บางขัน ได้มาใน
 ประชุมกล่าว พร้อมกัน บ.อ. ส.อ. ประชุมประจำตำบล
 อ.บางขัน ตำบลท่าทางหมากแก้ว เพื่อใน เทศบาล มีจัด
 กับ จัดซื้อสิ่งของจากเทศบาลตำบลท่าทางหมากแก้ว

- โดยทาง จัดทำโรงสีข้าวขนาดเล็ก
- " จัดทำถังน้ำดื่มในโรงเรียน/นอก
- " จัดทำน้ำดื่มสำหรับ (๑๑๐๐๐)
- " ปลูกฝั่มอบเมล็ดใหม่
- " เทศบาลตำบลใหม่
- " จัดทำสารสกัดสมุนไพร
- " ผลิตข้าวสารฟัดดีใน เทศบาล

มีเงินสำรองสำหรับค่าประชุม ๒๐๐๐ บาท.

เมื่อวันที่ 16 ตุลาคม ๒๕๔๔ องค์การอนามัยโลกได้ประกาศว่า...

โรคซิกาเป็นโรคที่พบบ่อยในเขตร้อนและกึ่งเขตร้อน...
ซึ่งมีสาเหตุมาจากยุงลาย...

ซึ่งมีสาเหตุมาจากยุงลาย...
ซึ่งมีสาเหตุมาจากยุงลาย...

ซึ่งมีสาเหตุมาจากยุงลาย...
ซึ่งมีสาเหตุมาจากยุงลาย...

ซึ่งมีสาเหตุมาจากยุงลาย...
ซึ่งมีสาเหตุมาจากยุงลาย...

ซึ่งมีสาเหตุมาจากยุงลาย...
ซึ่งมีสาเหตุมาจากยุงลาย...

ซึ่งมีสาเหตุมาจากยุงลาย...
ซึ่งมีสาเหตุมาจากยุงลาย...

ซึ่งมีสาเหตุมาจากยุงลาย...
ซึ่งมีสาเหตุมาจากยุงลาย...

ก. อ. ก. ก. ก. ก.	1	ก. ก. ก. ก. ก.
ข. ข. ข. ข. ข.	2	ข. ข. ข. ข. ข.
ค. ค. ค. ค. ค.	3	ค. ค. ค. ค. ค.
ด. ด. ด. ด. ด.	4	ด. ด. ด. ด. ด.

มาตรการสังคมตำบลน้ำเกียน

1. มาตรการสังคมที่ใช้ดำเนินการกับผู้เสพยาเสพติด

- ★ ตรวจสอบสถานะพบ ครั้งที่ 1 ตักเตือน และส่งบำบัด
- ★ ตรวจสอบสถานะพบ ครั้งที่ 2 ปรับ 500 บาท และส่งบำบัด
- ★ ตรวจสอบสถานะพบ ครั้งที่ 3 ปรับ 1,000 บาท ดำเนินคดีตามกฎหมาย และใช้มาตรการสังคมดำเนินการ ดังนี้
 - * ตัดความร่วมมือทุกอย่างในตำบล ขาดสิทธิในทุกกองทุน และยกเลิกสิทธิรักษาพยาบาล บัตร 30 บาท *

2. มาตรการสังคมที่ใช้ดำเนินการกับผู้ขายยาเสพติด

- ★ ไม่ให้ความร่วมมือทุกอย่างในชุมชนกับครอบครัวที่ขายยาเสพติด ไม่ว่าจะเป็นงานบวช , งานศพ หรืองานอื่น ๆ
- ★ ตัดทั้งครอบครัวออกจากฉาปนกิจของหมู่บ้าน และตำบล
- ★ ตัดสิทธิทั้งครอบครัวในกองทุนต่าง ๆ ของหมู่บ้านและตำบล ตลอดจนถึงสิทธิทุกอย่าง
- ★ งด หรือ ยกเลิก สิทธิบัตรรักษาพยาบาล 30 บาท ทั้งครอบครัว
- ★ ตัดทุนการศึกษา ทุนอาหารกลางวันของบุตร ที่เรียนโรงเรียนบ้านน้ำเกียน หรือ โรงเรียนอื่น ๆ

โดยมาตรการสังคมที่ใช้กับผู้ขายและครอบครัวนี้

จะใช้ดำเนินการเมื่อ คณะกรรมการป้องกันและปราบปราม

ยาเสพติดตำบลน้ำเกียน มีข้อมูลที่แน่ชัดว่า

ผู้ใดเป็นผู้ขายยาเสพติด โดยไม่ต้องรอให้ถูกจับดำเนินคดีแต่อย่างใด

12/125 หมู่ 2 ต. มีขุมมีถร ดันนายา
บางกะปิ กทม.

20 กรกฎาคม 2545

ขอรับการสนับสนุนประชาสัมพันธ์ กิจกรรมขอ เยาวชน
นายชูคำเป็นรายการ วิทยุชุมชนคนเมืองน่าน (นุดวิทย)
กระผมได้ศึกษารายการของท่านตลอดทั้งที่ได้เดินทางไปเยี่ยมจังหวัดน่านบ้านเกิด แต่ยังไม่
เคยได้เขียนจดหมายเขามารวมรายการเลย ครั้งนี้เป็นโอกาสดีเลยได้มีจดหมายเขามารวมรายการ
เพราะได้มาทำอยู่ในเทศกาลเขาพระนพทศ กระผมได้รู้จักกับประธานกลุ่มเยาวชนน่านปางช้าง เขาชื่อ
ศักดิ์ แด่โอง เขาเป็นชาวน เขาเข้ามาอยู่อำเภอเด่นชัย กระผมได้สอบถามเกี่ยวกับกิจกรรมต่างๆของ
เขาภายในหมูบ้านได้รับทราบข้อมูลต่างๆทางหมูบ้านของเขา ได้มีกิจกรรมในเขตกลุ่มเยาวชนดังนี้

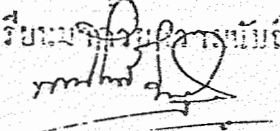
1. กิจกรรมรณรงค์สาธารณสุขภายในหมูบ้าน ซึ่งได้รับการสนับสนุนงบประมาณจาก

- 1.1 สถานทูตออสเตรเลีย จำนวน 80000 บาท
- 1.2 ทีวีเมนู 5 จำนวน 66,000 บาท

- 2. กิจกรรมการปลูกผักปลอดสารพิษ
- 3. กิจกรรมเลี้ยงปลาในบ่อหิน
- 4. กิจกรรมค่ายอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม
- 5. ศูนย์เลี้ยงเด็ก

ซึ่งกิจกรรมต่างๆที่กล่าวมานั้นทางประธานกลุ่ม ได้ทำโครงการเองและได้รับการสนับสนุนจาก
ทางราชการ และเอกชนหลายแห่งได้ให้คำปรึกษา โดยเฉพาะกลุ่มเด็กเมืองน่าน , หัวหน้ากรอำเภอ
กระผมจึงเห็นว่าทาง เยาวชนน่านปางช้างอีกกลุ่มหนึ่งที่น่าจะ เป็นแบบอย่างที่ดีแก่เยาวชนเราจึงควรที่จะ
นำเสนอต่อสาธารณชน จึงขอความกรุณาท่านได้อ่านจดหมายฉบับนี้ออกอากาศด้วย

กระผมขอเป็นกำลังใจให้กับรายการวิทยุชุมชนคนเมืองน่าน โดยอยู่กับสถานีวิทยุกระจายเสียง
แห่งประเทศไทยตลอดไป เพราะเป็นรายการที่มีประโยชน์สาระอันสำคัญในการพัฒนาจังหวัดน่าน เพื่อให้จะ
ทำให้จังหวัดน่านเป็นที่รู้จักไปทั่วโลก สมกับที่จะขนานนามว่า "เป็นเมืองมรดกโลก"

เรียนนายชูคำ

(นายทรงศักดิ์)
คนเมืองน่าน

๕๐ แห่ง ๓ ร้อย
 ๓ ปี
 ๐. ๓๗๗๗ ๕. ๓๗๗
 ๕ ๗ ๗ ๗ ๕



ชื่อและที่อยู่

คุณ บุญส่ง สอน และ ครอบครัว
 ตำบล วิเศษ อำเภอ ประเทสไทย
 อ. ๑๕๐๐
 จ. ๓๗๗

๕ ๗ ๗ ๗ ๕

ทั้งนี้ ผู้ส่ง และ ลุงทอง และ พ่อ ส่ง ๓ คัด คัด ทั้ง
 พ่อ ใจ เป็ด จ.ม. ๓๗๗๗๗๕ ทั้ง สาม ก็ เพราะ พ่อ ใจ เป็ด
 ๓๗๗๗๗๕ เพราะ ใจ เป็ด ๓๗๗๗๗๕
 ทาง บ้าน ส่ง ๓๗๗๗๗๕ ๓๗๗๗๗๕ เพราะ ใจ เป็ด ๓๗๗๗๗๕
 พ่อ ใจ เป็ด ๓๗๗๗๗๕

- 1 ขอ ๓๗๗๗๗๕
- 2 ๓๗๗๗๗๕ ๓๗๗๗๗๕ ๓๗๗๗๗๕ ๓๗๗๗๗๕ ๓๗๗๗๗๕ (๓๗๗๗๗๕)
- 3 ๓๗๗๗๗๕

๓๗๗๗๗๕ ๓๗๗๗๗๕ ๓๗๗๗๗๕ ๓๗๗๗๗๕ ๓๗๗๗๗๕
 (๓๗๗๗๗๕ ๓๗๗๗๗๕ ๓๗๗๗๗๕ ๓๗๗๗๗๕ ๓๗๗๗๗๕)

๓๗๗๗๗๕

ใจที่ว่างราชการของคุณ แล้วว่าราชการวิทย์คุณคน
ห้องหน้า เป็นประจำ ทำหน้าที่ของคุณเอง ส่วนราชการวิทย์คุณคน
ห้องหน้ามีดี มาก ใช้ตามรู้แก่ประชาชน ไปอย่างไร มาก เจริญ
คุณที่ใจ และอีกคน ราชการห้องอยู่ ใจหายก็ แกร่งก็แต่ใจ
คนใจดี ไตรมาตอบ เมื่อ เพราะว่ามี เจอ ยัง ไม่ มี ไตรมาตอบ
ขอตอบก็คุณ เสร็จ มี ก้อน มี เม็ด จะ เปลี่ยน คน ไม่ คนใจดี มี
การทำด้วยใจ ใจดี เจอ เจอ อยู่ มี สมอง คัด ไตรมาตอบ
ใจดี ใจดี ใจดี ใจดี ใจดี ใจดี ใจดี ใจดี ใจดี ใจดี

ขอถามใจ ขอขอบใจมาก ส.ล.ด.คุณที่ใจ
แรงใจราชการ ขอขอบใจ ประชาชน แม่แม่แม่แม่ แม่แม่
แม่แม่ แม่แม่ แม่แม่ แม่แม่ แม่แม่ แม่แม่ แม่แม่ แม่แม่

และ พี่ บุญ ตั้ง สอน ใจ ใจ ใจ ใจ ใจ ใจ ใจ ใจ ใจ ใจ

ขอขอบใจ เจอ ใจดี ใจดี ใจดี ใจดี ใจดี ใจดี ใจดี ใจดี ใจดี ใจดี

เวลาว่างตอนนอน

(ถามใจที่ใจดี ใจดี ใจดี ใจดี ใจดี ใจดี ใจดี ใจดี ใจดี ใจดี)

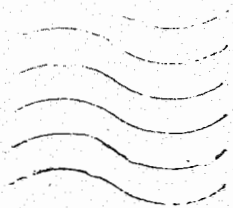
ตอนนั้นเขาเดินไปที่... ไม่จำเป็น... ด้วยใจดี...
 เขาได้พบ... ที่วัด... และหลังจากนั้น...
 เขาก็ได้... แล้วเขาก็...
 แล้วเขาก็... และเขาก็...
 เขาก็ได้... และเขาก็...
 แล้วเขาก็... และเขาก็...
 เขาก็ได้... และเขาก็...
 แล้วเขาก็... และเขาก็...
 เขาก็ได้... และเขาก็...
 แล้วเขาก็... และเขาก็...

- 1. เขาเจอเพื่อนเขา
 - 2. ว่างใจรอ
 - 3. รอให้พี่เขามา
- และน้องสาว }
 2. พี่สอนหนังสือให้พี่ชาย }
 3. น้องไปหาพี่ชาย }
- สุดท้ายนี้ขอโทษพี่ชาย...

จากสารานุกรม...

(เนื้อหานี้หาไม่เจอ...)

ทศ ๗๖๑
๗๕๐ ๗ ฝ่ายบกัว
๗.๗๗๗๗ ๗.๗๗๗๗



0000

เมืองเชียงใหม่

คุณ รุ่งโรจน์ เทพกิจไชย

ราชการรักษาขุมขนคนเมืองพม

ศิ.ว.๓ หมู่ ๑-เมือง จ.พม

5 5 0 0 0

ข้าพเจ้า... พี่ชื่อ...
ห้องเลขที่ ๗๗๗ หมู่ ๗ ตำบล...
ราชการได้ส่วนนี้ มีข่าวช่วยทำ แต่อีกแล้ว
นับตั้งแต่เดือน...
เรื่องขอขาน...
หาดีของ...
ได้เป็น...
ขอไว้...
ขอ...
ขอวงวน...
ไป...
ส่ง...
หา...
หา...

บริการ
มหาวิทยาลัย

ได้ทราบ...
ที่...
ไป...
ชื่อ...

ใจ...
ชื่อ...

ที่...
๗.๗๗๗๗...
๗.๗๗๗๗...

๗.๗๗๗๗...

ประวัติผู้เขียน

นางสาววีระวรรณ ยังกิจการ เกิดเมื่อวันที่ 23 สิงหาคม 2515 สำเร็จการศึกษาปริญญาศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาอังกฤษ คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ในปี 2538 เริ่มเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรปริญญาโท สาขาภาควิชาการสื่อสารมวลชน คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปี พ.ศ. 2543 และสำเร็จการศึกษาในปี พ.ศ. 2545



สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย